

Frisk Föreläsning.

Bibalhistoria.

Olbmui oapatusa mielde

heivviti

F. W. Sundvall,

Seminar oudastěuožžo.

Ovtain kartačín.

Samas Basse čallagi mielde jorggali

Aukusti Hakkarainen.

Pastor.

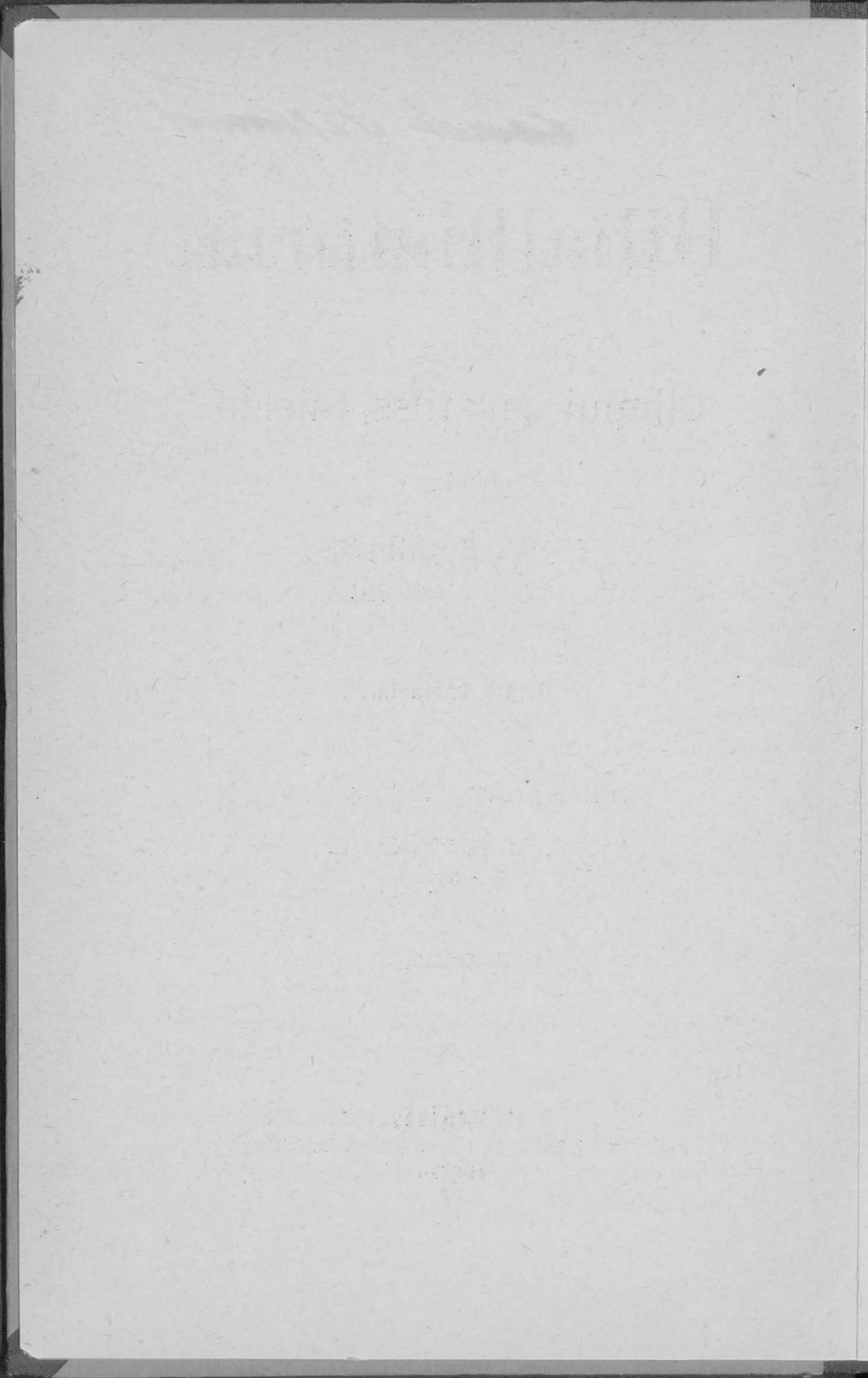

Helsingist,

Suoma Girjalašvuoda Særve Prentedamviesost.

1902.

c
d
z
l
b
g
s:
d
ja
vi
da
čc
it
ov
Ja
na
ra
gio
æk

Boares Testamenta.

I. Mailme alggohistoria.

1. Sivdnedæbme.

1. Alme ja ædnama sivdnedæbme. 2. Gutta sivdnedam-bæive dagok. 3. Olbmu sivdnedæbme. 4. Vuoinadam-bæivve.

1. Algost sivnedi Ibmel alme ja ædnama. Ænam læi avdem ja guoros, sævdnjadvuotta læi čiegnalasa bagjel, ja Ibmel Vuoinğa læi saddatallamen čaci bagjel.

2. Ja Ibmel celki: **šaddus čuovgas!** Ja čuovgas šaddai. Ja Ibmel gočoi čuovggasa bæivven ja sævdnjadasa gočoi son igjan. Ja šaddai æked, ja šaddai ided; ja nu šaddai **vuostas** bæivve.

Ja Ibmel celki: šaddus **gomovuotta** gasko čaci, ja dat ærotekus čacid čacin! Ja Ibmel dagai gomovuoda ja æroti daid čacid, mak legje gomovuoda vuolde, dain čacin, mak legje gomovuoda bagjelist. Ibmel gočoi gomovuoda albmen. Ja šaddai æked, ja šaddai ided; ja nuft šaddai **nubbe** bæivve.

Ja Ibmel celki: čoakkanekusek čacek alme vuolde oyta sagjai, nuft atte goikaš itta! Ja dat šaddai nuft. Ja Ibmel gočoi dam goikkasa **ænamen** ja čaci čoagganæme gočoi son **æppen**.

Ja Ibmel celki: Šaddadekus ænam **rasid** ja **muoraid!** Ja ænam šaddadi rasid, mak šaddadek gilvva-gid, ja muoraid, mak šaddadek šaddoid. Ja šaddai æked, ja šaddai ided; ja nuft šaddai **goalmad** bæivve.

Ja Ibmel celki: Šaddusek čuooggasak alme gomovuoda ala arotam diti bæive ijast ja čuooggam diti ædnam alde. Ja Ibmel dagai **dam guokte stuora čuooggasa: dam stuoreb čuooggasa** radđim diti bæive bagjel, **dam uceeb čuooggasa** radđim diti ija bagjel ja **nastid**. Ja šaddai æked, ja šaddai ided; ja nu šaddai njäljad bæivve.

Ja Ibmel celki: Giđđodekusek čacek ælle hægalazai ædnagvuodast, ja girddusek loddek ædnam bagjel alme gomovuoda vuolde! Ja Ibmel sivdnedi daid stuora **čacce-ellid** ja daid ælle hægalazaid, mak likkadek, main čacce giđđoda, ja buok **loddid**. Ja Ibmel buristsivdnedi daid ja celki: Leket šaddolazak ja ædnaneket! Ja šaddai æked, ja šaddai ided; ja nu šaddai **vidad** bæivve.

Ja Ibmel celki: Šaddadekus ænam spirid sin slajasek mielde: **omid, njoammoid ja mæce spirid**. Ja dat šaddai nuft.

3. Ja Ibmel celki: **Dakkop mi olbmuid min govvamek mielde, min lakasažžan; ja si galggek radđit** abe guli bagjel, alme loddid bagjel, omi bagjel ja **buok ædnam bagjel!** Ja Ibmel sivdnedi olbmuid ædnama muoldast ja bosadi ællem vuoihanasa su njune sisa; ja olmuš šaddai ælle siellon.

Ja Ibmel gilvi gilvagarde **Edeni** ja addi bajasšaddat ædnamest buoklagaš muoraid, mak legje havskek oaidnet, ja main læi buorre borrat, ja **ællemmuora** gasko gilvagarde ja **diedomuora** buore ja baha harrai. Ja Ibmel bijai olbmuid gilvagarddai, dam barggat ja dam gattit. Ja Ibmel ravvi olbmuid: **Bora roakka** buok gilvagarde muorain, **mutto diedomuorast** buore ja baha harrai ale bora; dastgo dam bæive, go don dast borak, jamak don jabmemin.

Ja Ibmel celki: I læk buorre, atte olmuš læ okto. Mon dagam sudnji vækkeguoime, gutte læ sudnji

vuogas. Ja Ibmel divti lossis nakkarid boattet Adama ala ja valdi ovta su ertegdavtin, rakadi dast nissona ja laiddi su Adama ouddi. Dalle celki Adam: Dät læ dakte mu davtin ja oažže mu oažest. Ja Ibmel buristsivdnedi sodno ja celki: Lække šaddolažak ja ædnanække, dævdde ædnama ja dakke dam aldsesæde vuolebužžan; rađđijække abe guli bagjel, alme loddi bagjel ja buok ædnam spiri bagjel. Ja Ibmel gæčai buok su dagoides, ja gæča, dak legje hui buorek. Ja šaddai æked, ja šaddai iđed; ja nu šaddai **gudad** bæivve.

4. Ja Ibmel vuoinadi dam čiččid bæive buok su dagostes. Ja Ibmel **buristsivdnedi** dam čiččid bæive ja **basoti** dam. 1 Mos. 1, 2.

2. Suddojorralæbme.

1. Adam ja Eva gæčcaluvvuba suddoi, ja soai jorra-læva. 2. Ibmel ravkka daid, guđek læiga jorralam, lusas. 3. Ibmel dubme daid, guđek læiga jorralam.

1. Ja gærmaš læi gavvelemus spiri ædnam alde ja celki nissoni: Lægo Ibmel duodai cækkam: Æppe doai galga borrat buok gilvagarde muorain. De vastedi nisson gærbmaši: Moai ožžu borrat gilvagarde æra muorai šaddoin, mutto dam muora šaddoi harrai, mi læ gasko gilvagarde, læ Ibmel cækkam: Alle bora dast, ja alle duota dasa, amade doai jabmet! De celki gærmaš nissoni: Æppe doai damditi jame; mutto Ibmel dietta, atte dam bæive, go doai dast borrabætte, dødno čalmek räppäsek, ja doai šaddabætte, nuftgo Ibmel, dovddat burid ja bahaid. Ja nisson oini, atte muorra læi buorre dast borrat, ja atte muorra læi savatatte oažžot dast jierme; ja son valdi dam šaddost, borai ja addi su boadnjasis, ja songe borai.

2. De räppäsegje goabbašagai čalmek, ja soai arvvedeiga, atte soai læiga alas. Ja soai gulaiga

Hærra jiena gilvagardest, ja Adam ja su akka, Eva, čiegaiga ječaidæsga muorai gæski. Ja Hærra ravkai Adama. Ja Adam celki: Mon gullim du jiena gilvagardest ja mon ballagottim, dainago mon læm alas; damditi mon čiekkim jæčam. Ja Ibmel celki: Gi dudnji dam dieđeti, atte don læk alas? Ikgo don læk borram dam muorast, mast mon du gilddim, atte ik don galggam dast borrat? Adam celki: Nisson, gæn don addik munji, son addi munji dam muorast, ja mon borrim. De celki Ibmel nissoni: Manne don dakkik dam? Ja nisson celki: Gærmaš filli muo, ja mon borrim.

3. De Ibmel gærrodi gærbmaša ja celki: **Mon bijam vašalašvuoda du ja nisson gæski ja du siebman ja su siebman gæski; dat galgga cuvkkit du oaive, ja don galgak cuvkkit dam šušme.** Nissoni celki Ibmel: Bakčasin galgak don du manaid riegadattet, ja du boadnajasad galgga raddit du bagjel. Adami celki Ibmel: Gærroduvvum lekus ænam du diti. Bastelis lanjaid ja gaskalasaid galgga dat dudnji šaddadet. Du gallođ bivastagain galgak don borrat du laibad, gidda dassači go don šaddak fastain ænamen, dastgo don læk muoldda, ja muolddan galgak don fastain šaddat. Ja Ibmel Hærra aji olbmuid gilvagardest erit ja son bijai kerubid faktim diti gæino ælemmuora lusa. 1 Mos. 3.

3. Kain ja Abel.

1. Vieljačai sierra miella-lake ittegoatta. 2. Ibmel farot Kaina. 3. Ibmel dubme Kaina. 4. Kain vuolgga dorvotæbmen Hærra muođoi oudast erit.

1. Eva riegadatti vuostačedin **Kaina**, gutte šaddai bælddobarggen, ja dastmaŋnel **Abela**, gutte šaddai savcegæččen. Muttomin buvti Kain Hærrai oaffara ædnam šaddoin, ja Abel buvti oaffara su ælos vuos-

tasriegadegjin. Hærra gæçai lađđaset Abel ja su oaffar bællai, mutto Kain ja su oaffar bællai i son gæç-
çam lađđaset. De moaratuvai Kain sagga ja su ama-
dagjo šaddai arvoktæbmen.

2. Mutto Hærra celki Kaini: Manne læk don moarest ja manne læ du amadagjo arvoktæbme? Igo dat læ nuft? Jos don læk burid dakkamen, de don bajas bajedak çalmidad; mutto jos don ik læk burid dakkamen, de læ suddo njåkkamen uvsu guorast, ja dat læ halidæmen dudnji; mutto rađde don dam bagjel. Ja Kain sarnoi Abelin, su vieljaines. Ja de dpatuvai, go soai læiga mæcest, atte Kain çuožželi su vieljas, Abel, vuostai ja goddi su.

3. Ja Hærra celki Kaini: Gost læ Abel, du vielljat? Kain vastedi: Im mon dieđe. Læmgo mon mu vielljam gæççe. Hærra celki sudnji: Maid læk don dakkam? Gula! Du vieljad vara jiedna çuorvvo munji ædnamest. Ja dal, gårroduvvum læge don ædnam alde, mi rabæsti su njalmes valddem diti du vieljad varaid du giedast! Gologlažžan ja birravagjo- lægjen galgak don læt ædnam alde.

4. De celki Kain Hærrai: Mu varredakko læ stuoreb, go atte mon matam dam guoddet. Ja dal Kain vulgi erit Hærra muođoi oudast ja asai Edena nuorttalist.

Eva riegadatti Abel sagjai barne ja goçoi su nama **Seten**. 1 Mos. 4.

4. Suddo-ulle.

1. Olbmui billašubme lassana. 2. Ibmel aitta duššadet ædnam çaccedulvin. 3. Čaccedulvve boatta. 4. Čaccedulvve dappijuvvu ja ænam goikka. 5. Noah manna arkast olgus ja Ibmel dakka litto suina.

1. Go olbmuk lassanišgotte ædnam ala, de lassani maidai sin bahavuotta. Dalle aiti Ibmel duššadet olbmuid. Goitge addi son sigjidi ain vela çuođe ja

guokte loge jage buoradus aige. Mutto, go olbmuk æi vela buoredam ječaidæsek, mutto sin vaimoi jurd-dagi hutkek legje alo bahak, de celki Ibmel: Mon datom duššadet olbmu, gæn mon læm sivdnedam, ædnam bajeldasast.

2. Mutto **Noah** gavnai armo Hærra oudast, dai-nago son læi vanhurskes ja laitemættom olmai. Noah vagjoli Ibmelin. Ja Hærra gočoi su, atte son galgga rakadet arka aldsesis ja su joavkkosis, dastgo son aiggo duššadet čaccedulvin buok oaže ædnam bajelda-sast. Arkka galgga dakkujuvvut dām lakai: 300 allan galgga læt arka gukkodak, 50 allan dam govd-dodak, ja 30 allan dam allodak. Ja Noah dagai dam, nuftgo Hærra læi goččom su.

3. Hærra gočoi Noah mannat arkki ja su aka ja su golm barne, **Sem**, **Kam** ja **Jafet**, ja sin akaid. Son galgai maidai valddet arka sisa baraid baraid buok spirin, mak æi matæ ællet čacest, ja biemo buo-kaidi arkast. Go Noah læi mannam arkki, de dāpai Hærra arka uvsá. Dam bæive bedđujegje buok dam stuora čiegŋalasa agjagak ja alme dappaldagak rāp-pāsegje, ja raššo-arvve bođi ja bisoi njællje loge bæive ja njællje loge ija. Ja čacce bagjani nuft sagga, atte buok alla varekge čikkujuvvujegje. De hævatuvvu-jegje dalle buok hægalažak ædnam alde, sikke olbmuk ja oamek. Dušše Noah ja si, guđek legje suina arkast, bæcce heggi.

4. Mutto Ibmel muittai Noah ja buok spirid arkast, ja arvve bissetuvvui. Ja Ibmel addi biega bieggat ædnam bagjel, ja čacek cokku, ja arkka bis-sani Ararat vari ala. Muttom aige gæčest luiti Noah garanasa olgus. Dat girdi duokko deiki, dassači go ænam læi goikkam. Dasto luiti son duva olgus, mutto go dat i gavdnam maidege vuoiŋastam-sajid, de macai dat arkki. Čieča bæive gæčest luiti son fastain duva

olguš girddet. Dat bodi ruoktot su lusa ækkedes væige ja doalai ruonas oljomuora-lasta njunestes. Noah vurdi fastain čieča bæive ja luiti fastain duva girddet olguš. Dat i boattam šatan ruoktot su lusa.

5. Dalle ravvi Ibmel Noah mannat olguš arkast su fulki- ja su spiriguim. Son vulgi, huksi Hærrai altara ja oaffarušai boalddem-oaffara dam ala. Hærra likoi Noah oaffari ja loppedi, atte son i aigo šatan goassege gærrodet ædnama olbmui diti. Ja son burist-sivdnedi Noah ja su barnid ja celki sigjidi: Leket šaddolažak ja ædnameket ja devddet ædnama! Ja Ibmel dagai singuim dam litto, atte dastmaŋnel i galga čaccedulvve hævatet ædnama. Ibmel bijai arv-vedavge albmai mærkkan dām litto ala. 1 Mos. 6—9.

5. Babel toardna.

1. Olbmui čævllaivuotta. 2. Ibmel biđe sin.

1. Suddo-ulle maŋnel lassanegje fastain olbmuk ædnam alde. Si manne nuortas guvllui ja gavdne muttom vuome Sinear ædnamest ja assojegje dasa. Sist læi buokain ovtalagaš giella. Ja si celkke gas-kanæsek: Vulggop, huksijekop mi aldsesæmek gavpuga ja toarna, mi olla albmai, amamek mi biedganet obba ædnam viddodaga mietta! Ja si ribme daid rakkadet.

2. De niejai Hærra vuolas gæččam diti gavpuga ja toarna, maid olbmui mának huksijegje, ja son moiv-vašutti sin giela, nuft atte nubbe i gullam nubbe. Ja Hærra biđgi sin obba ædnam viddodaga mietta, ja si heitte huksimest. Dat gavpug goččujuvvui dastmaŋnel **Babelen**, dat læ: **moivvašubme**. 1 Mos. 11.

II. Patriarkai historia.

6. Abram goččom.

1. Hærra goččo Abrama mannat olgus su ædnamest.
2. Abram jægad ja Hærra lopped sudnji Kanaan ædnam.

1. Sem mañesboatte **Tarakast** legje golm barne: **Abram**, **Nakor** ja **Haran**. Son manai **Kaldea-Urast Karani Mesopotamiast** ja asai dobbe. Mutto **Tarak** balvvali amas ibmelid. Ja Hærra celki **Abrami**: **Vuolge olgus ædnamestad ja du ačad viesost dam ædnami, maid mon dudnji čajetam. Mon aigom dakkat du stuora almugen ja mon aigom du buristsivdnedet. Ja du siste galggek buok ædnam sokkagodek buristsivdneduvvut.**

2. Dalle valdi **Abram Sarai**, su akas, ja **Lot**, su vieljas barne, ja buok, mi sust læi, ja manai **Kanaan** ædnami. **Abram** læi dal 75 jage boares. De bodi **Abram More** haikka-vuovdači, mi læ **Sikem** lakka. Dobbe Hærra almostatti ječas sudnji ja celki: **Du siebmani aigom mon addet dām ædnama. Ja Abram huksi dasa altara Hærrai ja rokkadalai Hærra nammi. Ja Abram vagjoli gukkebuidi maddeli. 1 Mos. 12.**

7. Abram ja Lot.

1. Lot ærot ječas Abramast erit.
2. Abram gagjo Lot.

1. Ibmel buristsivdnedi **Abram** ja **Lot**, ja sodno oamek nuft stuoresen šadde, atte dak æi mattam guottot ovtast. Ja bælkko šaddai sodno oabmegečči gáški. De celki **Abram Loti**: **Allus leku bælkko monno gaskast ja monno oabmegečči gaskast, dastgo alma moai ledne vieljačak. Ærot ječad must erit. Ja Abram addi Loti love, atte dat ožuši valljit aldsesis orrombaike. De Lot vallji aldsesis **Jordan** jalggadasa,**

mast læi valljet čacce ja šaddok, ja dagai su godides **Sodoma** guvllui. Mutto Sodoma olbmuk legje bahak ja suddodegje sagga Hærra vuostai. — Ja Ibmel celki Abrami: **Obba dām ædnama, maid don oainak, aigom mon addet dudnji ja du siebmani agalaš aiggai.** Abram asai dastmanŋel Mamre terebinta-vuovdačest, mi læ **Hebron** lakka, ja huksi dasa altara Hærrai.

2. De muttom gonagas nuorttan boði soattam diti **Sodoma** ja **Gomorra** gonagasa-guovtoin. Dalle dāk gonagasak bataregje varidi ja vašalaš valdi olbmuid ja buok Sodoma ja Gomorra obmudagaid. Son erit doalvoi maidai Lot ja su obmudagaid. Mutto muttom læi batarussi bæssam ja muittali Abrami dām. Dalle valdi Abram su olbmaides, 318 logo mielde, ja son doarredi vašalažaid gidda **Damasko** ragjai, gajoi Lot ja olbmuid ja doalvoi fastain buok obmudagaid ruoktot. Go son læi boattemen ruoktot su baikkasis, de manai **Melkisedek**, **Salem** gonagas ja dam alemus Ibmel pappa, su oudald. Son buristsivdnedi Abram, ja Abram addi sudnji logadasa buok omin. Sodoma gonagas aigoi addet Abrami vašalažain valddujuvvum obmudagaid, mutto Hærra diti Abram i vuostaivaldam maidege. 1 Mos. 13, 14.

8. Ibmel litto Abramín.

1. Abrami nannijuvvu loppadus, atte su siebman šadda stuoresen. 2. Abram gadda, atte Hagar bardne šadda su arbbijægjen. 3. Ibmel dakka litto Abramín.

1. Hærra almostatti ječas Abrami ja celki: **Ala bala Abram! Mon læm du galbba; du balkka galgga læt sagga stuores.** Abram celki: Maid aigok don munji addet? Mon vuolgam dabe manatæbmen, ja mu balvvalægje **Elieser** galgga muo arbbit. Mutto Hærra sarnoi: Dæt i galga arbbit du; mutto dat, gutte vuolgga du hægst, son galgga du arbbit.

Ja Hærra doalvoi su olgus ja celki: Gæča bajas albmai ja loga nastid, jos don matak daid lokkat! Daggaren galgga du siebman šaddat. Ja Abram oskoi Hærrai, ja Hærra logai sudnji dam vanhurskesvuottan.

2. Loge jage læi Abram assam Kanaan ædnamest, ja i sust vela læm männa. Dalle addi Sarai su egyptalaš balvvalægjenissones, gæn namma læi Hagar, Abrami akkan. Son riegadatti barne, gutte goččujuvui Ismaelen. Ja Abram jurdaši, atte Ismael galgga læt dat bardne, gæn Ibmel læi sudnji loppedam.

3. Go Abram læi 99 jage boares, de almostatti Hærra ječas fastain sudnji ja celki: **Mon læm Ibmel, dat buokvægalaš, vagjol mu oudast ja læge laitemættom. Mon dagam litto ječčam ja du gäski ja mon aigom ædnatattet du sagga.** De luoittadi Abram su muođoides ala ja Ibmel sarnoi: Muo littom læ duina ja don galgak šaddat ædnag albmuigi aččen. Damditi du namma i galga dästmaññel goččujuvvut Abramen (alla aččen), mutto du namma galgga læt **Abraham** (ædnagvuoda ačče). Dasto muittali Hærra, atte Sara galgga riegadattet Abrahami barne, gutte galgga goččujuvvut **Isaken**. Ja Hærra dagai litto Abrahamin, ja celki: **Mon aigom læt du Ibmel ja du siebman Ibmel du maññel.** Ibmel asati birračuopatusa littomærkkan. 1 Mos. 15, 17.

9. Ibmel almostatta ječas Abrahami Mamre haikka-vuovdačest.

1. Golm olbma bottek Abraham lusa, ja son vuostalvaldda sin njuorraset. 2. Hærra diedet, atte Sara ovta jage gæčest riegadatta barne.

1. Muttom aige gæčest Abraham læi muttomin čokkamen Mamre haikka-vuovdačest bakkasamus aige bæivest. Go son bajedi su čalmides bajas, de oini

son golm olbma čuožžomen su oudast. Son viegai sin lusa, gobmerdi ječas ædnami sin ouddi ja celki: Bag-jet muo bassat din julgid ja vuoinasteket dām muora vuolde! Dasto rakadi son sigjidi mallasid ja čuožoi sin lutte muora vuolde, dām bodda go si borre.

2. De celki muttom sist: Mon boadām fastain du lusa boatte jage dām aige muddost, ja dalle galgga Sarast, du akast, læt bardne. Sara, gutte čuožoi goatte-uvast, gulai dām ja boagosti okto aldsešis, dastgo son i diettam, atte dat læi Hærra. Ja Hærra celki: Manne Sara boagosti? Lægoston mikkege vægjomættom Hærrai? Mutto Sara šiti ja celki: Im mon boagostam; dastgo son balai. 1 Mos. 18.

10. Ibmel dubme Sodoma ja Gomorra.

1. Abraham rokkadalla Sodoma oudast. 2. Sodoma ja Gomorra hævatus.

1. Hærra muittali Abrahami, atte son aigoi duššadet Sodoma ja Gomorra, dastgo dai suddok legje sagga stuorrak. Abraham loaidasti dalle Hærra ouddi, rokkadalai ja celki: Aigokgo don duššadet maidai vanhurskasa vanhurskesmættomin. Noago de gavdnujuvuše vitta loge vanhurskasa gavpugest; duššadakgo don dām almake? Ikgo don sæstaše dām dai diti? Ja Hærra celki: Jos mon gavnam Sodomast vitta loge vanhurskasa, de mon sæstam obba dām baike sin diti. Abraham celki: Gæča, mon læm duostam mu Hærrasam sardnot, vaiko mon læm muoldda ja gudna. Daidaše vaillot viđas dām vitta lokkasest, aigokgo don dalle duššadet obba gavpuga dām vittas diti? Hærra vastedi: Im mon aigo duššadet, jos mon gavnam dobbe vitta viđad lokkai vanhurskasa. Abraham bisoi rokkadallamest, dassači go son bodi lokkas ragjai. Ja Hærra loppedi sæstet gavpuga, jos dast gavdnujuvuše loge vanhurskasa.

2. Engelguovtos bodiga ækkedest Sodomai, ja soai muittaleiga Loti, atte Hærra læi saddim sodno hævatet gavpuga. Ja soai celkiga Loti: Jos dust læk fuolkek dabe, de doalvo daid olgus dām baikest! Dalle manai Lot olgus ja sarnoi su vivvasasasguktui, gæidi son aigo i addet su niedaides; mutto son oroi sodno mielast læmen nuftgo læikušægje. Go Lot agjani, hoapoteiga engelguovtos su, valdiga su, su aka ja su nieidaguovto gitti ja doalvoiga sin olgus gavpugest. Dasto celkiga soai sudnji: Batar du hægad diti; ale gæčast maņas, alege bissan obba jalggadasige, mutto batar varidi, amad don hævvanet! De addi Hærra riša ja dola almest vuolas arvvet ja hævati gavpuga ja dam ædnam šaddoid. Mutto Lot akka gæčasti maņas ja šaddai salttebažžen. Farga dastmaņnel manai Abraham Mamrest erit ja asai Beerseba guvllui. 1 Mos. 18, 19.

11. Isak riegadæbme ja oaffaruššujubme.

1. Loppadusa mænna riegada. 2. Ibmel goččo Abraham oaffaruššat su barne. 3. Abraham vuolgga oaffaruššat barnes. 4. Ibmel buristsivdned Abraham dām osko ja jægo-lašvuoda diti.

1. Go Abraham læi 100 jage boares, de riega-datti Sara sudnji barne dam aige, man birra Ibmel læi sudnji sardnom. Ja Abraham gočoi dām barnes nama Isaken ja birračuopai su, go son læi 8 bæive boares, nuftgo Ibmel læi goččom su.

2. Go Isak læi bajasšaddam stuoresen, gæččali Ibmel Abraham ja celki: Valde du aidno barnad Isak, gæn don rakistak, mana Moria ædnami ja oaffaruša su dobbe boalldem-oaffaren muttom vare alde, maid mon cælkam dudnji!

3. De Abraham likkai arrad iddedest bajas, noadoti su asenes, luoddoi muoraid boalddem-oaffar vāras ja valdi guoktas su balvvalegjines mieldes ja Isaka, su barnes, ja manai dam baikkai, maid Ibmel læi sudnji cælkkam. Goalmad bæive bajedi son su čalmides bajas ja oini dam vare gukken. Son cælkka dalle su balvvalægjes-guktui: Orro dast asenin; Ja moai barninæme manne dokko. Go moai ledne rokka-dallam, de aiggo moai boattet fastain dodno lusa. Ja Abraham valdi muoraid ja bijai daid Isak sælge ala, ješ valdi son dola ja nibe giettasis; ja soai manaiga goabbašagak ovtast. De celki Isak: Ačačam! Däst læ dolla ja muorak, mutto gost læ savcca boalddem-oaffaren? Abraham vastedi: Ibmel aiggo ješ gæččat ald-sesis labba boalddem-oaffaren, mu barnačam. Go soai bodiga dam sodnoidi mærreduvvum baikkai, de dagai Abraham dasa altara, bijai muoraid garvesen, čanai Isaka ja bijai su altar ala muorai bagjeli. De geiggi son giedas ja valdi nibe njuovvam diti su barnes. Mutto Hærra engel čuorvoi sudnji alмест ja celki: Abraham! Abraham! Ale bija giedad barne ala; dastgo dal mon diedam, atte don balak Ibmelest, dainago don ik læk sæstam du aidno barnadge mu oudast. Go Abraham bajedi su čalmides bajas, de oini son ovta vierca hænggamen čorvines gidda ovta miestagest. Dām valdi son ja oaffarušai dam boalddem-oaffaren su barnes sagjai.

4. Mutto Hærra engel čuorvoi fastain nubbe gærde Abrahami ja celki: Ječčam bokte vuornom mon, cælkka Hærra, atte dainago don læk dakkam dām, ikge læk sæstam du barnad, du aidno, mu diti, de aigom mon stuorrat du buristsivdnedet ja dakkat du siebman sagga ædnag-gærddasažžan. Ja du siebman siste galggek buok ædnam albmučgak buristsivdnevut. Abraham bođi su rængaides lusa ja si manne ovtast ruoktot Beersebai. 1 Mos. 21, 22.

12. Isak naittalæbme.

1. Sara jabma. 2. Abraham balvvalægje manna Karani viežžat Isaki aka. 3. Rebekka šadda Isak akkan.

1. Sara jami Mamrest 127 jage boaresen, ja Abraham morašti su diti. Abraham osti **Makbela** bældo Hebronest, mast læi bieġjo, ja son havddadi Sara dasa.

2. Abraham læi boares, ja Hærra læi burist-sivdnedam su juokke dafhost. Son gočoi su dalos boarrasamus balvvalægje ja ravkai su mannat **Karani** valddem diti aka Isaki su ječas sogastes; dastgo son i dattom aka su barnasis Kananitalažai nieidain, ige vuolġatam su Mesopotamiai. Ja Abraham celki su balvvalægjasis: Hærra galgga vuolġatet su engeles duina ja galgga dakkat du matke likkolažžan. De valdi balvvalægje 10 kamela ja buokšlai bierggasid ja manai Karan gavpugi. Dobbe addi son kamelid livvot gavpug olġobellai čaceġalddo gurri, mast nissonak ækked bællai goivvuk čace. Ja son rokkadalai Hærrai ja celki: Hærra, mu isedam Abraham Ibmel! Gæča, mon čuožom dām čaceġalddo guorast, gosa gavpug nieidak bottek čace goaivvot. Šaddus dal nuft, atte dat nieidda, gæsa mon cælkam: adde munji jukkat, ja gutte vasted: juga, mon addam maidai du kamelidi jukkat, atte dat læ son, gæn don læk mæredam du balvvalægjasad Isaki. Ouddalġo son læi hæittam rokkadallamest, de bođi muttom nieidda, gutte guddi litte su oalges alde, manai galddo lusa, devdi litted ja goarņoi bajas. Dalle vieġai balvvalægje su oudald ja anoi jukkat su littestes. Son vastedi: juga! Mon aigom addet maidai du kamelidi jukkat. Go son læi addemen kamelidi jukkat, de gæčai olmai su javotaga. De jærai son: gæn nieidda don læk. Son vastedi: Mon læm **Betuel**, Nakor barne, nieidda, ja mu namma læ **Rebekka**. Dalle addi balv-

valægje Rebekkai golle-ndjudneriegga ja guokte gietta-badde ja gobmerdi ječas ædnami, giti ja mainoi Hærra, gutte læi doalvvom su Abraham soga lusa.

3. Dal gæçai Rebekka ruoktot ja muittali dām. Dalle manai su viellja **Laban** galddo-gaddai ja doalvoi olbma vieso sisa. Si bigje borramuša ouddan su ouddi. Mutto i son dattom borrat, ouddalgo son læi sardnom su mokkes. Go son læi dam muittalam, de celkiga Laban ja Betuel: Dæt ašše læ boattam Hærrast. Gæça. Rebekka læ du muodoi oudast, valde su ja mana! Lekus son du ised barne akka! De gobmerdi balv-valægje ječas ædnami Hærra ouddi. De son borai ja jugai. Nubbe bæive iðdedest valdi son Rebekka mieldes ja vulgi ruoktot su isedes lusa. Ja Rebekka šaddai Isak akkan. 1 Mos. 23, 24.

13. Isak ja su barneguovtos.

1. Isaki riegadæba barneguovtos. 2. Abraham jabma ja Ibmel adda Isaki Abraham buristsivdnadusa.

1. Guokte loge jage gæçest Hærra gulai Isak rokkus, ja Rebekka riegadatti sudnji jamiçid. Dam vuostasriegadægje si goççu **Esauen**, dam nubbe **Jakoben**. Juo ouddalgo soai leiga riegadam, læi Hærra cælkkam Rebekkai: **Dæt boarrasæbbo galgga balvvallet dam nuorab**. Go dal soai šaddaiga stuoresen, de šaddai Esau bivdaren, mutto Jakob šaddai jaskislundog olmajen, gutte elušti godin. Muttom bæive Jakob læi vuoššam njalgga borramuša. Dallanaga bodi Esau mæcest vaibasen ja anoi dam borramuša aldse-sis. Mutto Jakob celki: Vuovde munji odne du vuostasriegadæme vuoiggadvuodad. Esau vastedi: Gæça, mon manam jabmema oudald, maid dagam mon dalle daina vuostasriegadæme vuoiggadvuodain? Ja son yuvdi su vuostasriegadæme vuoiggadvuodas Jakobi, dainago son bagjelgæçai dam.

2. Dām aige Abraham jami 175 jage boaresen, ja Isak ja Ismael, su barneguovtos, havddadeiga su Makbela bigjui. Ja Hærra gærdoi Isaki dam buristsivdnadusa, maid son læi addam Abrahami, ja celki: **Du siebman siste galggek buok ædnam albmugak buristsivdneduvvut.** 1 Mos. 25, 26.

14. Isak buristsivdned barnides.

1. Isak aiggo buristsivdnedet Esau. 2. Jakob oažžo gavvelvuodain buristsivdnadusa. 3. Esau oažžo halbeb buristsivdnadusa ja damditi vašot son Jakoba.

1. Go Isak læi šaddam boaresen ja su čalmek læiga hægjonam, de celki son Esaui: Mana ja godde munji juogašlai mæccespiri ja rakad munji njalgga hærsko, vai bæsam du buristsivdnedet, ouddalgo mon jamam. Ja Esau manai. Mutto Rebekka gulai dam ja celki Jakobi: Gæča, mon gullim du ačad sardnomen Esaui: Buyte munji juogašlai mæccespiri ja rakad munji njalgga hærsko, nuft atte mon bæsam borrat, vai mon buristsivdnedifčim du, ouddalgo mon jamam. Mana dal ælo lusa ja vieža munji guokt gaica, de mon rakadam dain njalgga hærsko du aččasad. Doalvo dam dasto du aččasad, vai son buristsivdnedifči du. Mutto Jakob celki: Aččam vægja muo gulddaladdat, ja mon šaddam su čalmi oudast bætten ja buvtam bagjelasam garrodusa buristsivdnadusa sagjai. Ædne vastedi: Dat garrodus bottus mu bagjeli; gulddal don fal mu jiena! De viežai Jakob gicid, ja su ædne rakadi dain njalgga hærsko. Dastmaŋnel garvoti son Jakobi Esau biktasid ja giesai gici nakid su giedai ja čæbet birra.

2. Go Jakob bođi sisa Isak lusa, de jærai dät: Gi don læk, mu barnačam? Jakob vastedi: Mon læm Esau, du vuostasriegadægje. Čuožžel dal ja bora mu bivdost, vai du siello buristsivdnedifči muo! Isak

celki: Moft don læk nuft hoapost gavdnam bivdo? Jakob vastedi: Dainago Hærra vuolgati dam mu oudald. Dalle celki Isak: Boade lagabuidi, mu barnačam, vai mon bæsam du gulddalet, lækgo don mu bardne Esau, daihe ik. Ja Isak gulddali su ja celki: Jiedna læ Jakoba jiedna, mutto gieđak læk Esau gieđak. Vela jærai son ovta gærde: Lækgo don mu bardne Esau? Go Jakob læi mieđetam dasa, de Isak borai ja dasto buristsivdnedi su.

3. Dallanaga go Jakob læi olgusmannam, de macai Esau bivdem-mokkestes. Son maidai rakadi vârasmallasa, guddi dam sisa aččas is ja celki: Likka bajas, ačačam, ja bora mu bivdost! De Isak suorggani hui sagga ja celki: Du vielljat bođi ja gavvelvuođain valdi du buristsivdnadusa. Son galgga læt buristsivdneduvvum! Mutto go Esau gulai dam, de šaddai su miella hui baččen ja son čuorvoi: Ikgo don læk guođdam munji maidege buristsivdnadusaid? Dalle Isak buristsivdnedi maidai Esau, mutto laseti: **Don galgak balvvalet du vieljad.** Dam bæive rajest vašoti Esau Jakoba ja celki su vaimostes: Go dat aigge læ lakka, go min ače bagjel moraštuvvu, de mon goddam Jakoba, mu vieljam. 1 Mos. 27.

15. Jakob batar Karani.

1. Jakob oažžo Abraham buristsivdnadusa. 2. Ibmel almostatta ječas Jakobi. 3. Jakob boatta Laban, su ednos, lusa.

1. Esau aitem diedetuvvui Rebekkai, ja son celki Jakobi: Batar Laban, mu vielja, lusa Karani ja oro dobbe, dassači go du vieljad moarre vassa. Dasto ravkai Isak Jakoba lusas ja celki sudnji: Ik don galga valddet aldsesad aka Kanaan nieidain, mutto valde dam Laban, du ednod, nieidain! Ja son buristsivdnedi Jakoba ja celki: Ibmel, dat buokvægalaš.

**ædnanattaši du ja addaši dudnji Abraham buristsivd-
nadusa.**

2. Jakob vulgi Beersabast matkai. Ækkedest, go bæivaš læi luoittadam, go sust i læm viesso, gosa vællanifci, de son valdi gædge ja bijai dam oaives vuollai ja oaddai alme vuolde. Ja son niegadi, atte raiddaras læi ædnamest bajaseggijuvvum, man baja-gæčče oli almai, ja Ibmel engelak gornudegje vulus bajas dam mielde. Bajemusast čuožoi Hærra ja celki: Dam ædnam, man alde don vællak, aigom mon addet dudnji ja du siebmani, ja **du siste ja du siebman siste galggek buok ædnam sokkagoddek buristsivdne-
duvvut.** Mon læm du mielde, varjalam du ja doalvom du ruoktot dām ædnami. Go Jakob goccai, de celki son: Duodai læ Hærra dām baikest ja dāst læ alme portta. Ja son namati dam baike **Betelen**, mi namma maksa: Ibmel viesso.

3. Dasto Jakob manai ain gukkebuidi ja bođi Karani. Dobbe bissani son dam gaivo gurri, man lusa **Rakel**, Laban nieidda, bođi jugatam vāras su ačes savcaid. Jakob čieroi ilost ja addi diettevassi, atte son læ Rebekka bardne. Rakel viegai hoapost su ačes dalloi ja muittali dām aččasis. Laban viegai Jakob lusa, fatmasti su, cummesti su ja doalvoi su vissusis. Ja Jakob riemai balvvalet Labana. 1 Mos. 27, 28.

16. Jakob Laban lutte.

1. Jakob balvval Laban lutte dām niedai diti. 2. Jakob balvval Labana balka oudast.

1. Go Jakob læi orrom Laban lutte ovta māno arvo, de celki Laban sudnji: Ik don galga balvvalet muo nuvta. Čelke munji, mi du balkka galgga læt? Jakob celki: Mon aigom balvvalet du čieča jage oažžom vāras Rakela, du nuorab nieida. Laban celki: Miellasažabut addam mon su dudnji, go æra olbmai. De balvvali Jakob čieča jage Rakela oudast, ja dak

legje su mielast nuftgo soames bæivek; nuft rakisti son su. Mutto go dak čieča jage legje vassam, de beti Laban Jakoba ja -addi sudnji Lea, su boarrasæbbo nieidas, Rakela sagjai. Go Jakob cuigodi su damditi, de celki Laban: Jos dõn balvvalak muo vela nubbe čieča jage, de oažok don Rakelage du akkan. Jakob dagai nuft, ja Laban addi sudnji Rakelage akkan.

2. Go 14 jage legje vassam, de aigoi Jakob mannat su baikkasis ja su ædnamasas. Mutto Laban oini, atte Hærra læi buristsivdnedam su Jakoba diti. Damditi anoi son sust, atte son balvvalifçi su ain mærreduvvum balka oudast. Ja Jakob balvvali Labana vela gutta jage. Dæt aigge læi Jakobi sagga lossad. Bæiveg vaivvedi su bækka ja ikko fastain čoaskem, ja nager batari su čalmin. Ja vaiko son balvvali su oskaldasat, de beti Laban su loge gærde, nubbastuttedin su balka. Mutto Ibmel buristsivdnedi su, nuft atte sudnji lassanegje ollo oamek, balvvalægjek ja balvvalægje bigak. Ja Ibmel addi sudnji 12 barne, gudi namak legje: **Ruben, Simeon, Levi, Juda, Isaskar, Sebulon, Dan, Naftali, Gad, Asser, Josef ja Benjamin.** 1 Mos. 29, 30.

17. Jakob macca ruoktot Kanaan ædnami.

1. Jakob batar Laban lutte erit. 2. Jakob faggadalla Ibmelin. 3. Jakob boatta Esau oudald. 4. Jakob Betelest ja Mamre haikka-vuovdačest.

1. Laban ja su barnek gačaštegje Jakoba su riggesvuoda diti. De celki Hærra Jakobi: Maca ruoktot du vanhemiđad ædnami; mon læm du mielde. Go Laban læi mannam bæskedet savcaides, de bijai Jakob manaides ja akaides kameli ala, valdi buok su obmudagaides ja batari Karanest. Goalmad bæive oažoi Laban diettet, atte Jakob læi mannam batarussi. Dalle vulgi son su doarredet ja juvsai su. Mutto Ibmel

celki Labani ikko niegost: Varot ječad sardnomest Jakobin maidege æraid go buorre sanid. Ja soai dagaiga litto gaskanæsga. Dasto Laban buristsivdnedi su manaides ja manai ruoktot baikkasis.

2. Jakob vuolgati dasto airrasid su vieljas Esau lusa ja anoi sust armõ. Airrasak botte ruoktot ja celkke: Esau boatta du vuostai njællje čuode olbmain. De suorggani Jakob sagga, rokkadalai Hærrai ja celki: Hærra, don celkkik munji: mana ruoktot du ædnamasad. Mon læm vægjemættom buok dam arbmogasvutti ja buok dam oskaldasvutti, maid don læk čajetam du balvvalægjasad. Bæste dal muo mu vielljam giedast, dastgo mon balam sust. Ja Jakob saddi vielljasis addaldagaid, vai son soavatifei su. Dasto doalvoi son su akasguovto, su manaides ja buok su galvoides rasta **Jabbok** joga, mutto baci ješ okto dam bællai. Ja muttom olmai bođi ja faggadalai suina, dassači go idēdes-roadēde bagjani. Go dat olmai i vuoittam su, de celki son: Luoite muo, dastgo idēdes-roadēde bagjana! De Jakob celki: Im mon dato du luoittet, mudoigo don buristsivdnedak muo. Dalle olmai celki: Du namma i galga goččujuvvut Jakobem, mutto **Israelen**, dastgo don læk faggadallam Ibmelin ja olbmuiguim ja don læk vuoittam. Ja son buristsivdnedi Jakoba. De Jakob celki: Mon læm oaidnam Ibmela muodost muttui, ja mu siello læ gagjujuvvum.

3. Go Jakob manai gukkebuidi, de oini son Esau boattemen 400 olbmain. Dalle manai Jakob ja gobmerdi ječas ædnami su vieljas Esau ouddi. Mutto Esau viekkali su oudald, fatmasti ja cummesti su, ja soai čieroiga. Dastmaṅṅel ærraneiga vieljaguoytos rafhest.

4. Jakob matkušti oudas ja bođi Beteli. Ja son huksi dasa altara Hærrai. Ja Hærra almostatti ječas Jakobi ja celki: **Mon læm buokvægalaš Ibmel**,

læge šaddolaš ja laset ječad! Dam ædnam, maid mon læm addam Abrahami ja Isaki, dam aigom mon addet dudnji ja du siebmani du mannel. Dasto bodi Jakob su ačes Isak lusa Mamre haikka-vuovdači. Dobbe jami Isak, ja su barnek havddadeiga su Abraham havddai. 1 Mos. 31—35.

18. Josef ja su vieljak.

1. Vieljak vašotek Josefa. 2. Vieljak aigguk goddet Josefa. 3. Vieljak vuvddek Josefa.

Jakob rakisti Josefa æmbo go buok æra manaides ja rakadatti sudnji gukkehælbmas gavte. Čieča nubbe lokkai jage boaresen oažoi Josef čuovvot su vieljaides gæččam diti su ačes ælo. Ja son buvti baha sagaid sin birra aččasis. Go vieljak oidne, atte Jakob rakisti Josefa æmbo go buok æra manaides, de si vašotegje dām vielja æige mattam sudnji usteblašat sardnot. De Josef muttomin niegadi niego, atte son ja su vieljak legje čadnadæmen gordnegipoid bældost. Su gordnegippo čuožželi; vieljai gordnegipok čužžu birra ja gobmardalle su gordnegipo. Ja son niegadi fastain nubbe gærde ja muittali, moft bæivaš, mænno ja okta nubbe lokkai naste gobmardalle su. Go dak niegok legje diedetuvvum vieljaidi, de si vašotegje su ain æmbo ja celkke: Galgašikgo don šaddat min gonagassan ja rađdit min? Mutto su ačče vurkki dām aše muittosis.

2. Muttomin vuolgati ačče Josefa Sikemi gæččat, boadašego vieljak ja ællo burist aiggai. Go vieljačak aicce su gukken, de celkke si: Gæččet, niekkočæppe boatta! Goddop mi su, de mi oaidnep, manen su niegok šaddek. Mutto Ruben celki: Allet varaid golgat, mutto balkesteket di su dom roggai, mi læ mæcest! Son aigoi makka su bæstet sin gieđast. Go

Josef dal bođi vieljaides lusa, de nulle si sust gukkes gavte erit ja balkestegje su čacetes roggai. Dasto čokkanegje si mallasid doallat.

3. Go si dobbe bajedegje čalmidæsek ja gæčastegje, de oidne si Ismaelitalaš gavppe-olbmaid mannamen Egypteni. De Juda celki: Vuvddop Josefa Ismaelitalažaidi! Ja si gesse su bajas roggest ja vuvdde su guokt loge silbbaruda oudast. Ruben i læm dalle dast. Mutto go son bođi fastain rogge lusa ja i gavdnam Josefa dam siste, de gaikodi son biktasides, račtetæbmen arvvededin, maid son galgaši dakkat. De njuvve vieljačak bokka, buonjodegje Josef gavte varaidi, saddijegje dam vissui aččasæsek dāi saniguim: Mi læp dām gavdnam; gæča, igo dat læk du barnad gakte! Jakob celki: Dāt læ mu bardnam gakte; mæc-čespiri læ borram Josefa. Ja Jakob morašti su gukka. 1 Mos. 37.

19. Josef Potifar lutte ja giddagasast.

1. Josef gæčçaluvvu, mutto son vuoitta gæčçalusa.
2. Hærra læ Josef mielde giddagasastge.

1. Josef dolvvujuvvui Egypteni, ja Potifar, Egypten gonagasa, Farao, hægga-favtai oaivamuš, osti su Ismaelitalaš gavppe-olbmain. Hærra læi Josef, ja son šaddai olmajen, gæsa buok likkostuvai. Go Potifar dām oini, de addi son buok, mi sust læi, Josefa gitti. Ja Hærra buristsivdnedi Potifar dalo Josef diti. Mutto Potifar akka aigoi fillit Josefa suddoi. Mutto Josef vastedi: Moft galgašim mon dakkat nuft stuora bahavuoda ja suddōdet Ibmel vuostai! Ja vaiko son juokke bæive gæččali Josefa, de i son jægadam su. Go son fuomaši, ætte Josef i dattom mieđetet sudnji, de vaiddali son Potifari, ætte Josef læi viggam fillit su suddoi. Go Potifar gulai

su akas sanid, de moaratuvai son hui sagga ja bijai Josefa dam sæmma fanggavissui, gost gonagasa fangak legje.

2. Mutto Ibmel læi Josefin giddagasastge ja addi su gavdnat nuft, stuora mielastume fanggavieso oudastčuožžo lutte, atte dat addi buok æra fangaid Josefa halldoi. Ja de dpatuvai dastmaḥḥel, atte gonagasa jukkamuš-adde ja laibbedakke suddodeiga sodno hærrasga vuostai ja bigjujuvuiga dam sæmma fanggavutti, gost Josef læi. Josef bodi muttom idded sodno lusa ja oini, atte soai læiga sagga morrašest dai niegoi diti, maid soai læiga ikko niegadam. Josef ravkai sodno muittalet sudnji sodno niegoidesga, ja go son læi daid gullam, de čilggi son, atte jukkamuš-adde golma bæive gæčest galgga bigjujuvvut fastain su virggasis, mutto laibbedakke galgga harcastuvvut. Ja Josef celki jukkamuš-addai: Muitta muo, go dudnji burist gævva, nuft atte don anotak Faraost munji gagjujume dam viesost, dastgo im mon læk dakkam maidege, man diti si læk bigjam muo giddagassi. De šaddai, nuftgo Joset læi čilggim. Mutto jukkamuš-adde i muittange Josefa. 1 Mos. 39, 40.

20. Josef aledubme.

1. Farao niegok. 2. Josef čilgge Farao niegoid. 3. Josef šadda hærran Egypten bagjel.

1. Guokte jage dastmaḥḥel niegadi Farao guokte niego. Son læi čuožžomen dædnogaddest ja oaidnemen dast goargḥomen čieča čabba ja buoides gusa ja guottomen dædnogadde rasi siste. Dai maḥḥest botte čieča fastes ja lašes gusa. Ja dak čieča lašes gusa borre dam čieča čabba ja buoides gusa æige šaddam dast buoidebun. Ja Farao goccai, mutto son nokkai fastain ja læi oaidnemen čieča dievas ja čabba gordne-oaive bajas-šaddamen ovtag oalgast. Dai maḥḥest

boccidegje čieča guoros ja nuortta-biegast guorbba-duvvum gordne-oaive. Ja dak guoros gordne-oaivek njille daid dievas gordne-oivid.

2. Iđđedest læi gonagas rafhetes mielain ja son bijai sane ja ravkati buok Egypten noaidde-olbmaid ja buok visaid, mutto i oktage mattam čilggit daid niegoid. De muittai jukkamuš-adde Josefa ja celki Faraoi: Mu suddoidam muittam mon odne. Go Farao moaratuvai su balvvalegjides ala ja bijai muo ja dam oaivamuš laibbedakke giddagassi, de niegadeime moai goabbašagak niego ovtag ija. Ja dobbe læi muttom Ebrealaš nuorra olmai, gutte čilggi monnoidi niegoidæme. Dalle bijai Farao hoapost sane Josefi ja ravkati su olgus fanggaviesost. Go Josef læi boattam, de celki Farao: Mon læm niegadam niego ja i læk oktage, gutte matta dam čilggit, mutto mon læm gulam du birra celkkujuvvumen, atte go don dušše gulak niego, de matak don dam čilggit. Josef vastedi: I dat læk mu valdest, mutto Ibmel aiggo addet Faraoi likkolaš vastadusa. Dalle muittali gonagas su niegoides. Ja Josef čilggi daid nuft: Vuostačedin bottek čieča buore ja sagga šaddolaš jage obba Egypten ædnami ja dastmaññel čieča nælgejage. Maññemussi nævvoi son gonagasa valljit ovta doaimalaš ja vises olbma, gutte galgga čokkit viđad oase šaddovaljogasvuodast dam čieča nælgejage vāras, amas ænam duššaduvvut nælgest.

3. Dam Josefa rađe buorren ani Farao, ja son celki Josefi: Dađemielde go Ibmel læ addam du buok dām diettet, de i læk oktage nuft jiermalaš ja vises, go don læk. Læge don mu dalo oaivve-olmai, ja du sadnai lekus buok mu almug gulolaš. Ja Farao valdi su suorbmases su giedastes ja bijai dam Josefa gitti, hængasti gollevidje su čæbet birra, addi su vuogjet su nubbin vavnoines ja addi čuorvvot su muodoi oudast:

Gobmerdeket! Ja son bijai su obba Egypten ædnam raððijægjen. Dalle læi Josef golbmaloge-jakkasaš. Ja Josef vagjoli dam čieča buore jagest birra obba Egypten ædnam, ja son čokki buoklagaš biemo ja bijai sagga ollo gornid cuccemi. Go dasto nælgge-jagek botte, de šaddai nælgge buok ædnamidi, mutto Egyptenest legje gornek, dainago Josef ravasti gordneaitid ja vuvdi gornid. 1 Mos. 41.

21. Josef vieljak bottek Egypteni.

1. Vieljai vuostas matke Egypteni. 2. Vieljai nubbe matke Egypteni.

1. Nælggehætte oli Kanaan ædnamige, gost Jakob asai. Go son gulai, atte Egyptenest legje gornek, de vuolgati son loge barnes dokko, mutto Benjaminina doalai son baikestes. Dallanaga, go vieljak legje dagjadam, de dovdai Josef sin, mutto æi si dovdam su. Ja go si gobmerdegje sin muoðoides ala su ouddi, de son sarnoi gærraset ja celki: Di lepet iskadægjek ja di lepet boattam gæččat, gost ænam lifci ravasen vašalažaidi. Mutto si vastedegje: Mi læp vuoiggadlaš olbmak, guokte nubbe lokaai vieljača, ovtag olbma barnek Kanaan ædnamest; nuoramus læ baikest min aččamek lutte, mutto okta i læk šatan hægast. Mutto Josef celki: Dat læ nuft, go mon læm digjidi cækkam: Di lepet iskadægjek. Ja son bijai sin giddagassi. Goalmad bæive addi son fastain buktet vieljaides lusas ja ravkai æraid mannat ruoktot viežžam diti sin nuoramus vieljasek, mutto ovta dain bijai son giddagassi. Dalle suorgganegje si ja celkke nubbe nubbai: Duodai, mi læp čokkim bagjelasamek suja dam bokte, maid mi læp dakkam min vieljamek vuostai; dastgo mi oinimek su sielo balo, dallego son rokkadalai mist armo, ja æp mi gullam su. Damditi læp mi ječa šaddam afeustu. Ruben vastedi: Imgo

mon cækkam digjidi: Allet buvte suddo bagjelasadek dam nuorra olbma diti. Mutto epet di gullam muo. Su varra gaibeduvvu dal mist. Mutto æi si diettam, atte Josef gulai sin giela. Mutto Josef jorgeti sin bælest nubbos ja čieroi. Dasto valdi son Simeona ja čanati su sin čalmi oudast. Ja Josef ravkai dævdet sin sækaid gorniguim ja bigjat sin ruđaidæsek fastain ješguđege sekki. Ja nuft si ožžu vuolget. Go si legje boattam sin baikkasæsek, muitalegje si sin aččasæsek buok, mi læi sigjidi dapa-tuvvam. Dalle celki Jakob: Di dakkabetet muo manatæbmen, Josef i læk šatan hægast, Simeon i læk šatan, ja di aiggobetet vela Benjaminage valddet must erit. I mu bardne galga vuolget vuolas dinguim.

2. Mutto nælggehatte læi ædnamest garas. Go gornek legje loappam, gočoi Jakob su barnides mannat Egypteni oastet biemo. Juda.vastedi, atte æi si oskeld vuolget dokko, muđoigo Benjamin læ singuim. Ja son rokkadalai su ačes: Bija barnača muina! Mon manam dakkadussi su oudast. Jos mon im buvte su ruoktot du lusa, de aigom mon guoddet suja su oudast buok mu beividam. Dalle luiti Jakob Benjamina, su barnes, vuolget singuim. Go vieljak legje boattam Egypteni, de manne si Josefa muodoi ouddi. Go Josef oini Benjamina sin mielde, de gočoi son su dallodoalles rakadet sigjidi mallasid. Dasto buktujuvvui Simeon sin lusa, ja si manne Josefa vieso sisa. Josef buorastatti sin ja dieđosti sist, lægo sin ačče dærvvan. Ja go son oini Benjamina, su vieljas, de buli su vaimo rakisvuotta su vieljas vuostai, ja son hoapoti ječas erit sin lutte, vai son bæsaši čierrot. Mutto go son læi bassam čalmides, de manai son fastain sin lusa ja borai singuim. Juokke sist oažoi su baikeš bævde guorast su ages mielde. Si ovdušegje sagga damditi. Borramuš buktujuvvui sigjidi

Josefa bævdest, ja Benjamini addujuvvui vitta dam mađe borramuš go guttige dain ærain. Dasto ravkai Josef su dalo oudastčuožžo dævddet olbmai sækaid gorniguim ja bigjat su silbbalitte bajemussi dam nuoramus sekki. 1 Mos. 42—44.

22. Josef dovdat ječas su vieljaidasas.

1. Josef gæčcal vieljaides vela ovta gærde. 2. Juda aiggo baccet šlavan Benjamina sagjai. 3. Josef dovdat ječas ja son goččo su ačes ja vieljaides boattet vuolas Egypteni.

1. Go nubbe bæive guovso læi bagjanæmen, de ožžu vieljak vuolgget. Go si legje joavddam gavpugest oanekažži sin matkesek mielde, de saddi Josef su balvvalægjes sin doarrodet ja ravkai cækket sigjidi: Manne lepet di mavsatam burid bahain? Epetgo di læk valddam mu hærram silbbalitte? Ja vieljak valdde hoapost ješ gutteg su sækas vuolas ædnam ala, balvvalægje burgi daid ja jukkamlitte gavdnujuvvui Benjamina sækast. Dalle gaikodegje olbmaik sin biktasidesek, macece ruoktot gavpugi ja luoittadegje ædnami Josefa muođoi ouddi. Josef sarnoi sigjidi gärraset ja celki: Dat olmai, gæn lutte jukkamlitte læ gavdnum, son galgga læt mu šlava, mutto mannet di ærak rafhin bajas din ačadek lusa!

2. Dalle celki Juda: Maid galggap mi vastedet, daihe maina galggap mi ašetuttet ječaidæmek? Ibmel læ gavdnam min værredago. Jos mi dal boattep sidi ja Benjamin i læk min mielde, de sattep mi min aččæmek ranes vuovtaid morrašin vuolas havddai. Divte damditi muo baccet šlavan Benjamina sagjai ja divte su mannat bajas su vieljaidesguim. Dastgo moft galgašim mon mannat mu aččam lusa, mudoigo barnaš læ mu mielde. Dalle galgašim mon oaidnet dam varnotesvuoda, mi dæivvedifči mu aččam.

3. Dalle Josef i vægjam šatan æmbo doalatalat ječas, mutto čierrogodi jidnusi ja celki: Mon læm Josef, ællago mu aččam vela? Mutto su vieljak ai mattam sudnji vastedet; nuft sagga si legje suorgganam. Ja Josef celki: Mon læm Josef, din vielljadedk, gæn di vuvdidek Egypteni. Ja allet dal læge morrašest, dastgo din hægst bisotam diti læ Ibmel vuolgatam muo deiki din ouddalis. Ja son doppi Benjamin, su vieljas, čæbet birra ja čieroi; ja son cummesti buok su vieljaides. Ja dastmaŋŋel sardnu su vieljak suina. Dasto hoapoti Josef su vieljaides mannat ruoktot sin ačasek lusa muittalam diti sudnji buokaid ja viežžam diti su Egypteni. Ja son saddi su aččasis ædnag vavnoid ja addaldagaid buoremus galvoim Egyptenest ja buoklagaš nieste maŋkai. Dasto luiti son su vieljaides vuolget ja celki sigjidi: Allet riddal maŋke ala! 1 Mos. 44, 45.

23. Jakob manna Egypteni.

1. Jakob oažžo diettet, atte Josef ain ælla. 2. Jakob maŋke Egypteni. 3. Jakob assa Goseni.

1. Go vieljak legje boattam sin baikkasek sin aččasek lusa, de muittalegje si: Josef, du bardne, læ ain ællemen, ja son læ hærran obba Egypten ædnam bagjel. Mutto Jakob i oskom sin ala. Mutto go son oini vavnoid, maid Josef læi saddim gæsetam diti su dai alde, de arvosmuvai su vuoiŋa, ja son celki: Dāst læ galle; mu bardnam, Josef, ælla ain! Mon vuolgam vuolas oaidnet su, ouddalgo mon jamam.

2. De Israel vulgi maŋkai buok daina, mi sust læi. Go son læi boattam Beersebai, de almostatti Hærra ječas sudnji oainatusast ikko ja celki: Ale bala mannamest vuolas Egypteni, dastko mon aigom dakkat du dobbe stuora albmugen. Mon aigom ješ mannat vuolas duina Egypteni, ja mon aigom doalvvot du

fastain ruoktot. Jakob vulgi Beersebast, ja go son lakkani Egypteni, de bodi Josef su oudald. Go son oini su, de salasti son su čæbet birra ja čieroi gukka. Dalle celki Jakob: Dal aigom mon mielastam jabmet, go mon læm oaidnam du muotoid, ja oaidnam, atte don ain ælak.

3. Go Josef læi muittalam Faraoi, atte su ačče ja su vieljak legje boattam su lusa, de celki Farao: Egypten ænam læ dudnji salkasen; divte du ačad ja du vieljaid assat ædnam buoremus baikest; divte sin assat Gosen ædnamest! Josef doalvoi maidai su ačes Farao ouddi. Ja Jakob buristsivdnedi Farao. Jakob asai dastmarŋnel Gosenest, ja buok sielok su dalostes, Josefin ja su barnesguovtoin, legje čieča loge. 1 Mos. 45—47.

24. Jakob buristsivdned su barnides. Jakoba ja Josefa jabmem.

1. Jakob buristsivdned Josefa barnid. 2. Jakob buristsivdned buok su barnides. 3. Jakoba ja Josefa jabmem.

1. Jakob eli 17 jage Egyptenest. Go son dov-dai, atte su bæivek lakkanešgotte, de ravkai son Josefa, su barnes, lusas ja anoi, atte dāt i galga havddadet su Egypteni, mutto su vanhemidas havddai Kanaan ædnamest. Dām loppedi Josef dakkat. Dasto valdi Josef su barnesguovto, Manasse ja Efraim, mieldes, ja doalvoi sodno Jakoba ouddi, vai son buristsivdnedifči sodno. Ja Jakob buristsivdnedi daid ja celki Josefi: Du barneguovtos, Efraim ja Manasse, galggaba læt mu, nuftgo Ruben ja Simeon læva mu. Vela ain celki Jakob Josefi: **Gæča, mon jamam, ja Ibmel galgga læt dinguin ja doalvvot din fastain vanhemidadek ædnami.**

2. Jakob ravkai maidai su æra barnides lusas ja celki sigjidi: Čoakkaneket mu birra, ja mon aigom

muittalet digjidi, mi digjidi galgga dpatuvvat boat-
tevaš beivin. Dasto buristsivdnedi son gudeg sist
sierra buristsivdnadusain. Mutto son buristsivdnedi
Juda erinoamačet ja celki: Juda, du galggek du viel-
jak ramedet, ja du oudi galggek du ačad barnek
luoittadet vuolas. **I galga gonagasvaldde gaiddat
Judast, gidda dassači go Rafhe-oaivamuš boatta, ja
albmugak šaddek sudnji gulolažžan.**

3. Dasto Jakob jami, ja su barnek dolvvu su
Kanaan aednami ja havddadegje su Abraham havddai.
Dastmaηηel botte si fastain Egypteni ja asse dast.
Oanekaš aige jabmemes ouddal celki Josef su vieljai-
dasas: Mon jamam, mutto Ibmel galgga vissasi oap-
paladdat din ja doalvvot din bajas dam aednamest
dom aednami, maid son læ vuordnom Abrahami, Isaki
ja Jakobi. Ja Josef vuornoti su vieljaides ja celki:
Go Ibmel oappaladda din, de di galggabetet dalle
doalvvot mu davtid dabe bajas. Ja Josef jami 110
jage boaresen ja si vuiddo su ja bigje su gistoι Egyp-
tenest. 1 Mos. 47—50.

III. Israel almug Moses ja Josua beivin.

25. Moses riegadæbme ja bajasgæssujubme.

1. Israel mānak vaivveduvvujek Egyptenest. 2. Mo-
ses riegad ja bigjujuvvu Nile dædnoi. 3. Moses gagjujuvvu.
4. Moses batar Egyptenest.

1. Israel mānak aednanegje stuorrat Egyptenest,
ja aenam dievai sist. 300 arvo jage Josefa jabmem
gæčest bođi gonagas Egypten bagjel, gutte i diettam

maidege Josefast. Son celki su albmugasas: Gæča, Israel mānak læk ænebuk go mi. Mænnodædnop mi jiermalazažat sin vuostai; amasek si vægjet šatan ædnet ja, go soatte šadda, særvvat min vašalažaiguim. De bigjujuvvujegje sin bagjeli barggosundek givsedet sin huksim-bargoigum. Ja Egyptalažak baggijegje garasvuodain daid dakkat šlava-bargoid ja baččagatte sin ællema. Mutto mađe æmbo si vaivveduvvujegje, dađe æmbo si ædnanegje. Manemušta gočoi Farao, atte juokke bardne, gutte riegad Israel ædnanest, galgga balkestuvvut dædnoi.

2. Dam aige riegadatti muttom Levitalaš nisson barne ja čiegai su golm māno. Mutto go son i matam čiekkat su šatan gukkeb, de valdi son dæbbobumba ja bagjel sikkoi dam ædnambikain ja bikain, bijai barnača dasa ja bijai dam dæbboi sisa dædnogaddai. Ja barnača oabba čuožoi viekagukken oaidnem diti, moft sudnji gævva.

3. De Farao nieidda bođi vuolas dædnogaddai ječas bassat, ja go son oini bumba dæbbo gaskast, de vuolgati son muttom su bigaines viežžat dam dast. Go son ravasti bumba, de oini son māna dast; ja barnaš læi čierromen. De son arkalmasti su bagjeli ja celki: Dæt læ Ebrealaš bardne. Barnača oabba bođi dal ouddan ja celki Farao niiddi: Galgamgo mon mannat ja ravkkat dudnji Ebrealaš njamatægje? Ja son manai ja ravkai barnača ædne. Nisson valdi barnača ja njamati su. Go barnaš šaddai stuoresen, de buktujuvvui son Farao niiddi, ja son valdi su su ječas bardnenes ja gočoi su nama **Mosenes**.

4. Go Moses læi 40 jage boares, de manai son olgus su vieljaides lusa ja oini sin šlavavuoda. Dobbe oini son muttom Egyptalaš olbma cabmemen muttom Ebrealaš olbma. Ja go son i oaidnam ovtage lakka, de goddi son dam Egyptalaš olbma ja čiegai su sad-

doi. Ja son manai fastain olgus nubbe bæive ja oini guokte Ebrealáš olbma doarromen gaskanæsga. Ja son celki sudnji, gutte læi værest: Manne cabmak don du lagamužad? Son vastedi: Gi læ bigjam du duobmaren min bagjeli? Datokgo don muo goddet, nuftgo don goddik Egyptalaža? De suorggani Moses ja celki: Dot ašše læ nabbo dalle šaddam dittujubmai! Go Farao gulai dam aše, de bivdi son goddet Mosesa. Mutto Moses batari Midian ædnami ja oroi dobbe muttom papa lutte, gæn namma læi **Jetro**, gutte addi sudnji su nieidas **Sippora** akkan. 2 Mos. 1, 2.

26. Moses goččom.

1. Ibmel almostatta ječas Mosesi Horeb lutte. 2. Moses bæsadalla ječas doalvomest Israel manaid Egyptenest. 3. Moses jægad Ibmel ravvaga, go son oažžo Arona guoibmenes.

1. Njællje loge jage læi Moses læmaš Midian ædnamest, go son bođi muttom bæive æloines **Hōreb** vare lusa. Dobbe oini son miestaga, mi buli dola siste ja i almake nokkam. Moses jurdaši: Mon aigom mannat gæččam diti dam stuora oainatusa, manne dat i erit buole. Dalle čuorvoi Ibmel sudnji miestagest: Moses! Moses! Ale boađe lakka deiki; nuola gabmagidad erit du julginad; dastgo dat baikke, man alde don čuožok, læ basse ænam! **Mon læm du ačad Ibmel, Abraham Ibmel, Isak Ibmel ja Jakob Ibmel.** Ja Moses govčai su muođoides, dastgo son balai gæččamest Ibmel ala. Ja Hærra celki: Mon læm gukka oaidnam mu olbmuidam atestusa Egyptenest ja gullam sîn čuorvvoma; de vuolge dal, ja doalvo mu albmugam, Israel manaid, olgus Egyptenest!

2. Mutto Moses balai sagga ja celki: Gi mon læm, atte mon galgašim doalvvot Israel manaid olgus

Egyptenest. Hærra celki: Mon aigom læt du mielde. Nuft galgak don cækket Israel manaidi: Jehovah (Hærra), din vanhemidadek Ibmel, Abraham Ibmel, Isak Ibmel ja Jakob Ibmel, vuolgati muo din lusa. Moses bæsadalai ječas ja celki: Æi si aigo munji oskot ja æi gullat mu sarne. Dalle addi Hærra sudnji famo dakkat mærkaid ja oavddodagoid, vai si galgaše sudnji oskot. Mutto Moses celki ain vela: O, Hærra, im mon læk guttege sanalaš olmai, dastgo must læ hīdes sardnom ja lossis giella. Hærra celki: Gi læ addam olbmui njalme? Gi dakka gielatæbmen daihe bæljatæbmen, daihe oaidnen daihe čuovgataæbmen? Imgo mon, Hærra? Mutto Moses celki: O, Hærra, bija du sanad, gæina ærrasin don fal datok! De eakkidi Hærra moarre Moses vuostai, ja son celki: Mon diedam, atte du vielljat Aron læ sanalaš olmai. Son boatta du oudald; don galgak sardnot sudnji, ja son galgga sardnot du oudast olmuidi.

3. Moses manai ruoktot Egypteni ja mæcest gavnai son Arona. Soai riemaiga ovtast doaimatet sodno goččoma, čokkiga buok Israel mānai vuorrasid ja muittaleiga sigjidi buok, maid Hærra læi cækkam, ja dagaiga oavddodagoid albmuga oudast. De almug askoi, gobmerdi ječas ædnami Hærra muođoi ouddi ja rokkadalai. 2 Mos. 3, 4.

27. Moses Farao oudast.

1. Farao bæsadalla ječas luoittemest Israel vuolgget.
2. Hærra almostatta su famos, givsedin Egyptalažaid lossis ædnamvaiviguim. 3. Bæssači labbes.

1. Moses ja Aron manaiga Farao lusa ja celkiga: Nuft cækkka Hærra, Israel Ibmel: Luoite mu olbmuid vuolgget, vai si bessek doallat munji basid mæcest! Farao vastedi: Gi læ Hærra, gæn jiena mon galgam gullat? Im mon dovda Hærra imge aigo

luoittet Israel vuolgget. Manne dodno bargoidassade! Ja son gočoi barggosundid bigjat Israel mānai bagjeli ain loseb nodid; ja Israel bagjeligæčček cabmujuvvujegje, dainago almug i mattam ollašuttet su lossis bargos. Dalle celkke olbmuk Mosesi ja Aroni: Vare Ibmel rangaštifči dodno, go doai læppe Faraoväše buktam min bagjeli. Mutto Moses jorgeti Hærra lusa ja vaiddali sudnji hædes.

2. Dalle divti Ibmel ovce lossis ædnamvaive boattet Egypten ædnami, nuft atte duššadubme aitaši sikke olbmuid ja omid. Nuft gukka go vaivve bisoi, læi Faraov miedes luoittet Israel manaid vuolgget. Mutto go Moses læi rokkadallam Ibmeli ja vaivve læi loappam, de gađai Faraov loppadusas, buoššodi su vaimos ige aiggom luoittet olbmuid vuolgget. Dalle celki Hærra Mosesi: Vela ain divtam mon ovta vaive boatet Faraovi ja Egypteni. Dastmaññel galgga son luoittet din vuolgget, ja son galgga vela agjededin agjet din däst erit.

3. Hærra gočoi Mosesa cækket Israel olbmuidi: Njællje nubbe logad bæive dām mānost galgga juokke ised njuovvat ovta vigetes, ovtajakkasaš labba ja dam varain sikkot læggoid ja uvsa bajemuš muoraid, ja si galggek borrat damanaga ija dolain bassujuvvum biergo suvrokættes laibin ja bačča urttasiguim. Sin alemek galggek læt boakkanastujuvvum, sin gabmagak sin julginæsek ja sin soabek sin giedastæsek, nuftgo garvesen olgus vuolgget. Dak læk Hærra **bæssačak** (mæddelmannam). Damanaga ija aiggo Hærra mannat obba Egypten ædnam čada ja goddet buok vuostasriegadegjid Egyptenest, mutto son aiggo mannat juokke vieso mæddel, gost son oaidna labba vara sikkujuvvum læggoidi. Dām bæive muitton galggek si ja sin siebman juokke jage adnet dam sæmma bæive Hærra bassen ja njuovvat bæssači labba. 2 Mos. 5—12.

28. Israel gagj jubme Egyptenest.

1. Ibmel sadde mañemuš ædnamvaive, ja olbmuk vuolggek olgus. 2. Israel manna ruksis mæra čada. 3. Buok olbmuk ramedek Ibmel.

1. Gaska-ija aige Hærra goddi buok vuostasriegadegjid Egyptenest, Farao vuostasriegadægje rajest gidda fanga vuostasriegadægje ragjai ja buok vuostasriegadegjid omin. Ja de šaddai stuora barggom Egyptenest, dastgo i læm dobbe oktage viesso, man siste i læm jabme. Dalle Farao ravkai Mosesa ja Arona ikko lusas ja celki: Gærggadeket ječaidædek ja mannet olgus mu olmui gaskast. Ja Egyptalažak bakkijegje albmuža ala sattet vāras dam hoapost olgus mannat, dastgo si balle, atte si galggek buokak jabmet. De vulgge Israelitalažak Egyptenest olgus, 600,000 olbma ærreb nissonid ja smavva manaid. Si legje assam Epygtenest 430 jage. Ja Moses valdi Josefa davtid mieldes.

2. Go Farao læi luottam Israel manaid vuolgget olgus, de Hærra i dolvvom sin lagamuš gæino mielde Kanaan ædnami, mutto mæce čada **Ruksis mæra** guvllui. Ja Hærra manai sin ouddalist bæivveg balvvabazest ja ikko dollabazest čuovggam vāras sin gæino, vai si besse vagjolet ija bæive. Mutto Farao gađai almake farga, go son læi luottam Israelitalažaid vuolgget. Son valdi soattevægus ja 600 soattevavno, doarredi sin ja juvsai sin Ruksis mæra gaddest. Go Farao lakkani su soattevægaines, de balle Israel mānak sagga ja čurvvu Hærrai. Ja si celkke Mosesi: Æigo Egyptenest læm havdek, go don læk dolvvom min olgus dām mæccai jabmet? Mutto Moses celki: Allet bala! Hærra galgga soattat din oudast. Ja Hærra celki Mosesi: Sarno Israel manaidi, atte si sirdajek. Ja don, bajas bajed don du soabbad, geigge du gieđad olgus mæra bagjel ja ærot dam guvtidi ja

Israel mānak galggek mannat gasko dam čađa goikkas mielde. Ja balvvabazze, mi læi mannam sin oudalist, dat bodi Egyptalažai ja Israelitalažai gāski. Go Moses geiggi su giedas olgus mæra bagjel, de juokkasegje čacek guvtidi ja Israel mānak manne goikkas mielde rasta. Farao vulgi sin maŋŋai su soattevægaines gasko mæra ragjai. Go Israel mānak legje ollim rasta nubbe gaddai, de gočoi Hærra Mosesa geiggit su giedas olgus mæra bagjel. Dalle čacce golgai fastain okti ja havddadi Egyptalažaid, ja i baccam i oktage sist heggi.

3. Moses ja buok Israelitalažak lavllu dām lavlaga Hærrai ja celkke: Mon aigom maidnot Hærra, dastgo son læ allaget aleduvvum. Hærra læ mu gievravuotta ja gitoslavla. 2 Mos. 12—15.

29. Matke Ruksis mæra rajest Sinai ragjai.

1. Israel oažžo aldsesis manna borramuššan. 2. Israel oažžo čace bavtest.

1. Israel mānak manne duobbeli ja botte Sin mæccai. Dobbe nimmuregje si Moses ja Aron vuostai, go sist villoi laibbe, ja si celkke: Vare mī lifčimek jabmam Egyptenest, gost mī čokkaimiek bierggobatteguorast ja gost mī boraimek laibe, dassači go mī gallaneimek. Doai læppe dolvvom min olgus dām mæccai diktem vāras min jabmet nælggai. Dalle saddi Hærra bælddo-vuonccaid ækkedest gokčat šiljo, ja idde-dest oroi ædnam alde juoga, mi læi vielggad ja fines, nuftgo ridne. Dat læi dat laibbe, maid almug gočoi **mannan**. Hærra addi sigjidi dām laibe borramuššan njællje loge jage, dassači go si botte Kanaan ædnami.

2. Si luoittalegje dasto **Refidimi**. Dobbe i læm sist čacce jukkat. De nimmuregje si fastain Moses vuostai, atte son læi dolvvom sin mæccai diktem vāras sin jabmet goikkoi. Mutto Ibmel gočoi Mosesa časket sobbines baktai; ja go son časki dasa, de golgai dast čacce olgus, atte almug bæσαι jukkat. 2 Mos. 16, 17.

30. Ibmel litto Israelin. Laga addem.

1. Israel goččujuvvu læt litto-almugen. 2. Ibmel almostatta loge bakkom laga. 3. Litto dakkujuvvu. 4. Moses Sinai vare alde.

1. Goalmad māno Egypten ædnamest vuolggem maŋŋel botte Israel mānak Sinai vare lusa, gost si luoittalegje aito vare buotta. Moses goarŋoi bajas Hærra lusa ja Hærra celki sudnji: Nuft galgak don cælkket Israel manaidi: **Di lepet oaidnam, maid mon læm dakkam Egyptalažaidi, ja moft mon læm guoddam din goaskem soajai alde ja dolvvom din lusam. Ja dal, jos di jægadepet mu jiena ja doallabetet mu litto, de galggabetet di læt munji obmudakkan oudal buok æra albmugi; dastgo munji gulla buok ænam; ja di galggabetet læt munji pappavallddegodden ja basse almugen.** Moses bodi ja ravkai albmuga vuorrasid lusas, ja son gulati sigjidi buok dāid sanid, ja buok almug vastedi okti ja celki: **Buok dam, maid Hærra læ sardnom, aiggop mi dakkat.** Dasto ravvi Hærra Mosesa cælkket olbmuidi, atte si galggek basotet ječaidæsek, bassat sin biktasidesek ja læt garvesen goalmad bæivvai; dastgo dalle galgga Hærra vuolas niegjat buok albmuga čalmi oudast Sinai vare ala.

2. Ja de daptuvai goalmad bæive, go ited šaddai ja go bajan čærgoi, aldagasak ledgu ja gærra basun-čuoŋjam gullui, de niejai Hærra vuolas varrečoka ala. Ja suovva bagjani bajas varest nuftgo uvna suovva. Ja obba Sinai doargesti, ja obba almug, mi læi šiljost, suorggani hui sagga. Moses doalvoi albmuga šiljost olgus ja si divvu ječaidæsek vare vuolleli. Ja Hærra sarnoi buok dāid sanid:

Mon læm Hærra, du Ibmel, gutte dolvvom du olgus Egyptenest, šlavavuoda viesost. Allusek dust lækko æra ibmelak mu oudast. Ale daga aldsesad govaid daihe maidikkenes govai muođoid dast, mi læ

bagjen alme allagasast, daihe dast, mi læ vuollen ædnam alde, daihe dast, mi læ čacin ædnam vuollelist. Ale gobmerd daid, alege balvval daid; dastgo mon, Hærra, du Ibmel, læm angeris Ibmel, gutte mavsam vanhemi værredagoid mænai ala goalmad ja njælljad buolva ragjai sin ala, gudek muo vašotek; mutto mon dagam laðesvuoda duhat buolva vuostai, sin vuostai, gudek muo rakistek ja dollek mu bakkomid.

Ale ane Hærra, du Ibmelad, nama duššalažžan; dastgo Hærra i luoite dam rangaštkættai, gutte adna su nama duššalažžan.

Muite basotet vuoinadam-bæive. Gutta bæive galgak don barggat ja doaimatet buok du fidnoid. Mutto čiččid bæive læ Hærra, du Ibmel, sabbat; dalle ik don oažo maidege bargoid dakkat, ik don, ige du bardne, ige du nieidda, ige du balvvalægje, ige du biga, ige du gasse, ige du virulaš, gutte læ du portast. Dastgo guða bæivest dagai Hærra alme ja ædnama ja mæra ja buok dam, mi læ dain, ja vuoinadi dam čiččid bæive; dam diti buristsivdnedi Hærra sabbatbæive ja basoti dam.

Gudnijatte du ačad ja du ædnad, vai burist dudnji gævvaši ja gukka don ælašik dam ædnamest, maid Hærra, du Ibmel, adda dudnji.

Ale godde.

Ale furruš.

Ale suolad.

Ale cælke værre duodaštusa du lagamužad vuostai.

Ale anestuva du lagamužad vieso.

Ale anestuva du lagamužad aka, balvvaleggjid, šivetid, daihe maidege, mi gulla sudnji.

Ja buok almug fuomaši bajana, aldagasaid ja basun jiena ja vare suovvadæme, ja si gaidde ja čužžu gukken erit. Ja si celkke Mosesi: Sarno don migjidi, ja

mī aiggop gullat; mutto allus Ibmel sarno migjidi, amamek mī jabmet! Mutto Moses celki albmugi: Ibmel læ boattam din lusa, vai dist lifci su ballo din čalmi oudast, amadek di suddōdet.

3. Moses čali buok Hærra sanid girjai. Son huksi dasto altara vare vuollai ja addi muttomid olbmuin oaffaruššat dam alde Hærrai ja riškoti vara altar ala. Ja go son bajas logai littogirjest Israel manaidi, de čurvvu si: **Buok dam, maid Hærra læ cælkam, aiggop mī dakkat.** Dasto riškoti Moses oaffarvara albmuga ala ja celki: **Dāt læ dam litto varra, maid Hærra læ dakkam dingum dāi sani ala.**

4. Dastmanḡel čuožželi Moses, Hærra ravvaga mielde, bajas vare ala, ja dobbe addi Hærra sudnji laga tavvalguovto, maidi Ibmel loge bakkoma legje čallujuvvu. Dasa vela oažoi son ædnag æra bakkomid ja lagaid tabernakel daihe littogoade ja ibmelbalvvalusa birra. Moses læi Hærra lutte vare alde 40 bæive ja 40 ija. 2 Mos. 19–24.

31. Almug gaidda erit. Litto ođasmattujuvvu.

1. Almug bálvval gollegalbe. 2. Moses rokkadalla albmuga oudast. 3. Ibmel ođasmatta littos.

1. Go Moses agjani vare alde, de šaddai almug gierddamættomen ja celki Aroni: Čuožžel ja daga migjidi ibmela, gutte vægja mannat min oudast, dastgo dat Moses, dat olmai, gutte læ dolvvom min bajas Egyptenest, æp mī diede, mi sudnji læ dapatuvvam. Aron celki: Erit gaikkot gollerieggaid din akai, din barni ja nieidai beljin ja buktet daid munji. Si dolvvu daid Aroni ja son addi dakkat gollegalbe ja celki: Dāt læ du ibmel, Israel, gutte læ dolvvom du bajas Egypten ædnamest.

2. De celki Hærra Mosesi: Vuolge, nieja vuolas, dastgo du almug læ bahast mænno dam! Si læk erit gaiddam dam gæinost, maid mon gočcum sin mannat. Divte dal muo orrot, vai mon oažom sin hævatet. Mutto Moses rokkadalai Hærra, su Ibmeles: Jorget erit du buolle moarestad! Muite du balvvallegjidad Abraham, Isak ja Israela, gæidi don læk vurdnom ješječad bokte ja cælkam: Mon aigom dakkat din siebman ædnaggærddasažžan nuftgo alme nastid, ja obba dam ædnama, man birra mon læm sardnom, aigom mon addet din siebmani. Ja Hærra gadai dam baha, maid son læi aigom dakkat su albmu-gassas.

3. Moses bođi ruoktot vare alde duodaštusa guvvin tavvalin su giedastes. Go son bođi šiljo lakka ja oini gollegalbe ja danssoma, de cakkidi su moarre, ja son balkesti tavvalid su giedastes ja cuvkki daid moallon varre-guorast. De divoi son ječas šiljo portti ja celki: Gutte gulla Hærrai, son bottus mu lusa! De čoagganege buk Levi mānak su lusa. Ja Moses gočoi juokkehaža sist čadnat mieke su alemides ala ja mannat šiljo mietta portast portti ja goddet juokkehaža, gænikkenessi si gavdnek. Levi mānak dakke Mosesa ravvaga mielde; ja de gäčče damanaga bæive 3,000 olbma. Nubbe bæive manai Moses fastain bajas vare ala Ibmel lusa ja celki: Vuoi, dāt almug læ dakkam stuora suddo, mutto adde don dam andagassi! Hærra celki: Vuolge dal ja doalvo albmuğa dam baikkai, maid mon læm dudnji sardnom! Gæča, mu engel galgga mannat du oudast ja mon aigom addet du vuoiηadussi bæssat. Dasto gočoi Hærra Mosesa čuoppat 2 gæđgetavvala, nuftgo daid oudebuid, maid son læi cuovkas časkam. Moses dagai Hærra sane mielde. Ja Hærra čali dāi tavvalidi sæmma sanid, mak legje dain oudeb tavvalin. 2 Mos. 32—34.

32. Littogoatte ja ibmelbalvvalus.

1. Littogoatte. 2. Ibmelbalvvalus. 3. Basek.

1. Dam gova mielde, maid Moses læi oaidnam vare alde, bajasdakkujuvvui basse goatte orromsagjen Hærrai su olbmuides gaskast. Dat goatte goččujuvvui **littogoatten**. Dat læi sirdetatte, ja dast legje guokte juogo, **dat buok basemus baikke ja basse baikke**, maid ouddaloavda æroti gaskastæsga. Dam buok basemus baikest, mi læi 10 allan allag, 10 allan gukke ja 10 allan govdag, læi **litto-arkka**, gost lagatavvalak varjaluvvujegje. Arka lokke goččujuvvui **arbmo-čokkamsagjen**. Basse baikest, mi læi 20 allan gukke, 10 allan govdag ja 10 allan allag, legje **suovas-altar, geččujume-laibi bævdde ja čiečča-suorggas gintaljuolge**. **Ouddašilljo**, mi læi 100 allan gukke ja 50 allan govdag, birrastatti obba rakkanasa. Ouddašilljost læi **boalddem-oaffar altar**.

2. Hærra asati papa virggai Arona sokkagodne. Aron ješ šaddai **bajemuš pappan**. Dam virge arbbi alo boarrasamus bardne Aron sogast. Æra Levitalažak balvvaleggje nuftgo væketam-guoimek basse baikest ja ibmelbalvvalusast ja si legje olbmui oapatægjek. Papak **oaffarušše, suovvasid bukte ja buristsivdneleggje**. Oaffarak legje sikke varataga, nuftgo **borramuš- ja jukkamuš-oaffarak**, ja varranagak, nuftgo **suddo-, vælgge-, boalddem- ja gitos-oaffarak**. Varrana oaffaren adnujuvvujegje vuovsak, labbak, gicek ja duvak. Vårates oaffaren adnujuvvujegje jafok, laibbe, oljo, suovas ja vidne. Jos guttege olmuin aigoi oaffaruššat Hærrai, de galgai son valddet muttom vigetes spiri, doalvvot dam boalddem-oaffar altar ala ja njuovvat dam. Mutto pappa galgai čokkit dam vāra ja riškotet dam altar ala. Oaffarbierrgo galgai bolddu-juvvut jogo ollasi daihe muttom oase. Suovas daku-

juvvui suovas-altar ala, ja dat oaiveldi oudastrok-kusa. Juokkebæivalaš iðdedes- ja ækkedes-oaffarin buristsivdneduvvui almug dāi saniguim: **Hærra burist-sivdnedifēi du ja varjalifēi du! Hærra addaši su muoðoides čuovggat du bagjeli ja lifēi dudnji arbmo-gas! Hærra bajedifēi su čalmides du ala ja addaši dudnji rafhe!**

3. Dāk legje basek, maidi juokke Israelitalaš galgai boattet: 1. **Bæssaš-daihe** suvrokættes laibi basek, mak dollujuvvujegje Egiptenest bæssam muittem diti, ja dak legje maidai giðdagornilagjim-basek. 2. **Helludak-basek**, mak dollujuvvujegje vitlogad bæive bæssači maññel gitosbassen gorni-lagjim ollašume oudast. 3. **Lastagodi-basek**, mak muitotegje Israel manaid mæccematkest ja mak dollujuvvujegje maidai gitosbassen čakča-gorni oudast. Juokke jage dollujuvvui maidai **stuora soavatus-bassebæivve**, goas bajemuš pappa manai dam buok basemus baikkai oaffaruššat soavatus-oaffarid olbmui suddoi oudast. Juokke čiččid bæivve adnujuvvui **vuoinadam-bæivven**, ja juokke čiččid jakke læi **vuoinadam-jakke**. Vuoinadam-jagest i mikkege bælddo gilvvujuvvum ja vidnešaddok æi čokkijuvvum. Ja vela dasa adnujuvvui juokke vitlogad jakke **avvojakken**, goas šlavak frigjan bestujuvvujegje ja goas ostujuvvum ja pantan bigjujuvvum ænam šaddai fastain algo-adnasas.

33. Israel olbmuk mæcest.

1. Iskadægjek vuolgatuvvujek Kanaan ædnami. 2. Olbmuk nimmurek ja rangaštuvvujek. 3. Odda sokkagodne Kanaan ædnam rajest. 4. Dam odda sokkagodne matke Jordani.

1. Go Israel mānak legje orrom ofta jage Sinai vare lutte, de bagjani balvva bajas littogoade bagjelist. Dalle vulgge si erit ja botte **Kadesi**, mi læ Kanaan ædnam rajest. Moses vuolgati Hærra

gočcom mielde 12 olbma iskadet Kanaan ædnama. Si manne obba ædnam mietta ja macce šilljoi 40 bæive gæčest. Olbmuk čoaaganegje dalle, ja iskadægjek čajetegje sigjidi ædnam šaddoid ja celkke: Ænam læ buorre, mutto dast assa stuora ja gievras almug, guđest læk stuora, nannijuvvum gavpugak. Æp mī væje mannat bajas dam albmuga vuostai, dastgo dat læ gievrab go mī.

2. Obba særvegodde algi dalle čuorvvot ja barggot Mosesa ja Arona vuostai ja celki: Vare mī lifčimek jabmam Egypten ædnamest, daihe jamašeimek vela dām mæcest! Igo dat lifči migjidi buoreb maccat ruoktot Egypteni? Guokte iskadægje, **Josva** ja **Kaleb**, viggaiğa roakkadattet sin ja celkiga: Jos Hærra læ migjidi arbmogas, de son doalvvo min dam ædnami ja adda migjidi dam. Allet læge vuostehago-lažak Hærra vuostai, alletge bala! Mutto obba særvegodde aigoi gædgadet sodno. Dalle almostuvai Hærra hærvasvuotta littogoade bagjelist, ja Hærra gočoi Mosesa cækket olbmuidi, atte i oktage, gutte Egyptenest vuolgededin læi 20 jage boares daihe dast boarrasæbbo, galga oaidnet dam loppeduvvum ædnam, ærrebgo Josva ja Kaleb, mutto si galggek vagjolet 40 jage mæcest ja jabmet dast. Mutto sin manaid aigoi Hærra doalvvot dam ædnami, maid sin vanhemak legje bagjelgæččam. De vagjoli Israel mæcest 40 jage, ja dam aigest hævvani obba dat buolvva, gutte læi rikkom Hærra vuostai.

3. Njælljelogad jage algost orru Israel mānak fastain Kadesest, garvesen mannat dam loppeduvvum ædnami. Mutto go dast i læm čacce, de belki almug Mosesin ja celki: Vare mige lifčimek hævvanam dalle, go min vieljak hævvanegje Hærra muodoi oudast. Moses ja Aron manaiga dalle littogoattai ja gäčaiğa vuolas sodno muodoidesga ala, ja Hærra hæ-

vasvuotta almostuvai sodnoidi. Hærra sarnoi Mosesi ja gočoi su sardnot baktai olbmui čalmi oudast, vai dat addaši čace aldes olbmuidi jukkat. Moses ja Aron gočoiga olbmuid čoakkai bavte ouddi ja soai celkiga sigjidi: Gullet, di vuostehagolažak! Dām bavtestgo moai galgge rakadet digjidi čace? Ja Moses časki bavte su sobbines guokt gærde, ja dast bodi ollo čacce olgus; ja olbmuk ožžu jukkat. Mutto Hærra celki Mosesi ja Aroni: Dainago doai æppe oskom mu ala, nuft atte doai lifčide adnam muo bassen Israel mānai čalmi oudast, damditi æppe doai galga doalvvot dām albmuga dam ædnami, maid mon læm sigjidi addam.

4. Moses vuolgati airrasid anotet **Edomitalažain** love Israel manaidi mannat sin ædnama čađa. Mutto si biettalegje. Israel mānak vulgge dalle Kadesest erit, mannam diti Edomitalažaid vare birra, ja jorgetegje maddeli. Ja si botte nuft **Hor** vare lusa. Aron jami dobbe, ja obba almug čieroi su. Vehaš dastmaḡḡel læi almug fastain duttamættom dam borramušši, maid Ibmel addi almest. Ibmel vuolgati rangastussan buolle gærbmašid olbmui gäski, ja ollo olbmuk jabme. Mutto almug dovdasti suddoides ja bivdi Mosesa rokkadallat sin oudast. Ja go Moses rokkadalai, de ravkai Hærra su dakkat væikke-gærbmaša ja bigjat dam muora gæččai olbmui čalmi ouddi. Go gærmaš læi gäskestam gudege, ja go son dalle gæčai væikke-gærbmaši, de bisoi son almake hægast. Dasto manai Israel duobbeli, valdi gosi buok ædnam nuorta bæld Jordana ja luoittali **Jeriko** buotta. 4 Mos. 10, 13, 14, 20, 21.

34. Mosesa jabmem.

1. Moses valdda ærrodærvvuodaid albmuget. 2. Moses jabma Nebo vare ala.

1. Go Moses dovdai, atte son galgga farga ærranet su olbmuides gaskast, de sarnoi son dasa

duodalaš æroderuvuodai sanid. Son sarnoi sikke mannam ja boatte aigi birra. Son celki maidai dāid sanid: Hærra læ min Ibmel, son okta aidno Hærra. Ja don galgak rakistet Hærra, du Ibmelad, obba du vaimostad ja obba du sielostad ja obba du famostad! Gæča, mon bijam odne du oudi buristsivdnadusa ja garrodusa: don oažok buristsivdnadusa, jos don jægadak Hærra bakkomid, ja garrodusa, jos don ik jægad daid. Son gulati vela Hærra goččom mielde dām einostusa: **Profeta aigom mon čuožaldattet sigjidi sin vieljai gaskast, nuftgo du, ja son galgga sardnot sigjidi buok dam, maid mon aigom sudnji goččot.**

2. Dasto goarņoi Moses Nebo vare ala, ja Hærra addi su dubbeld oaidnet Kanaan ædnama ja celki sudnji: Dāt læ dat ædnam, maid mon læm vurdnom Abrahami, Isaki ja Jakobi. Mon divtam du gæččat dam du čalmidadguim, mutto ik don galga dokko rasta boattet. Ja Moses jami dobbe 120 jage boaresen, ja Israel mānak čirru su 30 bæive. 5 Mos.

35. Josva doalvvo Israela Kanaan ædnami.

1. Mannam Jordan rasta. 2. Ænam valldujuvvu ja juogaduvvu. 3. Josva jabma.

1. Go Moses læi jabmam, de gočoi Hærra Josva mannat Jordan rasta dam loppeduvvum ædnami; ja Hærra loppedi læt su mielde, nuftgo son læi Moses mielde. Josva ja Israel mānak vulgge dalle, ja papak manne oudast litto-arkain. Go si botte Jordan gaddai, ja papai juolgek guske dednui, de oroi čacce jaska sin bajabælde nuftgo muvra, mutto dat golgai erit sin vuolabælde. Papak, guđek gudde litto-arka, čužžu Jordanest, dassači go obba almug læi gærggam mannamest Jordan rasta. Go Israel mānak legje boattam

buotta gaddai, de si dolle bæssačid ja si borre dam ædnam šaddoid. Ja dalle nogai manna, go si besse borrat ædnam gornid.

2. Dasto bodi almug Jeriko lusa, mi læi burist nannijuvvum gavpug. Ja Hærra gočoi olbmuid mannat gavpuga birra čieča bæive. Go si legje mannamen maņemuš gærde gavpuga birra, de čuojategje papak, guđek legje guoddemen littoarka, basuniguim, ja olbmuk bajas bajedegje soattečuorvvoma. Dalle gächče Jeriko ladnesæinek vuolas, ja Israel mānak manne gavpuga sisa ja stajedegje buok, mi dast læi. Go dam ædnam gonagasak gulle sagaid dām birra, de čoagganegje si soattam vāras Israel vuostai. Mutto Josva časki sin ædnag doaroin nuft, atte Israel bæσαι čieča jage gæčest rafhai. Josva juogadi Hærra goččom mielde vuorbbadallam bokte ædnama Israel sokkagoddi gāski. Juo Mosesa aigest læi ænam nuortabælde Jordana juogaduvvum Ruben ja Gad sokkagoddi ja Manasse sokkagodde-bæle gāski. Vies-tarbælde Jordana ožžu dal sin ædnam-osidæsek Simeon-, Juda-, Benjam-, Dan-, Efraim-, Isaskar-, Sebulon-, Naftal- ja Asser-sokkagoddek ja maidai nubbe bælle Manasse sokkagoddest. Levi sokkagodde i ožžom maidege sierra ædnam-osid, mutto dat oažoi dam sag-jai 48 gavpuga birra buok obba ædnam mietta ja logadasaid buok šaddoin. Littogoatte bigjujuvvui **Siloi**.

3. Josva čokki dastmaņņel Israel manaid Sikemi ja muitoti sigjidi Hærra stuora buorredagoid mannam aigin. Son celki dasto: De ballet dal Hærrast ja balvvaleket su oskaldasat duodalaš vaimoin! Mutto jos dat i læk din miela mielde balvvalet Hærra, de valljijeket aldsesædek odna bæive, gæn di aiggobetet balvvalet; mutto mon ja mu dallo, mi aiggop balvvalet Hærra. De vastedi almug: Lekus gukken

mist erit hættet Hærra, balvvalam vāras æra Ibme-
lid. Ja Josva, Hærra balvvalægje, jami 110 jage
boaresen. Josv.

IV. Israel almug duobmari aigest.

36. Gideon.

1. Olmui jorralæbme ja Hærra rangaštus. 2. Gideon
goččujuvvu gagjot Israela. 3. Vašalažak vuittijuvujuk.

1. Go dat sokka, mi eli Josva aigest, læi jab-
mam, de bođi nubbe sokka, mi i dovddam Hærra ige
daid dagoid, maid Hærra læi dakkam Israeli. Israel
mānak heitte Hærra ja balvvalegje Baal ja si dakke
dam, mi læi baha Hærra oudast. Dalle addi Hærra
sin vašalažai gitti; ja sin atestus šaddai stuoresen.
Mutto go si fastain gatte sin suddoidæsek ja čurvvu
Hærrai, de son saddi sigjidi duobmarid, guđek sin
beste sin vašalažaidæsek giedast. Mutto go duobmar
jami, de si macce fastain ruoktot æppeibmeli baellai
ja männodegje bahabut go sin vanhemak. Damditi
galgge si heittijuvvut Hærrast sin vašalažaidæsek
vaivvedubmai. Nuft gævai nubbe gærde nubbe maŋ-
ŋel duobmari aigest.

2. 200 jage arvo Josva jabmem maŋŋel heitte
Israel mānak fastain Hærra. Hærra addi dalle sin
Midianitalažai gitti 7 jakkai. Go Midianitalažai gietta
læi orromen lossad sin bagjelist, de oce Israel mānak
aldsesæsek bataramsagjen bakteturčoid ja biejoide.
Ja go si legje gilvvam, de botte Midianitalažak ja
duššadegje ædnama šaddoid, ja æi si diktam mai-

dege baccet hæga ælatussan Israeli. Olbmuk čurvvu dalle Hærrai ja Hærra saddi su engeles cælkket **Gideoni**: Hærra læ duina, du gievras olmai! Vuolge ja bæste Israela Midianitalažai giedast erit! Gæča, mon vuolgatam du.

3. Ibmel goččom mielde algi Gideon su bargos vuolas gaikkodedin Baal-altara ja oaffaruššadedin Hærrai. Ja go 135,000 olbma Midianitalažain čoagganegje **Jisreel** vuobmai, de Gideon garvotuvvui Hærra Vuonain, ja son hasti su olbmuides dorrui. De čoagganegje su lusa 32,000 olbma. Mutto Hærra celki: Dak olmak, guđek læk duina, læk bære ollo. Dalle luiti Gideon olbmaid mannat erit, ja fal 300 olbma bæcce. Son addi juokke olbmai sist basuna ja ovta guoros lairrelitte ja čuovggasa littai. Igja-guovddel lakkanegje si Midianitalažai šilljoi, ja go si legje boattam dokko, de cuvkkistegje si lairrelittid ja čuojategje basuniguim. Midianitalažak suorgganegje ja algge čuorvvot ja bataret, ja Hærra jorggali dam nubbe mieke dam nubbe vuostai, go si manne batarussi. Ja Gideon doarredi sin. Dastmaḡḡel læi rafhe ædnamest 40 jage, nuft gukka go Gideon eli. Duobm. 1–8.

37. Samuel.

1. Samuel riegad ja luittijuvvu Hærra balvvalussi. 2. Ibmel almostatta ječas Samueli. 3. Filistealažak vuittek Israela. 4. Samuel oudastrokkadus gagjo Israela.

1. Go Eli læi bajemuš pappan ja duobmaren Israelest, de læi muttom olmai Ramast Efraim varreguovlost, gæn namma læi **Elkana**. Su aka namma læi **Hanna**, ja son læi manatæbme. Muttom bæive oaffarušai Elkana Silost, ja Hanna læi suina Hærra viesost. Hanna čieroi ja rokkadalai angeret, vai Hærra addaši sudnji barne, ja son loppedi addet dām barne ruoktot Hærrai buok su ællem-beivines. Ja son rie-

gadatti barne ja gočoi su nama **Samuelen**. Go dat barnaš læi vela uce, de doalvoi Hanna su Hærra vissui Siloi ja celki Eli: Hærra læ gullam mu rokka-dusam; damditi aigom mon addet mu barnačam Hærrai. Ja Samuel šaddai Hærra balvvalægjen, ja son oud-dani akkai ja dokkalašvutti sikke Hærra ja olbmui oudast.

2. Eli barnek læiga boasto olbmak. Æba soai dovddam Hærra, ja sodno suddok legje sagga stuorak Hærra muodoi oudast, dastgo soai filliga olbmuid bagjelgæččat Hærra bakkomid. Go Eli gulai su barnides baha mæno birra, de nuftali son sodno; mutto æba soai gullam sodno ačesga jiena. Go Samuel læi oađdemen Hærra tempelest, de dapaturvai muttomin, atte Hærra gočoi su. Son viegai dalle Eli lusa ja celki: Gæča, däst læm mon; don ravkkik muo. Eli vastedi: Im mon ravkkam du, mana ruoktot ja vællan! Dat dapaturvai vela guokte gærde. Eli dal arvvedi, atte dat læi Hærra, gutte læi ravkkam Samuela, ja son celki Samueli: Mana ruoktot ja vællan! Ja jos don vela ravkkijuvvuk, de galgak don cælkket: Sarno Hærra, dastgo du balvvalægje gulla! Ja Hærra ravkai su vela okti. Dalle Samuel vastedi, nuftgo Eli læi su nævvom. Ja Hærra celki Samueli: Mon aigom ollašuttet Eli bagjeli buok dam, maid mon læm sardnom su vieso vuostai, dastgo son didi moft su barnek buvtiga garrodusa bagjelasaga, ja i son almake caggam sodno dast. Go ided šaddai, de balai Samuel muittalæmest dām oainatusa, mutto Eli ravkai su muittalet buok. Dalle celki Eli: Son læ Hærra, son dakkus, mi læ buorre su čalmi oudast! Mutto Samuel šaddai stuoresen, ja Hærra læi suina; ja obba Israel dovdai, atte Samuel læi valljijuvvum Hærra profettan.

3. Israel mának vulgge olgus soattai Filistea-lažai vuostai, mutto si časkujuvvujegje ja agjujuvu-

jegje batarussi. De vižže si litto-arka Silost ja manne fastain vašalažai vuostai. Mutto si časkujuvvujegje almake, ja litto-arkka valddujuvvui salašen, ja Eli barneguovtos goddataalaiga. Go muttom airas muitali dām Eli, de gāčai son sēlgalassi vuolas stuolost, doji niekkedavtes ja jami. Filistealažak dolvvu litto-arka sin ædnamasasek ja bajas divvu dam sin æppeibmelasek tempeli. Mutto Hærra givsedi sin mangalagaš vaiviguim, naggededin sin vuolgatet arka fastain ruoktot Israel ædnami, gost dat bigjujuvvui Kirjat-Jearimi.

4. Filistealažak atestutte Israel manaid 20 jage. Dalle nævoi Samuel albmuga javkkadet æppeibmeligovaid ja balvvalet Hærra. Son čokki olbmuid Mispai, gost si adne borakættaivuodaid ja dovdastegje sin suddoidasek, ja Samuel rokkadalai sin oudast. Go Filistealažak gulle, atte Israel læi Mispast, de manne si dokko soattat dam vuostai. Mutto Hærra suorgati sin stuora bajan-čærggomin, nuft atte si časkujuvvujegje, ja æi si boattam šatan æmbo Israel ædnami, nuft gukka go Samuel eli. Dam aige rajest læi Samuel duobmaren Israelest ja asai Ramast, mutto son matkusti jakkasažat ædnam birra ja dubmi olbmuid. 1 Sam. 1—7.

V. Israel almug gonagasai Saul, David ja Salomon aigest.

38. Saul šadda gonagassan.

1. Almug adno gonagasa. 2. Samuel vuoidad Saula gonagassan. 3. Saul gaidda Hærra gæinost erit ja hilgjuvvu.

1. Go Samuel læi šaddam boaresen, de bijai son su barnides duobmaren Israel bagjel. Mutto æba

soai vagjolam su luodai mielde, mutto vuostaivaldiga addaldagaid ja bonjaiga vuoiggadvuoda. De čoagganegje Israel vuorrasak ja celkke Samueli: Bija dal migjidi gonagasa min dubmit, mannat min njunnošest ja doallat min sođid, nuftgo maidai buok bakenin læ. Dät sadne i læm Samuela miela mielde; mutto Hærra celki: Gulddal albmuga jiena; dastgo æi si aigo du hilggot, mutto si aigguk muo hilggot, amam mon læt sin gonagas.

2. Dam aigest læi muttom olmai Benjamin sogast, gæn namma læi **Kis**. Sust læi bardne, gæn namma læi **Saul**. I oktage Israelest læm čabbab go Saul, ja son læi oaive aleb go buok dak ærrasak. Ibmel goččom mielde voidadi Samuel su gonagassan Israel bagjel. Dasto gočoi Samuel olbmuid čoakkai Mispai valljit gonagasa. Si vuorbbadalle ja Saul deivvujuvui. Dalle olbmuk illodegje ja celkke: Ellus gonagas! Ja Hærra addi Sauli gonagaslaš vaimo. Saul čokki farga soattai gælbolaš olbmaid ja časki su vašalažaides birra buok. Ja mietta buok, gosa son jorgeti, vuiti son.

3. Muttom aige gæčest Samuel celki Sauli: Nuft cælkka Hærra: Mana ja časke Amalekitalažaid ja don galgak hævatet sin buok daina, mi sist læ, ja ik don galga sæstet sin eisegen! Saul manai ja časki Amalekitalažaid, mutto sestti sin gonagasa ja daid buoremusaid dain stuora omin ja juokke buore oame. Dalle manai Samuel Hærra goččom mielde Saul lusa ja šiggoi su æppegulolašvuoda diti. Mutto Saul celki, atte almug valdi daid buoremusaid sallašest oaffaruššam vāras daid Hærrai. De vastedi Samuel: Gæča, jægolašvuotta læ buoreb go oaffar. Dademielde go don læk hilggom Hærra sane, de læ son hilggom du. Don ik galga læt dāstmaḡḡel gonagassan. 1 Sam. 8—15.

39. David voidaduvvu gonagassan.

1. David valljijuvvu gonagassan. 2. David gočču juvvu Saul lusa.

1. Samuel morašti Saul diti. Mutto Hærra celki Samueli: Mon gukka don aigok moraštet Saul diti, gæn mon læm hilggom. Dævde du čoarvad oljoin ja mana Betlehemi Isai lusa, dastgo su barni gaskast læm mon gæčadam aldsesam gonagasa! Go Samuel bođi Isai lusa ja oini su boarrasamus barne, de jurdaši son: Vissasi čuožžo dast Hærra oudast su vuidujuvvum. Mutto Hærra celki: Ale gæča su hame bællai ja su alla šaddo bællai, dastgo mon hilgom su. **Olmuš gæčča čalmi bællai, mutto Hærra gæčča vaimo bællai.** De divti Isai su gutta barnes boattet Samuela ouddi; mutto Samuel celki: I Hærra læk valljim ovtage dāin. Duššefal dat nuoramus bardne læi vela bæccam, mutto son læi mæcest gæččamen savcaid. Su namma læi **David**. Samuel divti viežžat su, ja go son læi boattam, de celki Hærra Samueli: Čuožžel ja voidad dām, dastgo dat læ dat! Dalle valdi Samuel su oljočoarves ja voidadi su su vieljai gaskast. Ja Hærra vuoignā bođi dam bæive rajest Davidi ja bisoi sust dastmanāas.

2. Mutto Hærra vuoignā gaidai Saulest erit, ja baha vuoignā vaiivedi su. Su balvvalægjek nevvu su dalle occat daggar olbma, gutte mataši čuojatet harpain ja dam bokte gæpedet su rafhetesvuoda. Saul addi dalle viežžat Davida lusas. Ja de daptuvai, go David čuojati harpain, de šaddai Saul dille buorren. Ja Saul rakisti su sagga, ja son šaddai su værjoguodden. 1 Šam. 16.

40. David ja Goliat.

1. Israel soatta Filistealažai vuostai. 2. David vuoitta Goliata.

1. Filistealažak čokkijegje sin soattevægaidæsek soattai Israel vuostai, ja Saul ja su olbmak divvu

ječaidæsek sin vuostai. De olgus manai dalle guovta-gaskan doarro Filistealažai šiljost, gæn namma læi **Goliat**. Son læi gutta allana ja okta vuovse allag, ja sust legje hirmos soatteværyok. Son avčoi Israel soattevæga valljit gaskastes olbma, gutte galgaši soattat suina. Dat almug, gæn doarro-olmai časkujuvvu, galgaši šaddat dam nubbe albmuga balvvalægjen. Ja son loaidasti ouddan iddedid ja ækkedid ja bilkkedi Israela 40 bæive, nuft atte sikke Saul ja buok almug balle sagga. Ja Saul loppedi dakkat dam olbma sagga riggesen, gutte matta vuottet Goliata, ja son loppedi maidai addet su nieidas sudnji akkan.

2. Ja Isai golbma boarrasamus barne legje čuvvom Saula soattai; mutto David læi mannam su baikkasis Betleheibmi gæččam vāras su ačes savcaid. Isai vuolgati Davida šilljoi doalvvot borramuša vieljaidi. Go son bodi dokko, de loaidasti Goliat ouddan ja čuorvoi, nuftgo son lāvvi; ja David gulai dam. De celki David Sauli: Allus guttege hærdotuvvu vaimostes su diti; du balvvalægje aiggo mannat ja soattat daina Filistealažain. Saul celki: Ik don mate mannat dam Filistealaža vuostai soattam vāras suina; dastgo don læk nuorra, mutto son læ soatteolmai gidda su nuoravuodas rajest. David vastedi: Go mon legjim guodotæmen mu aččam savcaid, de mon goddim muttomin legjona ja muttomin guovča. Ja nuftgo gævvai daidi, nuft galgga gævvat dām Filistealažžige, dainago son læ bilkkedam dam ælle Ibmeta soattejoavkoid. Hærra, gutte besti muo legjona ja guovča gažain, son aiggo bæstet muo maidai dām Filistealaža giedast. Saul celki dalle: Mana, Hærra galgga læt du mielde! David valdi su soabbes, vallji aldsesis vitta livtes gædge jogast ja bijai daid baimansekki, valdi su šlengos ja manai Goliat vuostai. Nuft farga go Goliat aicai Davida, de celki son: Læmgo mon bæna, go don boa-

dak mu vuostai sobbiguim? Mutto David vastedi: Don boadak mu vuostai mikin, saitin ja balahastem-saitin, mutto mon boadam du vuostai Hærra Sebaot nammi, gæn don læk bilkkedam. David valdi ovta gædge, šlengodi ja dæivai Filistealaža su galloi, nuft atte son gæčai ædnami. Dasto viegai son Filistealaža lusa, valdi su mieke ja eritčuopei daina su oaive. Go Filistealažak oidne, atte sin famolaš ja stuora gievrra læi jabmam, de bataregje si, ja Israel mának doarredegje sin. 1 Sam. 17.

41. Samuel doarradalla Davida. Saul jabma.

1. Saul moaratuva. 2. Saul vuodgņa David hæga. 3. David manna batarussi Saul lutte. 4. Saul jabma.

1. Go soattevækka bodi ruoktot soadest, de manne nissonak olgus buok Israel gavpugin boattem diti Saul oudald lavllomin ja danssomin, ja si lavllu: Saul časki su duhatides, ja David su loge duhatides. Damditi moaratuvai Saul ja celki: Dal vela dat bæcca, atte son oažžo gonagasvuoda. Ja Saul gæčai alo fastet Davidi dam bæive rajest. Mutto **Jonatan**, Saul bardne, dagai litto Davidin ja rakisti su nuftgo su ječas sielo.

2. Ja nubbe bæive bodi baha vuoignę Saul bagjeli, ja David čuojati harpain Saul oudast, nuftgo son lavvi juokke bæive. Saitte læi Saul giedast, ja son balkesti dam David maņņai čuggim diti su čada; mutto David lokkesti su oudast erit guovte gærde, ja saitte dæivai sæidnai. Mutto Saul balai Davidest, dastgo son oini, atte Hærra læi suina. **Mikal**, Saul nieidda, rakisti Davida. Saul gočoi dalle su balvvalægjides sardnot Davidin, atte šon oažžo Mikala su akkanes, jos son godda 100 Filistealaža; dastgo son doavoi, atte David šadda goddujuvvut soadest. David vulgi olbmaidesguim maņkasis ja časki 200 Filistealaža.

Saul addi dalle sudnji Mikala, su nieidas, akkan. Mutto muttom aige gæcest addi Saul faktit Davida viesost, mi gulai Davidi, ja gočoi goddet su. Mutto Mikal gajoi su, ja son batari Ramai Samuel lusa.

3. David vulgi Ramast ja bodi Filistealažai ædnami, ja dobbe vagjoli son baigest baikkai vælttam diti Saul doarradallujumest. De bodi son Juda ædnama varre-guvllui. Dalle čoagganegje su lusa 600 olbma, gudæk legje hædest. Go son læi orromen singuim **Eu-Gedi** mæcest, de vulgi Saul dokko 3,000 olbmain occam vāras su. Go gonagas læi boattam dokko, de daptuvai muttomin, atte son manai damanaga bigjui, man sisa David ja su olbma legje čiek-kam ječaidæsek. Olbma celkke dal Davidi: Gæča, dal læ Hærra addam du vašalaža du gitti. De daga don dalle su vuostai, nuftgo buorre læ du čalmi oudast! Dalle čuopai David suole hælbmebitta erit Saul gavtest. Mutto dat čuci dastmaḡḡel David vaibmoi, atte son læi erit čuoppam bitta dam gavtest, mi gulai Sauli, ja son celki: Dat lekus gukken must erit dakkat dam Hærra vuiddujuvvuma vuostai! Ja son rangāsti su olbmaides gārra saniguim ja i suovvam sin čuožžælet Saul vuostai. Go Saul likkai bajas ja manai biejest olgus, de likkai maidai David, manai olgus ja čajeti Sauli dam bitta, maid son læi erit čuoppam su gavtest. Saul čieroi dalle ja celki: don læk vanhurskasæbbo go mon; dastgo don læk dakkam burid munji, mutto mon læm dakkam bahaid dudnji. Ja Saul manai baikkasis. Mutto go Saul i addam almake Davida læt rafhest, de batari David Filistealažai lusa.

Saul manai fastain soattat Filistealažaiguim. Si čokkijegje sin soattevægasek, sotte Israel mānai vuostai ja časke sin **Gilboa** vare alde. Saul havvaduvvui bahast, ja go son balai boattemest su vašalažaides gitti, de ravvi son su værjoguoddes čuggit mikin su

čada. Mutto su værjoguodde i dattom dakkat dam. De valdi Saul ješ mieke ja nordasti ječas dasa. Go Davidi muittaluvvui, atte Saul læi jabmam, de gaikodi son su biktasides, čieroi ja lavlloi vaiddalus-lavllaga Saulest ja Jonatanast, gutte læi David usteb ja læi maidai gáččam doarost. 1 Sam. 18–24, 31. 2 Sam. 1.

42. Gonagas David.

1. David šadda gonagassan. 2. David laged ibmelbalvvalusa. 3. David vuoitta su vašalažaides.

1. Go Saul læi jabmam, de manai David Herra goččom mielde Hebroni. Juda olbmak botte dokko ja vuידde su gonagassan Juda sokkagodne bagjel. Mutto muttom Saul soattehærra dagai **Isboseta**, Saul barne, obba Israel gonagassan. Damditi šaddai gukkabistevaš soatte Saul sokkagodne ja David sokkagodne gáški. David šaddai ain æmbo famolažžan, mutto Saul sokkagodne vuimetuvai ain æmbo. Go Isboset læi jabmam, de botte buok Israel sokkagoddek David lusa ja vuידde su gonagassan obba albmuga bagjel. David ja su olbmak manne dasto Jerusalemi, ja David valdi **Sion** ladne, asai dast ja gočoi dam David gavpugen.

2. David ja obba Israel dolvvu Herra littoarka lavllomin ja basun čuogjain Kirjat-Jearimest Jerusalemi ja bigje dam goatteloavddagi gáški Sion vare ala. David dagai ibmelbalvvalusa hærvasen ja čabbesen ja ovtastatti dasa lavlloma ja čuogjoma. Son bijai maidai Levitalažaid sin fidnoidi littogoađest. Son čali ollo čabba lavllomid daihe salmaid, mak dastmanqnel lavlljuvvujegje Ibmei gudnen, gitosen ja ramadussan. Son einosti salmain maidai Kristus birra, moft son galgga gillat, mutto maidai čokkat Ibmel olgiš gieđa bældes ja časket su vašalažaides ædnami. Son aigoi maidai huksit Hærrai vieso,

ja son celki **Natani**, profetai: Gæča, mon asam sedermuorra-viesost, mutto Ibmel arkka orro goatteloavdagi gaskast. Natan celki sudnji: Daga buok, mi læ du vaimost, dastgo Hærra læ duina! Mutto Hærra sadne dpatuvai dam sæmma ija Natani ja celki: Mana ja cælke mu balvvalægjai Davidi: Mon aigom čuožaldattet du mañnel du nale, ja son galgga huksit vieso mu nammi, **ja mon aigom nanosmattet su gonagasvuoda čokkamsaje agalažat.**

3. Go David læi šaddam gonagassan, de doalai son sodid Filistealažai guim, vuiti sin ædnag doaroin ja cuvkki sin buok famo, nuft atte si æi mattam dakkat Israeli maidege dovdattatte vahagid. Maidai **Syrialožaid** davvelist, Edomitalažaid maddelist ja olbmuid, mak asse nuorttalist, daid addi Hærra David gitti, nuft atte su valddegodde oli Egypten rajest dam stuora **Euftrat** dæno ragjai. 2 Sam. 2—7.

43. David jorralæbme ja gattamuš.

1. David suddo. 2. David gatta Hærra oudast.

1. Ammonitalažak algge soattat Israel vuostai. David saddi **Joaba**, su soatteoivamušas, ja su soattejoavkos birrastattet Ammonitalažai gavpugid, mutto son ješ oroi Jerusalemest. Ja de dpatuvai muttomin ækkedes væige, go David važzi su viesos gato alde, atte son oini ovta čabba nissona, gæn namma læi **Batseba**. Dæt læi David soatte-olbma **Uriasa** akka. David viežoti Batseba lusas ja valdi su akkanes. Dasto addi son Joabi ravvaga, atte son galgga divvot Uriasa dokko, goggo soatte læi vaddolažžamus, vai son časkujuvvuši doarost. Joab læi gonagasis gulolaš ja Urias goddatalai soadest.

2. Hærra vuolgati dalle profet Natana David lusa. Ja Natan celki: Guokte olbma læiga assamen

ovta gavpugest; nubbe læi rigges, ja nubbe læi gæfhe. Dam riggasest legje ollo savcak, mutto dam gæfhest læi dušše okta aidno labbes, gæn son ani sagga rakisen. Go muttom matkeolmai bođi dam riggas lusa, de i son raskim valddet su savcaines, mutto son valdi dam gæfhe aidno labba ja rakadi dam guossasis malesen. De cakkidi David moarre dam olbma vuostai, ja son celki: Nuft duotta go Hærra ælla, dat olmai, gutte dagai dam, læ jabmem mænna! Natan celki: Don læk dat olmai. Uriasa læk don goddam mieke bokte, ja su aka læk don valddam aldsesad. Son muittali vela dasa, atte Hærra galgga čuožaldattet oasetesvuoda David bagjeli su ječas viesost. De celki David: Mon læm suddodam Hærra vuostai. Son gadaï čiegnælet su suddos ja čali 51 salma, gost son rokka-dala maidai dāi saniguim: **Læge munji arbmogas, o Ibmel, du buorrevuodad mielde, eritsikko mu suddoid du stuora vaibmoladesvuodad mielde! Ibmel, sidned munji buttes vaimo ja adde munji odđa bissovaš vuoigņa. Dat oaffar, mi dokke Ibmeli, læ morašlaš vuoigņa; dogjujuvvum ja cuvkkijuvvum vaimo ik don aigo, o Ibmel, hilggot.** Natan almoti Davidi maidai dam, atte Hærra læi addam sudnji su suddoid andagassi ja atte son i galga jabmet damditi. 2 Sam. 11, 12. Salm. 51.

44. Absalom vuostehakko.

1. Absalom bargga gävvelis lakai su ačes vuostai. 2. Absalom vuoitatalla.

1. David læi ožžom gierddat ædnag morrašid dai rikkosi diti, mak dakkujuvvujegje su viesostes. Dasa vela bođi Absalom, su barne, vuostehakko. Israelest i læm oktage nuft čabba olmai go Absalom. Son divoi ječas gavpuga porta lusa balgesgurri arrad iđdedest, ja nuft davja go guttege bođi gonagasa lusa oažžom vāras duomo, de ravkai Absalom su lusas ja

celki: du ašše læ buorre ja vuoiggad; mutto i læk oktage gonagas bælest du gullam vāras. Jos mon bigjujuvušim duobmaren min ædnami, de ožuši juokke olmai, gæst læi ašše, boattet mu lusa, ja mon doaimatiffim sudnji vuoiggadvuoda. Ja juokke gærde, go guttege boði gobmerdet su ouddi, de valdi son su gidda ja cummesti su. Nuft suoladi Absalom Israel olbmai vaimo su ačestes. Muttom aige gæčest rakadi son aldseis love mannam vāras Hebroni oaffaruššat. Go son læi boattam dokko, de addi son valljit ječas gonagassan, ja ollo olbma servve Absalomi. De boði muttom airas David lusa ja celki: Juokke olbma vaibmo Israelest darvvana Absalomi.

2. De celki David su balvvalegjidadasas: Čuožželekop ja batarekop mi; dastgo i muđoi šadda migjidi gagjujubme Absalom gieđast! Ja gonagas manai olgus gavpugest ja buok su viesso su maņest; si manne **Kidron** jogača rasta ja jorgidegje mæccai. Ja gonagas ja buok su olbma čirru. Mutto Absalom boði Jerusalem. Dasto vulgi son Jordan rasta su ačes vuostai, ja Israel olbma čuvvu su maņest. David gæčadi su olbmaides, guđek legje su mielde; ja olbma manne olgus Absalom ja su soattevæga vuostai. Absalom časkujuvvui soattevægaines, ja olmaihevvo šaddai stuoresen. Absalom batari mul-asenin. Mutto go son ridi muttom haika vuollai, de sorrujegje su oaive vuovtak dam ovsidi gidda, ja son šaddai hænggat alme ja ædnam gaskast; dastgo mul-asen ruotai erit su vuolde. Go Joab oažoi dam diettet, de viekkali son dokko, valdi golm saite ja nordasti daid Absalom vaibmoi, ja værjoguoddek godde su. Go David gulai, atte Absalom læi jabmam, de celki son: Absalom, mu barnačam, mu barnačam Absalom! O vare mon lifčim jabmam du sagjai! De botte dasto Juda olbma ja dolvvu gonagasa ruoktot Jerusalem. 2 Sam. 14—19.

45. David majemuš ravvagak ja jabmem.

Go David læi boares ja vuorasmuvvam, de ravkai son, atte Salomon, su bardne, galgga valljijuvvut Israel gonagassan, ja son addi sudnji gova, mon mielde son galgga huksit tempela Hærrai. Buok dām birra — celki David — læ Hærra mattatam muo; son nævvoi muo, moft buok galgga dakkujuvvut. Dasto guđi son Salomoni daid davverid, maid son læi fuollam Ibmel vieso vāras, ja son avčoi albmuga oaf-faruššat æktodatolaš sin riggesvuodast Hærra vissui. Olbmuk dolvvu tempel-rakadæme vāras golle, silba, væike ja ruovde. Ja David illodi stuorrat su olbmuidesguim dai addaldagai diti, mak dolvvujuvvujegje Hærrai. David jami buorre boaresvuodast, gallanam beivin, riggesvuodast ja gudnest. 1 Gon. 1. 1 Muittal. g. 28, 29.

46. Salomo rađimvuotta.

1. Salomo rokkadala Ibmelest visesvuoda. 2. Salomo hukse tempela. 3. Salomo fabmo, visesvuotta ja gudne. 4. Salomo jorralæbme ja jabmem.

1. Salomo čokkai David, su ačes, čokkamsaje alde, ja su gonagasvuotta šaddai nanosen. Son rakisti Hærra ja vagjoli David, su ačes, lagedæmi mielde. Ja Hærra almostatti ječas Salomoi ja celki: Ano, maid don datok, atte mon galgam dudnji addet! Salomo celki: Adde du balvvalægjasad gulolaš vaimo dubmit du olbmuidad ja ærotusa dakkat buore ja baha gaskast! Dæt rokkus læi buorre Hærra čalmi oudast, ja son celki: Gæča, mon addam dudnji vises ja jiermalaš vaimo, nuft atte du lagaš i læk læmaš du ouddal, ja du lagaš i galga čuožželet du maŋnel. Mon addam dudnji maidai riggesvuoda ja gudne.

2. Salomo algi su njæljad raddimjages huksit tempela Hærrai **Moria** vare ala Jerusalemeſt. Čiečča jage gæčest ſaddai dat hærvas rakkanas garveſen. Dat læi huksijuvvum tabernakela ſagjai, mutto dat læi guokte gærde nuft gukke ja govdag ja golbma gærde nuft allag go tabernakel. Sæinek, latte ja gatto legje ſkoadaſtuvvum gollin. Go tempel galgai vihatuvvut, de čokki Salomo Israel vuorrasid Jerusalemi ja addi dolvvujuvvut ſikke arka ja dam baſſe vieſo galvoid tempel ſiſa. Ja go papak, guđek legje guoddam litto-arka, manne baſſe baikeſt olguſ, de Hærra hærvasvuotta devdi tempela. Ja Salomo rokkadalai Hærrai, vain ſon gulaſi daid rokkaduſaid, mak daſt vuol-gatuvvyuk ſu luſa. Daſto buristiſivdneđi ſon olbmuid ja buvti Hærrai valjogas oaffarid. Ja Hærra almoſtatti ječas Salomoi ja celki: Mon læm gullam du rokkaduſa ja mon læm baſotam dam vieſo ja mon bijam mu nammam daſa agalažat; mutto joſ di ruoktot macabetet mu lutte, de aigom mon hilggot mu muodoidam oudaſt dam vieſo, maid mon læm baſotam mu nam-maſan.

3. Salomo raddi buok valddegoddid Eufrať dæno rajest Filistealažai ædnami ja Egypten ragjai. Dæk albmugak ſaddijegje ſudnji addaldagađ ja legje ſudnji vuolebužak. Suſt læi maidai rafhe juokke guovloſt dai albmugi gaſkaſt, guđek aſſe birra. Salomo læi viſaſæbbo go buok ærraſak, ja ſu namma bægotuvvui dai albmugi gaſki, guđek aſſe birra. Son ſarnoi 3,000 ſanelaſko, ja ſu lavllagak legje 1,005. Son matai ſardnot muorai birra, mæce ſpiri ja loddi birra, guli ja njoammoi birra. Olbmuk botte buok albmugi gaſkaſt gullam diti ſu viſeſvuoda. **Saba** dronning bođi Jerusalemi ſtuora ſoaťtejoavkoin oaidnem diti Salomo gudne ja gullam diti ſu viſeſvuoda. Go ſon oini Salomo viſeſvuoda ja dam vieſo, maid ſon læi huksim,

de celki son: Don bagjelmanak visesvuodast ja oasalašvuodast dam saga, maid mon læm gullam ædnagin. Maidnujuvvum lekus Hærra, du Ibmelad, gutte ani buoredokkalašvuoda dudnji, nuft atte son bijai du Israel truono ala.

4. Salomo valdi ollo bakenlaš nissonid dain albmugin, mai birra Hærra læi cækkam: Epet di galga singuim naittalet! Go son læi šaddam boaresen, de sojategje dak nissonak su vaimo æra ibmeli guvlui, ja su vaibmo i læm dastmanŋel ollasi Hærrain. Damditi moaratuvai Hærra Salomoi ja celki: Daðemielde go don læk nuft mænnoðam, atte don ik læk doallam mu litto, de mon aigom gaikkot valddegodde dust erit ja addet dam du balvvalægjai. Daddeke du bæivin im mon aigo dam dakkat David, du ačad, diti, mutto du barnad giedast aigom mon dam erit gaikkot. Ovta sokkagodde aigom mon addet du bardnai David, mu balvvalægjam, diti. Go Salomo læi raððim 40 jage, de son jami ja havddaduvvui David, su ačes, gavpuği. **Rehabeam**, su bardne, šaddai gonagassan su sagjai. 1 Gon. 2–11.

VI. Israel olbmui historia valddegodde jukkujume rajest Babel fangavuodast ruoktot boatem ragjai.

47. Valddegodde juokko.

Rehabeam manai Sikemi, gosa obba Israel læi čoagganam valljim vāras su gonagassan. Dam baikkai bodi Israel særvvegodde ja sarnoi Rehabeami: Du

ačče dagai min gæssa lossaden; mutto gæped don dam gârra balvvalusa ja dam lossis gæssa, maid son bijai min ala, de aiggop mī balvvalet du! Rehabeam rađđadalai dai vuorrasiguim, guđek legje læmaš su ače rađđeadek, dam birra, maid son galgga vastedet olbmuidi. Si sardnu sudnji: Jos don odne aigok addet dāidi olbmuidi buorre sanid vastadussan, de si orruk du balvvalægjen buok beivid. Mutto Rehabeam hilgoi vuorrasid rađe ja son rađđadalai muttom nuoraiguim, guđek legje oktan suina bajassaddam ja maidai dalaš aige legje balvvalam vâras su lutte. Si nevvu su vastedet olbmuidi: Mu ačče bijai din ala lossis gæssa, mutto mon aigom dakkat dam ain losebun. Dalle gaidde 10 sokkagodne Rehabeamest erit ja vallijjegje **Jerobeam** gonagassan. Dušše Juda ja Benjamin sokkagodne bisoiga oskaldassan Rehabeami. Nuft šaddaiga guokte valddegodne: **Juda valddegodne ja Israel valddegodne**. Dam vuostas valddegodne oaiivvegavpugen šaddai Jerusalem ja dam nubbe valddegodne oaiivvegavpugen šaddai vuoččan **Sikem** ja dasto **Samaria**. 1 Gon. 12.

A. Israel valddegodne.

48. Jerobeam.

Go Jerobeam læi šaddam Israel gonagassan, de jurdaši son su vaimostes: Valddegodne vægja farga maccat ruoktot David sokki. Jos dat almug manna bajas Jerusalemi rokkadallam vâras Hærra, de vægja dam vaibmo fastain jorgidet sin hærrasek Rehabeam bællai. Damditi addi gonagas bajasrakadet guokte gollegalbe ja son celki albmugi: Gæča, dāk læva du ibmelak, gæk doalvoiga du Egypten ædnamest bajas. Dāin bajaseggi son nubbe **Beteli** ja nubbe

Dani. Ja Jerobeam addi huksit viesoid oaffardievai ala ja dagai papaid albmugest, gæk æi læm Levi sogast. Dam sëmma gæino mielde vagjolegje maidai su mañest-bottek, nuft atte i læm oktage Israel gonagasain. gutte dagai Hærra datto mielde. 1 Gon. 12.

49. Gonagas Akab ja profet Elias.

1. Elias almot Hærra rangaštusa æppeibmel-balolaš Israeli. 2. Elias Karmel vare ala. 3. Nabot vidnegardde. 4. Elias valddujuvvu albmai bajas.

1. **Akab**, gutte læi dat čičid gonagas Israelest ja eli 60 jage valddegodde jukkujume rajest, dagai, mi baha læi Hærra čalmi oudast æmbo go buokak su ouddal. Son valdi **Jesabela**, **Sidon** gonagasa nieida, akkanes ja balvvali Baala, bajasceggi sudnji altara ja huksi vieso Samariast. Profet Elias bodi su lusa ja celki: Nuft duotta go Hærra, Israel Ibmel, ælla, de i galga dain jagin boattet suoldne ige arvve, ærrebgo mu sane mielde. Hærra goččom mielde manai Elias erit ja čiegai ječas Kerit jogašgaddai, gosa garanasak bukte sudnji laibe ja biergo, ja jogačest jugai son. Go jokka goikai guorosen, de manai son **Sareptai**, gost Ibmel gočoi muttom læskanisson su æletet. Go profet læi boattam dokko, de i læm læskanissonast mikkege æraid go okta čormadievva jafoid garest ja uccanaš oljo littest. Son aigoi rakadet dast aldsešis ja bardnasis borramuša, ja soai aigoiga dasto jabmet nælggai. Mutto go son Elias goččom mielde læi rakadam vuost laibe sudnji, de i nokkam almake dat uccan varre, mutto Hærra buristsivdnedi dam nuft, atte Elias ja læskanisson bardne eliga daina bagjel guokte jage. Dam aige læi stuora nælggehætte Israelest, mutto Akab vaibmo i almake vuollanam, mutto son aigoi goddet Eliasa.

2. Go goikašvuotta læi bistam bælnjælljad jage, de manai Elias Hærra gočcom mielde Akab lusa cælkket, atte Hærra adda arvvet ædnam bagjeli. Go Akab oini su, de celki son: Dongo dat læk, don, gutte buvtak likkotesvuoda Israel bagjeli? Elias vastedi: Im mon læk dat, mutto don ja du ačad viesso; dastgo di lepet hilggom Hærra bakkomid ja vagjolepet Baal maņest. Mutto divte dal buok Israel mu lusa čoakkai boattet Karmel vare ala ja daid 450 Baal profeta! Akab dagai nuft. Ja go buokak legje boattam čoakkai, de loaidasti Elias ouddan olmui ouddi ja celki: Man gukka di aiggobetet skierbmot goabbašagaidi belidi? Jos Hærra læ Ibmel, de vagjoleket su maņest, ja jos Baal læ Ibmel, de vagjoleket su maņest! Almug i vastedam ovtage sane. Elias celki dalle: Addjuvvuek migjidi guokte vuovsa. Valljiekusek Baal profetak dam nubbe vuovsa ja bigjusek dam muorai ala, mutto æi si galga dola dasa bigjat, ja mon aigom valddet dam nubbe vuovsa ja dakkat sæmma lakai. De čurvvot dalle di din ibmelædek nama, ja mon aigom čuorvvot Hærra nama. Dat Ibmel, goabba vasted dolain, son lekus Ibmel! Buok olbmuk celkke: Dat sadne læ buorre. Baal profetak valdde vuovsa, oaffarušše dam ja čurvvu Baal nama, cælkededin: O Baal, vasted migjidi! Mutto i læm mikkege jienaid ja i oktage vastedam. Elias oaffarušai dasto su vuovsas, golgati čace dam bagjeli ja rokkadalai Hærrai, cælkededin: **Hærra, adde dam odna bæive šaddat diettevassi, atte don læk Israel Ibmel!** De bodi Hærra dolla vuolas ja loapati boalldem-oaffara. Ja buok olbmuk oidne dam, ja si luoittadegje sin muođoidæsek ala ja celkke: Hærra, son læ Ibmel! Mutto Elias doppi Baal profetaid gidda, doalvoi sin vuolas Kison jogašgaddai ja goddeti sin dobbe. Ja Elias gobmoli

ædnam vuostai ja rokkadalai; albme čappodi farga balvaiguim, ja gǎrra arvve šaddai.

3. **Nabotest**, Israel olbmaš, læi vidnegardde gonagas Akaba ladne baldast. Akab sarnoi Naboti: Adde munji du vidnegardad; mon aigom addet dudnji dam oudast vidnegarde, mi læ buoreb go dat. Mutto Nabet i dattom. Go Akab morašti sagga damditi, de celki Jesabel: Mon galgam rabetet dudnji Nabet vidnegarde. Ja Jesabel čali girje Akaba nammi Israel vuorrasidi, atte si galggek rabetet guokte navcates olbma, vai soai matteba duodašet Nabet vuostai, atte son læi bilkkedam Ibmela. Si dakke nuft, ja Nabet gædgaduvvui jamas. Go Akab gulai, atte Nabet læi jabmam, de valdi son su vidnegarde oabmenes. Mutto Elias bođi su lusa ja celki: Dam baikest, gost bædnagak njollu Nabet varaid, dast galggek dak maidai njoallot du varaid. Ja bædnagak galggek borrat maidai Jesabela Jisreela ladneseini guorast. Dat gævai, nuftgo Elias læi einostam.

4. Go Elias læi gukka læmaš Israel profetan, de vuoidadi son Ibmel goččom mielde **Elisa** profetan su sagjasis. Go dat aigge lakkani, goas Hærra aigoi valddet Eliasa dabe lusas, de celki Elias su matta-jægjasis: Elisai: Anot, maid mon galgam dudnji dakkat, ouddalgo mon valddjuvvum dust erit! Elisa celki: De divte guovtegærdadasaš oase du vuoinastad boattet munji! Dastmanŋel botte dollavavdno ja buolle hæstak ja ærotegje sodno goabbag guoimestæsga erit. Ja Elias manai gǎrra biega siste bajas albmai. 1 Gon. 16–22. 2 Gon. 2.

50. Profet Elisa.

Hærra addi Eliasa vuoiŋa boattet Elisa bagjel ja dagai su bokte æneb mærkaid ja oavddodagoid go

ovtage æra profeta bokte. Dam aige læi Syria gona-gasast muttom soattehærra, gæn namma læi **Naaman**. Son læi jalos ja alla arvost adnujuvvum olmai, mutto læi spittalaš. Israel ædnamest læi dolvvujuvvum Syriai fanggan muttom nieidaš, gutte šaddai balvvallussi Naamana aka lusa. Dat nævoi su hærras mannat profet Elisa lusa, vai son šaddaši dærvasen. Naaman vulgi ja valdi mieldes ollo golle ja silba. Go son læi boattam Elisa lusa, de cælketi Elisa sudnji: Mana dokko ja lavgo ječad čieča gærde Jordanest, de don galgak šaddat dærvasen! Mutto Naaman moaraturvai; son læi gaddam, atte profet aiggo boatet olgus su lusa, čuorvvot Hærra nama, likkatet su gieđas dam buocce baike bagjeli ja nuft erit valddet spittalašvuoda. Son arvvali maidai, atte jogak Syriast legje buorebuk go Israel čacek. Mutto su balvvælægje sarnoi sudnji: Jos profet lifči bigjam du ala maidege lossadid, de ikgo don lifče dam dakkam? Mon sagga miellasažabut dalle don galgak ollaštuttet su goččoma, go son celki dudnji aivestassi dām: Lavgo ječad, ja don galgak šaddat buttesen! Dalle dagai Naaman, nuftgo dat Ibmel olmai læi cælkkam, ja son šaddai buttesen. De son macai ruoktot profeta lusa, ja go son læi boattam vieso sisa, de celki son: **Gæča, mon dieđam dal, atte i læk Ibmel obba ædnam aldege, ærrebgo Israelest**. Ja son fālai profetai addal-dagaid; mutto Elisa i dattom vuostaivalddet daid. De anoi Naaman, atte son ožžuši valddet nuft ollo ædnama mieldes, go guokte mul-asena matteba guoddet. Dast aigoi son dakkat altara su ječas ædnames-tes; dastgo son i aiggom dastmaḥḥel oaffaruššat æra ibmelidi, mutto aivefal Hærrai. Ja Elisa celki: Vuolge erit raffin! 2 Gon. 2—13.

51. Profet Jonas.

Soames jagi Elisa jabmem maḡḡel læi **Jonas** profetan Israelest. Hærra goçoi su mannat **Ninivi**, dam stuora gavpugi **Assyria** ædnamest, ja sardnedet dast, dastgo dam assi bahavuotta læi stuores. Mutto son i læm gulolaš, mutto batari mannam vāras mærra mielde. Dalle addi Hærra gārra dalke šaddat mæra ala, ja skippa cuovkkanišgoði. Skipa olbmuk ballagotte; ješgutteg çuorvoi su Ibmelasas, ja si suppijegje bierggasid mærrai gæpedam vāras skīpa. Si celkke dalle: Suppijekop mi vuorbe, vai mi fuomašifcimek, gæn diti dat likkotesvuotta læ dapatuvvam migjidi. Ja si suppijegje vuorbe, ja vuorbbe gāçai Jonas ala. Son dovdasti su æppegulolašvuodas Ibmel vuostai ja addi olbmaidi dām raðe: Valddet muo ja balkesteket muo mærrai, de mærra golkke digjidi! Si dakke su raðe mielde, ja riððo jaskodi. Mutto Hærra addi stuora guole njielādet Jonasa, ja Jonas læi guole çoavjest golbma bæive ja golbma ija. Ja son rokka-dalai Hærrai dobbe. Ja Hærra gulai su rokkusa ja goçoi guole çollit su goike ædnami. Dasto Hærra celki nubbe gærde Jonasi: Mana Ninivi ja çuorvo dast dam sarne, maid mon læm sardnom dudnji! Dal Jonas jagadi, manai Ninivi ja celki: 40 bæive vel læk, de Ninive hævatuvvu. Ja Ninive assek osku Ibmeli ja jorgidegje sin baha gæinostæsek erit, ja Ibmel sestī gavpuga. Jon.

52. Israel valddegodde duššadubme.

1. Profetak Amos ja Hosea. 2. Assyria gonagas valdda Israel valddegodde.

1. Oanekaš aige Jonas jabmem maḡḡel šaddai **Amos** profetan Israelest. Son læi baiman **Betleheime** guovlost. Israel valddegodde i læm læmaš goassege

nuft stuores ja famolaš, go dām aige; mutto olbmuk vagjolegje suddost ja oagjebasvuodast. Damditi gulati profet, atte valddegodde galgga duššaduvvut ja dam assek galggek dolvvujuvvut erit fanggavutti, jos si æi aigo jorgidet Hærra bællai. Amos beivin læi maidai **Hosea** profetan, gutte einosti Israelest bagjel 60 jage, bagadedin ja cuigodedin olbmuid. Songe einosti valddegodde duššadume birra. Mutto buok dāt šaddai duššen, dastgo sikke gonagasak ja olbmuk vagjolegje vela ain sin baha gæinosek mielde. Si bissu dam værre ibmelbalvvalusast, maid Jerobeam læi algatam, ja si æi jorgidam sin suddogas ja ibmelmættom ællestesek erit.

2. Maņemužži galgai rangaštus Hærra giedast boattet dam sust ærranam Israel bagjeli. Go soames jagek legje vassam profeta Hosea jåbmem maņnel, de bodi juo **Salmanassar**, Assyria gonagas, soattevægaines Samariai, valdi dam maņemuš Israel gonagasa **Hosea** fanggan, valdi ædnama ja erit doalvoi olbmuid fanggavutti Assyriai. Dasto vuolgati Salmanassar bakenlaš olbmuid ædnag sierra albmugi gaskast orrot Israel gavpugin. Nuft šaddai dain ædnami guđtjujvum Israelitalažain ja dain dokko sirddam bakenin almug, mi goččujuvvui **Samaritanalažžan**. Si balvvalegje Hærra, mutto si balvvalegje maidai sin æppe-ibmelidesek dai olmui viero mielde, gæi lutte si legje boattam. 2 Gon. 17.

B. Juda valddegodde.

53. Rehabeam.

Go Rehabeam bodi Jerusalemi, de čokki son Juda ja Benjamina sokkagodde olbmaid soattam vāras Israel vuostai ja vuoittem vāras obba su valddegod-

des fastain aldseis ruoktot. Mutto Hærra sarnoi Rehabeami ja albmugi naft: Epet di galga mannat ja epet di galga soattat din vieljaidædek vuostai! Si jægadegje Hærra sane. Ja Rehabeam asai Jerusale-mest, ja son huksi gavpugid ja ladnið Judai. Buok Israel papak ja Levitalažak manne su bællai, dam-diti go Jerobeam ja su barnek hilggu sin, nuft atte æi si ožžom doaimatet pappabalvvalusa Hærra oudast. Mutto go Rehabeam valddegodde læi nanosmuvvam, ja go son ješ læi šaddam gievrran, de son hilgoi Hærra laga, ja obba Israel suina. Buok Rehabeam mañest-čuovvok legje David sogast. Ædnagak dai gaskast legje ibmelmættomak; mutto maidai daggar gonagasak gavdnujuvvujegje, gudek vagjolegje Hærra gæino mielde. 2 Muittal. girje 11, 12.

54. Gonagas Esekias ja profet Esaias.

1. Esekias ouddanmanni ibmelmættomuotta. 2. Esekias fastain bajasrakad ibmelbalvvalusa. 3. Hærra væket valddegodde Assyria gonagasa vuostai. 4. Esaias einost Messiasa birra.

1. Rehabeama ibmelmættom mañestčuovvoi aigest cigge Juda valddegodde assek ain æmbo æppeibmelbalolašvutti. Si rakadegje oaffar-altarid dievai ala ja ruonas muorai vuollai, damanaga lakai go dak olbmuk, gæid Hærra læi gargetam Israel mænai muðoi oudast. Go juoga ibmelbalolaš gonagas raddi, de dalle heittijuvvui galle æppeibmelbalvvalus; mutto su ibmelmættom mañest-čuovvok satte olbmuid jorralet ain čiegnalæbbut suddoi. Gonagas **Akas** aigest čulddu-juvvui mañemužži Hærra tempel Jerusalemest ja basse littek cuvkkijuvvujegje. Dam sagjai algge si balvvalet Moloka, æppeibmela, nuft atte maidai gona-gas oaffarušai su ječas barnes Molok gudnen.

2. Akas manest šaddai **Esekias**, su bardne, gonagassan Juda valddegodde bagjeli. Son dagai, mi vuoiggad læi Hærra čalmi oudast. Son cuvkki æppeibmelgovvabazid, ravasti Hærra tempela uvsaid, bajasrakadi fastain ibmelbalvvalusa ja nævoi olbmuid doallat Jerusalemeſt bæssačid, mak æi læm dollujuvvum Salomo aige rajest. Esekias doalai Hærrast gidđa obba vaimoines, ja Hærra læi suina, nuft atte buok likkostuvai, maidikkenessi son dagai.

3. Esekias dagai vuostehago Assyria gonagasa vuostai ja i dattom šaddat su vuluſen. Dalle vuolgati **Sankerib**, Assyria gonagas, Jerusalem vuostai stuora soattevæga ja ravvi, atte dat gavpug galgga sudnji guđđujuvvut. Mutto Esekias manai Hærra vieso sisa, rokkadalai Hærrai ja čuorvoi sust væke. Ja Hærra saddi ikko muttom engela, gutte manai Assyrialazai soattevæga čađa ja goddi 185,000 olbma. Dalle sirdai Sankerib soattevægaines erit ja manai ruoktot su ječas ædnamasas hæppadin. Dastmanŋel bodi rafhe-aigge Juda ædnami ja Hærra suogjali dam juokke dafhost, nuft gukka go Esekias eli.

4. Akas ja Esekias beivin eli profet **Esaias**. Go æppeibmelbalolašvuotta ain lassani, de gulati son olbmuidi, atte ædnam galgga dakkujuvvut avddemen ja ollasi duššaduvvut, ja olbmuk galggek dolvvujuvvut gukkalmas ædnami. Mutto son einosti maidai buoreb aigi birra, goas galgga boattet dat loppe-duvvum Messias, gæn oalge alde læ oaivamušvuotta, ja su namma goččujuvvu: **Oavddon, Radde-adden, Vægalaš Ibmeden, Agalaš Aččen, Rafhe-Oaivamužžan**. Messias gillamuša birra einosti son dāi saniguim: **Son læ bagjelgeččujuvvum ja ærrasin guđđujuvvum olmai, dievva givsin, dovdos gillamušši, daggaraš, gæn oudast olmuš čiekka su muođoides, bagjelgeččujuvvum, nuft atte mi animek su duššen. Duodai, son guđdi**

min buocalvasaid ja min givsid sen valdi bagjelasas, ja mi animek su rangaštuvvum, časkujuvvum ja givseduvvum Ibmelest. Mutto son havvadattujuvvui min varredagoi diti ja časkujuvvui min suddoi diti; rangaštus bigjujuvui su bagjeli, vai mi anašeimek rafhe, ja su havi bokte dalkastuvuimek mi. 2 Muittal. g. 28, 30, 32. 2 Gon. 18, 19. Esaias 9, 53.

55. Gonagas Josias ja profet Jeremias.

1. Suorgadlaš bakenvuotta odasmattujuvvu fastan valdegoddest. 2. Josias bajasrakad fastain Jehova balvvalusa. 3. Jeremias væket gonagasa.

1. Go Esekias læi jabmam, de šaddai su bardne **Manasse** gonagassan. Son vuojoi ibmelmættomvutti vela čieghalæbbut, go Akab. Son bajashuksi fastain daid oaffardievaid, maid su ačče læi vuolasgaikkom, ja bajasrakadi altarid Baali Hærra vissui. Son filli olbmuid dakkat æmbo baha, go dak bakenlaš olmuk dakke, gæid Hærra læi gargotam sin muodoi oudast. Hærra profetak farotegje ja cuigodegje sin duššas.

2. Dastmanñel šaddai gonagassan **Josias**, gutte balai Ibmelest. Son erit javkkadi buok æppeibmelbalvvalusa ja divoti dam billestuvvum tempela. Ja go si legje dakkamen dām, de gavdnujuvui laka-girje, maid Hærra læi addam Mosesi. Ja de dapa-tuvai, go gonagas gulai laga sanid, de gaikodi son su biktasides. Dasto čokki son olbmuid Hærra vissui, bajaslogai sin belji oudi littogirje sanid ja dagai litto Hærra muodoi oudast, atte son aigo i vagjolet Hærra datto mielde ja doallat su bakkomid obba su vaimostes. Ja olmuk servve dām litto. Josias addi doallat Jerusalemest bæssačid stuora basiguim; nuftgo littogirjest læi čallujuvvum. Ja nuft gukka go son eli, olmuk æi erit gaidam Hærrast, sin vanhemi Ibmelest.

3. Josias vækkeguoibme læi **Jeremias**. Son muittali olbmuidi buok daid burid, maid Hærra læi dakkam sigjidi, ja cuigodi sin sin gittemættomvuoda diti Ibmel vuostai, nævvodedin sin Hærra namast jorggalæbmai. Messias aige birra einosti son: **Gæča**, bæivek bottek, go mon aigom dakkat ođđa litto Israel viesoin ja Juda viesoin: Mon aigom addet mu lakam sin sisa ja callet dam sin vaibmoi, ja mon aigom læt sin Ibmel, ja si galggek læt mu olbmuk. 2 Muittal. g. 33—35. Jer. 31.

56. Juda valddegodde duššadubme.

Josias jabmem gæčest šaddai billašubme. Duššas faroti profet Jeremias ja einosti Ibmel rangaštusaid. Son bilkkeduvvui, ja son bigjujuvvui maņemusta fanggavutti. Go **Jojakim** læi gonagassan Juda bagjel, de bodi Babel gonagas **Nebukadnesar** Jerusalem vuostai, valdi gavpuga ja doalvoi Babeli sikke tempela divras davverid ja stuora oase gavpuga ja ædnama assin. Jojakim jabmem maņest šaddai **Jojakin**, su bardne, gonagassan. Nebukadnesar bođi dalle nubbe gærde Jerusalemi, rievedi fastain Hærra vieso ja doalvoi gonagasa ja ædnag duhatid olbmuin Babeli. Jojakin sagjai bigjujuvvui **Sedekias** gonagassan ædnam bagjeli. Go Sedekias jorralli Babel gonagasat erit, de dagai dat su goalmad maŋkes Jerusalemi, valdi ja stajedi gavpuga, boldi Hærra vieso ja vuolas gaikoi gavpuga ladesæinid. Sedekias ja bæccam olbmuk dolvvujuvvujegje Babeli. Aivestassi soabmasak dain hæjomusain guđdujuvvujegje vidnegarddebarggen ja bælddobarggen. Maidai Jeremias oažoi love baccet Jerusalemi, gost son lavloi su vaiddalušsalmaides dam duššaduvvum gavpuga gædtegeubai alde. 2 Gon. 23—25.

57. Fanggavuoda aigge.

1. Olmui dille fanggavuoda aigest. 2. Daniel Nebukadnesar dalost. 3. Daniel Darius dalost.

1. Fangai aibašæme sin ædnama maḡḡai muittal 137 salbma dāi saniguim: **Babylon** dænoi gaddin, **dobbe** mī čokkaimek ja čieroimek, go mī muittaimek Siona. Ja **dobbe** si, gudek gattijegje min giddagasast, gaibedegje mist lavllagid, cælkededin: Lavllot migjidi Sion lavllagid! Moft galgašeimek mī lavllot Hærra lavllaga amas ædnamest? Jos mon vajaldattam du, Jerusalem, de vajaldattus muo mu olgiš gietta! Mu njuovča darvvanekus gidda mu guobmai, jos mon im muite du, jos mon im ane Jerusalem mu alemus illon. De Hærra jorgidi armoim sin bællai ja addi profeta Jeremiasa čallet sigjidi: Nuft farga go 70 jage læk nokkam Babelest, de aigom mon iskat din ja buktet din ruoktot dām baikkai. Dastgo mon dovdam daid jurddagid, maid mon jurdašam din harrai, rafhe jurddagid ja im oasetesvuoda vāras. Hærra gočoi Esekiela dai fanggan valddujuvvum olmui profetan. Son muittali sigjidi sin værredagoid, mutto son sarnoi sigjidi maidai Ibmel arbmogasvuoda birra.

2. Go Nebukadnesar vuostas gærde fälli Jerusalem ala, de erit dolvvujuvvujegje su goččom mielde Babeli muttom nuorra olbmak dain bajemužain, vai si oapatuvvušegje **Kaldealažai** visesvutti, atte si mataše balvvalet gonagasa garddemest. Okta dain læi **Daniel**. Sudnji læi Ibmel addam armo ja stuora visesvuoda. Muttom ija negadi gonagas niego ja damditi šaddai su miella sagga rafhataebmen. Son i muittam, maid negoid son læi negadam; ja son gočoi lusas Babel visaid, vai si muittaličce sudnji su negoid, maid son læi negadam, ja čilggiše sudnji daid. Si vastedegje: I oktage olmuš mate cælkket, maid negoid

gonagas læ niegadam. Dalle moaratuvai gonagas ja gočoi goddet buok Babel visaid. Go Daniel oažoi dam diettet, de rokkadalai son Hærrai, ja Hærra almostatti sudnji oainatusa siste dām čiegosvuoda. Dasto manai Daniel gonagasa ouddi ja muittali sudnji niego ja čilggi dam. Go gonagas læi gullam Daniel sanid, de luoittadi son su muodoides ala ja dovdasti, atte Daniel Ibmel læ ibmeli Ibmel. Dasto bijai gonagas Daniela bajemuš oudast-čuožžon su ædnames visai bagjel ja oaivamužžan Babel ædnam bagjel. Ja son asai Nebukadnesara garddemest nuft gukka go gonagas eli.

3. Oanekas aige Nebukadnesar jabmem maŋŋel bieđgani Babel valddegodde, ja **Darius Medialaš** šaddai Babel gonagassan. Go Darius oini, atte Danielest læi alla vuoigŋa, de jurdaši son bigjat su obba valddegodde bagjel. De šadde valddegodde famolaš olbmak gađaštægjen ja bivdde gavdnat aše Daniela vuostai, mutto æi si mattam maidege ašid gavdnat, dađemielde go son læi uskaldas. Dalle celkke dāk olbmak: Æp mī gavna maidege ašid dām Daniela vuostai, jos mī æp mataše gavdnat dam su vuostai su ibmelbalvvalusast. Si fillijegje dalle gonagasa goččot, atte juokkehaš, gutte 30 bæive sisa rokkadalla maidege guđestge, ibmelest daihe olbmust, ærrebgo gonagasast okto, son galgaši balkestuvvut legjoni bigjui. Go Daniel oažoi diettet, atte daggar goččom læi addujuvvum, de manai son sisa su vissusis, gæn lasek legje ravasen Jerusalem guvllui. Dobbe sojaldatti son golm gærde bæivest čibbides rokkadallamin ja maidnomin su Ibmeles muodoi ouddi, aito nuftgo son læi dakkam ouddalge. Dalle manne su gađaštægjek gonagasa lusa ja guoddalegje su. Gonagas hærdotuvai sagga ja šaddai sagga morraši ja bargai bæstet Daniela. Mutto go olbmak naggijegje,

atte gonagasa goččom i mate nubbastuvvut, de addi son goččoma, atte Daniel galgga balkestuvvut legjoni ouddi. Mutto gonagas celki: Du Ibmel, gæn don læk balvvalam bissovažat, son bestus du! Gædže bigjujuvvui biegjoraige bagjeli, ja gonagas sæilledi dam su signetsuorbmasines. Nubbe bæive iddedest manai gonagas legjoni biejo lusa ja čuorvoi: Daniel, dam ælle Ibmela balvvalægje! Lægo du Ibmel vægjam du bæstet legjonin erit. Daniel sarnoi: Ibmel læ vuolgatam su engeles, gi læ dæppam legjoni njælme. Dalle šaddai gonagas illoi ja addi bajasvalddujuvvut Daniela biejost; mutto dak olbmak, gæk legje Daniela guoddalam, balkestuvvujegje bigjui. Ja ouddalgo si legje boattam biejo vuđđui, cuvkkijegje legjonak sin davtidge. Dasto čali gonagas buok olmuidi valddegoddest, atte si galggek ballat Daniel Ibmela, dastgo son læ dat Ibmel, gutte bisso agalažat. Jer. 29. Dan. 1—6.

VII. Israel olbmuk fanggavuoda gæčest.

58. Fanggavuodašt ruoktot boattem.

1. Vuostas joavkko Judalažain boatta ruoktot fanggavuodast. 2. Tempel rakaduvvu oddasist. 3. Nubbe joavkko fangain macca. 4. Jerusalem múvrak rakaduvvujek fastain. 5. Israela mañemuš profet.

1. Darius mañnel šaddai **Kores** (Syrus) Babel gonagassan. Dak 70 jage legje dalle nokkam, mai birra Hærra læi Jeremiasa njælme bokte sardnom. Dalle bajasbovti Hærra Persias gonagasa vuoiņa

čvorvotet obba su valdegodde mietta: Hærra, alme Ibmel, læ gočom muo huksit sudnji vieso Jerusalemi. Gutte ikkenessi læ din gaskast buok su olbmui, son mannus Jerusalemi ja huksijekus Hærra, Israel Ibmela, vieso. De gærggadi juokkehaš, gæn vuoiņa Ibmel bajasbovti, ječas mannam vāras bajas Jerusalemi. Ja gonagas addi sigjidi ruoktot Hærra vieso littid, maid Nebukadnesar læ erit dolvvom Jerusalemet. Dak, guđek vulgge ruoktot sin vanhemi ædnamassasek, legje arvo mielde 50,000. Sin doalvo læi **Serubabel**, ja su vaketamguoibme læi bajemuš pappa **Josva**.

2. Nubbe jage Jerusalemi ruoktot boatem maņņel algge si fastain bajas dakkat ođđa tempela. Go huksijægjek bigje Hærra tempela vuododusa, de bajedegje buok olbmuk avvo-čvorvvoma gudnen Hærrai. Mutto go Samaritanalažak gulle, atte dak fanggavuodast erit dolvvujuvvum manak huksijegje tempela, de botte si ja aiggu huksit ovtast singuim. Mutto Judalažak æi miedetam dasa. Dalle čalle Samaritanalažak vaiddalusa Babela gonagassi Judalažai vuostai, ja dam diti bisseduvvui barggo 14 jage. Go dām aige loappa lakkani, de avčoiga profetak **Haggai** ja **Sakarias** olbmuid algget fastain tempel-bajasdakkujume, ja go maidai Darius, Persia gonagas, addi love tempela bajasdakkat, de si algge barggat fastain, nuft atte dat basse viesso šaddai garvesen ja vihatuvvui 20 jage fanggavuodast ruoktot boatem maņņel.

3. 80 arvo jage dam vuostas joavko ruoktot boatem maņņel bođi Babelest ođđa joavkko Judalažain **Esrasa** dolvvujume vuolde. Esras læi čal-oappavaš ja burist oapasmuvvam Moyses laki. Son mattati olbmuidi Hærra læga ja buttesti ibmelbalvvalusa ja olbmui ællemvieroid. Son avčoi buokaid, gæk legje nait-

talam bakenlaš nissoniguim, ærranet dain. Ja olbmak dakke nuft.

4. **Nehemias**, gutte læi Persia gonagasa jukka-muš-adde, rabedi aldsesis love vuolget Jerusalemi bajasdakkam diti gavpuga muvraid. Dain sagga stuora vaddesvuodain fuolakættai, maid Samaritanalažai ja jæra vašalaš olmui vuostehakko rakadi, ouddani dat barggo burist. Dasa vela bargai Nehemias harjetet olmuid gulolašvutti laga vuostai. Ja Israel mának dovdastegje sin rikkosidæsek ja dakke nana litto Hærrain.

5. Dam aigest fidnogušai maidai profet **Malkias**, boares testamenta maŋemuš profet. Son vuostailastedi garraset olmui suddoid, mutto einosti maidai Messias aige birra cælkededin: **Gæča, mon vuol-gatam mu airrasam, ja son galgga rakadet gæino mu muodoi oudast; ja fakkistaga galgga Hærra, gæn di occabetet, boattet su tempelasas ja litto engel, gæn maŋgai di halidepet; gæča, son boatta, cælkka Hærra, alme vægai Ibmel.** Esr. Neh. Mal.

59. Njællje maŋemuš čuottasaš jage ouddal Kristus riegadæme.

1. Judalažai historia Kristus riegadæme ragjai. 2. Siskaldas dille.

1. Go **Aleksander dat Stuoeres**, Makedonia gonagas, læi hævatam Persia valdegodde, de šadde Judalažak su radđim vuollai. Go Aleksander læi jabmam, de šadde si **Egypten** gonagasai vuollai. Buok dām aige læi Judalažai dille buorre. Mutto dasto šadde si Syria vuollai, ja dalle læi sin dille lossad. Syrialaš gonagas **Antiokus Epifanes** aigoi naggit Judalažaid æppeibmelbalvvalussi. Jerusalem tempel hæppaşaddujuvvui ja vihatuvvui æppeibmelbalvvalussi, ja

go Judalažak legje bissovažak sin ibmelbalvvalusatesek, de goddujuvvujegje ædnagak sist. Dalle čuožželi pappa **Mattatias** vuostehago doalvvon. Go Mattatias læi jabmam, de bissu su barnek, **Makkabealažak: Judas, Simon ja Jonatan** soattemest nuft buorre ouddanæmin, atte Judalažak šadde ješvalddalažžan. Go Makkabealažai maŋestčuoovvok vaidnodegje gaskanæsek, de šaddai ænam maŋemusta Romalažai vuolai, gæk rađdijegje dam bagjel sagjasaš gonagasai bokte. Okta sist læi **Herodes dat Stuoress**, gutte rađdi Kristus riegadæme aigest.

2. Judalažai siskaldas rađdimvuoda doalvoi **Alla Digge**, mast legje 70 latto ja bajemuš pappa læi sin oudast-olmai. Buok ædnam mietta hüksijuvvujegje **synagogak**, mai sisa olbmuk čoaŋganegje rokkadallam diti ja gullam diti basse čallagi lokkamuša ja čilggitusa. Dak olbmak, gæk legje guoratallamen čallagin ja lokke ja čilggijegje daid, goččujuvvujegje **čal-oappavažžan**. Dak čal-oappavažak lasetegje basse čallagidi ollo sin ječasek čilggidusaidæsek ja ællem-njuolggadusaidæsek, maid olbmuk algge farga adnet lika darbašlažžan, go Ibmel sanid. Dæk lasatusak goččujuvvujegje **vuorrasi njuolggadussan**. Mattatiasa ja su barni særvve-olbmui, gæk legje sin oapo angeres bæloštægjek ja vanhemi ædnam ustebak, ærrani dastmaŋnel særvve, man lattok goččujuvvujegje **Farisealažžan**. Si dolle angeret Mosesa ja vanhemi laga bæle, mutto ænas sist legje duttavažak dasa, atte olgodasat devde laga ja bagjelgečče vaimo ibmelbalolašvuoda. Mutto Farisealažai vašalažak legje **saddusealažak**. Si celkke, atte æi læk engelak, ige sielo jabmemætomvuotta, ige bajasčuožželæbme, ja si bagjelgečče buok vuoinalaš ašid. Juo Aleksander dam Stuoress aige ja dastmaŋnel ain æmbo sirdde ollo Judalažak Gaskamæra gaddeædnamidi. Dam bokte šaddai Israel

Ibmel namma dovddjuvvum maidai bakeni gaskast ja ædnag sist jorgidegje Judalažai oskoi. Si gočču-juvvujegje **proselytalažžan**.

Boares testamenta girjek læk:

1. **Historialaš girjek:** 5 Moses girje, Josva girje, Duobmari girje, Rut girje, Samuel 2 girje, Gonagasai 2 girje, Muittalusai 2 girje, Esras girje, Nehemias girje ja Ester girje.

2. **Oapatus-girjek:** Job girje, Salmi girje, Salomo sanelaskok, Salomo sardnedægje ja Salomo allavla.

3. **Profetalaš girjek:** a) Dak stuoreb profetak: Esaias, Jeremias, Jeremias vaiddalusai girje, Esekiel ja Daniel; Dak uceb profetak: Hosea, Joel, Amos, Obadias, Jonas, Mika, Nahum, Habakuk, Sefanias, Haggai, Sakarias ja Malakias.

Odđa Testamenta.

I. Jesus riegadæbme, mannavuotta ja nuorravuotta.

1. Jesus oudastmanne riegadæbme einostuvvu.

1. Engel almot Johannes Gastašægje riegadæme. 2. Moft Sakarias vuostaivaldda almostusa.

1. Herodes, Judea gonagasa, beivin eli muttom pappa, gæn namma læi **Sakarias**, ja su aka namma læi **Elisabet**. Soai læiga goabbašagak vanhurskasak Ibmel oudast ja vagjoleiga laitemættosen Hærra bak-komi ja asatusai mielde. Soai læiga goabbašagak boarrasak, ja sodnost i læm oktage männa. Ja de dpatuvai, go Sakarias læi doaimatæmen pappa-ammat-tes Ibmel oudast su juogos vuoro mielde ja læi oaffaruššamen suovvasid Hærra tempelest, de almostuvai Hærra engel sudnji ja čuožoi suovas-altar olgiš bædde. Go Sakarias oini su, de suorggani son. Mutto engel celki sudnji: Ale bala, Sakarias, dastgo du rokkus læ gullujuvvum; du akka Elisabet galgga riegadattet dudnji barne, ja don galgak goččot su nama **Johannessan**. Ja don galgak oažžot ilo ja avo, ja ædnagak galggek illodet su riegadæme diti. Dastgo son galgga læt stuores Hærra oudast; i son galga jukkæt vine ige gærre jukkamuša, ja son galgga devddujuvvut basse Vuoiñain juo ædnes hæga rajest. Son galgga

jorggalet ædnagid Israel manain Hærra, sin Ibmeta, guvllui, ja son galgga ouddan mannat su oudast Elias vuoinain ja famoin, rakadam diti Hærrai burist raka-duvvum olbmuid.

2. Sakarias celki engeli: Moft mon galgam læt nanos dām ala, dastgo mon læm boares, ja maidai mu akka læ juo vuoras olmuš. Ja engel vastedi: Mon læm **Gabriel**, gutte čuožom Ibmeta oudast ja mon læm vuolgatuvvum dudnji muittalet dām buore sane. Ja gæča, don šaddak gielatæbmen ja ik sate sardnot gidda dam bæive ragjai, go dat šadda, dainago don ik oskom mu sanidi, mak galggek ollašuvvut sin aig-gasæsek. Olbmuk, guđek čužžu olggobælde ja rokka-dalle dam bodda, go suovvasak oaffaruššujuvvujegje, imaštalle, go son agjani tempelest. Ja go son bodi olgus, de i son sattam sigjidi sardnot; ja si dovdde dast, atte son læi oaidnam oainatusa tempel siste. Son nuvketi sigjidi ja oroi gielatæbmen. Ja go su balvvalus-bæivek legje nokkam, de manai son ruoktot su baikkasis. Luk. 1.

2. Jesus riegadæbme einostuvvu.

1. Engel muittal Jesus riegadæme. 2. Moft Maria vuostaivaldda muittalusa.

1. Guđad mænost dastmañnel vuolgatuvvui engel Gabriel Ibmetalest muttom gavpugi **Galileast**, man namma læi **Nasaret**, muttom nieida lusa, gutte læi gilhadattam muttom olbmain, gæn namma læi **Josef**, David sogast, ja nieida namma læi **Maria**. Engel bodi su lusa ja celki: Burist dudnji, don armetuvvum! Hærra læ duina, don buristsivdnevuvvum nissoni gaskast! Mutto go Maria oini su, de suorggani son su sagai diti ja jurdaši, maid dat dærvatæbme galgai makset. Dalle celki engel sudnji: Ale bala Maria; dastgo don læk gavd-

nam armo Ibmel lutte! Gæča, don galgak riegadattet barne, ja don galgak goččot su nama **Jesusen**. Son galgga šaddat stuoresen ja goččujuvvut dam alemusa Bardnen, ja Ibmel Hærra galgga addet sudnji David su ače, gonagas čokkam-saje, ja su valdegodde i galga nokkat.

2. De celki Maria engeli: Moft galgga dat dpatuvvat? Engel vastedi sudnji: **Basse Vuoigna galgga boattet du bagjeli, ja dam alemusa fabmo galgga du bagjel suoivanastet; damditi galgga maidai dat basse, mi dust riegad, goččujuvvut Ibmel Bardnen.** Ja gæča, Elisabet, du fuolkke, riegadatta maidai barne su boaresvuodastes, **dstgo Ibmel lutte i læk mikkege vægjemættom.** Dalle celki Maria: Gæča, mon læm Hærra balvvalægje; munji šaddus, nuftgo don læk cækkam! Ja engel vulgi su lutte erit. Luk. 1.

3. Oudastmanne riegadæbme ja birračuopatus.

1. Johannes Gastašægje riegad. 2. Johannes Gastašægje birračuopatuvvu. 3. Sakarias ramadus-lavla. 4. Johannes bajasšadda.

1. Elisabet aigge lakkani, go son galgai riegedattet, ja son riegadatti barne. Ja su sidaguoimek ja fuolkek gulle, atte Hærra læi dakkam su vaibmoladesvuodas stuoresen su vuostai; ja si illodegje suina.

2. Ja dat dpatuvai gavcad bæive, atte si botte māna birračuoppat, ja si aiggu navddet su Sakariasen, su ače mielde. Mutto su ædne celki: I eisege; mutto son galgga goččujuvvut Johannessan. Si celkke sudnji: I læk goitge oktage du sogast, gutte gočoduvvu daina namain. Ja si nuvketegje su aččai, manen son datoi su goččujuvvut. Son anoi tavvala ja čali daid sanid: Johannes læ su namma. Ja si imaštalle buokak.

Dallanaga rappāsi su njalbme ja su njuovča; ja son sarnoi ja ramedi Ibmeta. Ja ballo bođi buokai bagjeli, guđek legje sodno birra assamen, ja sagak dām birra baġotuvvujegje mietta obba **Judea** varreguovlo, ja buokak, guđek dām gulle, bigje dām sin mielasek vuollai ja celkke: Mison dām manast šaddaš? Ja Hærra gietta læi su mielde.

3. Sakarias devddujuvvui Basse Vuoinain, ja son einosti ja celki: **Maidnujuvvum lekus Hærra, Israel Ibmet, go son læ oappaladdam ja lonestam su olbmuides ja čuožaldattam migjidi bestujume čoarve David, su balyvalægje, viesost. Ja don, barnaš, galgak goččujuvvut dām alemusa profetan, dastgo don galgak mannat Hærra muođoi ouddi rakadet su balgaid, ja addet su olbmuidi dieđo audogassan dakkujume birra sin suddoi andagassi addujubmai.**

4. Mutto manna bajasšaddai ja gievroi vuoinast, ja son oroi mecin gidda dām bæive ragjai, go son ouddandivoi ječas Israel olmui ouddi. Luk. 1.

4. Jesus riegadæbme.

1. Jesus riegadæbme muittaluvvu Josefi. 2. Josef ja Maria mannaba Betleheibmi. 3. Oabmegæčček ožžuk muitalusa Jesus riegadæme birra. 4. Oabmegæčček bottek Jesus lusa.

1. Hærra engel almostuvai Josefi niegost ja celki: Ale bala valddemest du akad Maria lusad, dastgo dat, mi su siste læ sakkanam, læ Basse Vuoinast, ja don galgak goččot su nama Jesusen, dastgo **son galgga bæstet su olbmuides sin suddoin erit.** Go Josef goccai nakkarin, de dagai son, nuftgo Hærra engel læi goččom, ja son valdi Maria lusas.

2. Dain beivin olgus manai goččom kaiser Augustusest, atte obba mailbme galgai sisačallujuvvut

olmušlokkoi. Ja buokak manne ječaidasek sisačaletet, ješgutteg su gavpugasas. Ja Josef maidai manai Galileast bajas, Nasaret gavpugest, Judeai, David gavpugi, mi goččujuvvu **Betleheibmen**, dainago son læi David vieso ja soga olmuš, ječas sisačaletet Mariain, su loppadaddam akaines. Ja de dpatuvai, go soai læiga dobbe, atte dat aigge dievai, go Maria galgai riegadattet. Ja son riegadatti su barnes, dam vuostasriegadam, giesai su ja bijai su krubba siste, dainago sodnoidi i læm sagje guossevesiosot.

3. Damanaga guovlost legje mæcest oabmegæčček, gudek legje gocetâmen sin ælosek ikko. Ja gæča, Hærra engel čuožoi sin oudast, ja Hærra čuovggadvuotta baiti sin birra; ja si balle sagga. Mutto engel celki sigjidi: **Allet bala; dastgo gæča, mon muittalam digjidi stuora ilo, mi galgga dpatuvvat buok olbmuidi; dastgo digjidi læ odne bæste riegdam, gutte læ dat Hærra Kristus, David gavpugest.** Ja dat galgga læt digjidi mærkkan: Di galggabetet gavdnat mæna gissujuvvum ja vællamen krubba siste. Ja dallanaga læi engel lutte almalaš soattevæga ædnagvuotta, mi mainoi Ibmela ja celki: **Gudne lekus Ibmeli allagasast, ja rafhe ædnam alde, olbmuidi buore dokkalašvuotta!**

4. Go engelak legje vuolggam sin lutte albmai, de celkke oabmegæčček gutteg guoibmasasek: **Vulgop mi dal Betleheibmi ja geččop dam, mi læ šaddam, maid Hærra læ migjidi diedetam!** Si botte hoapost ja gavdne Maria ja Josefa ja mæna, gutte vællai šibeti borramlitte siste. Go si legje dām oaidnam, de diedetegje si dam sane, mi læi celkkujuvvum sigjidi dām mæna birra. Ja buokak, gudek dam gulle, ovdušegje dam diti, maid oabmegæčček sigjidi celkke. Mutto Maria vurkki buok dâid sanid ja guoratalai dâid vaimostes. Ja gæčček mæce ruoktot, ramedegje

ja maidnu Ibmela buok dam oudast, maid si legje gullam ja oaidnam. Matt. 1. Luk. 2.

5. Jesus birračuopatus ja dolvvujubme tempeli.

1. Jesus birračuopatus. 2. Jesus dolvvujuvvu tempeli Hærra oudi. 3. Simeon gitoslavla. 4. Profetnisson Anna.

1. Go gavce bæive legje gollam, ja mænna galgai birračuppjuvvut, de goččujuvvui dat Jesusen, mi namma læi sudnji addujuvvum engelest, ouddalگو son sakkani ædnes heggi.

2. Go buttastus-bæivek Moses laga mielde legje dievvam, de doalvoiga Josef ja Maria Jesusa bajas Jerusalemi ouddandivvom diti su Hærra oudi ja addam vāras oaffara dam mielde, mi Hærra lagast læi čallujuvvum, ovta bara turtelduvaid daihe guokte nuorra duva.

3. Ja gæča, Jerusalemeſt læi muttom olmai, gæn namma læi **Simeon**. Dät olmai læi vanhurskes ja ibmelbalolaš ja vurdi Israel jedditusa. Basse Vuoiḡna læi su bagjelist, ja sudnji læi loppeduvvum, atte i son galggam oaidnet jabmema, ouddalگو son oažžo oaidnet Hærra vuiddijuvvuma. Son bodi dalle tempeli, viggatuvvum Vuoiḡnaſt. Ja go vanhemguovtos buvtiga māna, Jesusa, tempel ſiſa, de valdi son dam ſallasiſ, ramedu Ibmela ja celki: Hærra! dal luoitak don du balvvalægjad rathai vuolggat; dastgo mu čalmek læk oaidnam du bestujume, maid don læk rakadam buok olbmuidi, čuovggasiſen bakenid čuvvggit ja hærvasvuottan du albmugaſad Israeli. Josef ja su ædne imaštalaiga dai ſani diti, mak su birra celkkujuvvujege. Ja Simeon buristiſivdneſi ſodno ja celki Mariai: Gæča, dat læ bigjujuvvum ædnagidi Israeleſt

jorralussan ja čuožaldattujubmen ja mærkkan, mi vuostainaggijuvvu. Ja maidai du sielo čada galgga miekke mannat, vai ædnag vaimoi jurddagak šaddek almostuvvut.

4. Ja dast læi dam sæmma gærde muttom profetnisson, **Anna**. Songe ramedi Hærra ja sarnoi mæna birra daidi, guðek legje vuorddemen lonastusa Jerusaleimest. Luk. 2.

6. Nuorttaædnam visak.

1. Nuorttaædnam visak bottek Jerusalemi occat Jesusa. 2. Si gavnæk su Betleheimest.

1. Go Jesus læi riegadam Betleheimest, de botte visak nuorttaædnamin Jerusalemi ja celkke: Gost læ dat Judalažai gonagas, gutte dal læ riegadam, dastgo mi læp oaidnam su naste nuorttan ja læp boattam su rokkadallat. Go gonagas Herodes däm gulai, de suorggani son ja obba Jerusalem suina. Son gočoi bajemuš papaid ja čal-oappavažaid čoakkai ja jærai sist, gost Kristus galgai riegadet. Si celkke sudnji: Judea Betleheimest; dastgo nuft læ čallujuvum profeta bokte: **Don Betlehem ik læk ollimge uccemus Judea oaivamužai gaskast; dastgo dust galgga boattet dat oaivamuš, gutte galgga læt mu olbmui, Israel, gæčče.** De ravkai Herodes suollemasat visaid lusas, jærati sist visut dam aige, goas naste læi ittam ja saddi sin Betleheibmi ja celki: Mannet ja jærateket visut mæna birra; ja go di lepet dam gavnæk, de muittaleket dam munji, vai maidai mon bæsam boattet dam rokkadallat.

2. Go visak legje gullam däm, de vulgge si, ja gæča, naste, maid si legje oaidnam nuorttan, manai sin ouddalist, dassačigo dat bodi ja orosti dam

vieso bagjeli, man siste māna læi. Ja go si oidne naste, de šadde si hui stuora illoi, manne vieso sisa ja oidne māna ednines Mariain. Si luoittegeje ædnami, rokkadalle māna, rabāstegje sin davveridesek ja ouddangudde sudnji addaldagaid: golle, suovvasid ja myrra. Ja go si legje gilddujuvvum Ibmelest maccamest ruoktot Herodes lusa, de manne si æra gaino mielde sin ædnamasasek ruoktot. Matt. 2.

7. Egypteni bataræbme.

1. Josef goččujuvvu doalvvot māna Jesusa Egypteni. 2. Herodes bivdda goddet Jesusa. 3. Josef macca Egyptenest ruoktot.

1. Go visak legje erit mannam, de almostuvai Hærra engel Josefi niegost ja celki: Čuožžel, valde māna ja dam ædne du mielde, batar Egypteni ja oro dobbe, dassačigo mon cælkam dudnji, dastgo Herodes aiggo ocatet māna dam hægatuttem vāras! Ja Josef čuožželi, valdi māna ja dam ædne ikko ja batari Egypteni.

2. Go Herodes dalle oini, atte son læi bæatallam visaidi, de moaratuvasi son hui sagga ja vuolgati dokko ja goddeti buok bardnemanaid, mak legje Betleheimest ja dam guovloin, guovtejakkasažai rajest ja dast nuorabuid.

3. Mutto go Herodes læi jabmam, de almostuvai Hærra engel Josefi ja gočoi su mannat manain ja dam ednin Israel ædnami ruoktot. Josef dagai, nuftgo engel læi goččom, bođi Galileai ja oroi Nasaret gavpugest. Matt. 2.

8. Jesus guokte nubbe lakkai jage boaresen tempelest.

1. Jesus læ su vanhemides mielde vuostas gærde Jerusalemeſt bæssaſbasin. 2. Jesus boatta ruoktot Nasareti ja bajasſadda dobbe.

1. Jesus vanhem-guovtos manaiga juokke jage Jerusalemi bæssaſbasidi. Ja go Jesus læi 12 jage boares, de čuovoi son sodno basidi. Go basek legje gollam ja soai jorgideiga ruoktot, de baci bardne Jerusalemi, ja Josef ja su ædne æba diettam dam, mutto soai doaivoiga, atte son læi maſkeguimi farost. Soai manaiga ovta bæivvasa ja ocaiga su fulki ja oapes olmui gaskast. Ja de daptuvai, atte soai golma bæive gæčest gavnaiga su čokkamen tempelest oapategji gaskast, gost son sikke gulddali sin ja gäčadi sist. Ja buokak, guđek su gulle, suorgganegje su jierne ja su vastadusai diti. Go su vanhem-guovtos oiniga su, de ovdušegje soai; ja su ædne celki sudnji: Barnačam, manne dakkik don monnoidi dam? Gæča, moai ačınæde ocaime du vaimobakčasın. Son celki sodnoidi: Manne doai ocaide muo? Eppego doai diettam, atte mon galgam læt mu ačam fidnoin? Mutto æba soai arvvedam dam sane, maid son sarnoi sodnoidi.

2. Jesus manai sodnoin vuolos, bođi Nasareti ja læi sodnoidi vuolebuš. Su ædne vurkki dāid sanid vaibmosis. Ja Jesus ouddani viſesvutti ja akkai ja arbmoi Ibmel ja olmui oudast. Luk. 2.

II. Rakadæbme Jesus almos fidnoi.

9. Johannes Gastašægje fidno.

1. Johannes sardned jorggalæme birra ja gastaš. 2. Johannes fidno šaddad šaddoid. 3. Johannes duodašt Kristus birra.

1. Kæisar **Tiberius** vitta nubbe logad raddimjægest, go **Pontius Pilatus** læi Judea ædnamhærran ja **Herodes Antipas** læi Galilea gonagassan, de daptuvai Ibmel goččom Johannessi mæcest. Ja son boði obba dam guvllui, mi læ Jordan birra, sardnedi jorggalæme gasta suddoi andagassi addujubmen ja celki: Jorggaleket ječaidædek, dastgo alme rika læ boattam lakka. Johannes ani kamelguolggabiktasid, ja nakkeboakkana su alemides birra, ja su biebmo legje rasse-lokkok ja mæce honnig. Dalle manai Jerusalem olgus su lusa ja obba Judea ja buok ænam Jordan birrasin, ja Johannes gastaši sin Jordan dænost. Mutto go son oini ollo Farisealažaid ja Saddusealažaid boattet gastai, de celki son sigjidi: Di dæčalagga čivgak, gi cuiggi din bataret boatte moare vuolde erit. De šaddadeket nabbo dalle jorggalusa dokkalaš šaddoid! Allet doaivo, atte di oažžobetet jurdašet: Min ačče læ Abraham; dastgo mon cælkam digjidi, atte Ibmel læ famolaš bajasboktet Abrahami manaid dain geđgin. Akšo læ juo orromen muorai maddagin; damditi galgga juokke muorra, mi i šaddad burid šaddoid, erit čupjuvvut ja balkestuvvut dolli.

2. Dalle jerre olbmuk sust: Maid galggap mi dakkat? Son celki sigjidi: Gæst læk guokte gavte,

son juogadekus suina, gæst i læk oktage; ja gæst læ borramuš, dakkus son damanaga lakai! Tuollarak maidai jerre sust: Maid galggap mi dakkat? Son celki sigjidi: Allet æmbo gaibed, go digjidi læ asatuvvum! Soatte-olbmak maidai jerre sust: Maid galggap mi dakkat? Son celki: Allet gæstege valde vækkavaldalašvuodain, alletge verid daga gæsage, ja duttet balkkasædek!

3. Go olbmuk legje vuorddemen ja buokak jurdašæmen sin vaimoidæsek siste Johannes birra: Igo son læža Kristus, de vastedi Johannes ja celki buokaidi: Mon gastašam galle din čacin, mutto dat boatta, gutte læ gievrab go mon, gæn gamavuoddagid mon im læm dokkalaš nuollat. Son galgga gastašet din Basse Vuoiñain ja dolain; su goaivvo læ su gieđast, ja son raidne su gilvvagides ja čokke nisoid aittasis, mutto avnaid boaldda son časkamættom dolain. Luk. 3. Matt. 3.

10. Johannes gastaš Jesusa.

Jesus bođi Galileast Jordan gaddai Johannes lusa sust gastašuvvut. Mutto Johannes gildi sust dam ja celki: Mon darbašam dust gastašuvvut, ja don boadak mu lusa! Mutto Jesus vastedi: Miedet dal dam; dastgo nuft berrip mi ollašuttet buok vanhurskesvuoda. Dalle miedeti son su. Go Jesus læi gastašuvvum ja go son rokkadalai, gæča, almek rappasegje sudnji, ja Johannes oini Ibmel Vuoiña luottadæmen vuolas duva hamest ja boattemen su bagjeli. Ja jiedna bođi almin, mi celki: **Dæt læ mu bardne, dat æcaloš, gæsa mon anam buoremielalašvuoda.** Matt. 3. Luk. 3.

11. Jesus gæččaluvvu bærgalagast.

Dalle dolvvjuuvvui Jesus Vuoinast mæccai bærgalagast gæččaluvvut. Ja go son læi adnam bora-kættaivuodaid 40 bæive ja 40 ija, de nælggogodi son. Ja gæččalægje bođi su lusa ja celki sudnji: Jos don læk Ibmel bardne, de gočo daid geđgid šaddat laibben! Mutto son vastedi ja celki: Čallujuvvum læ: **Olmuš i æle duššefal laibin, mutto juokke sanest, mi Ibmel njalmest boatta.** De valdi bærgalak su mieldes dam basse gavpugi, divoi su tempel baldda-huksim harje ala ja celki sudnji: Jos don læk Ibmel bardne, de luoite ječad dago vuolas, dastgo čallujuvvum læ: Son galgga addet su engelidasis goččoma du harrai, atte si galggek du guoddet gieđaidæsek alde, amad don nordastet du juolgad gudege gæđgai. Jesus celki sudnji: Læ vela čallum: **Ik don galga gæččalet Hærra, du Ibmelad.** De fastain bærgalak doalvoi su mieldes hui alla vare ala, čajeti sudnji buok mailme valddegoddid ja dai hærvasvuoda ja celki sudnji: Däm buok addam mon dudji, jos don luoittadak ædnami ja rokkadalak muo. De celki Jesus sudnji: Gaida erit mu lutte, satan; dastgo čallujuvvum læ: **Don galgak rokkadalat Hærra du Ibmelad ja balvvalet aivestassi su.** Dalle guđi bærgalak su; ja gæča, engelak botte su lusa ja balvvalegje su. Matt. 4.

12. Jesus vuostas mattajægjek.

1. Johannes duodašt Jesus birra. 2. Johannes, Andreas ja Pietar bottek Jesus lusa. 3. Filip ja Natanael čuovvoba Jesusa.

1. Jesus macai mæcest Jordan gaddai, ja go Johannes oini su boattenen lusas, de celki son: **Gæča, dat Ibmel Labbes, gutte guodda mailme suddo.** Ja

Johannes duodašti vela ja celki: Mon oidnim Vuoiŋa duva hamest luottadæmen almeſt vuolas ja son oroi su bagjel. Ja im mon dovddam su, mutto dat, gutte muo vuolgati čacin gastašet, son celki munji: Gæn ala don oainak Vuoiŋa vuolas luottadæmen ja orromen, son læ dat, gutte gastaš Basse Vuoiŋain. Ja mon læm oaidnam dam ja duodaſtam, atte dat læ Ibmel bardne. Nubbe bæive čuožoï fastain Johannes ja guovtes su mattajegjin dast. Ja son gæčai Jesus ala, gutte læi vagjolæmen, ja celki: **Gæča, dat Ibmel Labbes.**

2. Go dak guokte mattajægje gulaiga Johannes sardnomen, de čuovvoleiga soai Jesusa ja bissonnega dam bæive su lusa. Däk mattajægjek læiga **Johannes ja Andreas.** Andreas gavnai su vieljas **Simona** ja celki sudnji: Mi læp gavdnam **Messiasa.** Ja son doalvoi su Jesus lusa. Jesus gæčai Simon ala ja celki: Don læk Simon, Jonas bardne; du namma galgga læt Kefas (Pietar = bakte).

3. Nubbe bæive aigoi Jesus vuolggæt Galileai, ja son gavnai **Filip** ja celki sudnji: Čuovvo muo! Filip gavnai **Natanael** ja celki: Mi læp gavdnam dam, gæn birra Moses ja profetak læk čallam, Jesusa, Josef barne, Nasarealaža. Natanael celki sudnji: Mattago mikkege burid boattet Nasaretast? Filip vastedi: Boađe ja gæča. Jesus oini Natanael boattemen ja celki: Gæča, dat læ duodalaš Israelitalaš, gæn duokken i læk bætolašvuotta. Ja Natanael čuovoi Jesusa. Joh. 1.

III. Jesus almos fidno.

13. Naitushæjak Kanast.

1. Jesus ja su mattajægjek læk hæjain. 2. Jesus vuostas oavddodakko.

1. Goalmad bæive dollujuvvujegje naitushæjak Kanast Galileast, ja Jesus ædne læi dast. Maidai Jesus ja su mattajægjek legje bovddijuvvum hæjaidi. Ja go sist viloi vidne, de celki Jesus ædne sudnji: Sist i læk vidne. Jesus celki sudnji: Nisson, mi must læ duina dakkamuššan? Mu dibmo i læk vela boat-tam. Su ædne celki dalle balvvalegjidi: Maid son cælkka digjidi, dam dakket!

2. Judalažai buttastusviero mielde legje dast gutta gædge-čacellitte bigjuuvvum, mak gesse guokte daihe golbma mitto guttege. Jesus celki balvva-legjidi: devdDET čacellittid čacin! Ja si devdde daid gidda ravdai dassai. Son celki sigjidi: Goivvot dal jukkamlitti ja guddet hæjai oudastčuožžui! Go oudast-čuožžo maisti čace, mi læi vidnen šaddam, de ravkai son irge ja celki sudnji: Juokke olmuš bigja vuost dam buore vine ouddan, ja go si læk jukkam, de æska dam hæjob. Don læk vurkkim dam buore vine gidda dassači. Dāt læ dat vuostas oavddodakko, maid Jesus dagai ja almostatti su hærvasvuodas. Ja su mattajægjek osku su ala. Joh. 2.

14. Jesus buttest tempela. Jesus ja Nikodemus.

1. Jesus læ vuostas gærde tempelest, dastmannelgo son læi alggam su almos fidnos. 2. Judalažak vuostailastek su. 3. Jesus sardno Nikodemusin oddasist riegadæme birra.

1. Judalažai bæssačak legje lakka, ja Jesus manai bajas Jerusalemi. Son gavnai tempelest sin,

gudek legje vuovddemen vuovsaid, savcaid ja duvaid, ja ruttalonotaliid, gudek legje dast čokkamen. Ja son dagai oarain spiča, vuojeti sin tempelest olgus ja celki: Allet daga mu ače vieso gavppeviesson!

2. Judalažak celkke sudnji: Maid mærkaid ča-jetak don migjidi, go don dām dagak? Jesus vastedi sigjidi: Gaikkot dām tempel vuolas ja golma bæive gæččai mon dam fastain bajasrakadam! Judalažak celkke: Dām tempel ala læ barggujuvvum 46 jage, ja don aigok bajasrakadet dam golma bæive gæččai? Mutto son sarnoi su rubmašes tempel birra.

3. Go Jesus læi Jerusalemešt baessačin bassen, de osku ædnagak su ala, go si oidne daid mærkaid, maid son dagai. De læi muttom Farisealaš, gæn namma læi Nikodemus, muttom oaivamuš Judalažai gaskast. Son bodi ikko Jesus lusa ja celki sudnji: Oapatægje, mī diettep, atte don læk oapatægje, boat-tam Ibmel lutte; dastgo i oktage mate dakkat daid mærkaid, maid don dagak, muđoigo Ibmel læ suina. Jesus vastedi: Duodai, duodai cælkam mon dudnji: **Ærrengo guttege allagasast (daihe oddasist) riegad, i son mate oaidnet Ibmel valddegodde.** Nikodemus celki: Moft matta olmuš riegadet, go son læ boares? Jesus vastedi: **Ærrengo guttege riegad čacest ja vuoinast, i son mate boattet Ibmel valddegodde sisa.** Mi oažest læ riegadam, oažže læ, ja mi vuoinast læ riegadam, vuoigŋa læ. Nikodemus celki: Moft matta dat šaddat? Jesus vastedi ja celki sudnji: Don læk Israel oapatægje ja ik dieđe dam. **Nuftgo Moses ba-jas bajedi gærbmaša mæcest, nuft berre maidai olbmu Bardne bajeduvvut.** Dastgo nuft læ Ibmel rakistam mailme, atte son læ addam su barnes, dam aidno-riegadam, amas oktage, gutte su ala osko, lapput, mutto vai agalaš ællem son oažžo. Joh. 2, 3.

15. Jesus sardno Samaritanalaš nissonin.

1. Jesus sardno nissonin ællem čace birra. 2. Jesus diedeta, atte son læ Messias. 3. Samaritanalažak oskuk su ala.

1. Jesus manai erit Jerusalemešt ja doaimati su fidnos dam sæmma aige go Johannes Gastašægje. Dam aige Herodes doppiti Johannesä ja bijati su giddagassi. Go Jesus gulai dam, de manai son ruoktot Galileai! Mutto son fertti matkušet Samaria čađa. Son bođi dalle muttom gavpugi Samariast, mi goččujuvvui **Sikaren**. Dast læi Jakoba galddo. Go Jesus læi vaibbam matkest, de čokkani son galddogurri. Dalle muttom nisson bođi gavpugest čace goaivvot. Jesus celki sudnji: Adde munji jukkat! Dastgo su mattajægjek legje mannam gavpugi oastet borramuša. Nisson celki: Moft anotak don, gutte læk Judalaš, must, gutte læm Samaritanalaš nisson, jukkamuša? Jesus vastedi sudnji: Jos don dovdašik Ibmel addaldaga, ja gi dat læ, gutte dudnji cælkka: adde munji jukkat, de anušik don sust, ja son addaši dudnji ælle čace. Nisson celki: Hærra, i alma dust læk mikkege, maina goaivvot, ja galddo læ čienal; gost læ dust dalle dat ælle čacce? Jesus vastedi: Juokkehaš, gutte jukka dam čacest, goikka fastain, mutto gutte jukka dam čacest, maid mon addam sudnji, i galga agalaš aiggaige goikkat. Nisson celki dalle: Hærra adde munji dam čače, amam mon goikkat, amange darbašet boattet deiki čace bajasgæšset.

2. Jesus celki sudnji: Vuolge, ravka boadnjad ja boade deiki! Nisson vastedi: I must læk boadnja. Jesus celki: Don celkkik riekta; dastgo dust læk læmaš vitta boadnja, ja dat, gutte dust dal læ, i læk du boadnja. Nisson celki: Hærra, mon oainam, atte don læk profeta. Min vanhemak læk rokkadallam

dām vare alde, ja di cælkkebetet: Jerusalelest læ dat baikke, gost olmuš berre rokkadallat. Jesus celki: Nisson, osko munji, atte dat dibmo boatta, go di epet dām vare alde epetge Jerusalelest galgga rokkadallat Ače. Ibmel læ Vuoignā, ja si, gudek su rokka-dallek, galggek rokkadallat su vuoinast ja duotta-vuodast. Nisson celki: Mon diedām, atte Messias boatta, gæn namma læ Kristus; go son boatta, de son diedeta migjidi buok. Jesus celki sudnji: Mon læm Messias, mon, gutte duina sarnom.

3. Dalle nisson gudi su čacelittes dasa, manai gavpugi ja celki olbmuidi: Bottet, oidnet dam olbmu, gutte celki munji buok dam, maid mon læm dakkam! Igoson dat læža Kristus? De vulgge si gavpugest olgus ja botte su lusa. Go si legje boattam su lusa, de rokkadalle si su, vai son oruši sin lutte. Son oroi dast guokte bæive. Ja ædnagak osku su sani diti ja si celkke nissoni: Æp mī osko dal šatan du sani diti, dastgo mī læp ječa gullam su ja diettep, atte dat læ duodai mailme Bæste, Kristus. Joh. 4.

16. Pietar guollebivddo. Matteus goččom. Apostal-valljim.

1. Jesus manna ruoktot Galileai. 2. Jesus dakka mærka, man bokte Pietar oažžo ollo gulid. 3. Jesus goččo Matteusa su mattajægjenes. 4. Jesus vallje 12 apostala.

1. Go Jesus bodi Galileai, de vuostaivaldde Galilealažak su, go si legje oaidnam dam, maid son dagai Jerusalelest bæssašbasi aige. Ja Jesus bodi ja oroi Kapernaum gavpugest. Dam aige rajest algi son sardnedet ja cælkket: Aigge læ dievvam ja alme valddegodde læ boattam lakka. Jorggaleket ječai-dædek ja oskot evangeliumi.

2. Jesus læi muttomin čuožžomen **Gennesaret** javre gaddest, ja go olbmuk legje bakkimen su ala gullam diti Ibmel sane, de son loaidasti skipa sisa, mi læi Simona skippa, ja sidai su sirddelastet vebaš gaddest erit; ja son oapati olbmuid skipast. Mutto go son heiti sardnomest, de celki son Simoni: Mana favllai, ja suppot din firmidædek bivddem varas! Simon vastedi: Oapatægje, mi læp barggam gæčos ija æpge læk ožžom maidege; mutto du sane ala sup-pim mon fierme. Ja go si dakke dam, de fidnijegje si stuora guollehivvudaga; ja sin fierbme gaikkani. Si sevve sin bivddoguimidasasek, guđek legje dam nubbe skipast, vai si boadaše ja væketifče sin. Ja si botte ja devdde goabbašagaid skipaid, nuft atte dak gosi vuojoiga. Go Simon Pietar oini dām mærka, de luoittadi son vuolas Jesus čibbi oudi ja celki: Hærra, vuolge mu lutte erit, dastgo mon læm suddolaš olmuš. Mutto Jesus celki: Ale bala, dastmanas galgak don olbmuid fidnit! Ja si dolyvu skipaid gaddai ja čuvvu Jesusa.

3. Go Jesus muttom bæive læi mannamen su gæinos mielde, de oini son muttom olbma, gæn namma læi **Matteus**, čokkamen tuolloviesost. Son celki sudnji: Čuovo muo. Matteus guđi buok, likkai bajas ja čuovoi su. Go Jesus læi bævdest čokkamen su vieso siste, de botte ædnag tuollarak ja suddolažak, ja čokkanegje bævddai Jesusin ja su mattajegjigum. Mutto go Farisealažak oidne dam, de celkke si su mattajegjidi: Manne borra din oapatægje tuollari ja suddolažai særvest? Go Jesus dam gulai, de celki son: **Dærvas olbmuk æi darbaš dalkastægje, mutto dak, guđek læk buocamen. Im mon læk boattam goččot vanhurskasid, mutto suddolažaid jorggalussi.**

4. Jesus gočoi su mattajegjides ja vallji sist 12, guđid son gočoi maidai apostalen. Dak legje: **Simeon**

gæn son gočoi maidai Pietaren, ja su viellja **Andreas, Jakob**, dat boarrasæbbo, ja **Johannes, Filip ja Bartolomeus, Tomas ja Matteus, Jakob**, dat nuorab, Alfeus bardne, ja **Simon Selotes, Judas, Jakob** bardne, ja **Judas Iskariot**. Joh. 4. Matt. 4. Luuk. 5, 6.

17. Jesus varresardne.

1. Jesus oapat audogasvuoda birra. 2. Jesus oapat vanhurskesvuoda birra. 3. Jesus oapat rokkadallat. 4. Ædnamlaš davveri birra. 5. Ærrasi dubmim birra. 6. Jesus sani rievtes gullam birra.

1. Go ollo olbmuk legje čoagganam Jesus lusa, de manai son vare ala. Go son læi čokkanam, de botte su mattajægjek su lusa; ja son oapati sin ja celki:

Audogasak læk si, guđek læk sin vuoinastæsek vaivašak; dastgo alme valddegodde læ sin. Audogasak læk si, guđek morrašest læk; dastgo si galggek jeddijuvvut. Audogasak læk lojes olbmuk; dastgo si galggek arbbit ædnama. Audogasak læk si, guđek nelgguk ja goikkek vanhurskesvuoda mannai; dastgo si galggek galletuvvut. Audogasak læk vaibmolades olbmuk; dastgo sigjidi galgga dpatuvvat vaibmoladesvuotta. Audogasak læk si, guđek læk buttasak sin vaimostæsek; dastgo si galggek oaidnet Ibmela. Audogasak læk rafhalaš olbmuk; dastgo si galggek goččujuvvut Ibmel mannan. Audogasak læk si, guđek doarradallujuvvujek vanhurskesvuoda diti; dastgo alme valddegodde læ sin.

2. Epet di galga doaivvot, atte mon læm boatam heittujubmai buktet laga daihe profetaid. Im mon læk boattam heittujubmai buktet, mutto ollašuttet. Mon cælkam digjidi: Ærrengo din vanhurskesvuotta šadda stuorebun go čal-oappavažai ja Farisealažai, epet di boade eisege almevalddegodde sisa. Di

lepet gullam, atte boarrasidi læ celkkujuvvum: Ik don galga goddet; mutto gutte godda, duomo vuollai ašalaš læ. Mutto mon cælkam digjidi, atte juokkehaš, gutte læ vašest su vieljas ala alma ašetaga, duomo vuollai ašalaš læ; ja gutte čælkka su vieljasis: „Raka“ alla digge vuollai ašalaš læ; ja gutte cælkka: „Don jalla“, buolle helveti ašalaš læ. Rakisteket din vašalažaidædek, buristsivdnedeket sin, gudek din garrodek, dakket sigjidi burid, gudek din vašotek, ja rokkadallet sin oudast, gudek dakkek digjidi vahaga ja doarradallek din; vai di šaddabetet din ačadek mannan, gutte læ almin, dastgo son dikta su bæivačes bagjanet bahai ja buri bagjeli ja dikta arvvet vanhurskasi ja vanhurskesmættomi bagjeli. Damditi galgabetet di ollasak læt, nuftgo din aččadek, gutte læ almin, læ olles!

3. Go di rokkadallabetet, galggabetet di naft rokkadallat: Ačče min, don, gutte læk almin! Basotuvvus du namma; bottus du valddegodde; šaddus du datto, moft alмест, nuft maidai ædnam alde; adde migjidi odna bæive min juokkebæivalaš laibbamek; ja adde migjidi min suddoid andagassi, nuftgo migis andagassi addep sigjidi, gudek læk rikkom min vuostai; ja ale doalvo min gæččalussi; mutto bæste min bahast erit; dastgo du læ valddegodde ja fabmo ja gudne agalažat. Amen. — Rokkadallet, de digjidi addujuvvu; occet, de di gavdnabetet; goalkotet, de digjidi rabastuvvu!

4. Allet čokke aldsesæsek davverid ædnam ala, gost muoco ja ruosta billest, ja gost suollagak sisa gaikkuk ja suoladek; mutto čokkijeket aldsesædek davverid albmai, gost i muoco ige ruosta billest, ja gost suollagak æi sisa gaiko, æige suolad. Dastgo gost din davverak læk, dobbe vigga maidai din vaibmo orrot. — Allet morašt din hægadek diti, maid di

galggabetet borrat, ja maid di galggabetet jukkat, alletge din rubmašædek diti, maid di galggabetet garvvodet? Geččet alme loddidi: Æi dak gilve, æige lagje, æige čokke aitidi, ja din almalaš aččadek biebmadaid. Epetgo di læk sagga æmbo, go dak? Gæčadeket mæce rasiid, moft dak šaddek. Æi dak bargga æige dak bane. Mutto mon cælkam digjidi, atte i vela Salomonge buok su hærvasvuodastes læm nuft garvotuvvum, go okta dain. Jos dal Ibmel nuft biytasta mæce rase, igo son dalle galgaše sagga æmbo din biytastet, di uecan oskolažak. Occet vuost Ibmel valdegodde ja su vanhurskesvuoda; de maidai buok dāk digjidi addujuvvujek.

5. Allet dubme, amadek di dubmijuvvut; dastgo maina duomoin di dubmibetet, galggabetet digis dubmijuvvut; ja maina mittoin di mittebetet, galgga digjidi fastain mitteduvvut. Sisačagŋet dam baskes uk-saraige mielde, dastgo dat ukša læ gallje ja dat gæidno læ govddag, mi doalvvo gađotussi, ja si læk ædnagak, guđek dam mielde sisa mannek. Mutto dat ukša læ baske, ja dat gæidno læ garžže, mi ællemi doalvvo, ja si læk harvvak, guđek dam gavnæk.

6. Damditi, juokkehaš, gutte gulla dāid mu sanid ja dakka dai mielde, galgga værddeduvvut jiermalaš olmajen, gutte huksi su viesos bavte ala. Ja raššo- arvve arvvegodi, čacek dulvvagotte, ja biegak bieggagotte ja čuce dam vieso njæigga, ja i dat gäččam, dastgo dat læi vuoddoduvvum bavte ala. Mutto juokkehaš, gutte gulla dāid mu sanid ja i daga dai mielde, galgga værddeduvvut jallas olmajen, gutte huksi su viesos saddoi ala. Ja raššo- arvve arvvegodi, čacek dulvvagotte, ja biegak bieggagotte ja čuce dam vieso njæigga, ja dat gäčai, ja dam gäččam læi stuores. Ja de dpatuvai, go Jesus læi loapatam daid sanid, de suorgganegje olbmuk hui sagga su oapo

diti, dastgo son oapati sin nuftgo dat, gæst læi ised-
vuotta, ja i nuftgo sin čal-oappavažak. Matt. 5—7.

18. Jesus buored oaivve-olbma balvvalægje.

Go Jesus læi loapatam su varresarnes, de manai son Kapernaumi. Dast læi muttom oaivve-olmai, gæn balvvalægje læi buoccamen ja læi juo jabmemen. Go son gulai Jesus birra, de vuolgati son muttomid Judalažai vuorrasin su lusa rokkadallat su, vai son boadaši ja buoredifči su balvvalægje. Ja Jesus vulgi sin mielde. Mutto go Jesus juo læi su vieso lakka, de vuolgati oaivve-olmai muttomid ustebines ja cælketi sudnji: Hærra, ale vaivved ječad, dastgo im mon læk dokkalaš, atte don manak sisa mu dake vuollai. Damditi im mon adnamge ječčam dokkalažžan boattet du lusa, mutto cælke dušše sanin, de mu balvvalægje dærvasmuvva. Dastgo mon læm maidai olmuš, gutte læm eisevalde vuluš, ja anam soatte-olbmaid vuoldam, ja jos mon cælkam dāsa: vuolge, de son vuolgga, ja nubbai: boade, de son boatta, ja mu balvvalægjasam: Daga dam, de son dakka dam. Go Jesus gulai dam, de ovduši son su ja celki sigjidi, gudek legje su čuovvomen: Mon cælkam digjidi: Im mon læk gavn-
nam vela Israelestge nuft stuora osko. Ja si, gudek legje vuolgatuvvum, botte ruoktot ja gavnne dam buocce balvvalægje dærvasen. Luk. 7.

19. Jesus bajasbokta Nain læska barne.

Nubbe bæive manai Jesus muttom gavpugi, man namma læi Nain, ja ædnagak su mattajegjin manne su mielde, ja ollo olbmuk. Go son bođi gavpug porta lakka, de guddujuvui jabme olgus, gutte læi su ædnes aidno bardne ja dat ædne læi læska. Ja ollo

olbmuk gavpugest miedoštegje su. Go Hærra oini dam læska, de arkalmasti son su bagjeli ja celki sudnji: Ale čiero! Son loaidasti lusa ja guoskati guoddem-muoraidi, ja si, guđek legje lika guoddemem, čuožastegje. Ja son celki: Nuorra olmai, mon cælkam dudnji: Likka bajas! Ja dat jabme likkai bajas ja sardnogodi; ja son addi su fastain ruoktot su ædnai. Ballo valdi buokaid, ja si ramedegje Ibmela ja celkke: Stuora profeta læ čuožželam min gáški, ja Ibmel læ oappaladdam su olbmuides. Ja dat sakka su birra viddani obba Judea ja obba biras ædnam mietta. Luk. 7.

20. Suddolaš nisson Farisealaža viesost.

Muttom Farisealažain bovddi Jesusa borrat ječas særvest. Son manai Farisealaža vissui ja čokkani bævdai. Ja gæča, muttom nisson læi dam gavpugest, gutte læi sagga suddolaš nisson. Go dat nisson fuomaši, atte Jesus læi bævdest čokkamen Farisealaža viesost, de valdi son litte divras vuoiddasin, čuožoi Jesus duokken su julgi guorast, čieroi, laktadišgodi su julgid gadnjalidesguim, sikkoi daid su vuovtaidesguim, cummastalai su julgid ja vuoidadi daid vuoiddasin. Mutto go Farisealaš, gutte læi Jesusa bovddim, oini dam, de arvvali son ješaldsesis: Jos dat lifci profeta, de galle son dieđaši, gi ja maggar dat nisson læ, gutte sudnji guoskat, dastgo son læ sagga suddolaš nisson. Dalle Jesus celki sudnji: Simon, must læ juoga dudnji cælkket. Son celki: Oapatægje, de cælke! — Muttomest, gutte loni rudaid, læiga guokte velgolaža. Nubbe læi 500 denaria velgolaš, ja nubbe 50. Go sodnost i læm mikkege, maina makset, de arkalmasti son sin bagjeli ja luiti sodnoidi goabbašagaidi dam vælge. Goabba sodnost, du miela mielde, šadda su æmbo rakistet. Simon vastedi: Mon

doaivom, son, gæsa son luiti æneb. Jesus celki sudnji: Rievtoi don dubmijik. Ja son jorgeti nisson guvllui ja celki Simoni: Oinakgo don dām nissona? Mon bottim du vissui, ja ik don addam munji čace mu julgidi, mutto son laktadi mu julgid gadnjalidesguim ja sikkoi daid su vuovtaidesguim. Ik don addam munji cumma, mutto son i hæittam cummastallamest mu julgid, dam boddo rajest, go mon sisa bottim. Ik don vuoidadam mu oaive oljoin, mutto son vuoidadi mu julgid divras vuoiddasin. De cælkam mon dudnji: Su ædnag suddok læk sudnji andagassi addujuvvum; damditi son rakisti sagga. Mutto gæsa uecan andagassi addujuvvu, son rakista uecan. De celki Jesus nissoni: Du suddok læk dudnji andagassi addujuvvum. Ja si, guđek legje suina bævdest čokkamen. cælkkegotte ješaldsesæsek: Gi dāt læ, gutte suddoid andagassi adda? Dalle celki Jesus nissoni: Du osko læ du bæstam. Vuolge rafhai! Luk. 7.

21. Jesus værddadusak alme valddegodde birra.

1. Værddadus njælljelagaš šaddobældo birra. 2. Værddadusa čilggitus. 3. Senebgordne-čalme birra. 4. Divras bærral birra. 5. Šaddolaš gilvvagi birra.

1. Go ollo olbmuk čoaiganegje fastain Jesus lusa, de sarnoi son sigjidi værddadusai bokte ja celki: Gilvve olmai manai olgus gilvvet. Go son læi gilvvenen, de gáčče muttom gilvvagak balgga ala ja loddek botte ja borre daid. Muttom gilvvagak gáčče gædgas baikka, gost i læm ollo ædnam; ja dak farga bajassadde. Mutto go bæivaš bagjani, de dak boldujuvvujegje, ja dainago dain i læm ruotas, de dak goldne. Mutto muttom gilvvagak gáčče bastelis lonjai gáški, ja bastelis lanjak bajassadde ja lappastutte

daid. Mutto muttom gilvvagak gäčče buore ædnami ja šaddadegje šaddoid, muttomak čuođegærddasaš, muttomak guttaloge-gærddasaš, ja muttomak golbmaloge-gærddasaš šaddoid. Gäst bæljek læk maiguim gullat, son gullus!

2. Go su mattajægjek dasto jerre, maid dät værddadus maksa, de vastedi Jesus: Gilvvagak læk Ibmel sadne. Go guttege gulla valldegodde sane ja i arvved dam, de boatta bahakas ja gaikko dam erit, mi su vaibmoi læ gilvvujuvvum. Dak gilvvagak, mak balgga ala gäčče, oaiveldek daggar olbmu. Mutto gædgas baikkai gilvvujuvvum oaivelda daggar olbmu, gutte gulla sane ja dallanaga iloin dam vuostaivaldda; mutto go su siste i læk ruotas, de bisso son galle muttom aiggai, mutto go aæstus ja doarradallujubme boatta sane diti, de son dallanaga værran ja jorral erit. Mutto dat, mi læ gilvvujuvvum bastelis lanjai gäski, læ dat, gutte gulla galle sane, mutto morrašak dām mailme diti ja riggesvuoda fillitus lappastutta sane, ja son orro alma šaddotaga. Mutto dat, mi læ gilvvujuvvum buore ædnami, oaivelda dam olbmu, gutte gulla sane, arvved dam ja šaddad maidai šaddoid, ja muttom šaddad čuođegærddasaš, muttom guttaloge-gærddasaš, ja muttom golbmaloge-gærddasaš šaddoid.

3. Son bijai nubbe værddadusa sin ouddi ja celki: Alme valldegodde læ senebgordnečalme lakasaš, maid olmuš valdi ja gilvi su bælddosis. Dat læ galle uceeb go buok æra gilvvagak, mutto go dat bajasšadda, de læ dat stuoreb go biebmo-urttasak ja šadda muorran, nuft atte alme loddek bottek ja dakkek besid dam ovsidi.

4. Jesus celki: Alme rika læ vuorkkadavver lakasaš, čikkujuvvum bælddoi, maid olmuš gavnai ja čiegai; ja son manna ilost dam davvera diti ja vuovdda buok dam, mi sust læ, ja oasta dam bældo.

5. Ja son celki fastain: Ibmel valldegodde læ nuftgo olmuš, gutte bigja gilvvagid ædnami ja oadða ikko ja likka bajas, go bæivve boatta, ja gilvvagak šaddek ja allanek, ige son ješ diede dam. Ænam šaddad šaddoid ješaldeš; vuost rasid, dasto gordne-oivid, dastmaŋnel dievas gornid gordneoividi. Mutto go šaddok šaddek ollesen, de bigja son dallanaga dokko lišša, dainago lagjim-aigge læ joavddam. Matt. 13. Mark. 4: 26—29.

22. Jesus golkket dalke.

Go Jesus oini ollo olbmuid biras, de gočoi son borjastet javre rasta dom gaddai. Ja go son manai skipa sisa, de čuvvu su mattajægjek su. Ja gæča, de šaddai gärra dalkke, nuft atte barok manne vadas bagjel, mutto son læi oadðemen. Su mattajægjek manne su lusa ja bokte su bajas ja cælkke: Hærra, bæste min! Mï hævvanep. Son celki sigjidi: Manne lepet di argek, di uccan oskolažak! Dalle čuožati son bajas ja šiggoi biegeid ja javre, ja de šaddai aibas goalkke. Ja olbmuk ovdušegje ja celkke: Gison dat læ, go sikke biegeak ja javre læk sudnji gulolažak. Matt. 8.

23. Jesus bajasbokta Jairus nieida.

1. Jairus rokkadalla Jesusest væke su buocce nieiddas. 2. Jesus dærvasmatta muttom buocce nissona. 3. Jesus bajasbokta Jairus nieida, mi læi juo jabmam.

1. Go Jesus bođi ruoktot Kapernaumi, de valdde olbmuk su vuostai, dastgo si buokak legje vuordde-men su. Ja gæča, muttom olmai bođi, gæn namma læi Jairus, gutte læi synagoga oudastčuožžo, luoitadi ædnami Jesus julgi oudi ja rokkadalai sust, vai son

boađasi su vieso sisa, dastgo sust læi okta aidno nieidda, 12-jage boares, ja son læi juo jabmemen.

2. Go Jesus læi mannamen Jairus vissui, de bakkijegje olbmuk su birra. Ja muttom nisson, gutte læi guokte nubbe lorkai jagé buoccam ja læi golatam buok obmudagas dalkastegjidi ige mattam buoreduvvut gæstege, bodi su sælge duokkai ja guoskati su bivtashælbmai, dastgo son celki: Jos mon bæsam guoskatet dušše su biktasidige, de mon bestujuvvum. Mutto go Jesus dovdai, atte fabmo sust vulgi, de jorgeti son birras ja celki: Gi munji guoskati? Dalle bodi nisson doargestemin, ja luoittadi su ouddi ædnami ja muittali olbmuidi, mon sivast son guoskati Jesusi ja moft son dallanaga dærvasmattujuvvui. Ja Jesus celki sudnji: Du osko læ du bæstam. Vuolge rafhai!

3. Go son læi ain sardnomen, de bodi muttom Jairus dalost ja celki sudnji: Du nieidda læ jabmam, ale vaivved šatan oapatægje! Go Jesus gulai dam, de celki son Jairusi: Ale bala; dušše osko, de galgga son bestujuvvut. Go son bodi vieso sisa, de i son suovvam ovtage sisa mannat suina, ærrebgo Pietara ja Jakoba ja Johanneša ja mäna ače ja ædne. Dobbe læi olbmui šlabma, gudek legje angeret čierromen ja luogjomen. Mutto Jesus celki: Allet čiero! I son læk jabmam, mutto son oađda. Ja si boagostegje su, dastgo si ditte, atte mäna læi jabmam. Mutto son aji sin buokaid olgus, valdi nieida gitti ja celki: Nieidda, likka bajas! Ja su vuoigņa fastain bodi, ja son likkai dallanaga bajas. Ja son gočoi sin addet sudnji borrat. Su vanhem-guovtos suorgganeiga, mutto son gildi sodno cælkkemest gæsage dam, mi dal læi šaddam. Goitge viddani sakka dam birra obba ædnam mietta. Mark. 5. Luk. 8.

24. Buocce Betesda laddo gaddest.

1. Jesus buored muttom āstam olbmu Betesda laddo gaddest sabbaten. 2. Judalažak aigguk su goddet.

1. Judalažai basi aige manai Jesus bajas Jerusalemi. Dast læi savceaporta guorast okta laddo, mi goččujuvvui Ebrealaš gilli **Betesdan**, gost legje vitta fæskara. Dai siste læi stnora ædnagvuotta buccin, čuovgatenin, skiermain, āstam olbmuin, gudek legje vuorddemen čace likkatusa. Dastgo engel niejai vises aigidi vuolas laddoi ja likkati čace. Dast læi muttom olmai, gutte læi vællam 38 jage buocalvasa siste. Go Jesus oini su vællamen, de celki son sudnji: Datokgo don dærvasmattujuvvut? Dat buocce vastedi: Hærra, i must læk olmuš, gutte suppe muo laddoi, go čacce likkatuvvu; ja aido go mon boadam, de niegja nubbe mu ouddal. Jesus celki sudnji: Likka bajas, valde gavnidad ja mana! Ja dallanaga dærvasmuvai olmai, valdi gavnides ja manai. Ja de læi sabbat damanaga bæive.

2. De celkke Judalažak sudnji, gutte læi dærvasmattujuvvum: Dat læ sabbat, i dudnji læk lobalaš gavnidad guoddet. Son vastedi: Dat, gutte dærvasmatti muo, son celki munji: Valde gavnidad ja mana! Si jerre sust: Gi olbmuid dat læ? Mutto dat, gutte læi dærvasmattujuvvum, i diettam, gi dat læi, dastgo Jesus læi mannam erit, ja dam baikest legje ollo olbmuk. Dastmanḡel gavnai Jesus su tempelest ja celki sudnji: Gæča, don læk dærvasmattujuvvum, ale šatan suddōd, amas mikkege bahabuid dudnji dpatuvvat! Dalle manai dat olmuš erit ja diedeti Judalažaidi, atte dat læi Jesus, gutte læi dærvasmattam su. Ja damditi doapradalle Judalažak Jesusa, dainago son læi dakkam dam sabbaten. Mutto Jesus celki sigjidi: Mu ačče bargga gidda dassači, ja mon maidai bargam.

Damditi bivdde Judalažak vela saggabut su goddet, dainago son i duššefal rikkom sabbata, mutto gočoi maidai Ibmela su ječas aččen ja dagai ješječas Ibmel lakasažžan. Joh. 5.

25. Johannes Gastašægje jabmem.

1. Herodes suppita Johannesa giddagassi. 2. Herodiasa bivddem goddet Johannesä likkostuvva.

1. Herodes læi doppitam Johannesä ja suppitam su giddagassi; dastgo Johannes læi šiggom Herodesä, go dat læi valddam **Herodiasä**, su vieljas Filip aka, naittusi. Herodes vašoti Johannesä ja aigoi su goddet, mutto i mattam, dastgo Herodes balai Johannesast, dainago son diti, atte son læi vanhurskes ja basse olmai, ja son varjali su. Ja son dagai ollo dam mielde, maid son sust gulai, ja gulddali su mielastes.

2. Dasto bodi vuogas bæivve, go Herodes rie-gadam-bæives rakadi mallasid alemus oaivve-olbmaidasas. Dalle Herodiasä nieidda bodi säsä ja danssi sin oudast. Ja Herodes ja si, guđek legje suina bævest čokkamen, likojegje sudnji. Damditi vuornoi gonagas sudnji: Maid ikkenessi don anok must, dam addam mon dudnji, gidđa bæle ragjai mu valddegoddestam. Ja nieidda manai olgus ja celki su ædnas: Maid galgam mon adnot? Ædne celki: Johannes Gastašægje oaive. Ja dast viggatuvvum manai son dallanaga säsä gonagasa lusa, anoi ja celki: Mon datom, atte don galgak dallanaga addet munji gäre siste Johannes Gastašægje oaive. Ja gonagas šaddai sagga morraši, mutto vuordnasides diti ja gusides diti i son dattom su hæppašuttet, mutto bijai dallanaga muttoma hægga-favtain dokko ja gočoi viežžat Johannesä oaive. Ja dat manai ja čuopai su čæbeta gid-dagasast, ja son guđdi su oaive ouddan gärest ja

addi niddi dam ja nieidda addi su ædnasis dam. Go Johannes mattajægjek gulle dam, de botte si, valdde su rubmaš ja bigje dam havddai. Si vulgge dasto ja muittalegje dam Jesusi. Mark. 6.

26. Jesus galleta 5,000 olbma.

1. Ollo olbmuk čoagganeh gullat Jesusa. 2. Go Jesus læi oapatam olbmuid, de galleta son sin. 3. Olbmuk aigguk dakkat su gonagassan.

1. Go Jesus gulai, atte Herodes læi goddetam Johannesasa, de valdi son su mattajægjidess mielde ja manai Galilea javre rasta sierranessi muttom avddem baikkai. Mutto go olbmuk gulle dam, de čuvvu si su juolgalassi gavpugin. Go son manai skipast gaddai ja oini ollo olbmuid, de arkalmasti son njuorraset sin bagjeli, ja son sarnoi sigjidi Ibmel valddegodde birra ja buoredi sin buccid.

2. Go æked læi šaddam, de botte su mattajægjek su lusa ja celkke sudnji: Dæt baikke læ avddem, ja bæivve læ juo nokkam. Luoite dal olbmuid vuolgget, vai si bessek mannat sidaidi ja oastet aldsesæsek borramuša! Jesus celki sigjidi: Æi si darbaš vuolgget erit; addet di sigjidi borrat! Si celkke sudnji: Æi mist læk æmbo go vitta laibe ja guokte guole, muđoigo atte mi galggap vuolgget ja oastet borramuša buok daid olbmuidi. Son celki dalle: Cokkanattet sin doakkalagai ruonas rasi ala! Ja si čokkanadde ædnami doki doki, muttom dokidi čuođe, ja muttom dokidi vitta loge. Son valdi dam vitta laibe ja dam guokte guole, gæčai bajas albmai, buristsivdnedi ja doagjali laibid ja addi daid mattajægjidassas, vai si bijaše daid olmui oudi; ja dam guokte guole juogadi son sigjidi buokaidi. Ja si borre buokak ja gal-

lanadde. Go si legje gallanam, de celki son matta-jegjidasas: Čokkijeket bāccam bittaid čoakkai, amas mikkege færranuššat! De čokkijegje si daid ja devdde 12 væddelitte laibebittaigum. Mutto dak, gudek borre laibid, legje 5,000 olbma.

3. Go olbmuk oidne dām mārka, de celkke si: Dat læ duodai dat profeta, gutte galgga mailbmai boattet. Mutto go Jesus oini, atte si aiggu boattet ja valddet su mieldesek dakkam diti su gonagassan, de valdi son sist æro ja manai vare ala rokkadallat. Matt. 14. Mark. 6. Luk. 9. Joh. 6.

27. Kananealaš nisson.

Jesus gaidai Tyrus ja Sidon guovloidi. Ja gæča, muttom Kananealaš nisson bođi dain ragjeguovloin, čuorvoi ja celki: Hærra, David bardne, armet mu bagjeli! Mu nieidda vaivveduvvu bahast bærgalagast. Mutto i son vastedam sudnji ovtage sane. De loaidastegje su mattajægjek su lusa, rokkadalle sust ja celkke: Luoite su vuolgget; dastgo son čuorvvo min mañest! Mutto son vastedi: Im mon læk vuolgatuvvum, ærrengo Israel dalo lappum savcai lusa. Nisson bođi dalle, rokkadalai su ja celki: Hærra, væket muo! Mutto son vastedi: I dat læ lovalaš valddet manai laibe ja balkestet dam ucca bædnagažaidi. Ja son celki: Duotta læ, Hærra! Mutto maidai bædnagačak borrek daid moaloid, mak gáčček sin hærrai bævde alde erit. De vastedi Jesus ja celki sudnji: O nisson, du osko læ stuores! Šaddus dudnji, nuftgo don datok! Ja su nieidda dærvasmuvai damanaga boddo rajest. Matt. 15.

28. Pietar dovdastus. Jesus einosta su gillamušas birra.

1. Mattajægjek dovdastek, atte Jesus læ Kristus, Ibmel bardne. 2. Jesus rakad su mattajegjides vuostaivalddet su boatte gillamušas.

1. Go Jesus læi boattam Sesarea guovloidi, mi goččuuvvu **Filip** gavpugen, de jærai son su mattajegjines: Gænen celkkeek olbmuk muo, gutte læm olbmuk bardne? Si celkke: Muttomak celkkeek, atte don læk Johannes Gastašægje, mutto ærrasak Elias, mutto ærrasak Jeremias daihe muttom profetaim. Son celki sigjidi: Mutto di, gænen cælkkebetet di muo? Simon Pietar vastedi: Don læk Kristus, dam ælle Ibmel bardne. Jesus celki sudnji: Audogas læk don, Simon, Jonas bardne, dastgo oažže ja varra i læk dudnji dam almostattam, mutto mu Aččam, gutte læ almin. Mutto mon cælkam maidai dudnji: Don læk Pietar, ja dam bavte ala mon vuodđodam mu særvvegoddam, ja helvet portak æi galga dam vuottet.

2. Dam aige rajest riemai Jesus addet su mattajegjidasas diettevassi, atte son berri mannat Jersalemi, gillat ollo vuorrasin, bajemuš papain ja čal-oappavažain, goddujuvvut ja goalmad bæive bajas-čuožželet. Ja Pietar valdi su sierranessi ja algi cui-godet su ja celki: Ibmel varjelifči du, Hærra! Allus dat eisege dudnji šaddu! Mutto son jorgeti ja celki Pietari: Gaida mu duokkai, satan; værranussan don læk munji; dastgo ik don dovda, mi Ibmela læ, mutto mi olbmui læ. — Dalle celki Jesus su mattajegjidasas: Jos guttege aiggo mu maŋest boattet, son biettalekus ješječas, valddus su ruosas bajas ja čuvvus muo! Dastgo gutte vigga su hægas bisotet, galgga dam masset; mutto gutte su hægas massa mu diti, galgga dam gavdnat aldseisis. Dastgo mi avkid læ dast olb-

mui, jos son vuotta obba mailme, mutto vahagatta su sielos? Daihe maid aiggo olmuš addet makson su sielos oudast? Matt. 16.

29. Jesus hærvasen dakkujubme.

Jesus valdi Pietara, Jakoba ja Johannesä mieldes ja manai alla vare ala rokkadallam vâras. Ja go son læi rokkadallamen, de nubbastuvui son sin čalmi oudast: su muođok baitte nuftgo bæivaš, ja su biktasak šadde vielggaden nuftgo čuovgas. Ja gæča, Moses ja Elias oidnujuvuiga sist, guđek sarnoiga su erit vuolggem birra, maid son galgai ollašuttet Jerusalemest. De celki Pietar Jesusi: Hærra, dâst læ migjidi buorre orrot; jos don datok, de mi dakkap dâsa golbma viste: dudnji ovta, Mosesi ovta ja Eliasi ovta. Go son læi ain sardnomen, gæča, de suoivastasti sin čuvvggis balvva, ja jiedna bođi balvast, mi celki: Dât læ mu bardne, dat æcalaš, gæsa mon anam buoremielalašvuoda; gullet su! Go mattajægjek gulle dam, de gæčče si sin muodoidæsek ala ja ballagotte sagga. Ja Jesus loidasti sin lusa, guoskati sigjidi ja celki: Čuožateket bajas, allet bala! Mutto go si bajedegje sin čalmidæsek, de æi si oaidnam ovtage, ærrebo Jesusa okto. Ja go si legje mannamen varest vuolas, de gildi Jesus sin ja celki: Epet di galga cælkket gæsage dâm oainatusa, ouddalgo olbmu bardne læ jabmi lutte bajasčuožželam. Matt. 17. Luk. 9.

30. Værddadus armotes balvvalægje birra..

1. Sivva dam værddadussi. 2. Gonagas armet su balvvalægjes. 3. Balvvalægje læ armotæbme su balvvalamguoimes vuostai. 4. Gonagas dubme dam armotes balvvalægje.

1. De tapatuvai muttommin, atte Pietar bođi Jesus lusa ja celki sudnji: Hærra, man davja galgam mon

andagassi addet mu vielljasam, gutte suddōd mu vuostai? Juogo gidda čieča gærddai? Jesus celki sudnji: Mon cælkam dudnji: Ik gidda čieča gærddai, mutto gidda čieča loge gærde čieča gærddai.

2. Ja Jesus celki: Damditi værddeduvvu alme valddegodde gonagasa lakasažžan, gutte aigoi logo dakkat su balvvalegjidesguim. Go son logo dakkagodi, de buktujuvvui muttom su ouddi, gutte læi sudnji loge duhat talenta*) velgolaš. Go sust i læm mikkege, maina makset, de gočoi su hærra, atte son, su akka, su mānak ja buok dat, mi sust læi, galgai vuvddujuvvut, ja atte daina galgai vælge maksujuvvut. Dalle luoittadi dat balvvalægje ædnami, rokka-dalai ja celki: Hærračam, læge munji gierddavaš, de mavsam mon dudnji dam buok. Hærra arkalmasti dam balvvalægje bagjeli, son besti su luovos ja luiti sudnji vælge.

3. Mutto go dātnaga balvvalægje manai olgus, de gavnai son muttoma su balvvalam-guimines, gutte læi sudnji čuode denaria**) velgolaš, doppi su gidda, buvatallagodi su ja celki: Mavse munji, maid don læk velgolaš! Su balvvalam-guoibme luoittadi dalle su julgi ouddi ja rokkadalai su ja celki: Læge munji gierddavaš, de mavsam mon dudnji dam buok. Mutto i son dattom, mutto vulgi erit ja balkesti su giddagassi, gidda dassači go son mavsi dam, maid son læi velgolaš.

4. Go su balvvalam-guoimek oidne dam, mi læi šaddam, de šadde si sagga morraši, botte ja muittalegje sin hærrasæsek, mi læi dpatuvvam. Dalle addi su hærra ravkkat su ouddasis ja celki sudnji: Don baha balvvalægje! Buok du vælge luittim mon dudnji,

*) Ollo Grekalaš ruđaid.

**) Hui ucca Romalaš rutta.

dainago don must rokkadallik. Ikgo maidai dongis lifče berrim armetet du balvvalam-guomad bagjeli, nuftgo mon armetim du bagjeli? Ja su hærra moaratuvai ja addi su givsedegji gitti, gidda dassači go son mavsi buok vælge. Nuft dakka maidai mu almalaš Aččam din vuostai, jos di epet vaimostædek andagassi adde, ješgutteg su vielljasis su rikkosid. Matt. 18.

31. Værddadus vaibmolades Samaritanalaža birra.

1. Muttom lak-oappavaš gæččal Jesusa. 2. Jesus oapat su værddadusa bokte. 3. Jesus soappad dam værddadusa sudnji.

1. Muttom lak-oappavaš bođi ja gæččali Jesusa ja celki: Opatægje, maid galgam mon dakkat, vai mon arbbim agalaš ællema? Jesus celki sudnji: Mi læ čallujuvvum lagast? Moft logak don? Son vastedi: **Don galgak rakistet Hærra, du Ibmelad, obba du vaimostad ja obba du sielostad ja obba du famostad ja obba du mielastad ja du lagamužad nuftgo ješječad.** Jesus celki sudnji: Don vastedik rievtoi. Daga dam, de galgak don ællet! Mutto son viggai dakkat ješječas vanhurskesen ja celki: Gi læ mu lagamuš?

2. Jesus vastedi sudnji: Muttom olmuš læi mannamen vuolas Jerikoi ja fattitalai rievvaridi, guđek nuolategje su alasen, cabme su, vulgge erit ja guđde su vællat bæl-jabmen. Dalle dpatuvai, atte muttom pappa vagjoli damanaga balgga mielde. Son oini su ja manai mæddel. Sæmma lakai dagai maidai muttom Levitalaš; go son bođi dam baikkai, de manai son su lusa, ja go son oini su, de manai son mæddel. Mutto muttom Samaritanalaš, gutte læi mannamen damanaga gæino mielde, bođi su lusa ja, go son aicai su, de

arkalmasti son su bagjeli. Son bođi, čanai su have, golgati oljo ja vine dasa, bajedi su su ječas gæsse ala, doalvoi su matkalažai vissui ja divšodi su. Ja go son nubbe bæive vulgi matkasis, de valdi son guokte denaria, addi daid vieso isedi ja celki: Divšo su, ja maid don æmbo golatæžak, dam mavsam mon dudnji, go mon ruoktot boadãam.

3. Dasto jærαι Jesus lak-oappavažest: Guttemuš dam golbmases orro du mielast čajetãmen ječas su lagamužžan, gutte læi šaddam rievvari gãski? Son celki: Dat, gutte dagai vaibmolađesvuoda su vuostai. Jesus celki sudnji: Vuolge ja daga donge damanaga lakai! Luk. 10.

32. Jesus buored muttom čalmetæbmen riegadam olbmu.

1. Moft Jesus buored muttom čalmetæbmen riegadam.
2. Dat, gutte læ buoreduvvum, dolvvujuvvu farisealažai lusa.
3. Maidai su vanhenguovtos gočëujuvvuba ouddan. 4. Dast, gutte læi buoreduvvum, gãčãduvvu fastain. 5. Son dovddã, atte Jesus læ Ibmel bardne.

1. Go Jesus lastagodi-bassen oroi Jerusalemeſt, de oini son olbmu, gutte læi riegadam čalmetæbmen. Su mattajægjek jerre dalle sust: Hærra, gi læ nuft ollo suddõdam, dãt, daihe su vanhemak, atte son galgai riegadet čalmetæbmen? Jesus vastedi: I dãt læk suddõdam æbage su vanhemak, mutto dat læ dpatuvvam damditi, atte Ibmel dagok galggek al-mostuvvat su ala. Go son læi dãm cælkkam, de čolgai son ædnam ala ja dagai daige čolgast ja vuoidadi daina dãm čalmetæme čalmid ja celki sudnji: Vuolge ja basa ječad Siloah laddost! De manai son erit ja basai ječas ja bođi oaidnen ruoktot. Dãt dpatuvvai sabbaten.

2. Sidaguimek ja si, gudek legje ouddal su oaidnam, celkke dalle: Igo dat læk dat, gutte čokkai ja gærjedi? Ærrasak celkke: Dat læ dat. Mutto ærrasak celkke: Son læ su lakasaš. Mutto son celki ješ: Mon dat læm. De dolvvu si su Farisealažai lusa. Farisealažak jerre, moft son læi šaddam oaidnen. Son celki sigjidi: Son bijai daige mu čalmi ala, mon bassim ječčam ja dal oainam. De celkke soabmasak sist: I dat olmuš læk Ibmelest boattam, dainago son i doala sabbat. Ærrasak celkke: Mof t matta suddolaš olmuš dakkat daggar mærkaid? Si celkke fastain dam čalmetæbmai: Maid cælkak don su harrai? Son celki: Son læ profeta.

3. Mutto Farisealažak æi jakkam su harrai, atte son læi læmaš čalmetæbme. Damditi si ravkke ouddan su vanhemid ja celkke sigjidi: Lægo dat dodno bardne, gæn birra doai cælkkebætte, atte son læi riegadam čalmetæbmen? Mof t son dal oaidna? Su vanhemguovtos vastedeiga: Moai ditte, atte dat læ monno bardne ja atte son læ riegadam čalmetæbmen. Mutto mof t son dal oaidna, æm moai dieđe, ja gi læ ravastam su čalmid, æm damge moai dieđe; sust aldes læ galle akke, jerrét sust aldes; vastedekkus son ješ oudastes! Dam celkiga su vanhemguovtos, dainago soai balaiga Judalažain; dastgo Judalažak legje juo nuft gaskanæsek soappam, atte jos guttege dovdastifči su Kristusen, de galgaši son čulldjuvvut synagogast erit.

4. Dalle ravkke si nubbe gærde dam olbmalusasek ja celkke: Adde Ibmele gudne! Mī diettep, atte dat olmuš læ suddolaš. Son vastedi: Lægo son suddolaš, dam im mon dieđe; ovta mon dieđam, atte mon, gutte legjim čalmetæbme, dal oainam. De si jerre fastain sust, maid Jesus dagai, go son ravasti su calmid. Son vastedi sigjidi: Mon læm juo cælkkam

digjidi dam, epetgo di gullam? Manne dattobetet di fastain dam gullat? Aiggobetetgo di maidai šaddat su mattajægjen? De belkke si su ja celkke: Don læk su mattajægje, mutto mi læp Moses mattajægjek. Mi diettep, atte Ibmel læ sardnom Mosesi; mutto dam birra æp mi dieðe, gost son læ boattam. Dat olmai celki dalle: Dam dafhost læ dat galle ovdulaš, go di epet dieðe, gost son læ boattam; ja son læ almake ravastam mu čalmidam. Mailme algo rajest i læk gullum, atte guttege læ ravastam čalmetæbmen riegedam olbmu čalmid. Jos son i lifçe boattam Ibmel lutte, de i son mataše maidege dakkat. Si celkke sudnji: Don læk aibas suddo siste riegedam, ja don oapatak min? Ja si hoiggædegje su olgus.

5. Jesus oažoi gullat, atte si legje hoiggadam su olgus, ja go son gavnai su, de celki son: Oskokgo don Ibmel barne ala? Son vastedi: Gi son læ, vai mon matam oskot su ala? Jesus celki sudnji: Don læk sikke oaidnam su, ja dat, gutte duina sardno, son læ dat. De son celki: Hærra, mon oskom, ja son gobmerdi ječas ja rokkadalai su. Joh. 9.

33. Jesus, dat buorre baiman.

Lastagodi-basi aige dnoðašti Jesus su ječas birra ja celki: Mon læm dat buorre baiman. Dat buorre baiman bigja su hægas savcai oudast. Mutto balkolaš, gutte i læk baiman, gæsa savcak æi gula, oaidna gumpe boattemen, guoðða savcaid ja batar, ja gumpe rieved ja bidge daid. Mon læm dat buorre baiman ja mon dovdam mu savcaidam, nuftgo Ačče dovdam muo, ja mon dovdam Ače, ja mon bijam mu hæggam savcai oudast. Must læk maidai æra savecak, mak æi læk dām savcarindest; daid berrim mon maidai doalvot, ja dak ožžuk gullat mu jiena; ja de galgga šad dat okta ællo ja okta baiman. Joh. 10.

34. Værddadus lappum barne birra.

1. Dat nuorab bardne luotta Ače vieso ja skittard su arbe. 2. Son jierbmagoatta ja macca ače lusa. 3. Ačče vuostaivaldda su. 4. Dat boarrasæb viellja læ vašest damditi.

1. Tuollarak ja suddolažak botte Jesus lusa gullam diti su. Ja Farisealažak ja čal-oappavažak nimmuregje ja celkke: Dat vuostaivaldda suddolažaid ja borra sin særvest! Jesus sarnoi dalle sigjidi dam værddadusa: Muttom olbmast læiga guokte barne. Dat nuorab sodnost celki aččasis: Aččam, adde munji dam oase obmudagast, mi munji boatta! Ja ačče juogadi sodnoidi obmudagaid. Moadde bæive dastmaḡḡel čokki nuorab bardne buok obmudagaides, manai amas ædnami gukkas erit ja skittardi dobbe obmudagas bagjelmæralaš ællemes bokte. Go son læi loaktam buok, de šaddai stuora nælggehætte dam ædnami, ja son gillagođi vaile. Dalle manai son muttom gavppe-olbma lusa damanaga ædnamest. Son vuolgati su ædnamidasis spinid gæččat. Ja son halidi čoavjes dævd-det dai bæccam šaddoigum, maid spinek borre; mutto i oktage addam sudnji maidege.

2. Dalle manai son mielaidasas ja celki: Man ædnag bæivvebalkolažain læ mu aččam lutte valljogas laibbe, ja mon jamam dabe nælggai! Mon čuožželam ja manam mu aččam lusa ja cælkam sudnji: Ačačam, mon læm suddōdam alme vuostai ja du oudast, imge ansaš goččujuvvut du bardnen. Daga muo muttom bæivvebalkolažad dassasažžan. Ja son čuožželi ja bođi ačes lusa.

3. Go son læi ain gukken erit, de aicai su ačče su, arkalmasti vaimostes su bagjeli, viegai su lusa, doppi su čæbet birra ja cummesti su. Ja bardne celki sudnji: Ačačam, mon læm suddōdam alme vuostai ja du oudast, imge ansaš šatan goččujuvvut du bardnen.

De ačče celki su balvvaleggjidasas. Buktet hoapost buoremus biktasid ouddan ja garvoteket sudnji daid, addet sudnji suorbmas gitti ja gabmagid julgidi; vižžet buoides galbe ja njuvvet dam; ja borrop mī ja lekop ilost; dastgo dāt mu bardne læi jabmam ja læ fastain ællam; son læi lappum ja læ fastain gavdnum! Ja si ribme illodet.

4. Mutto su boarrasæb bardne læi olgon bælddo-bargost. Go son bođi ruoktot ja læi vieso lakka, gulai son čuojanasaid ja danssom. Dalle son ravkai muttoma balvvalegjin ja jærai, mi dat læi. Dat celki: du vielljat bođi ja aččat addi njuovvat dam buoides galbe, go son oažoi su fastain dærvasen ruoktot. Mutto viellja moaratuvai ige dattom mannat sisa. Damditi manai su ačče olgus ja sarnoti su. Mutto son vastedi aččasis: Gæčča, nuft ollo jagid mon læm balvvalam du, imge læk goassege rikkom du bakkom vuostai; mutto ik don læk almake goassege addam munji gicege, vai mon bæsašim illodet mu ustebidamguim. Mutto go dāt du bardne bođi, gutte læ stajedam du obmudagaid vaziš nissoniguim, de njuvvik don dām buoides galbe su diti. De ačče celki sudnji: Don læk alelassi mu lutte, ja buok, mi must læ, læ du, mutto dal berrip mī læt arvokak ja illodet, dainago dāt du viellja læi jabmam ja læ fastain ællam; son læi lappum ja læ fastain gavdnum. Luk. 15.

35. Værddadus rigges olbma ja Lasarus birra.

1. Sugja-dam værddadussi. 2. Dāi olbmai sierra dille dām ællemest. 3. Sodno sierra dille jabmem mañnel.

1. Jesus nævoi muttommin su mattajegjides ædnamlas obmudagai riekta adnujume birra. Dam gulle Farisealažak, guđek legje hadnasak, ja bilkkedegje su.

Mutto Jesus celki sigjidi: Di lepet dak, gudek dakka-betet ješječaidædek vanhurskesen olbmui oudast, mutto Ibmel dovdda din vaimoid; dastgo mi læ allag olbmui gaskast, dat læ fastevuotta Ibmel oudast. Ja son celki sigjidi:

2. Dat læ muttom rigges olmai, gutte garvoti ječas purpurin ja fina lidnebiktasiguim ja eli juokke bæive hærvasvuodast ja ilost. De læ maidai gærjedægje, gæn namma læi Lasarus, gutte oroi su uvsa oudast, dievva sarjin, ja halidi dain moaloin galletuvvut, mak gäčče dam rigges olbma bævdest. Ja bædnagak botte ja njollu su havid. De dpatuvvai, atte dat gærjedægje jami, ja son guddujuvvui engelin Abraham fatmai. Dat rigges maidai jami ja havddaduvvui.

3. Go son jabmi aimost, gost son læi givsest, bajedi su čalmides bajas, de oini son Abraham gukken erit ja Lasarusu su fatmest. De son čuorvoi ja celki: Ačče Abraham, armet mu bagjeli ja vuolgat Lasarusu, vai son buonjastifči su suorbmagæčes čaccai ja laktadifči mu njuokčama, dastgo mon giksašuvvum sagga dam njuovčadola siste! Mutto Abraham celki: Barnačam, muite, atte don læk ožžom du buridad du ællem-aigestad ja Lasarus maidai su bahaides; mutto son dal jeddijuvvu ja don giksašuvvuk. Ja ærreb buok dām læ bigjjuvum min ja din gäski stuora njello, nuft atte dak, gudek datuše vuolgget dabe vuolas din lusa, æi mate, æige maidai dak, gudek dobbe læk, mate boattet min lusa. Dalle celki dat rigges olmai: De rokkadalam mon dust, ačačam, vai don vuolgatifčik su mu aččam dalloi, dastgo must læk vitta vielja, vai son duodaštifči sigjidi, amasek maidai sigis boattet dam giksebaikkai. Abraham celki sudnji: Sist læk Moses ja profetak; gullusek si sin! Mutto son celki: Æi si gula, ačče Abraham, mutto jos gut-

tege jabmin boadaši sin lusa, de si jorggalifče ječaidæsek. Mutto son celki sigjidi: Jos si æi gula Mosesa ja profetaid, de æige si oskuše, jos guttege jabmi lutte bajasčuožželifči. Luk. 16.

36. Værddadus farisealaža ja tuollar birra.

Jesus celki muttomidi, guđek lutte ješječaidæsek ala atte si legje vanhurskasak, ja guđek ærrasid bagjelgečče, dām værddadusa: Guokte olbmua bajasmanaiga tempeli rokkadallam vāras; nubbe læi farisealaš ja nubbe læi tuollar. Farisealaš čuožoi sierranessi ja rokkadalai nuft: Mon gitam du, Ibmel, go mon im læk nuftgo dak æra olbmuk, rievvarak, værredakkek, fuorra-olbmak, daihe nuftgo dat tuollar. Mon anam borakættai vuodaid guovte gærde vakkost ja addam logadasa buok dast, maid mon fidnim. Ja tuollar čuožoi gukken erit ige duostam vela čalmidesge bajedet alme guvllui, mutto čorbmadi su raddides ja celki: Ibmel, læge munji suddolažži arbmogas! Mon cælkam digjidi: Dāt manai vanhurskesen dakkujuvvum vuolas su dallošis, mutto dat nubbe i; dastgo gutte ješječas aled, galgga vuoleduvvut, ja gutte ješječas vuoled, galgga aleduvvut. Luk. 18.

37. Jesus duodašt ješječas birra, atte son læ Kristus, Ibmel bardne.

Tempel-vihatam-basi aige læi Jesus tempelest. Judalažak birrastatte su ja celkke sudnji: Man gukka doalak don min vuorddem vuollai? Jos don læk Kristus, de celke migjidi dam vuiggistaga! Jesus vastedi sigjidi: Mon læm cælkam digjidi dam, ja di epet osko; dak dagok, maid mon dagam mu Aččam nammi, dak duodašteku mu birra. Mutto epet di osko,

dastgo epet di læk mu savcak! Mu savcak gullek mu jiena; mon dovdam daid, ja dak čuvvuk muo. Ja mon addam daidi agalaš ællema, æi dak galga eisege lapput agalažat, ja i oktage galga rottit sin mu gieđast erit. Mu Ačče, gutte læ addam munji daid, læ stuoreb go buokak, ja i oktage mate rottit daid mu Aččam gieđast erit. Mon ja Ačče, moai ledne okta. Dalle valdde Judalažak geđgid bajas su gædgadam diti. Mutto Jesus manai erit dom bællai Jordana. Joh. 10.

38. Jesus buristsivdned manaid.

Ja si bukte ucca manačid Jesus lusa, vai son guoskatifci daidi. Mutto mattajægjek šiggogotte sin, guđek gudde daid ouddan. Go Jesus dam oini, de moaratuvai son ja celki sigjidi: Diktet ucca manačid boattet mu lusa ja allet sin hette; dastgo Ibmel valdegodde gulla daggaražaidi. Duodai cælkam mon digjidi: Gutte i vuostaivalde Ibmel valdegodde, nuftgo učča manaš, son i galga eisege boattet dam sisa. Ja son valdi sin sallasis, bijai gieđaides sin ala ja buristsivdnedi sin. Mark. 10.

39. Jesus bajasbokta Lasarusa.

1. Hærra oažžo diettet, atte Lasarus læ buoccamen.
2. Jesus sardno Martain ja Mariain, Lasarusa oabbaguovtoin.
3. Lasarus bajasboktjuvvu. 4. Judalažak arvvalek goddet Jesusa.

1. Jerusalem lakka læi muttom gavpugaš, man namma læi **Betania**. Dast asai muttom olmai, gæn namma læi Lasarus, su oabbaguovtoin, Mariain ja Martain. Ja Jesus rakisti Marta ja su oaba ja Lasarusa. De dapatuvai muttomin, atte Lasarus buoccai.

Dalle vuolgateiga su oabbaguovtos, Marta ja Maria, Jesusi sane: Hærra, son, gæn don rakistak, læ buoc-camen. Go Jesus dam gulai, de celki son: I dät davdda læk jabmemen, mutto Ibmeli gudnen, vai Ibmel bardne dam bokte hærvasmattujuvvu. Ja son oroi vela guokte bæive dam baikest, gost son dalle læi. Dastmaṇṇel celki son su mattajegjidasas: Lasarus, min usteb, læ oaddam; mutto mon vuolgam su bajasboktet nakkarin. De celkke su mattajægjek sudnji: Jos son oadða, de gal son dærvasmuvva. Jesus celki dalle vuiggistaga: Lasarus læ jabmam. Ja mon læm ilost din diti, go mon im læm dobbe, vai di oskobetet; mutto vulggop mī su lusa!

2. Go Jesus bodi Betaniai, de læi Lasarus juo orrom njællje bæive havdest. Ja ædnagak Judalažain legje boattam Marta ja Maria lusa jeddim vāras sodno sodno vieljasga diti. Go Marta gulai, atte Jesus boatta, de manai son su oudald; mutto Maria čokkai viesost. De celki Marta Jesusi: Hærra, jos don lifčik däst læmaš, de mu viellja i lifče jabmam! Jesus celki sudnji: Du viellja galgga bajasčuožželet. Marta celki sudnji: Mon dieđam, atte son galgga bajasčuožželet bajasčuožželæme siste dam maṇemuš bæive. Jesus celki: **Mon læm bajasčuožželæbme ja ællem; gutte mu ala osko, son galgga ællet, vaiko son vela jabmage, ja i oktage, gutte ælla ja osko mu ala, galga agalažat jabmet.** Oskokgo don dam? Marta vastedi sudnji: Mon oskom, Hærra, mon læm boattam dam oskoi, atte don læk Kristus, Ibmel bardne, gutte galgai boattet mailbmai. Go son læi dam cælkkam, de manai son erit ja ravkai su oabas Maria. Go Maria bodi dokko, gost Jesus læi, de luoittadi son su julgi ouddi vuolas ja celki sudnji: Hærra, jos don lifčik däst læmaš, de mu viellja i lifče jabmam! Go Jesus dal oini su čierromen, ja daid Judalažaid, guđek legje boattam su

mielde, cierromen, de likkatuvvui son sagga vuoiņas-tes, njuorrani ja celki: Gosa di lepet su bigjam? Si celkke: Boāde ja oaine! Ja Jesus čieroi.

3. Ja son manai havde lusa; dat læi bieģo, ja gædģe læi bigjujuvvum dam raiggai. Jesus celki: Valddet gædģe erit! Marta celki! Hærra, son baččid juo; dastgo son læ orrom njællje bæive havdest. Jesus celki sudnji: Imgo mon cækkam dudnji, atte jos don matašik oskot, de don oainašik Ibmel hærvastvuoda. De valdde si gædģe erit. Jesus bajedi su čalmides bajas ja celki: Ačačam, mon gitam du, go don læk muo gullam. Dasto čuorvoi son alla jienain: Lasarus, boāde olģus! Ja dat jabme bođi olģus, čadnujuvvum likagarvoiguim julģi ja gieđai birra, ja su amadagjo læi birra gissujuvvum čalbmesikkaldaklinin. Jesus celki sigjidi: Čovddet su ja luittet su mannat!

4. Dalle osku ædnagak dain Judalažain su ala, guđek legje boattam Maria lusa ja legje oaidnam, maid Jesus læi dakkam. Mutto muttomak sist manne Farisealažai lusa ja celkke sigjidi, maid Jesus læi dakkam. De čokkijegje bajemuš papak ja Farisealažak digge ja celkke: Maid mī dakkap? Dastgo dat olmuš dakka ædnag mærkaid. Jos mī diktep su nuft dakkat, de oskuk buok su ala. Ja dam bæive rajest bivdde si ovtamielalažat goddet su. De i vagjolam Jesus šatan almoset Judalažai gaskast, mutto manai dast erit dam guvllui, mi læ mæce lakka. Joh. 11.

40. Jesus maņemuš matke Jerusalemi.

1. Jesus rakad su mattajegjides su gillamušas vuostai-valddet. 2. Jesus buored čalmetæme. 3. Jesus ja Sakeus. 4. Jesus vuiddujuvvu Betaniast.

1. Go Jesus læi mannamen su maņemuš matkasis Jerusalemi, de valdi son dam guokte nubbe lokkasa ouddasis ja sardnogođi sigjidi, mi sudnji galgai

dapatuvvat, cælkededin: Gæča, mi mannap bajas Jerusalemi, ja olbm̄u bardne šadda addujuvvut bajemuš papai ja čal-oappavažai gitti, si dubmijek su jabmemi ja addek su bakeni halldoi, si bilkkedek su, čolggek su, rissijek su, goddek su, ja goalmad bæive galgga son bajasčuožželet.

2. Go Jesus bodi Jeriko lakka, de læi dast muttom čuovgataebme balgga guorast čokkamen ja gærjedæmen. Go dat gulai olbmuid mannamen mæddel, de jærai son, mi dat læi. Si celkke sudnji: Jesus Nasarealaš manna dast mæddel. De son čuorvoi: Jesus, David bardne, armet mu bagjeli! Si, guđek manne oudast, šiggu su, vai son javotuvaši, mutto son čuorvoi sagga æmbo: David bardne, armet mu bagjeli! De čuožati Jesus ja gočoi su buktujuvvut lusas. Go dat olmai bodi lakka, de jærai Jesus: Maid don sidak, atte mon galgam dudnji dakkat? Son vastedi: Hærra, atte mon šaddam oaidnen! Jesus celki: Šadda oaidnen, du osko læ du bæstam! Ja dallanaga šaddai son oaidnen ja čuovoi su ja ramedi Ibmela. Ja buok olbmuk, guđek dam oidne, maidnu Ibmela.

3. Jesus vagjoli dastmaŋŋel Jeriko čađa. Ja gæča, dast læi orromen muttom olmai, gæn namma læi Sakeus, ja son læi tuollari oudast-olmai ja læi rigges. Son viggai Jesusa oaidnet, vai son dovddaši, gi son læi, mutto i ožžom oaidnet olbmui diti, dastgo son læi uce šaddost. Son viegai damditi oud dali ja goarŋoi bajas muttom morbærmurri, vai son ožuši oaidnet Jesusa, dastgo son læi boattemen dam balgga mielde. Go Jesus bodi dam baikkai, de gæčai son bajas, aicai su ja celki sudnji: Sakkeus, nieja hoapost vuolas, dastgo mon berrim odne mannat sisa du vissui. Son niejai hoapost vuolas ja vuostaivaldi Jesusa iloin. Go Farisealažak oidne dam, de nimmuregje si buokak ja celkke: son læ mannam sisa suddolaš olbma lusa orrom

diti su guossen. De loaidasti Sakeus ouddan ja celki Hærrai: Gæča, bæle mu obmudagastam addam mon vaivašidi, ja jos mon læm valddam gæstage maidege værrevuodain, de addam mon dam fastain njeljegærd-dasažat ruoktot. Jesus celki sudnji: Odna bæive læ dām vissui dapaturvam bestujubme, daðemielde go maidai songis læ Abraham bardne; dastgo **Ibmel bardne læ boattam occat ja bæstet dam, mi læ lappum.**

4. Jesus bodi gutta bæive bæssači ouddal Betaniai. Si rakadegje dast mallasid spittalaš Simona viesost, ja Marta aitardi, ja Lasarus læi muttom sist, guðek čokkajegje suina bævdest. De valdi Maria ovta budde divras vuoiddasa, billedkættes nardus-oljo, vuoidadi Jesus julgid ja sikkoi daid su vuovtaidesguim, ja viesso devddujuvvui vuoiddas hajain. Dalle Judas Iskariot, gutte dasto maŋŋel su beti, celki: Manne dāt vuoidas i vuovdujuvvum 300 denaria oudast ja addujuvvum vaivašidi. Mutto i son cælkkam dam damditi, go sust læi moraš vaivaši oudast, mutto damditi, go son læi suola, ja sust læi burssa ja son guddi, mi dasa bigjujuvvui. De celki Jesus: Adde sudnji rafhe! Són læ vurkkim dām vuoiddasa mu havddadume bæivvai. Dastgo vaivašak læk alelassi din lutte, mutto mon im læk alelassi din lutte.* Mark. 10. Luk. 18, 19. Joh. 12. Matt. 21.

41. Jesus ride Jerusalemi.

1. Olbmuk dovdastek, atté Jesus læ Messias. 2. Jesus čierro Jerusalem bagjel. 3. Jesus tempelest.

1. Go Jesus lakkani **Betfag** sidi **Oljovare** vuol-lai, de celki son guoktasi su mattajegjines: Manne dam sidi, mi læ dodno oudast, ja de dallanaga doai gavdnabætte asena čadnagasast ja čivga dam lutte,

man alde i læk vela oktage olmuš čokkam; čoavdde daid ja bukte daid mu lusa! Ja jos guttege bakkod dodnoidi maidege, de celkke, atte Hærra daid darbaša; dalle vuolgat son daid dallanaga. Mutto dak vuolgatuvvumak manaiga dokko ja gavnaiga daid, nuftgo Hærra læi sodnoidi cækkam. Mutto go soai læiga čoavddemen čivga, de celki dam ised sodnoidi: Manne čoavddebatte di čivga? Soai celkiga: Hærra dam darbaša. Dalle addi son sodnoidi lobe dam valdet. Ja dat dpatuvai buok, vai dat ollašuvvuši, mi læ celkkjuvvum profeta bokte: **Celkket Sion niddi: Gæča, du gonagas boatta du lusa, logjen ja ridededin asen alde ja njinnelas asen čivga alde.** Go čivgga læi dolvvjuvvum Jesus lusa, de bijaiga mattajægje-guovtos sodno biktasidesga dam ala, ja son čokkani dai ala. Dasto ænas olmuin lebbu sin biktasidesek balgga ala, mutto ærrasak doagjalegje ovsid muorain ja duorgastegje daiguim balgga. Mutto olbmuk, guđek manne oudast ja čuvvu mañest, čurvvu ja celkke: **Hosianna, David bardne! Buristsivdneduvvum lekus dat, gutte boatta Hærra nammi! Hosianna allagasast!**

2. Go Jesus bođi lakka ja oini gavpuga, de čieroi son dam bagjel ja celki: Jos don dadde dieđašik, vela odne dam du bæivadge, mi soappa du rafhai! Mutto dal læ dat čikkjuvvum du čalmi oudast. Dastgo dak bæivek bottek du bagjeli, go du vašalažak dakkek sæine du birra, birrastattek du ja bakkijek du juokke guovlost. Ja si æi guođe gædge gædge ala du siste, dainago don ik dovddam du oappaladdam-aigad.

3. Go Jesus bođi Jerusalemi, de likkadišgodi obba gavpug, ja son manai Ibmel tempeli, olgus aji sin, guđek legje tempelest vuovddemen ja oastemen, ja celki: Čallujuvvum læ: Mu viesso læ rokkadallam-viesso, mutto di lepet dakkam dam rievvarbiegjon.

Ja čuovgatemek ja skiermak vazze sū lusa, ja son buoredi sin. Mutto go bajemuš papak ja čal-oappa-važak oidne daid oavddodagoid, maid son dagai, ja manaid, gudek tempelest čurvvu: Hosianna, David bardne, de moaratuve si ja celkke sudnji: Gulakgo don, maid dak celkkek? De celki Jesus sigjidi: Gulam galle; epetgo di læk goassege lokkam: Mānai ja njāmmi njalmest læk don **rakadam aldsesad maidnoma.** Matt. 21. Luk. 19.

42. Værddadus gonagasa hējai birra.

1. Litto-olbmuk, gudek vuostačedin goččujuvvujegje, æi aigo boattet. 2. Bakenak goččujuvvujek. 3. Maņemuš gæčadæbme.

1. Nubbe bæive oapati Jesus tempelest ja buok olbmuk botte arrad iddedest su lusa gullat su. Dalle sarnoi son værddadusai bokte sigjidi ja celki: Alme rika værddeduvvu gonagassan, gutte dagai su barnes hējaid ja vuolgati su balvvalegjides goččot bovddijuvvumid hējaidi; mutto æi si dattom boattet. Son vuolgati fastain æra balvvalegjid ja celki: Celkket bovddijuvvumidi: Gæča, mon læm rakadam mu mallasidam; mu vuovsak ja mu buoides oamek læk njuvvujuvvum, ja buok læ garves; bottet deiki hējaidi. Mutto si bagjelgečče daid, ja si manne, muttom su bælddosis, muttom su gavpašæbmasis. Ja ærrasak doppijegje su balvvalegjid, illastegje sin ja godde sin. Go gonagas dām gulai, de moaratuvai son, vuolgati su soattevægaides, duššadi daid olmušgoddid ja buolati sin gavpuga.

2. De celki gonagas su balvvalegjidasas: Hējak læk galle rakaduvvum, mutto bovddijuvvumak æi læm daidi dokkalažak. Vulget damditi balgesæroidi ja bovddijeket nuft ædnagid, go di gavdnabetet. Ja dāk

balvvaalegjek manne balggai mielde ja čokkijegje sin buokaid, gæid si gavnne, sikke bahaid ja burid; ja hægjaviesso dievai sist, guđek čokkanegje bævdđai.

3. Mutto go gonagas dasto bodi sisa sin gæčadet, guđek legje bævdest čokkamen, de oini son dobbe muttom olbmui, gutte i læm garvvodam hægjabiktasid bagjelasas. Ja son celki sudnji: Ustebam, moft don læk deiki sisa boattam alma hægjabiktasitaga. Mutto dāt oroi javotaga. Dalle celki gonagas balvvaalegjidadas: Čadnet sust gieđaid ja julgid ja balkesteket su olgomuš sævdnjadassi; dobbe galgga læt čierrom ja bani giččam. **Dastgo ædnagak læk goččujuvvum, mutto harvvak valljijuvvum.** Matt. 22.

43. Farisealažak gæččalek Jesusa. Læskanisson rutta.

1. Væromakso kæisari. 2. Stuoremus bakkom lagast.
3. Læskanisson rutta.

1. Farisealažak manne ja ribme rađđadallat dam birra, moft si ožuše giellat Jesusa su sanidi. Ja si vuolgategje sin mattajegjidæsek Herodianalažaignim su lusa ja celkke: Oapatægje, mi diettep, atte don læk duođalaš ja oapatak Ibmel gæino duottavuoda mielde ikge fuola gæstege, dastgo ik don gæča olbmui hame bællai. Cælke migjidi damditi: Moft orro du mielast? Lægo lobalaš addet kæisari væro, daihe i? Mutto Jesus fuobmaši sin bahavuoda ja celki: Di guoktelažak, manne gæččalepet di muo? Čajeteket munji væro ruda. Ja si bukte sudnji ruda. Ja Jesus celki sigjidi: Gæn govva ja bagjelčala dāt læ? Si celkke sudnji: Kæisara. De celki son sigjidi: De addet kæisari dam, mi kæisara læ, ja Ibmeli dam, mi Ibmela læ! Ja go si gulle dam, de ovdušegje si, guđde su ja manne erit.

2. Dastmanḡel muttom lak-oappavaš jærai ja gæččali Jesusa ja celki: Oapatægje, guttemuš læ laga stuoramus bakkom? Jesus celki sudnji: **Don galgak rakistet Hærra, du Ibmelad, obba du vaimostad, obba du sielostad ja obba du mielastad!** Dæt læ vuostas ja stuoramus bakkom. Nubbe læ sæmmalagaš go dæt: **Don galgak rakistet du lagamužad nuftgo ješječad.** Dām guovte bakkomest orro obba laka ja profetak. Dasto gáčai Jesus Farisealažain: Moft orro din mielast Kristus harrai? Gæn bardne læ son? Si celkke: David. Son celki sigjidi: Moft goččo dalle David vuoinast su Hærran, cælkededin: Hærra celki mu Hærrai: Čokkan mu olgiš gieđa bællai, dassačigo mon bijam du vašalažaid du julgi vuološen. Go nabbo dalle David dal goččo su Hærran, moft læ dalle son su bardne? Ja i oktage duostam šatan æmbo dakkat sudnji gačaldaga dam bæive rajest.

3. Dasto læi Jesus čokkanam tempel bumba buotta ja son oini, moft olbmuk bigje ruđaid bumba sisa. Ædnag riggasak bigje ollo dam sisa. De bodi maidai muttom vaivaš læskanisson ja bijai guokte enkelbæle dam sisa. Dalle Jesus ravkai su mattajægjidés lusas ja celki sigjidi: Duodai cælkam mon digjidi, atte dæt vaivaš læskanisson læ bigjam æmbo, go buok dak, gudek bigje bumba sisa. Dastgo si bigje dast, mi sist læi ligas, mutto dat bijai su vaivašvuodastes. Son læ bigjam buok dam, mi sust læi, obba su hægas ælatusa. Matt. 22. Mark. 12.

44. Værddadus loge nieida birra.

Go Jesus maḡemuš gærde læi vuolggam tempelest erit, de manai son **Oljovare** ala. Ja go son læi čokkanam, de botte su mattajægjek su lusa ja jerre sust su boattem birra ja mailme loapa birra. Ja son

oapati sin dai dapatusai birra ædnag værddadusai bokte. Ærreb æraid celki son sigjidi dām værddadusa:

Dalle galgga alme rika værddeduvvut loge nieida lakasažžan, gudek valdde sin goaloidæsek ja vulgge irge oudald. Viđas sist legje jallak ja viđas jiermalažak. Go dak jallak valdde sin goaloidæsek, de æi si valddam oljo mieldesek; mutto dak jiermalažak valdde oljo sin littidasasek oktanaga sin goaloidæsekguim. Mutto go irgge agjani, de oadestuvvagotte si buokak ja nokke. Mutto gaska-ija šaddai čuorvvom: Gæča, irgge boatta! Vulgget su oudald! De moridegje buok dāk nieidak ja rakadegje sin goaloidæsek. Ja dak jallak celkke daidi jiermalažaidi: Addet migjidi din oljostædek, dastgo min goalok časkagottek! Mutto dak jiermalažak västedegje: I eisege! I dast daidaše ollet migjidi ja digjidi. Vulgget baica sin lusa, gudek vuvddek, ja ostet aldsesædek! Mutto go si manne oastet, de bodi irgge; ja si, gudek legje garvvasak, manne suina sisa hæjaidi, ja uksa dappujuvvui. Dastmanŋel botte maidai dak æra nieidak ja celkke: Hærra, Hærra, ravast migjidi! Mutto son västedi: Duođai cælkam mon digjidi: Im mon dovda din. **Goccet damditi, dastgo epet di dieđe bæive epetge dimo, goas olbm̄u bardne boatta.** Matt. 25.

45. Værddadus oskelduvvum ruđai birra.

1. Ised juogad ruđaid su balvvalegjides gäski. 2. Ised dakka logo su balvvalegjidesguim.

1. Maidai nubbe værddadusa celki Jesus sigjidi: Dat galgga dpatuvvat, nuftgo olmuš, gutte aigoi vuolgget olggo-ædnami, gočoi su balvvalegjides ja addi sin gitti su obmudagas; okti son addi vitta

talenta*), nubbai guokte ja goalmadi ovta talenta, ješguttige su apides mielde, ja vulgi dallanaga olggo-ædnami. De vulgi dat, gutte læi vuostaivalddam vitta talenta, jorati daiguim gavpe ja vuoti aldseisis vitta æra talenta. Nuftgis maidai dat, gutte læi vuostaivalddam dam guokte talenta, son maidai vuoti aldseisis guokte æra. Mutto dat, gutte læi vuostaivalddam ovta, vulgi, roggai ædnami rogge, ja čiegai su hærras ruđa dasa.

2. Gukkes aige gæčest bodi fastain sin hærra ruoktot ja dakkagođi singuim loge. De loaidasti dat su ouddi, gutte læi ožžom vitta talenta ja buvti vitta æra talenta ouddan ja celki: Hærra, don addik munji vitta talenta, gæča, mon læm vuottam vitta æra talenta daiguim. Su hærra celki sudnji: Burist, don buorre ja oskaldas balvvalægje! Don læk læmaš oskaldas uccanaža bagjel, mon bijam du ollo bagjeli. Mana sisa du hærrad illoi! De loaidasti maidai dat ouddan, gutte læi ožžom guokte talenta ja celki: Hærra, don addik munji guokte talenta, gæča, mon læm vuottam guokte æra talenta daiguim. Su hærra celki sudnji: Burist, don buorre ja oskaldas balvvalægje! Don læk læmaš oskaldas uccanaža bagjel, mon bijam du ollo bagjeli; mana sisa du hærrad illoi! De bodi dat ouddan, gutte læi ožžom ovta talenta ja celki: Hærra, mon dittim, atte don læk gärra olmai: don lagjik, gosa don ik biđgim. Ja mon ballim, vulgim ja roggim du talenta ædnam sisa. Gæča, da læ du oabmat! Mutto su hærra celki sudnji: Du bahas ja laikes balvvalægje, dittikgo don, atte mon lagjim, gosa mon im gilvvam, ja čokkim, gosa mon im biđgim? Damditi lifčik don berrim addet lonotegjidi mu ruđaid, ja go mon bottim, de lifčim mon ožžom mu

*) Stuora summa ruđaid Grekalažai lutte.

oabmam ræntoin ruoktot. Valddet damditi dam talenta sust erit, ja addet dam sudnji, gæst læk loge talenta! Dastgo juokkehažži, gæst læ, sudnji galgga addujuvvut, ja sust galgga læt valljogasvuotta; mutto gæst i læk, sust galgga valddujuvvut vela datge erit, mi sust læ. Ja balkesteket dam gælbotes balvvalægje olgomuš sævdnjadassi! Dobbe galgga læt čierrom ja bani giččam. Matt. 25.

46. Maŋemuš duobmo.

1. Vanhurskasi duobmo. 2. Ibmelmættomi duobmo.

1. Jesus celki vela su mattajegjidasas: Mutto go olbmu bardne boatta su hærvasvuodastes, ja buok basse engelak suina, de čokka son su hærvasvuodas truono alde. Ja buok olbmuk galggek čoagganet su ouddi, ja son ratka sin gutteg guiminašek erit, nuftgo gæčče ratka savcaid bokkain erit; ja son divvo savcaid su olgiš bællasis, mutto bokkaid gurot bællasis. De cælkka gonagas sigjidi, gudek læk su olgiš bældē: Bottet deiki, mu aččam buristsivdneduvvumak, arbbijeket dam valldēgodde, mi digjidi læ rakaduvvum mailme vuodo bigjūjume rajest! Dastgo mon legjim nælggomen, ja di addidek munji borrat; mon legjim goikkamen, ja di addidek munji jukkat; mon legjim amas, ja di valdidek muo lusadek; mon legjim alas, ja di bivtasteidek muo; mon legjim buoccamen, ja di oappaladaidek muo; mon legjim giddagasast, ja di bodidek mu lusa. Dalle vastedek vanhurskasak sudnji ja celkkek: Hærra, goas oinimek mi du nælggomen ja addimek dudnji borrat, daihe goikkamen ja addimek dudnji jukkat? Goas oinimek mi du maidai amasen, ja valdimek du lusamek, daihe alasen ja bivtasteimek du? Goas oinimek mi du buoccamen daihe giddagasast ja bodimek du lusa? Ja gonagas

vasted ja cælkka sigjidi: Duodai cælkam mon digjidi: Buok dam, maid di lepet dakkam okti dain mu uccemus vieljain, dam lepet di dakkam munji.

2. Dasto son cælkka maidai sigjidi, gudek læk su gurot bældē: Vulgget erit mu lutte, di garroduvumak, dam agalaš dolli, mi læ rakaduvvum bærgalakki ja su engelidi! Dastgo mon legjim nælggomen, ja epet di addam munji borrat; mon legjim goikkamen, ja epet di addam munji jukkat; mon legjim amas, ja epet di valddam muo lusadek; alas, ja epet di bivtastam muo; mon legjim buoccamen ja giddagasast, ja epet di oappaladdam muo? De vastedek maidai si ja celkkek: Hærra, goas oinimek mi du nælggomen daihe goikkamen daihe amasen daihe alasen daihe buoccamen daihe giddagasast, ja æp balvvalam du? Dalle vastedi son sigjidi: Duodai cælkam mon digjidi: Buok dam, maid di epet læk dakkam oktige dain uccemusain, dam epet di læk dakkam munji. Ja si galggek mannat agalaš giksai, mutto vanhurskasak agalaš ællemi. Matt. 25.

IV. Jesus gillamuš ja jabmem.

47. Judas arvvala bættet Jesusa.

Golm bæive ouddal bæssači čoagganegje bajemuš papak, čal-oappavažak ja olbmui vuorrasak bajemuš papa vissui, gæn namma læi **Kaifas**, ja si rađdadalle, moft si ožuše gidda valddet Jesusa gavelvuoda bokte ja su goddet. Mutto si celkke: Allop bassen, amas stuibme šaddat olbmui gäski. Mutto satan læi man-

nam Judas Iskariot sisa, gutte læi okta dam guokte nubbe lokkasest. Son manai dokko, sarnoi bajemuš papaiguim ja celki sigjidi: Maid addebetet di munji, de bætam mon su din gitti? Ja si šadde illoi ja adde sudnji 30 silbbaruða. Dam boddo rajest bivdi son vuogas dilašvuoda bættet su. Matt. 26. Mark. 14.

48. Jesus asat basse ækkedes mallasid.

1. Jesus bassa su mattajegjides julgid. 2. Ækkedes mallasi asatæbme. 3. Jesus diedet dam, gutte galgga su bættet.

1. Suvrokættes laibi basi vuostas bæive, go bæssašlabbes njuvvjuvvui, vuolgati Jesus guoktasa mattajegjines ja celki sodnoidi: Vuolge gavpugi ja rakadække migjidi bæssašlabba! Go ækked læi šad-dam, de bodi Jesus ja čokkani bævddai su 12 mattajegjines. De čuožželi son mallasin, nuolai su biktasides erit, valdi lidnebiktasa ja boakkanasti ječas, leikki čace littai ja riemai bassat mattajegjides julgid ja sikkot daid lidnebiktasin, maina son læi boakkanastum. Go son dalle læi bassam sin julgid ja valddam su biktasides, de čokkani son fastain bævddai ja celki sigjidi: Diettebetetgo di, maid mon læm digjidi dakkam? Di goččebetet muo oapatægjen ja Hærran, ja di sardnobetet riehta; dastgo mon læm dat. Jos dalle mon, gutte læm Hærra ja oapatægje, læm bassam din julgid, de lepet maidai di gædnegasak bassat gutteg guimidædek julgid. Dastgo mon læm addam digjidi ouddamærka, vai, nuftgo mon dakkim digjidi, nuft galggabetet maidai di dakkat.

2. Go si legje borramen, de valdi Jesus laibe, giti, doagjali dam, addi su mattajegjidasas ja celki: Valldet ja borret; dät læ mu rumaš, mi din oudast addujuvvu. Dam dakket muo muittem diti! Nuft valdi son maidai gæra, giti, addi dam sigjidi ja celki:

Valddet ja jukket buokak dāst; dāt gerra læ dat ođđa testamenta mu vara siste, mi din oudast golgatuvvu din suddoi andagassi addjubmai. Dam dakket, nuft davja go di dast jukkabetet, muo muitem diti.

3. Go Jesus ja su mattajægjek legje bævdest čokkamen, de celki son: Duodai cælkam mon digjidi: Okta dist bætta muo. Mattajægjek gečče gutteg guoi-mesek ala ja æppedegje, gæn birra son sarnoi, ja si cælkkegotte sudnji, nubbe nubbe maņest: Jogoson mon læm dat? Jesus vastedi: Olbmu bardne manna dokko, nuftgo su birra čallujuvvum læ; mutto vuoi dam olb-mui, gæn bokte olbmu bardne bettujuvvu! Dat lifči dam olbmui buorre, jos son i lifče riegam. Ja Jo-hannes čokkai bævdest ja vællai Jesus aske vuostai. Pietar nuvketi sudnji, vai son jæraši, gi dat læžža, man birra Jesus sarnoi. Mutto son sojaldatti ječas Jesus radde vuostai ja celki sudnji: Hærra, gi dat læ? Jesus vastedi: Son læ dat, gæsa mon addam dam bitta, maid mon buonjostam. Ja go son læi buonjostam bitta, de addi son dam Judas Iskarioti. Maņelgo Judas læi ožžom dam bitta, de vulgi son dallanaga olgus; ja dalle læi igja. Joh. 13. Matt. 26. Luk. 22. 1 Kor. 11.

49. Jesus ærodærvaivuotta-sardnom su mattajegjidasas ouddal su gillamušas.

1. Jesus lopped vuolgatet Basse Vuoiņa. 2. Mattajegji atestus mailmest. 3. Rokkadus Jesus nammi. 4. Jesus rokkadalla su bajemušpappa-rokkusas. 5. Jesus einosta Pietar biettalæme birra.

1. Jesus sarnoi ædnag jeđditus sanid su matta-jegjidasas ækkedest su gillamuš bæive ouddal. Æreb æraid celki son maidai naft: Allusek din vaimok ballu! Oskot Ibmel ala ja oskot mu ala! Mu Ače viesost læk ollo orromsajek; mutto jos dat i lifče nuft, de

lifčim mon cækkam digjidi: Mon manam erit digjidi saje rakadet. — Jos di rakistepet muo, de dollet mu bakkomid! Ja mon aigom rokkadallat Ače, ja son adda digjidi nubbe Bæloštægje, vai son bisso din lutte agalažat, duottavuoda Vuoiņa, gæn mailbme i mate vuostaivalddet, dastgo dat i oaine su ige dovda su. Go Bæloštægje boatta, gæn mon aigom vuolgatet digjidi Ače lutte, duottavuoda Vuoigņa, gutte Ačest olgus manna, son galgga duodaštet mu birra. Dat læ digjidi avkken, atte mon manam erit, dastgo jos mon im mana erit, de Bæloštægje i boade din lusa; mutto go mon læm mannam erit, de vuolgatam mon su din lusa.

2. Jos mailbme din vašot, de dittet, atte dat læ vašotam muo ouddalgo din. Jos si læk doarradallam muo, de si doarradallek maidai din. Dām læm mon digjidi sardnom, amadek di must erit jorralet. Si olgus čuldek din synagogain; ja dat boatta vela dat aigge, atte juokkehaš, gutte din godda, doavvo, atte son čajet Ibmeli balvvalusa.

3. Duodai, duodai cækkam mon digjidi: Maid ikkenessi di rokkadallabetet Ačest mu nammi, dam adda son digjidi. Dam ragjai epet di læk rokkadallam maidege mu nammi; rokkadallet, ja de di oažžobetet, vai din illo šaddaši ollesen.

4. Go Jesus læi dām sardnom, de bajedi son su čalmides bajas alme guvllui ja rokkadalai su Ačes ješječas ja mattajegjides oudast ja maidai sin buokai oudast, gudek sin sane bokte oskuk su ala.

5. Dasto manai Jesus **Kedron** jogača rasta urtasgarde sisa, man namma læi **Getsemane**. Matke alde celki son su mattajegjidasas: Odna ija šaddabetet di buokak must værranet jorralam diti must erit; dastgo čallujuvvum læ: Mon časkam gæčče, ja savecak biedganek ælost erit. Mutto maņnelgo mon læm

bajasčuožželam, de manam mon din ouddal Galileai. Pietar celki sudnji: Jos vela buok dust værranek jorralam diti dust erit, de im mon almake goassege værran. Jesus celki sudnji: Duodai cælkam mon dudnji: Odna ija, ouddalgo vuonccavares biško, de biettalak don muo golma gærde. Pietar celki sudnji: Jos mon galgašim vela duina jabmet, de im mon goassege du biettal. Mutto nuft celkke maidai buok æra mattajægjek. Joh. 14—17. Mark. 14. Matt. 26.

50. Jesus Getsemanest.

1. Jesus sielo atestus urtasgardest. 2. Jesus valddu-juvvu gidda.

1. Go Jesus bodi su mattajegjidesguim Getsemane sisa, de celki son sigjidi: Čokkaneket dāsa, dam bodda go mon manam dokko ja rokkadalam! Ja son valdi Pietara ja Jakoba ja Johannesā mieldes ja riermai ballat ja doargestet su vuoiḡastes. Dalle celki son sigjidi: Mu siello læ sagga morrašest gidda jabmem ragjai; orrot dāst ja gøccet munji guoibmen! Ja son rotti ječas erit oanekaš matke duokkai, luoitadi ædnami su muodoides ala, rokkadalai ja celki: Ačačam, jos dat læ vejolaš, de mannus dāt gærri mu bagjelist erit; allus almake šaddu, nuftgo mon datom, mutto nuftgo don datok! Ja son bodi mattajegjides lusa, gavnai sin oadđemen ja celki Pietari: Epetgo di dal vægjam goccet ovtage dimo munji guoibmen? Goccet ja rokkadallet, amadek di gæčalussi šaddat! Vuoiḡna læ galle gærggad, mutto oažže læ hægjo. Nubbe gærde manai son fastain dokko rokkadallat, ja celki: Mu Ačačam, jos dat i læk vejolaš, atte dāt gærri manna mu bagjelist erit, mudoigo mon galgam dam jukkat, de šaddus du datto! Ja go son bodi

ruoktot, de gavnai son sin fastain oaddemen, dastgo sin čalmek legje lossoduvvum nakkarin. Ja son guđi sin, manai fastain dokko, ja rokkadalai goalmad gærde ja sarnoi fastain daid sæmma sanid. Ja engel almost stuora siello-afestusast, de rokkadalai son angeræbbut; ja su bivastagak šadde nuftgo varragoaiikkanasak, mak gáčče vuolas ædnam ala. Dasto bođi son su matta-jegjides lusa ja celki sigjidi: Oaddet ja vuoinadeket ain! Gæča, dibmo læ boattam, ja olmu bardne bettjuvvu suddolažai giedaidi. Likket bajas, vulggop mī; gæča, son læ lakka, gutte muo bætta!

2. Ja dallanaga, go son læi ain sardnomen, de bođi Judas, okta dain guokte nubbe lokkasest, oudan, ja stuora joavkko suina čuovgai-, miki- ja staggoiguim bajemuš papai, čal-oappavažai ja vuorrasi lutte. Ja Judas læi addam sigjidi mærka ja cælkkam: Dat, gæn mon cummestam, dat læ son; doppijeket su! Son bođi dallanaga Jesus lusa ja celki: Burist dudnji, Rabbi! ja cummesti su. De celki Jesus sudnji: Ustebam, man vāras læk don deiki boattam? Cummaingo don bætak olmu barne? Dalle doppijegje si Jesusa gidda, čadne su ja dolyvu su vuoččan Hannas lusa ja dasto bajemuš papa Kaifas lusa. Ja buok mattajægjek guđde su ja bataregje. Matt. 26. Mark. 14.

51. Jesus bajemuš papa Kaifas ja alla digge oudast. Judas loappa.

1. Judalaš virgge-olmak dubmijek Jesusa. 2. Jesus biettaluvvu Pietarest. 3. Judas loappa.

1. Jesus dolvvjuvvui Kaifas lusa, gosa čal-oappavažak, vuorrasak ja bajemuš papak legje čoaganam. Ja obba gereg bivdi værre-duodaštusa Jesus

ala, vai si ožuše su goddet, mutto æi si gavdnam maidege. De čuožželi bajemuš pappa ja celki sudnji: Mon vuornotam du ælle Ibmel bokte cækket migjidi, lækgo don Kristus, Ibmel bardne. Jesus vastedi: Mon læm. Almake mon cælkam digjidi: Dal dastmanŋel galggabetet di oaidnet olbm̄u barne čokkamen famo olgiš gieda bæld̄e ja boattemen alme balvaiguim. Dalle gaikodi bajemuš pappa su biktasides ja celki: Maid darbašep. m̄i vela æmbo duodaštegjid? Gæča, di lepet dal gullam su Ibmel-bilkkadusa. Moft orro din mielast? Si buokak vastedegje: Son læ ašalaš jabmet. Ja dak olbm̄ak, guđek dolle Jesusa gidda, ribme su bilkkedet, čolggat su muodoidi, gokčat su čalmid, čorbmat su čormaiguim su muodoi njægga ja cækket sudnji: Einost migjidi, Kristus, gutte dat læ, gutte du čormai! Mutto arrad iđdedest čoagganegje obba gerrega olbm̄ak ja dubmijegje su jabmemi.

2. Go si, guđek legje doppim Jesusa, legje doalvovomen su olgus, de čuovoi Pietar su mælgadest bajemuš papa vissui, vai son ožuši oaidnet, moft dat maŋŋemušši gævva. Go Pietar læi boattam šilljoi, de čokkani son hilladola gaddai ja biktaladai ječas. Muttom biga bođi dalle su lusa olgus ja celki sudnji: Don læk maidai læmaš Jesusin, daina Galilealažain. Mutto son biettali dam sin buokai oudast, ja celki: Im mon dieđe, maid don cækkak. Ucca bodduš dam maŋŋel nubbe æra biga oini su ja algi cækket sigjidi, guđek lutte čužžu: Dat læ maidai muttom sist. Ja Pietar biettali fastain. Ja lakka ovta dimo dastmanŋel botte si, guđek čužžu birra, Pietar lusa ja celkke: Duodai, donge læk muttom sist. Maidai du jiedna dovdat du. De riemai son ječas garrodet ja vuordnot: Im mon dovda dam olbm̄u. Ja vuoncavares biškoï dallanaga. Ja Hærra jorgeti ja gæčai Pietar ala. Ja Pietar muittai Hærra sane: Ouddalgo vuoncavares biško,

de biettalak don muo golma gærde. Ja Pietar manai olgus, ja čieroi baččaget.

3. Go Judas oini, atte Jesus læi dubmijuvvum, de gađai son, ja son guddi daid golbma loge silbbaruda bajemuš papaidi fastain ruoktot ja celki: Mon læm suddodam, go mon bettim vigetes varaid. Si vastedegje: Maid guoska dat migjidi? Gæča don dasa! Ja son balkesti silbbaruđaid tempel sisa, vulgi erit ja manai ja harcasti ječas. Mutto bajemuš papak valdde silbbaruđaid ja celkke: I læk lovalaš suppit daid oaffar-addaldagai gäski, dastgo däk læk varraruđak. Ja si raddadalle ja oste dai ruđai oudast lairrelittedakke bældo havddadam diti vierrasiđ dasa. Matt. 26, 27. Mark. 14. Luk. 22. Joh. 18.

52. Jesus Pilatus ja Herodes oudast.

1. Pilatus dutka Jesusa. 2. Jesus Herodes oudast.
3. Pilatus aiggo bæstet Jesusa. 4. Pilatus dubme Jesusa.

1. Bajemuš papa viesost dolvvu si Jesusa čadnujuvvum Romalažai ædnamhærra **Pontius Pilatus** lusa. Mutto Judalažak æi mannam duobmoviešo sisa, amasek si šaddat buttesmættosen, mutto vai si ožuš borrat bæssašmallasiđ. Dalle manai Pilatus olgus sin lusa ja celki: Maid vaiddemušaid adnebetet di dam olbma vuostai? Si vastedegje: Son fille olbmuid ja gieldda addemest kæisari væro ja goččo ječaš Kristusen, gonagassan. De manai Pilatus fastain duobmoviešo sisa ja celki Jesusi: Lækgo don Judalažai gonagas? Jesus vastedi: Mu valdegodde i læk dām mailmest. Jos mu valdegodde lifči dām mailmest, de lifče mu balvvalægjek soattam, amam mon addujuvvut Judalažai gitti. De celki Pilatus sudnji: De don læk almake gonagas? Jesus vastedi: Don dam cælkak; mon læm gonagas. Dam vāraš mon læm

riegadam ja dam vāras boattam mailmai, vai mon galgam duodaštet duottavuoda birra. Pilatus celki sudnji: Mi læ duottavuotta? Ja go son læi dam cælkam, de manai son fastain olgus Judalažai lusa, ja celki sigjidi: Im mon gavna maidege ašid dam olbmu duokken. Mutto si bissu guoddalæmest ja celkke: Son moaivvaštta olbmuid, oapatedines obba Judea mietta, Galilea rajest, gost son algi, ja gidda dām ragjai.

2. Go Pilatus gulai Galilea birra ja oažoi dietet, atte Jesus læi Galileast, de vuolgati son su Herodes lusa, gutte læi maidai Jerusalemest dain sæmma bæivin. Go Herodes oini Jesusa, de šaddai son sagga illoi, dastgo son doaivoi oažžot sust mærka oaidnet. Ja son jærai sust moaddelagaš ašid, mutto i son vastedam sudnji maidege. Dalle Herodes ja su soatteolbmak ribme Jesusa bilkkedet, ja si suppijegje vilgigis biktasid su birra ja vuolgategje su fastain Pilatus lusa. Dam bæive šaddaiga Pilatus ja Herodes utebažžan goabbag guiminæsga, dastgo soai læiga oudal goabbag guoimesga vašalažak.

3. Go bajemuš papak ja gerrega lattok fastain legje éoagganam Pilatus lusa, de celki son sigjidi: Gæča, im mon læm gavdnam maidege jabmem ašid dām olbmu duokken, ige Herodesge. Mutto juokke bæssašbasidi lavvi ædnamhærra luottet olbmuidi ovta fanga luovos, gæn si anotegje. Sist læi dam aige muttom gulostuvvam fangga, gæn namma læi Barrabas, gutte læi bigjujuvvum giddagassi sorbmim diti stuime siste. Pilatus celki olmuidi: Goabba dattobetet di, atte mon galgam digjidi luovos luottet, Barrabasa vai Jesusa, gutte goččujuvvu Kristusen? Si celkke Barrabasa. Pilatus celki: Maid galgam mon dalle dakkat Jesusin? Si čurvvu: Russinavlle su! Pilatus celki sigjidi: Maid bahaid læ dalle son dak-

kam? Mutto si čurvvu vela sagga æmbo: Russinavlle su! Go Pilatus dal oini, atte son i vægjam maidege doaimatet, mutto atte šlabma šaddai stuorenen, de valdi son čace, ja bassali giedaides olbmui oainededin ja celki: Mon læm vigetæbme dām vanhurskes varaidi. Geččēt di dasa! De vastedi obba almug ja celki: Bottusek su varak min bagjeli ja min manaidæmek bagjeli. De luiti Pilatus sigjidi Barrabasa luovos, mutto Jesusa addi son russinavlljuvvut. Ja soatte-olbmak bargedegje bastelis lanjain kruono, bigje dam Jesus oaivvai ja suppijegje purpurgavte su bagjeli, luottadegje čibbidæsek ala su oudi ja celkke: Burišt dudnji, don Judalažai gonagas! Ja si čolgge su ala ja cabme su oaivvai. Dasto dolvvjuvvui Jesus olgus, ja sust læi bastelis lanjain kruodno su oaive ala ja purpurgakte læi sorjamen oalgest su rubmaša birra. Ja Pilatus celki olbmuidi: Gæča, maggar olmuš! Mutto si čurvvu: Russinavlle, russinavlle! Pilatus celki: Valddet di su ja russinavlljeket su, dastgo im mon gavna aše su duokken. Judalažak vastedegje sudnji: Mist læ laka, ja dam min laga mielde galgga son jabmet, dainago son læ dakkam ješječas Ibmel bårdnen. Go dalle Pilatus gulai dam, de ballagođi son ain æmbo, ja son manai fastain duobmovieso sisa ja celki Jesusi: Guđe baike olmuš don læk? Mutto Jesus i addam sudnji vastadusa. De Pilatus celki sudnji: Ikgo don sarno muina? Ikgo don dieđe, atte must læ fabmo du luovos luottet ja atte must læ fabmo du russinavllit? Jesus vastedi: I dust lifče mikkege famoid mu bagjel, jos dat i lifče addujvvum dudnji bagjen. Dastmaḡḡel viggai Pilatus luottet su luovos, mutto Judalažak čurvvu: Jos don luoitak dam luovos, de ik don læk kæisara usteb. Juokkehaš, gutte dakka ječas gonagassan, bigja ječas kæisara vuostai.

4. Go Pilatus gulai dām sarne, de doalvoi son Jesusa olgus, ja čokkani duobmostuolo ala ja celki Judalažaidi: Geččet din gonagasa! Mutto si čurvvu: Javkkad, javkkad su erit, russinavlle su! Dalle addi son su sin gitti russinavllijuvvut. Matt. 27. Mark. 15. Luk. 22, 23. Joh. 18, 19.

53. Jesus ruosa alde.

1. Jesus dolvvujuvvu Golgatai. 2. Jesus russinavllijuvvu. 3. Jesus bilkkeduvvu su vašalažaines. 4. Guokt bahadakke sierra oasse. 5. Jesus lagamuš ustebak ruosa guorast. 6. Jesus maņemuš doarro ja jabmem. 7. Dapatusak Jesus jamededin.

1. Go soatte-olbmak legje bilkkedam Jesusa, de si nulle sust purpurbiktasa erit ja čaŋategje sudnji su ječas biktasid ja dolvvu su olgus russinavllim diti su. Ja son guddi su ruosas. Mutto olgus manadedin gavdne si muttom olbma, gæn namma læi Simon, gutte bođi mæcest. Si bigje ruosa su sælge ala, vai son guoddaši dam Jesusa maņest. Ja stuora joavkko olbmuk ja nissonak čuvvu Jesusa, gudek sikke čirru ja barggu su. Dalle Jesus jorgeti sin guvllui ja celki: Di Jerusalem nieidak, allet čiero mu bagjel, mutto čirrot ješječaidædek bagjel ja din manaidædek bagjel! Dastgo jos si dakkek dām ruonas murri, mi šadda dalle dakkujuvvut dam āstam murri?

2. Go si legje boattam dam baikkai, mi goččujuvvu **Golgatan**, dat læ čilggijuvvum: Oaivvegallobaikke, de adde si sudnji eddika jukkat sægotuvvum sabin; mutto go son muosati dam, de i son dattom jukkat. Si russinavllijegje su ja dam guokte værredakke oktan suina, nubbe su olgiš ja nubbe su gurot bællai. Ja Jesus celki: **Ačačam**, adde sigjidi **andagassi**, dastgo æi si dieđe, maid si dakkek! Pilatus

läi čallam bagjelčallaga ja addam dam bigjat ruosa bajagæččai: Jesus Nasarealaš, Judalažai gonagas.

3. Mutto dak, guđek manne daggo mæddel, bilkkedegje su ja šlavgge sin oividæsek, ja celkke: Hæppan don! Don, gutte vuolas gaikok tempela, ja bajasadagak dam golma bæivest, bæste dal ješječad! Jos don læk Ibmel bardne, de nieja ruosa alde vuolas! Nuftgis maidai bilkkedegje bajemuš papak su oktanaga čal-oappavažai ja vuorrasiguim ja celkke: Son læ bæstam ærrasid; ješječas i son mate bæstet. Jos son læ Israel gonagas, de nigjus dal ruosa alde vuolas, de aigop mi sudnji oskot.

4. Maidai nubbe dain værredakkin, guđek læiga russinavllijuvvum, bilkkedi su ja celki: Jos don læk Kristus, de bæste ješječad ja monno. Mutto dat nubbe cuigodi su ja celki: Ikgo don bala Ibmelestge, vaiko don læk damanaga duomo vuolde? Monnoidi daptuvva galle vuoiggadvuotta, dastgo moai ožžu dam, maid monno dagok læk ansašam; mutto dāt i dakkam maidege bahaid. Ja son celki Jesusi: Hæračam, muite muo, go don boadak du valddegoddad sisa. De celki Jesus sudnji: **Duođai cælkam mon duđnji: odne galgak don læt muina paradisast.**

5. Mutto Jesusa ruosa guorast čuožoi su ædne, ja su ædne oabba **Maria, Kleofas akka, ja Maria Magdalena.** Go Jesus oini su ædnes ja su lutte dam mattajægje, gæn son rakisti, de celki son su ædnasis: **Nisson, gæča, dāt læ du bardne!** Dastmaŋŋel celki son mattajægjasis: **Gæča, dāt læ du ædne!** Ja dam dimo rajest valdi dat mattajægje su lusas su baikkasis.

6. Mutto guđad dimo rajest gidda ovcad dimo ragjai šaddai sævdnjadvuotta obba ædnam mietta, ja bæivaš sevnjudi. Ja ovcad dimost čuorvoi Jesus alla jienain ja celki: **Mu Ibmelam, mu Ibmelam, manne don læk muo guođdam.** Dastmaŋŋel celki son: **Mon**

goikam. Ja dast læi litte, dievva eddikin; si devdde spabba eddikin ja bigje dam isopgæčcai ja dolle dam su ouddi. Go Jesus læi valddam eddika, de celki son: **Ollašuvvum læ.** Ja fastain čuorvoi son alla jienain: **Ačcačam, du gieđaidi addam mon mu vuoigŋam!** Ja go son dam celki, de sojaldatti son su oaives ja addi su vuoigŋas.

7. Ja gæča, tempel ouddaloavda gaikkani guovddat, bajemuš ravdast gidda vuolemuš ravddi, anam doargesti, bavtek luoddanadde, havdek rappasegje ja ædnag basse rokki rubmašak bajasčuožželegje. Mutto go oaivve-olmai ja si, guđek legje suina ja faktijegje Jesusa, oidne ædnamdoargastusa ja mi dpatuvai, de balle si sagga ja celkke: Duodai, dāt læi Ibmel bardne: Ja go dak olbmuk, guđek legje čoakkai boattam dām gæččam diti, oidne daid dpatusaid, mak šadde, de čorbmadegje si sin räddidæsek ja macee ruoktot. Matt. 27. Mark. 15. Luk. 23. Joh. 19.

54. Jesus havddadubme.

1. Jesus erteg cuvkkijuvvu. 2. Jesus havddaduvvu ustebin. 3. Havdde faktijuvvu.

1. Go nubbe bæive læi stuora sabbatbæivve, de æi Judalažak dattom, atte rubmašak šaddaše orrot ruosa alde; si botte damditi Pilatus lusa ja rokkadalle sust, vai dai russinavllijuvvum olmai davtek cuvkkijuvvuše ja rubmašak vuolas valddujuvvuše. Soatte-olbmak botte dalle ja cuvkkijegje dam vuostača ja dam nubbe davtid, guđek læiga suina russinavllijuvvum; mutto go si botte Jesus lusa, de oidne si, atte son læi juo jabmam ja æi si cuvkkim damditi su davtid, mutto muttom soatte-olbmain čuggi su ertegi saitin, ja dast golgai varra ja čacce olgus.

2. Mutto go dal læi æked šaddam, de bođi muttom rigges olmai **Arimateast**, gæn namma læi

Josef, gudnalaš digge-olmai, gutte læi Jesus matta-jægje, Pilatus lusa ja rokkadalai sust Jesus rubmaša. Go Pilatus oažoi diettet, atte Jesus læi juo jabmam, de gočoi son, atte su rumaš galgai addujuvvut Josefi. Mutto Nikodemus maidai bođi, — son, gutte ouddal læi boattam ikko Jesus lusa, — ja son buvti mieldes myrra ja aloe okti sægotuvvum. De valdiga soai Jesus rubmaša ja giesaiğa dam buttes lidnebiktasa sisa njalgahajag urttasiguim ja bijaiga dam odđa havddai, mi læi Josefa, maid son læi čuopatam bavte sisa. Ja soai fierateiğa stuora gædge havde uksaraige ouddi ja manaiga erit.

3. Nubbe bæive manne bajemuš papak ja Fari-sealažak Pilatus lusa ja celkke: Hærra, mi muittep, atte dat fillijægje celki, dalle go son ain læi ællemen: Golma bæive gæčest bajasčuožželam mon. Gočo damditi gattijuvvut havde gidda goalmad bæive gæččai, amasek su mattajægjek boattet ja suoladet su ja cælk-
ket olbmuidi: Son læ jabmi lutte bajasčuožželdattum, ja dat maņeb fillitus šadda bahabun go dat oudeb. Pilatus celki sigjidi: Däst læk digjidi favtak! Vulgge dokko, gattijeket viššalvuodain nuft buoremusat, go di diettebetet! Si manne dokko ja bigje favtaid gattit havde, maņnelgo si legje seillim gædge. Matt. 27. Mark. 15. Luk. 23. Joh. 19.

V. Jesus bajasčuožželæbme ja albmai mannam.

55. Jesus bajasčuožželæbme.

Go sabbat læi vassam ja nubbe vakko vuostas bæivve čuvgodu, de daptuvai stuora ædnandoargastus, dastgo Hærra engel luoittadi almest vuolas, manai havde lusa, fierati gædge uvsu oudast erit ja čokkani dam ala. Ja su habme læi nuftgo aldagas, ja su biktasak legje vielggadak nuftgo muotta. Balo diti sust doargestegje favtak ja šadde, dego si lifče jabmam. Go si legje hæittam doargestæmest, botte muttomak sist gavpugi ja muittalegje bajemuš papaidi, mi læi daptuvvam. Si čoagganegje vuorrasiguim radđadallat, ja si adde favtaidi ollo ruđaid ja ravve sin cækket, atte mattajægjek botte ikko ja suoladegje Jesus rubmaša. Mutto favtak valdde ruđaid ja dakke, nuftgo si legje nevvujuvvum.

Sæmma bæive arrad iddedest manai Maria Magdalena muttom æra nissoniguim havde lusa ja si gudde njalggahajag vuoiddasid, vuoidadam diti Jesus rubmaša. Go si botte havddai, de aicce si, atte gædge læi juo erit fieratuvvum. Dalle viegai Maria Magdalena ja muittali dam Pietari ja Johannesi. Mutto æra nissonak manne havde sisa ja oidne dast nuorra olbma čokkamen olgiš bældu, garvotuvvum gukkes vilggis biktasi sisa, ja si suorgganegje. Mutto son celki sigjidi: Allet suorggan! Di occabetet dam russinavllijuvvum Jesusa. I son læ däst, dastgo son læ bajasčuožželam, nuftgo son læ digjidi cækkam. Vulgget hoapost ja celkket su mattajegjidi ja Pietari, atte son læ bajasčuožželam jabmi lutte. Ja gæča, son manna din oud-

dal Galileai, dobbe galggabetet di su oaidnet. Si vulgge dalle hoapost olgus havdest stuora baloin ja iloin, ja manne hoapost muittalet su mattajegjidi dam.

Go Magdalena muittali Pietari ja Johannesi, atte Hærra rumaš i læm šatan havdest, de bođiga soai hoapost havde lusa. Soai manaiga havde sisa ja oiniga likagarvoid dast orromen ja čalbmesikkaldakline, mi læi læmaš Jesus oaive birra, čoakkai gissujuvvum sierra sagjai. Go soai læiga dam oaidnam, de manaiga soai fastain ruoktot. Matt. 28. Mark. 16. Luk. 24. Joh. 20.

56. Jesus almostatta ječas Maria Magdalenai.

Maria Magdalena, gutte læi boattam fastain havde lusa, čuožoi dam olggobælde ja čieroi. Son guovlai havddai ja oini guokte engela čokkamen vilggis biktasi siste, ovta oaive gæččen ja ovta julgi gæččen, dast, gost Jesus rumaš læi orrom. Soai celkiga sudnji: Nisson, manne don čierok? Son celki sodnoidi: Dainago si læk valddam mu hærra havdest erit, ja æp mi dieđe, gosa si læk bigjam su. Go son læi dām cælkkam, de jorgeti Maria ja oini Jesusa dast čuožžomen; ja i son diettam, atte dat læi Jesus. Jesus celki sudnji: Nisson, manne don čierok? Gæn don ocak? Maria doaivoi su urtagarde iseden ja celki sudnji: Hærra, jos don læk guoddam su erit, de cælke munji, gosa don læk bigjam su, de aigom mon valddet su. Jesus celki sudnji: Maria! De jorgeti son ja celki sudnji: Oapatægje! Jesus celki sudnji: Ale munji guoska, dastgo im mon læk vela bajas mannam mu Aččam lusa; mutto mana mu vieljaidam lusa ja cælke sigjidi: Mon manam bajas mu Aččam ja din Ače lusa ja mu Ibmelam ja din Ibmel lusa. Ja Maria Magdalena manai ja muittali mattajegjidi, atte son læi oaid-

nam Herra ja atte son læi cækkam sudnji dām.
Matt. 28. Joh. 20.

57. Jesus almostatta ječas Emmaus gæino alde.

Sæmma bæive manaiga guovtes mattajegjin muttom sidi, man namma læi Emmaus, mi læi 60 stadium*) duokken erit Jerusalelest. Go soai læiga važzemen ja sardnomen gaskanæsga dam birra, mi læi dāpatuvvam, de bodi Jesus lakka ja vagjoli sodnoin. Mutto æba soai dovddam su. Dalle celki son sodnoidi: Mak sagaid dak læk, maid doai sardnobætte gaskanæde, go doai læppe važzemen ja læppe morrašest? Nubbe sodnost, gæn namma læi Kleofas, vastedi: Lækgo don oktonessi amas olmuš Jerusalelest ikge diede daid dāpatusaid, mak dast læk šaddam dāin beivin? Jesus celki: Maid? Mutto soai celkiga: Buok daid dāpatusaid Jesus Nasarealaža birra, gutte læi profet, famolaš dagoidi ja sanidi Ibmel ja buok olbmui oudast; moft min bajemuš papak ja min oaivamužak læk addam su jabmem-duomo vuollai ja russinavllim su. Mutto mi læimek doivvom, atte son læi dat, gutte galgai lonestet Israel; ja ærreb buok dāi læ odne juo goalmad bæivve, maŋŋelgo dāt šaddai. De læk maidai muttomak nissonin suorgatam min. Go si legje arrad odna iðdedest boattam havde lusa ja go si æi gavdnam su rubmaš, de botte si ja muittalegje, atte si legje maidai oaidnam engelid oainatusa siste, guðek celkke, atte son læi ællemen. Ja muttomak sist, guðek legje min mielde, manne havde lusa ja gavdne buok dam nuft, moft nissonak legje cækkam; mutto su æi si oaidnam. De Jesus celki sodnoidi: Vuoi, doai jallak ja hilljanis-vaimogak buok dam oskot, maid

*) Stadium, Grekalaš gukkodak-mitto = 175 meter arvo.

profetak læk cækkam. Igo Kristus berrim dām gil-lat ja dastmanḡel mannat sisa su hærvasvuottasis? Ja son algi Moses rajest ja profetai rajest ja čilggi sodnoidi čallagi siste dām, mi su birra læi čallujuvvum. Ja si botte dām sida lakka, gosa soai læiga manna-men, ja son dakkaludai, dego son aiguši mannat gukke-buidi. Soai dal naggiga su ja celkiga: Oro monno lutte, dastgo ækked bællai juo læ ja bæivve væiggan. Ja son manai sisa orrom diti sodnoin. Ja go son læi čokkamen sodnoin bævdest, de valdi son laibe, burist-sivdnedi, doagjali dām ja addi dām sodnoidi. De rappāsegje sodno čalmek, ja soai dovdaiga su; ja son šaddai sodnoidi oaidnemættosen. Soai celkiga goab-bag guoibmasæsga: Igo monno vaimok buollam monno siste, go son sarnoi monnoidi matke alde ja čilggi monnoidi čallagid? Ja soai čuožželeiga dallanaga ja macaiga ruoktot Jerusalemi ja læiga ilost. Luk. 24. Mark. 16.

58. Jesus almostatta ječas mattajegjidi Jerusalemest.

1. Jesus almostuvva bajasčuožželæme-bæive ækkedest lakkasi mattajegjin. 2. Jesus almostuvva gavce bæive gæ-čest okta nubbe lakkasi.

1. Dām bæive ækkedest, go mattajægjek legje čoagganam dappujuvvum uvsai duokken, balo diti Judalažain, bođi Jesus ja čuožoi gasko sin gaskast ja celki sigjidi: Rafhe lekus dinguin! De si suorgga-negje ja doivvu, atte si oidne muttom vuoiḡa. Mutto Jesus čajeti sigjidi su giedaides ja ertteges. De šadde mattajægjek illoi, go si oidne Hærra. Dasto celki Jesus fastain sigjidi: Rafhe lekus dinguin. Nuftgo Ačče læ muo vuolgatam, nuft vuolgatam maidai mon din. Ja go son dām celki, de vuoiḡai son sin ala ja celki sigjidi: **Vuostaivalddet Basse Vuoiḡa!** Jos di an-

dagassi addebetet gæidige sin suddoid, de dak læk sigjidi andagassi addujuvvum; jos di doallabetet gæidige sin suddoid, de dak læk sigjidi dollujuvvum.

2. Mutto Tomas, okta dam guokte nubbe lok-kasest, i læm sin lutte, go Jesus boði. Damditi celkke dak æra mattajægjek sudnii: Mī læp oaidnam Hærra. Tomas vastedi: Jos mon im oažo oaidnet navlleraige su giedain ja naketet mu sorbmam navlleraiggai ja oažo naketet mu gieltam su erttegi, de im mon osko. Gavce bæive dastmanḡel legje fastain mattajægjek siste ja Tomas sin lutte. Dalle Jesus boði, čuožoi gasko sin gaskast ja celki: Rafhe lekus dingum! Dastmanḡel celki son Tomasi: Geigge suormad deiki ja gæčad mu giedaid ja geigge giedad ja naket dam mu erttegi, ja ale læge æppe-oskolaš, mutto oskolaš. Tomas vastedi: Mu Hærram ja mu Ibmelam. Jesus celki sudnji: Don oskok, dainago don læk muo oaidnam; audogasak læk si, guđek æi oaine ja almake oskuk. Luk. 24. Joh. 20.

59. Jesus almostuvva Tiberias javrregaddest.

1. Jesus adda mattajegjidi valjogas guollebivdo ja si dovdekk su. 2. Jesus sardno Pietarin.

1. Dastmanḡel almostatti Jesus ječas su čieča mattajægjasis Tiberias javrregaddest. Dāt almostus šaddai naft: Mattajægjek legje ækked bællai mannam gulid bivddet ja si bargge gæčos ija æige ožžom maidege. Go juo læi ided šaddam, de čuožoi Jesus javrregaddest; mutto mattajægjek æi dieltam, atte dat læi Jesus. De Jesus celki sigjidi: Manačidam, lægo dist mikkege borramuššan? Si vastedegje: I. Son celki sigjidi: Suppot fierme skipa olgiš bællai, de galle di fattebetet. Go si dakke dam, de fidnijegje si nuft ollo gulid, atte æi si vægjam gæsset fierme

vadnasi. Dalle celki Johannes Pietari: Dat læ Hærra. Go Pietar gulai dam, de boakkanasti son gavte birras, dastgo son læi alas, ja luiti ječas mærrai. Mutto dak æra mattajægjek botte skipain ja gesse fierme guliguim. Go si loaidastegje gaddai, de oidne si hilledola ja guole hilai alde ja laibe. Jesus celki sigjidi: Buktet deiki dain gulin, maid di dal fidnidek! Pietar manai dalle vadnasa sisa ja gesi fierme gaddai, dievva stuora gulin; ja vaiko dak legje nuft ollo, de i almake fierbme gaikkanam. Jesus celki sigjidi: Bottet mallasid doallat! De valdi Jesus laibe ja addi sigjidi, ja nuft maidai guole.

2. Go si dalle legje doallam mallasid, de celki Jesus Pietari: Simon, Jonas bardne, rakistakgo don muo æmbo go dāk? Pietar vastedi: Duodai, Hærra, don dieđak, atte mon anam du rakisen. Jesus celki sudnji: Biema mu labbaid! Son celki fastain nubbe gærde: Simon, Jonas bardne, rakistakgo don muo? Pietar vastedi: Duodai, Hærra, don dieđak, atte mon anam du rakisen. Jesus celki sudnji: Gæča mu savcaid! Jesus celki vela goalmad gærde: Simon, Jonas bardne, anakgo don muo rakisen? De šaddai Pietar morraši damditi ja celki sudnji: Hærra, don dieđak buok; don dovdak, atte mon anam du rakisen. Jesus celki sudnji: Biema mu savcaid! Duodai, duodai cælkam mon dudnji: Go don legjik nuorab, de boakkanastik don ješječad ja mannik, gosa don dattuk; mutto go don šaddak boaresen, de gæigotak don du gieđaidad, ja nubbe æra boakkanasta du ja doalvvo du dokko, gosa don ik dato. Mutto dām celki son dieđetam diti, maggar jabmemin son galgai ġudnijattet Ibmeta. Joh. 21.

60. Jesus asat basse gasta.

Jesus okta nubbe lokaik mattajægje manne Galileai dam varrai, maid Jesus læi sigjidi čajetam. Go si oidne su, de rokkadalle si su. Ja Jesus bođi sin lusa, sarnoi sigjidi ja celki: **Munji læ addujuvvum buok fabmo almest ja ædnam alde. Vulgget damditi ja dakket buok olbmuid mattajægjen, gastašedinædek sin Ače ja Barne ja Basse Vuoiņa nammi ja oapatedinædek sin doallat buok dam, maid mon læm digjidi goččom. Ja gæča, mon læm dinguim gidda mailme loapa ragjai.** Matt. 28.

61. Jesus albmai mannam.

Njællje loge bæive bajasčuožželames mañnel doalvoi Jesus mattajegjides Olljovarrai. Dobbe sarnoi son sigjidi: Orrot di Jerusalemest, dassačigo di garvotuvvubetet famoin allagasast. Di galggabetet vuostaivalddet Basse Vuoiņa famo, ja di galggabetet šaddat mu duodaštegjen Jerusalemest, obba Judeast, Samariast ja gidda ædnam ravdaidi. Dastmañnel bajasbajedi son su gieđtaides ja buristsivdnedi sin. Ja go son sin buristsivdnedi, de valddujuvvui son bajas albmai, nuft atte si oidne dam, ja balvva valdi su erit sin čalmi oudast. Ja go si legje gæččamen bajas alme guvllui, go son manai dokko, gæča, de čuožoiga guokte olbma vilggis biktasi siste sin lutte, guđek celkiga: Di Galilea olbma, manne čuožžobetet di dast ja gæččabetet bajas alme guvllui? **Dät Jesus, gutte læ bajas valddujuvvum din lutte erit albmai, galgga fastain boattet sëmme lakai, go di lepet oaidnam su albmai mannamen.** De macce si ruoktot Jerusalemi stuora iloin. Luk. 24. Ap. dag. 1.

VI. Særvvegodde vuododubme.

62. Basse Vuoiņa golgatubme.

1. Loppadus Basse Vuoiņa golgatume birra ollašuvvu.
2. Pietar helludakbæive sardne.
3. Pietar sarne duogje.

1. Jesus apostalak orru Jesus ravvaga mielde su albmai mannam maŋnel Jerusalemest muttom nissoniguim ja Mariain, Jesus ednin, ja su vieljaiguim ja si bissu ovtamielalažat rokkadallamest. Go Helludakbæivve bođi, de legje si buokak čoakest. Dalle bođi fakkistaga jubmam almest dego gārra biegest. Ja sist oidnujuvvujegje, nuftgo dollanjuokčamak, mak juokkasadde ja orostegje ješgudege ala sist. Ja si devddujuvvujegje Basse Vuoiņain, ja sardnogotte æra gielaiguim, dađemielde go Vuoiņa addi sigjidi sardnot. Ja Jerusalemest legje orromen Judalažak, Ibmelbalolaš olbmak buok olmuš-šlajain. Go dat jiedna gullni, de bođi olmuš-ædnagvuotta čoakkai. Ja si suorgganegje; dastgo juokkehaš gulai apostalid sardnomen su ječas gilli. Ja si ovdušegje ja celkke: Æigo dāk buokak, gudek sardnuk, læk Galilealažak? Moft gulla ješguttege mist sin sardnomen Ibmel stuora dagoi birra min ječaidæmek gilli? Mison dat læžža? Mutto ærrasak bilkkedegje sin ja celkke: Si læk garremiŋ njalgga vinest.

2. De loaidasti Pietar ouddan daina okta nubbe lokkasin ja sarnoi: Di Judalaš olbmak ja di buokak, gudek assabetet Jerusalemest! Gullet mu sanid! Æi dāk læk garremiŋ; alma dat læ dal goalmad dibmo bæivest. Mutto dat læ dat, mi læ celkkujuvvum profet Joel bokte: Ja maŋemuš beivin galgga šaddat,

ealkka Ibmel: Mon aigom golgatet mu Vuoiŋastam buok oaže bagjeli, ja vela mu balvvalegjidam bagjeli ja mu balvvälægje-nissonidam bagjeli aigom mon dain beivín golgatet mu Vuoiŋastam, ja si galggek profetastallat. Ja dpatuvvat galgga, atte juokkehaš, gutte Hærra nama čuorvvo, galgga bestujuvvut. Di Israelitalaš olbmak, gullet dāid sanid: Jesus Nasarealaža, olbma, gæn Ibmel ouddan divoi din ouddi, nuftgo air-rasan, vægalaš dagoi, oavdoi ja mærkai bokte, maid Ibmel dagai su bokte, su valdidek di ja russinavllidek su vanhurskesmættom olbmai giedaiguim ja goddidek su. Dam bajasčuožaldatti Ibmel, man birra duodaštægjek mī læp buokak. Maŋŋelgo son læ aleduvvum Ibmel olgiš gieda bællai, læ son golgatam dām Vuoiŋa, nuftgo di dal oaidnebetet ja gullabetet. Damditi galgga buok Israel viesso diettet, atte dām Jesusa, gæn di lepet russinavllim, læ Ibmel dakkam Hærran ja Kristusen.

3. Go si dām gulle, de manai dego čuggistak sin vaimo čada, ja si celkke Pietari ja æra apostalidi: Di olbmak, vieljak, maid galggap mī dakkat? Pietar celki sigjidi: Jorggaleket ječaidædek, ja ješgutteg dist diktus ječas gastašuvvut Jesus Kristus nammi suddoi andagassi addujume vāras; ja di galggabetet oažžot Basse Vuoiŋa addaldaga. Dak, guđek mielastæsek vuostaivaldde su sane, adde ječaidæsek gastašuvvut; ja damanaga bæive lasetuvvujegje særvvegoddai lakka golbma duhat sielo. Ap. dag. 2.

63. Vuostas særvvegodde. Ananias ja Safira.

1. Særvvegodde dille. 2. Ananias ja Safira.

1. Mutto buok oskolažai joavkost læi okta vaibmo ja okta siello. Si legje bissovažak apostali

mattatusast, laibe doagjalæmest ja rokkadusast. Ja ballo bođi buok sieloi bagjeli; ja ædnag oavddodagok ja mærkak dakkujuvvujegje apostali bokte. Si buokak, guđek osku, legje čoakest, adne buok obmudagaidæsek særvest, vuvdde sin obmudagaidæsek ja davveridesek ja juogadegje daid buokaidi, dademielde go guttege darbaši. Ja si bissu juokke bæive ovtamielalažat tempelest, doagjalegje laibe viesoi siste, navdašegje mallasid særvest avoin ja vaimo ovtagærddasašvuodain ja maidnu Ibmela. Buok olbmuk likojegje sigjidi; ja Hærra laseti bæivvalažat sin særvvegoddai, guđek bestujuvvujegje.

2. Mutto muttom olmai, gæn namma læi **Ananias, Safrain**, su akaines, vuvdi su obmudagas ja doalai aldsesis su akas dieđededin muttom oase haddest, buvti ovta oase ouddan ja bijai dam apostali julgi ouddi. De Pietar celki: Ananias, manne læ satan dævddam du vaimo gielastallat Basse Vuoiņa oudast ja doallat aldsesad maidege bældo haddest? Igo dat læm du oabme, go don legjik dam ised, ja igo dat, man oudast dat vuvddujuvvui, læm du valdest? Ik don læk gielastallam olmui oudast, mutto Ibmel oudast. Go Ananias gulai dāid sanid, de gāčai son ædnami ja addi vuoiņas. Ja dak nuorra olbmak čuožželegje, gudde su olgus ja havddadegje su. Lakka golbma dimo dastmanņel bođi Safira sisa, ja i son diettam, mi læi šaddam. Pietar celki sudnji: Cælke munji, vuvdidego doai bældo dam haddai? Son vastedi: Vuvdime galle dam haddai. Mutto Pietar celki: Moft læppe doai goitai soappam gaskanæde gæčcalet Hærra Vuoiņa. Ja son gāčai dallanaga ædnami Pietar julgi ouddi ja addi vuoiņas. Ja si gudde su olgus ja havddadegje su su boadnja balddi. Ja stuora ballo bođi obba særvvegodde bagjeli ja buokai bagjeli, guđek dām gulle. Ap. dag. 4, 5.

64. Apostalak alla digge oudast.

Apostali giedai bokte šadde ædnag mærkak ja oavddodagok olbmui gáški. Ja alelassi ædnanegjedak, guðek osku Hærra ala, stuora joavkko sikke olbmain ja nissonin. Ja si gudde buccid balggai ala ja bigje sin sængai ja bænkai ala, vai, go Pietar mæddel manai, juobe su suoivange suoivanastaši soabmasa sist. Maidai dain biras gavpugin botte ædnag olbmuk Jerusalemi ja bukte buccid ja daggarid, guðek buttesmættom vuoiñain vaiiveduvvujegje, ja si buokkak dærvasmattujuvvujegje. Dalle bajemuš papak čuožželegje ja Saddusealažai særvve, ja dievva angervuodain doppijegje si apostalid gidda ja bigje sin oktasaš giddagassi. Mutto Hærra engel ravasti giddagasa uvsaid ikko, doalvoi sin olgus ja celki: Vulgget ja sardnot tempel siste albmugi buok dām ællem sanid! Go diggebalvvalægjek botte giddagassi viežžam diti apostalid alla digge oudi, de gavdne si giddagasa guorosen, botte ruoktot ja muittalegje dam ja celkke: Giddagasa gavnaimek mī dappujuvvum buok fuolalašvuodain ja favtaid čuožžomen uvsalge bælde, mutto æp mī gavdnam ovtage siste. Go bajemuš papak gulle dāid sanid, de æi si diettam, maid si galgaše jurdašet. Muttom boði dalle ja muittali, atte apostalak legje tempelest ja oapategje olmuid. De manai tempelfavtai oaiivve-olmai dokko ja viežžai sin, i dadde vækkavalddalašvuodain, dastgo viežžek balle olbmuin, atte si daiddek šaddat gædgaduvvut sist. Go si dalle legje viežžam apostalid, de celki bajemuš pappa sigjidi: Æpgo mī gielddam din garra-set oapatæmest dām nammi. Ja gæča, di lepet dævd-dam Jerusalem din oapoinædek ja aiggobetet buktet dam olbma varaid min bagjeli. Mutto Pietar ja æra apostalak vastedegje: Olmuš berre æmbo jægadet

Ibmela go olbmuid. Min vanhemidamek Ibmel bajas-
 čuožaldatti Jesusa, gæn di hængasteidek murri ja
 goddidek. Dam læ Ibmel aledam su olgiš giedas bæ-
 lai oaivamužžan ja bæsten, addem diti Israeli jorgga-
 lusa ja suddoi andagassi addujume. Mutto go si dām
 gulle, de manai dat sin vaimoi čađa, ja si arvvaleggje
 sin goddet. Diggest čuožželi dalle muttom laka-oapa-
 tægje, Farisealaš **Gamaliel**, gutte læi olbmuin stuora
 arvost adnujuvvum, ja son celki: Di Israelitalaš olb-
 mak, adnet ječaidædek dain olbmain erit ja luittet sin
 orrot rafhest; dastgo jos dat oappo daihe dat dakko
 læ olbmuin boattam, de dušša dat ješaldes; jos dat
 læ Ibmelest boattam, de epet di væje dam duššadet.
 De doattalegje si su, adde apostalid ruoiskeduvvut,
 gildde sin oapatæmest Jesus nammi ja luitte sin man-
 nat. Apostalak manne iloin erit digge oudast, dainago
 si legje adnujuvvum dokkalažžan gillat bilko Kristus
 nama diti; ja æi si hæittam oapatæmest ja sardnomest
 juokke bæive tempelest ja viesoin evangeliuma Jesus
 Kristus birra. Ap. dag. 5.

65. Stefanus.

1. Diakonak valljijuvvujek. 2. Vuostas martyr.

1. Go mattajegji lokko lassani, nuft atte apos-
 talak æi gærggam fuollat addaldagai juogadæme vai-
 vašidi særvvegoddest, de ravkke si mattajegji ædnag-
 vuoda čoakkai, ja avčotegje sin valljit čieča olbma,
 gæin læi buorre duodaštus ja guđek legje dievva
 Basse Vuoinast ja visesvuodast. Dak bigjujuvvujegje
 fuollat særvvegoddai rumašlaš darbašvuodaid; mutto
 apostalak aiggu orrot bissovažžan rokkadallamest ja
 sane balvvalusast. Mattajægjek valljijegje dalle čieča
 addaldagai oudastčuožžo (diakonid) ja divvu sin apos-

tali ouddi, gudek rokkusin ja bijadedin giedaidæsek sin ala vihategje daid sin virggai.

2. Okta dain addaldagai oudastčuožžoin læi **Stefanus**. Son læi dievva armost ja famost; ja son dagai stuora oavddodagoid ja mærkaid olmui gaskast. Mutto Judalažak čuožželegje dal ja naggatalle suina; mutto æi si vægjam čuožžot dam visesvuoda ja vuoiņa vuostai, mast son sarnoi. De si hattijegje albmuga ja vuorrasid ja čal-oappavažaid, doppijegje su gidda, rottijegje su mielsek ja dolvuu su digge ouddi. Ja si bukte værre duodaštegjid cælkket, atte son læ sardnom bilkkadus-sanid Moses ja Ibmel vuostai. Ja si buokak, gudek diggest čokkajegje, gečče su ala, ja si oidne su muodoid nuftgo engel muodoid. Dalle celki bajemuš pappa: Lægo dāt ašše nuft? Stefanus vastedi roakka ja duodašti, atte son osko vanhemi Ibmel ala ja dorvast su balvvalægje Moses sarne ala. Su sarnes loapati son naft: Di gärra čæbetak! Di alelassi vuostaičuožžobetet Basse Vuoiņa, nuftgo maidai din vanhemak vuostaičuožžu. Gudemuža profetain æi doarradallam din vanhemak? Si godde sin, gudek ouddal juo muittalegje dam vanhurskas boattema, gæn bätten ja sorbmijægjen di lepet šaddam. Go si däm gulle de manai dat sin vaimoi čađa, ja si gäske bandidæsek su vuostai. Mutto son, dievva Basse Vuoiņast, gæčai bajas albmai, oini Ibmel hærvasvuoda ja Jesusa čuožžomen Ibmel olgiš gieda bældē; ja son celki: Gæča, mon oainam almid räppäsam ja olmu barne Ibmel olgiš gieda bældē čuožžomen. De si čurvvu alla jienain, dedde sin beljidæsek, manne ovtamielalažat su ala, hoigge su gavpugest olgus ja gædgadegje su. Mutto son rokkadalai ja celki: Hærra Jesus, vuostaivaldde mu vuoiņa! Dasto son luottadi čibbides ala ja čuorvoi alla jienain: Hærra, ale logatala sigjidi däm suddo! Ja go son læi däm cælkkam,

de oadđai son jabmemi. Ibmelbalolaš olbmak havdda-degje su ja adne stuora moraš-vaiddaga su bagjel. Ap. dag. 6—8.

66. Saulus jorggalæbme.

1. Saulus doarradalla særvvegodde. 2. Saulus oainatus Damaskusa gæino alde. 3. Saulus gastašuvvu.

1. Dam bæive, goas Stefanus gædgaduvvui, algi stuora doarradallam særvvegodde bagjel Jerusalemet, ja buok mattajægjek biedganegje Judea ja Samaria guovloi mietta, ærrebgo apostalak. Mutto dak biđgijuvvumak vagjolegje birra ja gulategje evangeliuma sane. Dai gaskast, guđek legje likkom Stefanusa goddujubmai ja doarradalle særvvegodde, læi muttom nuorra olmai, gæn namma læi **Saulus**. Son manai viesost vissui, valdi sikke olbmaid ja nissonid gidda ja suppiti sin giddagassi. Son manai maņemusta bajemuš papa lusa ja anoti sust girje **Damaskusa** synagogai, vai son, jos son gavdna dobbe Jesus mattajegjid, olbmaid daihe nissonid, dalle ožuši doalvvot daid čadnagasast Jerusalemi rangaštuvvut.

2. Mutto go son matkustedines bodi Damaskusa lakka, de baittegođi fakkistaga alme čuovgas su birra. Son gáčai ædnami ja gulai jiena, mi celki: Saul, Saul, manne doarradalak don muo? Son vastedi: Gi don læk, Hærra? Hærra celki: Mon læm Jesus, gæn don doarradalak. Čuožžel ja mana gavpugi; dobbe galgga dudnji celkkjuvvut, maid don galgak dakkat! Mutto dak olbmak, guđek vagjolegje su mielde, čužžu suorganemin, go si jiena galle gulle, mutto æi oaidnam ovtage. Go Saul čuožželi bajas, de i son oaidnam maidege, mutto su guoimek laiddijegje su gieđast ja ja dolvvu su Damaskusi. Ja i son oaidnam golma bæivvai, ja i son borram, ige son jukkame.

3. Damaskusest læi muttom mattajægje, gæn namma læi **Ananias**. Hærra celki sudnji oainatusast: Čuožžel ja mana dam balggai, mi goččujuvvu „njuolggaden“, ja jæra Judas viesost muttom olbma manḡai, gæn namma læ **Saulus Tarsest**; dastgo gæča, son læ rokkadallamen. Ananias vastedi: Hærra, ædnag olbmuin mon læm gullam dām olbma birra, man ollo bahaid son læ dakkam du basse olbmuidi Jerusale-mest, ja son læ dal ožžom famo bajemuš papain dabe gidda čadnat sin buokaid, gudek čurvvuk du nama. Mutto Hærra celki sudnji: Vuolge, dastgo dat læ munji valljijuvvum gaska-oabmen guoddet mu nama ouddan bakeni ja gonagasai ja Israel mānai ouddi. Dastgo mon aigom sudnji čajetet, man ollo son galgga gillat mu nama diti. Ananias manai, bođi vieso sisa, bijai giedaides su ala ja celki: Saul, vieljačam! Hærra Jesus, gutte almostuvai dudnji balgga alde, læ vuolgatam muo, vai don oažok fastain du oainod ja devddujuvvuk Basse Vuoiḡain. Ja dallanaga gäčče su čalmin nuftgo čuobmasak; ja son oažoi fastain su oainos, čuožželi ja gastašuvvui. Ap. dag. 9.

67. Kornelius.

1. Kornelius oažžo ravvaga goččot Pietara lusas. 2. Pietar oainatus. 3. Pietar Kornelius viesost.

1. De læi muttom soattejoavko oaivve-olmai **Sesareast**, gæn namma læi **Kornelius**. Son læ vanhurskes ja ibmelbalolaš obba su daloines, addi olbmuidi ædnag addaldagaid ja rokkadalai alelassi Ib-meli. Go son muttom bæive læi fastomen ja rokka-dallamen, de bođi Ibmel engel su lusa ja celki: Kor-nelius! Du rokkus læ gullujuvvum, ja du addaldagak læk bagjanam bajas muitton Ibmel oudast. Vuolgat dal olbmaid **Joppi** ja viežat Simona, gutte goččujuvvu

maidai Pietaren! Son galgga dudnji cækket, maid don berrick dakkat. Kornelius vuolgati farga golm olbma Joppi viežžam diti Pietara.

2. Nubbe bæive, go dāk golm olbma legje maikuštæmen Joppe guvllui, de goarņoi Pietar gato ala rokkadallam vāras. Go son læi rokkadallamen, de rottašuvvui son Vuoiņast, ja son oini alme rāppāsam ja litte boattenen vuolas almest, ja dam siste legje sikke buttes ja buttesmættom šivetak. Ja jiedna celki sudnji: Čuožžel, Pietar, njuova ja bora! Mutto Pietar vastedi: Im eisege, Hærra, dastgo im mon læk goassage borram maidege æppebasid daihe buttesmættomid. Jiedna celki fastain: Maid Ibmel læ buttestam, ik don galga cækket dam buttesmættosen! Dat dāpatuvai golma gærde, ja litte valddujuvvui fastain bajas albmai. Mutto go Pietar læi jurdašæmen dam bællai, maid dāt oainatus galgai makset, de celki Vuoiņa sudnji: Gæča, golm olbma occek du. Mana sin mielde, alma æppedkættai, dastgo mon læm sin vuolgam. De niejai Pietar vuolas, gočoi sin sisa ja addi sigjidi igjasaje vistest. Nubbe bæive vulgi son singuim, ja soabmasak vieljain Joppest manne su mielde Sesareai.

3. Pietar manai Kornelius lusa, vaiko Judalaš olbmai i læm lovalaš guoimevuoda adnet bakeniguim. Kornelius læi su vuorddemen ja læi čoakkai goččom su lagamuš ustebides. Son muittali Pietari su oainatusas ja celki maņemužži: De læp mi dal čoakest, gullam diti buok dam, mi dudnji læ Ibmelest goččujuvvum. De Pietar celki: Duodai mon dovdam dam, atte Ibmel i gæča olmui muodoidi, mutto buok albmuigi gaskast læ dat, gutte sust balla ja dakka vanhurskesvuoda, sudnji dokkalaš. Ja son gulati sigjidi evāngeliuma Jesus Kristus birra ja loapati su sarnes naft; Juokkehaš, gutte osko sudnji, galgga oažžot

suddoi andagassi addujume su nama bokte. Go Pietar læi ain sardnomen, de bodi Basse Vuoiḡa sin buokai bagjeli, guḡek su sane gulle. Dalle celki Pietar: Mattago guttege gielddet daid gastašuvvumest čacin, guḡek læk ožžom Basse Vuoiḡa, nuftgo migis. Ja son gočoi sin gastašuvvut Jesus Kristus nammi.

Go dat diedetuvvui Jerusalemest, de naggatalle birračuppjuvvum vieljak Pietarin ja celkke: Don mannik olbmai lusa, gæk æi læm birračuppjuvvum, ja borrik singnim. Mutto go Pietar læi muittalam sigjidi buok dapatusaid, nuftgo dak legje šaddam, de si lodkudegje ja maidnu Ibmela ja celkke: De læ nabbo dalle Ibmel addam maidai bakenidi jorggalusa ællemi! Ap. dag. 10, 11.

68. Antiokia særvvegodde.

Mattajægjek, guḡek dal legje biḡgijuvvum dam aḡestusa bokte, mi bodi Stefanus bagjeli, vagjolegje birra **Foinikia**, **Kypros** ja **Antiokia** ragjai; æige si sardnom sane oktige, ærrebgo Judalažaidi. Mutto sin gaskast legje soames olbmak Kyprosest ja **Kyrenest**, guḡek legje boattam Antiokiai, ja si sardnu dobbe bakenidige évangeliuma Hærra Jesus birra. Hærra gietta læi sin mielde, ja stuora olmušjoavkko osku ja jorggalegje ječaidæsek Hærra guvllui. Mutto go saggak dām birra botte Jerusalem særvvegodde beljidi, de si vuolgategje **Barnabasa** Antiokiai. Go son læi dokko boattam ja oini Ibmel arbmodujid, de šaddai Barnabas illoi ja nævoi sin bissot duodalaš vaimoin Hærra lutte; dastgo Barnabas læi buorre olmai ja dievva Basse Vuoiḡast ja oskost. Ja ollo olbmuk dolvvjuvvujegje Hærra lusa. Barnabas manai dobheld **Tarsosi** occam diti Saulusa; ja go son gavnai

su, de doalvoi son maidai su Antiokiai. Dobbe oroiga soai ovtast gæos jage særvvegoddest ja oapateiga olbmuid. Ja Antiokiast goččujuvvujegje mattajægjek vuostačedin **kristalažžan**. Ap. dag. 11.

69. Paulus almot evangeliuma bakenidi.

1. Barnabas ja Paulus vuolgatuvvuba sardnedet evangeliuma bakenidi. 2. Paulus ælla Jerusalemest. 3. Paulus almot evangeliuma Makedoniast. 4. Paulus dolvvujuvvu čadnagasast Romai.

1. Go dak profetak ja oapatægjek, guđek legje Saulusin ja Barnabasin Antiokia særvvegoddest, legje adnemen ibmelbalvvalusa ja borakættaivuodaid, de celki Basse Vuoign̄a: Čulddet munji Barnabasa ja Saulusa dam dakkoi, masa mon læm sodno goččom. De adne si borakættaivuodaid, rokkadalle, bigje gieđaidæsek sodno ala ja luitte sodno vuolgget. Soai borjasteiga vuostačedin Kyprosi ja dubbeld **Ucca Asiai**. Saulus goččujuvvu dam aige rajest **Paulusen**. Soai gulateiga evangeliuma stuora roakkadvuodain, sikke Judalažaidi ja bakenidi, ja rakadeiga ædnag særvvegoddid. Mutto go Judalažak hilggu Ibmel sane, de jorgideiga Paulus ja Barnabas bakeni bællai, ja si vuostaivaldde iloin bestujume sane. Go soai leiga gillam ollo vaive ja doarradallajume, de macaiga soai Antiokiai. Dobbe gočoiga soai særvvegodde čoakkai ja muittaleiga, man stuora dagoid Ibmel læi dakkam sodno bokte, ja moft son læi ravastam bakenidi osko uvsa.

2. De botte muttomak Judeast Antiokiai, gudek oapategje vieljaidi, atte si æi mate šaddat audogassan, jos si æi divte ječaidæsek birračuppjuvut Moses laga mielde. Dalle vuolgati særvvegodde Paulusa,

Barnabasa ja muttom æraid vieljain Jerusalemi die-
doštam diti apostalin sin arvvalusa dām aše dafhost.
Apostalak ja vuorrasak botte čoakkai raððadallam
diti. Go si legje raððadallam, de arvvaledge si, atte
i mikkege æra nodid bigjujuvvu vieljai ala, ærrebg
dak darbašlaš gædnegasvuodak, atte si adnek ječai-
dæsek buok æppe-ibmeli oaffarin, varast, lappasuttum
biergost ja fuorruvuodast erit. Dāid sagaid buvtiga
Paulus ja Barnabas Antiokiai, go soai macaiga ruok-
tot, ja soai vuostaivalddujuvuiga dobbe stuora iloin.

3. Go dalle vieljak legje luottam Paulusa Ib-
mel armo halddoi, de vulgi son matkasis ja almoti
evangeliuma bakenidi. Son manai vuoččan dai Ucca
Asia særvvegoddidi, maid son læi Barnabasin su vuos-
tas raiso-aigestes rakadam, nanosmatti daid ja manai
dasto duobbeli buok Ucca Asia čada **Troasi**. Dobbe
oini son ikko oainatusa siste muttom Makedonialaš
olbma, gutte celki sudnji: Boađe **Makedoniai** ja väket
min! Ja son manai dakkevidi Europai ja almoti
evangeliuma Makedoniast ja Greka-ædnamest. Ædnag
jagi gæčest bodi son Antiokiai ruoktot. Go son læi
orrom dobbe muttom aige, de vulgi son vela ovta
gærde dai guovloidi, gost son læi ouddal almotam
evangeliuma ja nanosmatti vieljaid oskost.

4. Go Paulus læi fidnam nubbe gærde Grekast,
de manai son Jerusalemi. Dobbe son Judalažai vaše
diti valddujuvvui gidda ja luittijuvvui Romalaš oaivve-
olbmai gitti Sesareast, gost son læi fanggan guokte
jage. Go Romalaš ædnamhærra aigoi su luovosen
luottet, de sardnu Judalažak dam vuostai. Paulus
fertti dalle naketet su ašes kæisar ouddi, ja son dolv-
vujuvvui damditi Romai. Romast læi son guokte jage
giddagasast, mutto oažoi assat su ječas vuovrvie-
sostes daina soatte-olbmain, gutte su fakti. Dobbe
valdi son lusas sin buokaid, guðek botte su lusa,

sardnedi sigjidi roakka Ibmel valddegoddest ja mat-tati sin Jesus Kristus birra. Däm aige, nuftgo mai-dai su oudeb matkestes, čali Paulus ædnag girjid dai særvvegoddidi, maid son læi rakadam. Golm nubbe loges dain girjin læk vurkkijuvvum Odda Testamenti. Muttom baikin su girjin oidnujuvvu, nuftgo son lifci oššom fastain su luovosvuodas ruoktot ja fastain vuolggam almotet evangeliuma. Muittalusai mielde særvvegodde boarrasamus aigi rajest læ son dastman-ŋel maccam ruoktot Romai, gost son, nuftgo muitta-luvvu, læ gillam martyr-jabmema dam goaves doarra-dallamest, maid kæisar Nero rakadi kristalažai vuos-tai. Ap. dag. 13—28.

Odda Testamenta girjek læk:

Historialaš girjek: Matteus evangelium, Markus evangelium, Lukas evangelium, Johannes evangelium ja Apostali dagok.

Mattatus-girjek: Paulus 13 epistola, namalassi: 1 Romalažaidi, 2 Korintalažaidi, 1 Galatalažaidi, 1 Efesialažaidi, 1 Filippensalažaidi, 1 Kolossensalažaidi, 2 Tessalonikalažaidi, 2 Timoteusi, 1 Titusi ja 1 Filemoni; Girje Ebrealažaidi, Pietar 2 epistala, Johannes 3 epistala, Jakob epistal ja Judas epistal.

Profetalaš girje: Johannes almostus.

Israel olbmui historia aiggetaval, odda guoratallami mielde.

Boares testamenta.

Kristus riegadäme ouddal.

- 2300. Abraham boatta Kanaani.
- 1400. Israel mänak vuolggek Egyptenest olgus.
- 1350—1100. Josva ja duobmari aigge.
- 1100—978. Gonagasai raddim-aigge valdegodde juokkem ouddal.
- 1100—1060. Samuel, Saul.
- 1100—586. Gonagasai raddim-aigge.
- 1060—1020. David gonagassan.
- 1020—980. Salomo raddim-aigge.
- 1016. Salomo algga rakadet tempela.
- 978—586. Valdegodde jukkujuvum.

A. Israel valdegodde.

- 978—957. Jerobeam raddim-aigge.
- 911—889. Akab gonagassan. Elias.
- 886—875. Joram gonagassan. Elisa.
- 812—772. Jerobeam II gonagassan. Jonas.
- 731—722. Hoseas gonagassan.
- 722. Valdegodde duššadubme.
- 330. Tempel Garitsim vare alde.

B. Juda valddegodde.

- 978—962. Rehabeam gonagassan.
 741—726. Akas raddim-aigge. } Esaias.
 725—696. Hiskias gonagassan. } Mika.
 701. Sanherib birrastatta Jerusalema.
 696—641. Manasse gonagassan.
 639—608. Josias raddim-aigge.
 626. Jeremias virgge algga.
 608—597. Jojakim raddim-aigge.
 608. Nebukadnesar valdda Jerusalema.
 597. Jojakin gonagassan.
 596—586. Sedekia raddim-aigge.
 591—569. Hesekiel virgge aigge.
 586. Jerusalem duššadubme.
 538. Ruoktot boattem Babel fangavuodast
 Serubabel doalvvom vuolde.
 516. Tempel vihatam.
 458. Ruoktot boattem Esra doalvvom vuolde.
 445. Ruoktot boattem Nehemias doalvvom vuolde.
 333. Aleksander, dat Stuoress, valdda Judalažai
 ædnam.
 320. Judalažak šaddek Egypten gonagasai
 vuollai.
 198. Judalažak šaddek Syria vuollai.
 175—164. Antiokus Epifanes gonagassan.
 167. Makkabealažai bestujume-soatte algga.
 63. Romalažak valdde Jerusalema.
 37. Kr. r. o.—4. Kr. r. m. Herodes, dat Stuoress,
 Judalažai raddijægjen.

Ođđa testamanta.**Kristus riegedæme mannel.**

- 4—39. Herodes Antipas raddijægjen.
 26—36. Pontius Pilatus ædnamhærran.

36. Saulus jorggalus.
- 39—44. Herodes Agrippa I, sagjasaš raddijægje.
44. Jakob, dat boarrasæbbo, čæbet čuppujuvvu.
- 45—48. Paulus vuostas matke.
50. Apostali čoakke Jerusalemest.
- 51—54. Paulus nubbe matke.
- 52—60. Feliks.
- 54—68. Nero kæisaren.
- 55—59. Paulus goalmad matke.
59. Paulus šadda giddagassi.
- 60—62. Porsius Festus.
61. Paulus vuolgatuvvu Romai.
67. Pietar ja Paulus gillaba martyr-jabmema.
70. Pilatus hævat Jerusalem tempela ja obba gavpuga.

Oanekas Kanaan geografia.

Namak. Abrahami „loppeduvvum ædnam“ namma Kanaan ænam surgid ædnam alggo-assin, Kananitalažain, ja oavelduvui daina vuoiggadet duššefal ædnam **Jordan** viestar bælde; nuortas oasse goččuuvui **Gileaden**. Namma **Palestina** boccid Filistealažain, gudek bargge dam valddet gilvvoi Israel manaiguim.

Rajek. Davvelist **Libanon** ja **Hermon** varek, viesterest **Gaskamærra**, nuorttalest **Syria** ja **Arabia** mæcce-ædnamak. Kanaan ragji olggobælde asse lagas albmugak: davvelist **Foinikialažak**, guđi mærkalaš gavpugak legje: **Tyrus** ja **Sidon**; oarjelist **Filistalažak**; maddelist **Amalekitalažak** ja **Edomitalažak** (Idumealažak); maddenuorttalist **Midianitalažak**; nuorttalist **Moabitalažak**, **Ammonitalažak**, ja gukken davvelist **Aramealažak** (daihe **Syrialazažak**), gæidi gavpugak: bæggalmas **Damaskus**, **Tadmor** daihe **Palmyra** ja maḡeb aigest **Antiokia**. Gukkebužast nuorttalist legje: **Assyrialazažak**, guđi oaiivvegavpug læi **Ninive**, ja **Babylonialazažak** Kaldea daihe Sinear ædnamest, guđi oaiivvegavpug læi **Babel**. Oarjelist legje **Egyptalažak**.

Ædnam-juokko. Go ænam šaddai valddujuvvum, jukkujuvvui dat guokt nubbe lokkai sokkagoddai naft: Dam maddelaš oase oažoi **Simeon** sokka, ja dast læi gavpug **Bersaba**, Isak orromsagje. Ædnam dast davvelažži oažoi **Juda** sokka, ja dast legje gavpugak: **Jerusalem** (52 kilom. Gaskamærast ja 22 km. Jorda-

nest erit; læi vuoddoduvvum 4 čoro ala, main Sion ja Moria bæggalmasak), **Betlehem** (8 km. maddeli Jerusalemest erit); **Hebron** gukkebužast maddelist ja **Engeddi**, Jabmam mæra lutte. Judast davvelažži læi **Benjamin** sokka, dast gavpugak: Palmegavpug **Jeriko** ja **Rama**, Samuel assam-sagje. Benjaminest viesteri læi **Dan** sokka. Dan ja Benjamin davvelbælde **Efraim** šaddolaš guovlok, gavpugiuim: **Silo**, **Betel**, **Sikem** ja **Samaria**. Bælle **Manasse** sogastasai **Efraim** davvelbælde. Dast læi Kristus aige dat gulostuvvam **Sesarea** Gaskamæra gaddest. Gaskamæra gadde mietta læi **Asser** sokkagodde. Asser ja Jordan gaskast læi **Isaskar**, **Sebulon** ja **Naftal** sokkagoddi oasse. Dast legje gavpugak: **Jisrel**, Akab havskotallam-guovllo; **Nasaret**; Galilea mæra gaddest: **Tiberias**, **Magdala**, **Betsaida**, **Kapernaum** ja **Koratsim** (dalaš aige gædžečobman). Davemusast læi bælle **Dan** sokkagoddest. Mutto Jordan nuorttalist legje sokkagoddek: Bælle **Manasse** sokkagoddest davvelist, **Ruben** maddelist ja dai gaskast **Gad**, gost læi gavpug **Pella**, gosa kristalažak bataregje Jerusalem hævatusast. Guovllo oarjeli Galilea mærast goččujuvvui Dekapolen (= loge gavpuga), go dast orru loge arvo gavpuga.

Jesus aige læi ænam jukkujuvvum **njællje** oasai, maddelist **Judea**, masa gulle Juda, Benjamin, Dan sokkagoddek ja muttom oasek Efraim sokkagoddest; **Samaria** gaskast, gost asse oasek Efraim, Manasse ja Isaskar sokkagoddi; **Galilea** davvelist, ja gulle dasa sikke Sebulon, Asser, Naftal sokkagoddi ædnamak ja okta oasse Isaskar ædnamest; **Perea** nuortas guvllui Jordanest, masa gulle Ruben, Gad sokkagoddek ja bælle Manasse soga ædnamin.

Olmušlokko læi, go valddegodde læi stuoramus David ja Salomo aigin, 8 milliona.

Kanaan ædnam **gukkodak** læi Bersabast Hermoni 240 km. arvo ja **govddodak** 100 km. arvo.

Varek. Varek læk stuoramus oassai baljes, cæg-gos kalkvarek, mai gaskast læk čiegnalis vuomek. Alemus varek læk: **Libanon** (= vilggis varre) ja **Antilibanon**, man ala læ muottagægjas čorro **Hermon** (2,000—3,000 m.). Galileast læk fuomašattemusak: **Tabor**, **Gilboa** ja **Karmel**; Samariast **Garitsim**. Obba Judea læ okta värreguovllo, gost læ **Oljovarre**. Nuortalest Jordan ollek varek 1,000 m. allagvutti, ja fuomašattemus dain læ **Nebo**.

Čacek. Gaskamerri golgga Kison jokka, **Jabmam merri**: **Jordan**, mi algga **Merom** javrest, golgga **Genesaret** javre čada ja valdda aldsešis oalggejokkan nuorttan **Kerit** jogača ja **Jabbok** joga, ja **Kidron** Jerusalem mæddel.

Aibmo læ bivvales. Aiggeboddok læk: arvve- ja fiertto-aigge. Gæsseg læk bæivek bakkas, ijak læk jaldos.

Šaddoin namatuvvusek gordnešlajak ja šaddomuorak, ja maidai dak gulostuvvam **Libanon sedermuorak** (main maidai dal læk orromen muttom čuodtek), haikak, terebintek, tamariskek, kypresek ja palmemuorak Jeriko lutte, ja maidai sagga čabba rasek.

Spirin gavdnujuvvujek, ærreb viessošivetak, savcak, čoarvvešivetak, gicek, asenak, hæppušak sođi doallam diti ja kamelak, maidai mæcce-bædnagak ja -bussak, gumpek ja guovčak, erinoamačet **Libanon** alde, hyenak ja šakalak. Maidai legjonak gavdnujuvvujegje Jordan vuomest.

Bibalsanek,
heivvituvvumak Bibal Historia mielde.

Čokki

F. W. Sundvall.

Basse čallagi mielde samas čokki

Aukusti Hakkarainen.

Pastor.

Hiblasnek

1877. Hiblasnek. Hiblasnek. Hiblasnek.

1878. Hiblasnek. Hiblasnek. Hiblasnek.

1879. Hiblasnek. Hiblasnek. Hiblasnek.

1880. Hiblasnek. Hiblasnek. Hiblasnek.

1881. Hiblasnek. Hiblasnek. Hiblasnek.

1882. Hiblasnek. Hiblasnek. Hiblasnek.

1883. Hiblasnek. Hiblasnek. Hiblasnek.

1884. Hiblasnek. Hiblasnek. Hiblasnek.

1885. Hiblasnek. Hiblasnek. Hiblasnek.

1886. Hiblasnek. Hiblasnek. Hiblasnek.

1887. Hiblasnek. Hiblasnek. Hiblasnek.

1888. Hiblasnek. Hiblasnek. Hiblasnek.

1889. Hiblasnek. Hiblasnek. Hiblasnek.

1890. Hiblasnek. Hiblasnek. Hiblasnek.

1891. Hiblasnek. Hiblasnek. Hiblasnek.

1892. Hiblasnek. Hiblasnek. Hiblasnek.

1893. Hiblasnek. Hiblasnek. Hiblasnek.

1894. Hiblasnek. Hiblasnek. Hiblasnek.

1895. Hiblasnek. Hiblasnek. Hiblasnek.

Boares testamenta.

1. Sivdnedæbme.

Ebr. 11: 3. Osko bokte mī arvvedep, atte mailbme læ rakaduvvum Ibmel sanin, nuft atte dak oamek, maid oaidnep, æi læk boattam dain, mak læk oidnusist. Gapp. 13. *)

Salm. 33: 6. Almek læk sivdneduvvum Hærra sanin, ja buok dai vækka su njalme vuoiņasain. Gapp. 13.

Mal. 2: 10. Igo mist buokain læk okta Ačče? Igo okta Ibmel læk min sivdnedam? Gapp. 12.

Ef. 1: 4, 5. Ibmel læ valljim min Kristus siste, ouddalgo mailme vuodđodus bigjujuvvui, vai mī lifčimek basek ja laitemættomak su muodoi oudast, go son læ rakisvuodast asatam min mānai vuoigadvutti Jesus Kristus bokte. Gapp. 11.

Kol. 3: 16. Diktet Kristusa sane orrot valljogasat ječaidædek gaskast buok visesvuoda siste, nuft atte di oapatepet ja muitotepet gutteg guimidædek salmai, gitoslavllagi ja vuoiņalaš værsaiguim, lavloedinædek armo bokte din vaimoidædek siste Hærrai. Gapp. 50.

2. Suddojorralæbme.

Jak. 1: 15. Dastmaņnel, go anestubme læ sakanattam, de suddo dat riegadatta. Gapp. 30.

Rom. 6: 23. Suddo balkka læ jabmem. Gapp. 25.

*) Ođđa katekismusast.

Rom. 5: 12. Nuftgo ovta olbmu bokte suddo læ boattam mailbmai ja suddo bokte jabmem, nuft læ jabmem čadabakkim buok olbmuidi, dainago si buokak læk suddodam. Gapp. 26.

3. Kain ja Abel.

1 Jos. 3: 15. Juokkehaš, gutte vašot vieljas, læ olmušgodde, ja di diettebetet, atte i ovtage olmušgoddest læ agalaš ællem bissovaš. Gapp. 55.

2 Kor. 7: 10. Moraš Ibmel [miela] mielde dugjo jorggalusa audogasvutti, mi i gattujuvvu; mutto mailme moraš dugjo jabmema. Gapp. 138.

4. Suddo-ulle.

Rom. 8: 7. Oaže hallo læ vašše Ibmel vuostai; dastgo dat i læk Ibmel laki gulolaš igē dat matege læt. Gapp. 70.

Ebr. 11: 7. Osko bokte rakadi Noah, Ibmelest ravvijuvvum dam birra, mi i vela oidnujuvvum, Ibmel balost arka su dalos bestujubmen, ja dam bokte dubmi son mailme, ja šaddai osko vanhurskesvuoda arbbijægjen.

Salm. 103: 8, 13. Hærra læ vaibmolaðes ja arbmogas, gierddavaš ja rigges arbmogasvutti. Nuftgo ačče arkalmasta manaiðes, nuft arkalmasta maidai Hærra sin, guðek sust ballek. Gapp. 7.

5. Babel toardna.

Jer. 9: 23, 24. Nuft cælkka Hærra: Allus vises olmuš ramedeku ječas su visesvuodastes, ja allus gievras olmuš ramedeku ječas su gievravuodastes, allus rigges olmuš ramedeku ječas su riggesvuodastes; mutto dat, gutte aiggo ječas ramedet, son ramedekus ječas dast, attē son læ jiermalaš ja dovdða nuu.

Sanel. 10: 24. Mast ibmelmættom olmuš hirmastuvva, dat galgga boattet su bagjeli.

6. Abram goččom.

Ebr. 11: 8. Osko siste læi Abraham gulolaš, go son goččujuvvui vuolggat dam ædnami, maid son galgai valddet arbbenes, ja son vulgi, vaiko son i diettam, gosa son bodiš.

Ebr. 1: 1. Osko læ doaivvagi duotta vuoddo ja oaidnemættom aši njuolggadus. Gapp. 139.

7. Abram ja Lot.

Ebr. 12: 14, 15. Bivddet rafhe buokaiguim ja bivddet bassevuoda, mantaga i oktage oažo Hærra oaidnet; ja varoteket, amas guttege gaidat Ibmel armost erit. Gapp. 149.

Gal. 5: 13. Balvvaleket gutteg guimidædek rakisvuoda siste! Gapp. 159.

8. Ibmel litto Abramin.

Rom. 4: 3, 5. Abraham oskoi Ibmeli, ja dat lokkujuvvui sudnji vanhurskesvuottan. Gutte i dorvast dagoi ala, mutto osko su ala, gutte ibmelmætoma vanhurskesen dakka, sudnji lokkujuvvu su osko vanhurskesvuottan. Gapp. 140.

Es. 55: 8, 9. Mu jurddagak æi læk din jurddagak, ja din gæinok æi læk mu gæinok, cælkka Hærra; dastgo nuftgo albme læ aleb go ænam, nuft læk mu gæinok alebuk go din gæinok, ja mu jurddagak alebuk go din jurddagak. Gapp. 157.

9. Ibmel almostatta ječas Abrahami Mamre haikka-vuovdačest.

Ebr. 13: 2. Allet vajaldatte buorrevuoda matkalažai vuostai, dastgo dam bokte læk muttomak, alma diedekættai, engelid guossen vuostaivalddam.

Ebr. 11: 1. Osko læ doaivvagi duotta vuoddo ja oaidnemættom aši njuolggadus. Gapp. 139.

10. Ibmel dubme Sodoma ja Gomorra.

Jak. 5: 16. Vanhurskes olbmui rokkus vægja ædnag, go dat læ duodalaš.

Ebr. 1: 14. Engelak læk balvvalægje vuoinak, vuolgatuvvum balvvalet sin, guđek arbbijek audogasvuoda. Gapp. 20.

11. Isak riegadæbme ja oaffaruššujubme.

Salm. 33: 4. Hærra sadne læ duotta, ja buok su dakko læ oskaldas. Gapp. 7.

Jak. 1: 12. Audogas læ dat olmai, gutte gierdavažžan gilla gæčcalusa; dastgo go son læ gæčcaluvvum, de galgga son oažžot ællem kruono, maid Hærra læ loppedam sigjidi, guđek su rakistek. Gapp. 34.

12. Isak naittalæbme.

Ef. 6: 5—8. Di balvvalægjek, jægadeket din isedidadek oaže mielde baloin ja doargestemin din vaimodek ovtgærddasašvuoda siste, nuftgo Kristusa, allet guoktelašvuodain olbmui miela mielde, mutto nuftgo Kristus balvvalægjek, guđek dakkek Ibmel dato vaimostæsek, go si buoremielalašvuodain balvvalæk Hærra ja æi olbmuid, dieddedin, atte maid burid juokkehaš dakka, dam galgga son fast oažžot Hærrast, daihe son læ balvvalægje daihe ised.

Sanel. 19: 14. Viesso ja obmudak læ arbbe vanhemin, mutto jiermalaš nisson boatta Hærrast.

13. Isak ja su barnegnovtos.

Ebr. 12: 16. Varoteket, amas guttege læt furušaegje daihe æppebasse, nuftgo Esau, gutte dušše ovta borramuš-oase oudast vuvdi su vuostasriegadæme vuoggadvuodas.

14. Isak buristsivdned barnides.

1 Piet. 2: 1. Damditi erit bigjet buok baha-vuoda ja buok bettusa ja guoktelašvuoda ja gadaš-vuoda ja buok sælgebælde sardnoma. Gapp. 63.

Sanel. 19: 5. Værre duodaštægje i bæsa rangašt-kættai, ja dat, gutte vuoignu giellasid, i galga bæssat. Gapp. 63.

15. Jakob batar Karani.

Jer. 23: 23, 24. Læmgo mon Ibmel, gutte fal læm lakkasist, cælkka Hærra, ingo mon læm Ibmel, gutte læm maidai gukken? Mattago guttege čiekkat ječas nuft čiegos sagjai, atte im mon mate su oaidnet? cælkka Hærra. Imgo mon dævde almid ja ædnam, cælkka Hærra. Gapp. 7.

16. Jakob Laban lutte.

Gal. 6: 7. Allet čagjadada, Ibmel i divte ječas bilkkeduvvut, dastgo maid olmuš gilvva, dam galgga son maidai lagjit. Gapp. 33.

Rom. 8: 31. Jos Ibmel læ min bæle, gi matta dalle læt min vuostai?

17. Jakob macca ruoktot Kanaan ædnami.

Salm. 50: 15. Čuorvo muo du hæðestad, de mon datom du väketet, ja don galgak muo ramedet. Gapp. 150.

Dan. 9: 18. Æp mi min vanhurskesvuoda dagoidæmek ala vuodod min vuollegis adnomidamek, maid mi vuolas bigjap du muođoi ouddi, mutto du stuora vaibmoladesvuoda ala. Gapp. 155.

Ef. 3: 20. Ibmel vægja buok bagjel dakkat sagga valljogasabut, go maid mi rokkadallap daihe arvvedep. Gapp. 157.

18. Josef ja su vieljak.

1 Joh. 3: 15. Juokkehaš, gutte vašot vieljas, læ olmušgodde, ja di diettebetet, atte i ovtage olmušgoddest læk agalaš ællem bissovaš. Gapp. 55.

Jak. 1: 15. Dastmanŋel, go anestubme læ sakanattam, de suddo dat riegedatta. Gapp. 30.

Jak. 1: 12. Audogas læ dat olmai, gutte gierdavažžan gilla gæčcalusa; dastgo go son læ gæčcaluvvum, de galgga son oažžot ællem kruono, maid Hærra læ loppedam sigjidi, gudek su rakistek. Gapp. 34.

19. Josef Potifar lutte ja giddagasast.

Rom. 13: 13, 14. Vagjolekop mi sivolažžan, nuftgo bæivveg, allop borišvuodast ja jugišvuodast, allop važišvuodast ja nuoskevuodast, alloppe ridost ja gadašvuodast; mutto garvvodeket Hærra Jesus Kristusa, ja allet ane fuola oažžest himoi bajasboktemi. Gapp. 60.

Gal. 5: 13. Balvvaleket gutteg guimidædek rakisvuoda siste. Gapp. 159.

20. Josef aledubme.

Rom. 11: 33. O dat Ibmel riggesvuoda, visesvuoda ja dieđo čieŋŋalvuotta! Man suoggardallamættomak læk su duomok, ja guoratallamættomak su gæinok! Gapp. 7.

21. Josef vieljak bottek Egypteni.

Jer. 2: 19. Du bahavuotta bagad du, ja du eritjorralæmek rangašteŋk du; dovidid dalle ja oaine, atte dat læ baha ja bačča, go don hilgok Hærra, du Ibmelad, ja go mu ballo i læk du oudast, čuogja Hærra, Hærra Sebaot sadne. Gapp. 34.

22. Josef dovdat ječas su vieljaidasas.

Sanel. 28: 13. Dat, gutte čiekka su værredagoides, i ane maidege likkoid; mutto dat, gutte dov-dasta ja hæitta daid, gavdna arkalmastujume. Gapp. 162.

Gall. 6: 1, 2. Vieljačidam, jos maidai olmuš hoapost šaddage mæddatallat mange suddoi, de väketeket daggar olmu, di vuoinalažak, lojesvuoda vuoi-ñain, ja varot ješječad, amad maidai dongis šaddat gæččaluvvut Guddet gutteg guimidædek nođid, ja devddet nuft Kristus laga. Gapp 159.

23. Jakob manna Egypteni.

1 Mos. 50: 20. Di jurdašeidek mu vuostai bahaid, mutto Ibmel læ jurdašam dam buorren. Gapp. 33.

24. Jakob buristsivdned su barnides. Jakoba ja Josefa jabmem.

Ebr. 11: 21, 22. Osko siste buristsivdnedi Jakob, go son læi jabmemen, goabbašagaid Josef barnid. — Osko siste sarnoi Josef, go son læi jabmemen, Israel mānai olgusvuolggem birra ja addi ravvaga su davtides harrai.

25. Moses riegadæbme ja bajasgessujubme.

Ebr. 11: 23. Osko bokte čikkujuvvui Moses, go son læi riegadam, golbma mano su vanhemines, dainago soai oiniga, atte māna læi čabbes ja æba soai ballam gonagasa goččomest.

Ebr. 11: 24—27. Osko bokte biettali Moses, go son læi šaddam stuoresen, goččujuvvumest Farao nieida bardnen ja vallji ouddal bahaid gillat Ibmel albmuġin go adnet suddo aiggasaš navdašæme, go son ani Kristus higjadusa stuoreb riggesvuottan go Egypten davverid; dastgo son gæčai balka bællai. Osko bokte vulgi son Egyptenest ige ballam gonagasa moarest; dastgo son læi bissovaš, dego son oainaši dam oaidnemættoma.

26. Moses goččom.

1 Piet. 5: 5. Leket buokak gutteg guimidasa-dek vuolebužak ja garvoteket ječaidædek vuollegaš-vuodain; dastgo Ibmel čuožžo čævllas olbmui vuostai, mutto vuollegažaidi adda son armo.

2 Kor. 12: 9. Læge duttavaš mu arbmoi; dastgo mu fabmo ollašuvvu hægjovuoda siste.

27. Moses Farao oudast.

2 Tess. 2: 11, 12. Ibmel vuolgat sigjidi famolaš čagjadusaid, vai si oskuše giellasid; vai si buokak šaddaše dubmijuvvut, guđek æi læk duottavuoda oskom, mutto læk likkom vanhurskesmættomvutti. Gapp. 135.

28. Israel gagjubme Egyptenest.

Rom. 8: 31. Jos Ibmel læ min bæle, gi matta dalle læt min vuostai.

Salm. 50: 15. Čuorvvo muo du hædestad, de mon datom du væketet, ja don galgak muo ramedet. Gapp. 150.

29. Matke ruksis mæra rajest Sinai ragjai.

1 Piet. 5: 7. Bigjet buok din morrašædek su ala, dastgo son adna fuola din oudast.

Salm. 23: 1, 2. Hærra læ mu baiman, i must vailo mikkege. Ruonas giddidi son livvoda muo, vuoi-ŋadusa čaci lusa laidde son muo dokko.

30. Ibmel litto Israelin. Laga addem.

Gapp. 36.

Joh. 1: 17. Laka læ addjuvvum Moses bokte; arbmo ja duottavuotta læ šaddam Jesus Kristus bokte. Gapp. 112.

Mark. 12: 30, 31. Don galgak rakistet Hærra, du Ibmelad, obba du vaimostad ja obba du sielostad ja obba du mielastad ja obba du famostad. Dæt læ dat stuoramus bakkom. Ja nubbe, mi læ sæmmalagas, læ dæt: Don galgak rakistet du lagamužad nuftgo ješječad. I læk mikkege æra bakkomid stuoreb go dæk. Gapp. 67.

Ebr. 9: 14. Kristus varra, gutte agalaš Vuoiņa bokte oaffarušai ječas laitemættosen Ibmeli, buttesta min oamedovdo jabmem dagoin erit balvvalam vāras dam ælle Ibmel. Gapp. 71.

31. Almug gaidda erit. Litto odasmattujuvvu.

2 Mos. 20: 4. Ale daga aldsesad maidege čupujuvvum govaid daihe maidikkenessi govaid. Gapp. 39.

Jes. 40: 18. Gænen aiggobetet di værddedet Ibmela, daihe maid govaid aiggobetet di bigjat su balddi. Gapp. 40.

1 Joh. 2: 1–2. Mu manačidam, dām mon čalam digjidi, amadek di suddōdet; ja jos guttege suddōd, de mist læ bæloštægje Ače lutte, Jesus Kristus, gutte læ vanhurskes. Gapp. 95.

Ebr. 9: 24. Kristus i læk mannam dam giedaiguim dakkujuvvum basse saje sisa, mi læ dam duotta basse saje govva, mutto son manai alme ječas sisa, almostuvvam vāras dal Ibmel muodoi ouddi min oudast. Gapp. 91.

32. Littogoatte ja ibmelbalvvalus.

Ebr. 10: 1. Lagast læ dušše boatte buri suoivan ja i dai buri govva ješ.

Kol. 2: 16, 17. Allus oktage din dubmijeku borramuša daihe jukkamuša diti daihe basse bæive daihe odđa mano daihe sabbat dafhost, mak læk dam suoivan, mi galgai boattet, mutto rumaš læ Kristusa.

33. Israel olbmuk mæcest.

Joh. 3: 14, 15. Nuftgo Moses bajas bajedi gærbmaša mæcest, nuft berre olbmu bardne bajas bajede

duvvut, amas oktage, gutte su ala osko, lapput, mutto vai agalaš ællem son oažžo.

34. Mosesa jabmem.

5 Mos. 18: 18. Profeta aigom mon čuožaldattet sigjidi sin vieljai gaskast, nuftgo du, ja mon bijam sanidam su njalbmai; son sardno sigjidi buok dam, maid mon aigom sudnji goččot. Gapp. 74.

35. Josva doalvo Israela Kanaan ædnami.

Ebr. 11: 30. Osko bokte gäčče Jeriko muvrak, mañnelgo dak legje birrastattujuvvum čieča bæive.

Ebr. 4: 9. De læ ain sabbatvuoinadus bæccam Ibmel olbmuidi.

36. Gideon.

Sanel. 14: 34. Vanhurskesvuotta aled albmuga, mutto suddo læ albmugi hæppašubme.

Salm. 46: 2. Ibmel læ min suogje ja min gievravuotta, vækken atestusai siste gavdnujuvvum sagga stuoresen.

Rom. 2: 4. Bagjelgæcakgo don su buorrevuoda, gierddavašvuoda ja gukkesmielalašvuoda riggodaga, ikge dieđe, atte Ibmel buorrevuotta doalvo du buoradussi. Gapp. 7.

37. Samuel.

Matt. 21: 22. Buok, maid di bivddebetet rokku-sest oskodedin, dam galggabetet di oažžot. Gapp. 153.

Kol. 3: 20. Di manak, leket vanhemidasædek gulolažak juokke dafhost, dastgo dat læ Hærrai sagga dokkalaš. Gapp. 52.

1 Sam. 2: 30. Sin, guđek muo gudnijattek, aigom mon gudnijattet, ja si, guđek muo bagjelgečček, galgek bagjelgeččujvvut.

38. Saul šadda gonagassan.

Mark. 12: 33. Rakistet Ibmela obba vaimostes ja obba jiermestes ja obba sielostes ja obba famostes ja rakistet su lagamužas nuftgo ješječas læ æmbo go buok boalldem-oaffarak ja njuovvam-oaffarak.

39. David vuoidaduvvu gonagassan.

Salm. 139: 1, 2. Hærra, don guoratalak muo ja dovdak muo. Juogo mon čokkam, daihe mon likkam bajas, de don dam diedak; don arvvedak mu jurddagid gukken juo. Gapp. 7.

Salm. 5: 5. Ik don læk dat Ibmel, gutte likok ibmelmættomvutti; dat, mi baha læ, i mate bissot du lutte. Gapp. 7.

40. David ja Goliat.

1 Tess. 5: 24. Son læ oskaldas, gutte din læ goččom; son galgga maidai dam dakkat. Gapp. 7.

Salm. 115: 3. Min Ibmel læ almin; maidikke-nessi son datto, dam son dakka. Gapp. 7.

41. Saul doarradalla Davida. Saul jabma.

Matt. 5: 44. Rakisteket din vašalažaidædek, buristsivdnedeket sin, guđek din garrodek, dacket sigjidi burid, guđek din vašotek, ja rokkadallet sin oudast, guđek din doarradallek ja vahagattek. Gapp. 57.

Rom. 2: 6. Ibmel adda juokkehažži su dagoi mielde. Gapp. 7.

42. Gonagas David.

2 Sam. 7: 16. Nanos galgga du viesso ja du gonagasvuotta læt agalažat; du čokkam-sagje galgga læt nanosmattujuvvum agalažat. Gapp. 74.

43. David jorralæbme ja gattamuš.

Matt. 5: 28. Juokkehaš, gutte gæčča nisson ala su anestuvvam vāras, læ juo furrušam suina vaimos-tes. Gapp. 58.

Ebr. 12: 1, 2. De barggop mī erit bigjat buok noade ja suddo, mi farga min giella, ja vikkop mī gierddavažžan dam soattai, mi læ min ouddi bigjujuvum, gæčadedinæmek osko algatægjai ja ollaštai Jesusi. Gapp. 149.

Sanel. 28: 13. Dat, gutte čiekka su værredagoides, i ane maidege likkoid; mutto dat, gutte dovdasta ja heitta daid, gavdna arkalmastujume. Gapp. 162.

Salm. 51: 3, 5. Læge munji arbmogas, o Ibmel, du buorrevuodad diti, eritsikko mu suddoid du stuora vaibmolađesvuodad diti, dastgo mu værredagoidam mon dovdam ja mu suddok læk alelassi mu oudast. Gapp. 138.

44. Absalom vuostehakko.

5 Mos. 27: 16. Garroduvvum lekus dat, gutte bagjelgæčča su ačes daihe su ædnes; ja buok almug celkkus: Amen. Gapp. 52.

Sanel. 30: 17. Daggar čalme, mi bilkked ačes ja bagjelgæčča gulolašvuoda ædnes vuostai, dam galggek garanasač jokkagaddest eritūoggot, ja goaskemčivgak galggek dam borrat.

45. David maņemuš ravvagak ja jabmem.

Salm. 103: 1—3. Mu sillum, maino Hærra, ja buok, mi mu siste læ, maidnus su basse nama! Mu

sillum, maino Hærra ja ale vajaldatte buok su buor-redagoid. Son, gutte andagassi adda buok du sud-doid, ja gutte dalkasta buok du vigid.

46. Salomo rad̄dimvuotta.

Sanel. 9: 10. Hærra ballo læ visesvuoda algo.
Salm. 26: 8. Hærra, mon rakistam du vieso assamsaje, dam baike, gost du hærvasvuotta assa.

1 Kor. 10: 12. Gutte doavvo ječas čuožžomen, varotekus, amas son jorralet.

47. Valldegodde juokko.

Sanel. 15: 1. Laðes vastadus loažžoda moare, mutto norddašutte sadne bokta moare.

48. Jerobeam.

1 Joh. 2: 15, 16. Allet rakist mailme, alletge maidege, mi læ mailmest. Jos guttege rakist mailme, i sust læk Ače rakisvuotta. Dastgo buok dat, mi læ mailmest, oaže hibmo, čalmi hibmo ja gorggis ællem-gærdde, i dat boaðe Ačest, mutto mailmest. Gapp. 40.

49. Gonagas Akab ja profeta Elias.

Jes. 42: 8. Mon Jehova, dat læ mu namma, im mon adde gæsage ærrasi mu gudnam, imge mu ramadussam æppeibmelidi. Gapp. 39.

Sanel. 19: 5. Værrer duodaštægje i bæsa ran-gaštkaettai, ja dat, gutte vuoigŋa giellasad, i galga bæssat. Gapp. 63.

50. Profet Elisa.

1 Piet. 4: 10. Balvvaleket gutteg guimidædek daina arbmo-addaldagain, maid ješgutteg læ ožžom,

nuftgo buorek dallodoallek Ibmel mangalagaš armo bagjel. Gapp. 62.

51. Profet Jonas.

Salm. 139: 7—10. Gosa galgam mon mannat du Vuoiņa oudast erit, ja gosa galgam mon bataret du muođoi oudast erit? Jos mon manam bajas albmai, de don læk dobbe, ja jos mon lačam mu oadđem-sagjam jabmi aibmoi, de don læk dobbe. Jos mon valdam idđedes roadde soajaid, ja jos mon orom abe olgomuš ravdast, de du gietta doalvvo maidai dobbe muo, ja du olgiš gietta doalla muo gidda.

Matt. 12: 40. Nuftgo Jonas læi golbma bæive ja golbma ija guole čoavjest, nuft galgga olbmu bardne læ golbma bæive ja golbma ija ædnam ocast.

52. Israel valdegodde duššadubme.

Jer. 2: 19. Du bahavuotta bagad du, ja du eritjorralæmek rangaštekk du; dovidid dalle ja oaine, atte dat læ baha ja bačča, go don hilgok Hærra, du Ibmelad, ja go mu ballo i læk du oudast, čuogja Hærra, Hærra Sebaot sadne. Gapp. 34.

53. Rehabeam.

Sanel. 3: 5. Dorvast Hærra ala obba du vai-mostad, mutto ale dorvast du jiermad ala!

54. Gonagas Esekias ja profet Esaias.

Sanel. 18: 10. Hærra namma læ nana toardna; dam lusa viekka ibmelbalolaš olmuš ja gagjujuvvu. Gapp. 43.

Es. 53: 7, 10. Son illastuvvui ja givseduvvui, ja i son ravastam njalmes; nuftgo labbes, mi dolvvu-juvvu njuvvujuvvut, ja nuftgo savecca, mi javotuvva bæskedægjes oudast, i songe ravastam su njalmes.

Mutto Hærra datoi su časket buocalvasain; go son bijai sielos vælgge-oaffaren, de oažžo son oaidnet siebmana ja ællet gukka, ja Hærra datto galgga ouddanet su gieđa bokte. Gapp. 74.

55. Gonagas Josias ja profet Jeremias.

Jak. 4: 8. Lakkaneket Ibmeli, de son lakkan digjidi. Gapp. 5.

Luk. 11: 28. Audogasak si læk, guđek gullek Ibmel sane ja vurkkijek dam.

Mik. 6: 8. Son læ dieđetam dudnji, o olmuš, mi buorre læ; ja maid gaibed Hærra dust, ærrebgo atte don galgak vurkkit Ibmel sane ja mielastad čajetet rakisvuoda ja vagjolet vuollegažat du Ibmelad oudast. Gapp. 111.

56. Juda valldegodde duššadubme.

Rom. 2: 6. Ibmel adda juokkehažži su dagoi mielde. Gapp. 7.

57. Fanggavuoda aigge.

Matt. 16: 26. Maid væket dat olbm, jos son vuotaši obba mailme, mutto vahagattaši sielos? Daihe maid aiggo olmuš addet lonastussan su sielos oudast. Gapp. 1.

58. Fanggavuodast ruoktot boattem.

Mal. 4: 5. Gæča, mon vuolgatam digjidi Elias, profeta, ouddalgo Hærra stuora ja hirbmadlaš bæivve boatta. Son galgga jorggalet vanhemi vaimo mánai bællai ja mánai vaimo sin vanhemi bællai.

59. Njællje maŋemuš čuottasaš jage ouddal Kristus
riegadæme.

2 Piet. 1: 19. Ja migjidi læ dat profetalaš
sadne ain buorebut nannijuvvum, ja di dakkabetet bu-
rist, go di dam vuttivalddebitet nuftgo čuoŋggasa,
mi baitta sevdnjis baikest, dassačigo bæivve čuoŋgga,
ja iddedes guovsonaste bajas bagjan din vaimoidi.
Gapp. 5.

2 Piet. 1: 21. I goassege læk mikkege profe-
talašvuodaid ouddan buktujuvvum olmušlaš datost,
mutto Ibmel basse olbmuk sardnu, Basse Vuoiŋast
viggatuvvum. Gapp. 4.

Ođđá Testamenta.

1. Jesus oudastmanne riegadæbme einostuvvu.

Jak. 1: 17. Buok buorre addaldak ja buok olles addaldak boatta bagjen čuovggasi Ačest, gæn duokken i læk nubbastus ige čuovggasa ja sævdnjadasa molsašubme. Gapp. 7.

Joh. 20: 29. Audogasak læk si, guđek æi oaine ja almake oskuk.

2. Jesus riegadæbme einostuvvu.

Es. 7: 14. Gæča, nieidda šadda mānai vuostai ja riegadatta barne, ja son goččo su nama Immanuelen. Gapp. 74.

Luk. 1: 35. Engel celki Mariai: Basse Vuoigŋa galgga boattet du bagjeli, ja dam alemusa fabmo galgga suoivanastet du; damditi galgga maidai dat basse, mi dust riegad, goččujuvvut Ibmel bardnen. Gapp. 80, 99.

3. Oudastmanne riegadæbme ja birračuopatus.

Mal. 3: 1. Gæča, mon vuolgatam mu engelam, ja son galgga rakadet gæino mu muođoi ouddi.

4. Jesus riegadæbme.

Ebr. 2: 14. Go mānak læk servolažak oažžai ja varaidi, de læ son maidai šaddam daidi servolažan. Gapp. 80.

Rom. 8: 3. Ibmel vuolgati su ječas barne sudolaš oaže hamest. Gapp. 81.

5. Jesus birračuopatus ja dolvvujubme tempeli.

Matt. 1: 21. Don galgak goččot su nama Jesusen; dastgo son galgga bæstet su olbmuides sin sudoin erit. Gapp. 77.

Gal. 4: 4, 5. Go aige dievasvuotta bođi, de vuolgati Ibmel su barnes, nissonest riegadam, laga vulučen šaddam, vai son bæstaši sin, guđek laga vulučak legje, vai mī mānai vuoiggadvuoda ožušeimek. Gapp. 32.

6. Nuortta-ædnam visak.

Rom. 1: 19, 20. Dat, maid olbmuk mattek diettet Ibmelest, dat læ sigjidi diettevas, dastgo Ibmel almostatti dam sigjidi. Dastgo su oaidnemættom læbme, sikke su agalaš fabmo ja ibmelvuotta, oidnujuvvujek mailme sivdnedume rajest, go dak arvveduvujek su dagoin; nuft atte sist i læk mikkege bæloštušaid. Gapp. 3.

Jer. 31: 3. Mon læm agalaš rakisvuodain rakis-tam du, damditi læm mon gæssam du lusam aive ar-most. Gapp. 2.

7. Egypteni bataræbme.

Rom. 11: 33. O dat Ibmel riggesvuoda, visesvuoda ja diedo čiegnalvuotta! Man suoggardallamættomak læk su duomok ja guoratallamættomak su gæinok! Gapp. 7.

8. Jesus guokte nubbe lokaai jage boaresen tempelest.

Fil. 2: 5—8. Dat sæmma miellalake lekus din siste, mi læi Kristus Jesus siste, gutte, vaiko son læi

Ibmel habmasaš, i adnam dam salašen læt Ibmel lakasaš, mutto vuoleđi ječas, valdi balvvalægje hame bagjelasas ja šaddai olbmui lakasažžan, gavdnujuvvui mænoin nuftgo olmuš, vuollani ja oroi gulolažžan jabmem ragjai, gidđa ruosa jabmem ragjai. Gapp. 81.

Kol. 3: 20. Di mának, leket vanhemidasædek gulolažak juokke dafhost, dastgo dat læ Hærrai sagga dokkalaš. Gapp. 52.

9. Johannes Gastašægje fidno.

1 Piet. 2: 9. Ibmel læ gočcom din sævdnjadasast erit su ovdulaš čuovggasasas. Gapp. 132.

2 Kor. 7: 10. Moraš Ibmel miela mielde dugjo jorggalusa audogasvutti, mi i gattujuvvu; mutto mailme moraš dugjo jabmema. Gapp. 138.

1 Kor. 6: 11. Di lepet bassujuvvum, di lepet basotuvvum, di lepet vanhurskasmuvvum Hærra Jesus nama ja min Ibmelæmek Vuoiņa bokte. Gapp. 105.

10. Johannes gastaš Jesusa.

Luk. 3: 21, 22. Go Jesus læi gastašuvvum ja rokkadalai, de albme rappäsi, ja Basse Vuoiņa bođi rumašlaš hamest nuftgo duvva su bagjeli, ja almest bođi jiedna, mi celki: Don læk mu æcalaš bardne; dudnji anam mon buoremielalašvuoda. Gapp. 99.

11. Jesus gæčcaluvvu bærgalagast.

Ebr. 4: 15. I mist læk daggar bajemuš pappa, gutte i mate njuorranet min hægjovuodai vuostai, mutto daggar, gutte juokke dafhost læ gæčcaluvvum sæmma lakai go mige, daddeke alma suddotaga. Gapp. 81.

Rom. 5: 19. Nuftgo ovta olbmu æppegulolašvuoda bokte ædnagak læk šaddam suddolažžan, nuft

šaddek maidai ædnagak vanhurskesen ovta olbmū gulolašvuoda bokte. Gapp. 83.

12. Jesus vuostas mattajægjek.

Joh. 1: 29. Gæča, dat Ibmel labbes, gutte erit valdda mailme suddoid! Gapp. 84.

Luk. 9: 23. Jesus celki: Jos guttege aiggo boatet mu mañest, son biettalekus jesječas ja valddus bæivalažat ruosas bajas ja čuvvus muo. Gapp. 158.

13. Naitushæjak Kanast.

Kol. 2: 9. Kristusest assa ibmelvuoda buok dievasvuotta rumašlažat. Gapp. 76.

Ap. dag. 10: 38. Ibmel vuodai Jesus, Nasarealaža, Basse Vuoiñain ja famoin. Gapp. 78.

14. Jesus buttet tempela. Jesus ja Nikodemus.

Joh. 4: 24. Ibmel læ Vuoiñā, ja dak, guđek su rokkadallek, berrijek rokkadallat su vuoiñast ja duottavuodast. Gapp. 6, 155.

Jak. 1: 18. Ibmel læ min riegadattam su dato mielde duottavuoda sanin, vai mī lifčimek su sivdnadusai algošaddo. Gapp. 141.

Tit. 3: 5. I vanhurskesvuoda dagoi diti, maid mī læimek dakkam, mutto su vaibmoladesvuodas diti besti son min ođđasistriegadæme lavgo ja Basse Vuoiñā ođasmattujume bokte. Gapp. 118.

Joh. 3: 16. Nuft læ Ibmel rakistam mailme, atte son læ addam aidnoriegadam, Barnes, amas oktage, gutte sudnji osko, lapput, mutto vai agalaš ællem son oažžo. Gapp. 112.

15. Jesus sardno Samaritanalaš nissonin.

Luk. 4: 18. Hærra Vuoiñā læ mu bagjelist; damditi son læ muo vuodadam gulatet vaivašidi evange-

liuma, son læ vuolgatam muo dærvasmattet cuvkkijuvvumid vaimost, gulatet fangaidi luovosvuoda ja čuovgatemidi oaino ruoktot oažžoma, luottet giksašuvvu- mid bessujussi. Gapp. 94.

16. Pietar guollebivddo. Matteus gočcom. Apostal-valljim.

Ef. 4: 11, 12. Kristus læ asatam muttomid apostalen, muttomid profetan, muttomid evangelista- lažžan, muttomid baimanen ja oapatægjen basse olb- mui olles rakadussi balvvalusa dago vāras Kristus rubmaš bajasrakadubmai. Gapp. 94.

18. Jesus buored oaivve-olbma balvvalægje.

Joh. 6: 44. I oktage mate boattet mu lusa, ær- rebgo Ačče, gutte muo vuolgati, oažžo gasset su. Gapp. 134.

Rom. 2: 14, 15. Go bakenak, gæin i læk laka, dakkek luondostæsek, maid laka gaibeda, de si læk, vaiko sist i læk laka, ješaldsesæsek lakan; gudek čajetek laga dago læt čalljuvvum sin vaibmoidæsek sisa, go sin oamedovddo mielde duodašta, ja sin jurd- dagak gaskanæsek vaiddalek daihe bælošte. Gapp. 37.

19. Jesus bajasbokta Nain læska barne.

Joh. 1: 1, 14. Algost læi Sadne ja Sadne læi Ibmel lutte, ja Sadne læi Ibmel. Ja Sadne šaddai oažžen ja asai min gaskast, ja mi oinimek su hærvas- vuoda nuftgo aidnorigadam barne hærvasvuoda Ačest, dievva armost ja duottavuodast. Gapp. 76.

20. Suddolaš nisson Fariscalaža viesost.

Hes. 34: 16. Dam, mi læ lappum, datom mon occat, ja dam, mi læ čagjedam, datom mon ruoktot

doalvvot, ja dam, mi læ havvaduvvum, datom mon čadnat, ja dam, mi læ hægjo, datom mon nannit. Gapp. 123.

Matt. 5: 6. Audogasak læk si, guđek nelgguk ja goikkeek vanhurskesvuoda maŋŋai; dastgo si galletuvvujek. Gapp. 127.

21. Jesus værddadusak alme valdegodde birra.

Ebr. 4: 12. Ibmel sadne læ ælle ja famolaš ja bastelæbbo go guovte-avjosaš miekke ja manna čada, gidda dassačigo dat ærot sielo ja vuoiŋa, laddasid ja ađdamid, ja dat dubme jurddagid ja vaimo arvvalusaid. Gapp. 109.

22. Jesus golkket dalke.

Matt. 28: 18. Munji læ addujuvvum buok fabmo almest ja ædnam alde. Gapp. 79.

23. Jesus bajasbokta Jairus nieida.

Joh. 5: 21. Nuftgo Ačče bajasbokta jabmid ja dakka ællen, nuft dakka maidai Bardne ællen, gæid son datto.

24. Buccce Betesda laddo gaddest.

Mark. 2: 27. Sabbat šaddai olbmui diti, ige olmuš sabbat diti. Gapp. 51.

Matt. 12: 12. Læ galle lovalaš dakkat burid sabbaten. Gapp. 51.

25. Johannes Gastašægje jabmem.

Rom. 13: 13, 14. Vagjolekop mi sivolažžan, nuftgo bæivveg, allop borišvuodast ja jugišvuodast,

allop vazišvuodast ja nuoskevuodast, allop ridost ja gadašvuodast! Mutto garvodeket Hærra Jesus Kristusa, ja allet ane fuola oažest himoi bajasboktemi. Gapp. 60.

Matt. 5: 37. Din sardnom lekus: Læ, læ; i, i; mi dasa lasetuvvu, dat læ dam bahast. Gapp. 44.

26. Jesus galleta 5,000 olbma.

Salm. 145: 15, 16. Buokai čalmek gečček du ala, don addak sigjidi sin borramuša vuogas aiggai. Don ravastak du giedad ja galletak buok hægalazašaid buoredokkalašvuodain.

27. Kananealaš nisson.

Matt. 7: 7. Anoteket, de digjidi addujuvvu; oecet, de di gavdnabetet; goalkoteket, de digjidi ravastuvvu! Gapp. 153.

Matt. 21: 22. Buok, maid di bivddebetet rokkadusain oskodedin, dam galggabetet di oažžot. Gapp. 153.

28. Pietar dovdastus. Jesus einosta su gillamušas birra.

Matt. 16: 19. Mon addam dudnji alme rika čovddagid, ja maid don čanak ædnam alde, dat galgga læt čadnujuvum almin, ja maid don čovddak ædnam alde, dat galgga læt čovddujuvum almin. Gapp. 94.

Luk. 9: 23. Jesus celki: Jos guttege aiggo boatet mu mañest, son biettalekus ješječas ja valddus bæivalazašat ruosas bajas ja čuvvus muo. Gapp. 158.

29. Jesus hærvasen dakkujubme.

Fil. 3: 21. Hærra Jesus Kristus nubbastutta min vuoledume rubmaša su hærvasvuodas rubmaš la-

kasažžan dam famo mielde, maina son vægja vuollasis bigjat buok dingaid. Gapp. 169.

30. Værddadus armotes balvvalægje birra.

Matt. 6: 15. Jos di epet andagassi adde olbmuidi sin rikkosid, de i adde din almalaš aččadekge digjidi andagassi din rikkosid.

Gal. 6: 2. Guddet gutteg guimidædek nodid, ja devddet nuft Kristusa laga! Gapp. 159.

31. Værddadus vaibmolades Samaritanalaža birra.

Mark. 12: 31. Don galgak rakistet du lagamužad nuftgo ješječad. Gapp. 67.

Kol. 3: 12. De garvoteket dalle ječaidædek nuftgo Ibmel olgusvalljijuvvumak, basek ja æcalažak njuoras vaibmoladesvuodain, usteblašvuodain, vuollegašvuodain, lojesvuodain ja gukkesmielalašvuodain. Gapp. 57 ja 56.

32. Jesus buored muttom čalbmætæbmen riegadam olbmui.

Joh. 8: 12. Mon læm mailme čuovgas. Gapp. 79.

33. Jesus, dat buorre baiman.

Esek. 34: 23. Mon aigom čuožaldattet ovta baimana sin bagjeli, ja son galgga dikšot sin, namalassi mu balvvalægjam David; son galgga dikšot sin, ja son galgga læt sin baiman.

34. Værddadus lappum barne birra.

Jer. 3: 22. Maccet ruoktot, di eritjorralam manak, de mon dalkastam din eritjorralæme. Gapp. 123.

Luk. 15: 17. Mutto go son jierbmagodi, de celki son: Man ædnag bæivvebalkolažain mu aččam lutte læ valljogas laibbe, mutto mon nælggai jamam. Gapp. 138.

35. Værdadus rigges olbma ja Lasarus birra.

Joh. 3: 36. Gutte osko Bardnai, sust læ agalaš ællem; mutto gutte i osko Bardnai, son i galga oaidnet ællema, mutto Ibmel moarre orro su bagjelist. Gapp. 167.

1 Kor. 15: 42—43. Nokkavašvuodast dat gilvvujuvvu, nokkamættomvuodast dat bajasčuožžel; æppegudnest dat gilvvujuvvu, hærvasvuodast dat bajasčuožžel; hægjovuodast dat gilvvujuvvu, famost dat bajasčuožžel; lundolaš rumaš gilvvujuvvu, vuoiŋalaš rumaš bajasčuožžel. Gapp. 169.

36. Værdadus farisealaža ja tuollar birra.

Rom. 3: 28. De arvvalep mi, atte olmuš šadda vanhurskesen osko bokte alma laga dagoitaga. Gapp. 140.

37. Jesus duodašt ješječas birra, atte son læ Kristus, Ibmel bardne.

Gapp. 79.

38. Jesus buristsivdned manaid.

Gapp. 120, 121.

39. Jesus bajasbokta Lasarus.

Joh. 5: 28, 29. Dat boddo boatta, goas buokak, guđek havdin læk, galggekk gullat Ibmel barne jiena,

ja si, guđek læk dakkam burid, galggek ouddan mannat ællem bajasčuožželæbmai, mutto si, guđek læk dakkam bahaid, duomo bajasčuožželæbmai. Gapp 168.

40. Jesus maņemuš matke Jerusalemi.

Rom. 5: 19. Nuftgo ovta olbmū æppegulolašvuoda bokte ædnagak læk šaddam suddolažžan, nuft šaddek maidai ædnagak vanhurskesen ovta olbmū gulolašvuoda bokte. Gapp. 83.

Ebr. 4: 16. Loaidastekop mī dorvolašvuodain arbmo-čokkamsaje ouddi, vai mī ožušeimek vaibmolađesvuoda ja gavnašeimek armo rievtes-aiggasaš væken. Gapp. 127.

1 Tim. 1: 15. Dat læ jaketatte sardne ja aibas dokkalaš vuostaivalddujuvvut, atte Jesus Kristus bodi mailbmai suddolažaid audogassan dakkat.

41. Jesus ride Jerusalemi.

Jes. 55: 6. Occet Hærra dam bodda, go son gavdnu, čurvvot su dam bodda, go son læ lakka! Gapp. 133.

42. Værddadus gonagasa hæjai birra.

Rom. 3: 24. Si šaddek vanhurskesen ansašæmetaga su armost dam lonastusa bokte, mi læ Jesus Kristus siste. Gapp. 140.

43. Farisealažak gæččalek Jesusa. Læskanisson rutta.

Rom. 13: 1. Juokke siello lekus eisevaldidi vuolebuš; dastgo i mikkege valdid læk ærrebgo Ibmelest, mutto daid, mak læk, læ Ibmel asatam. Gapp. 53.

1 Tim. 1: 5. Bakkoma ulbme læ rakisvuotta buttes vaimost ja buore oamedovdost ja duodalaš oskost.

44. Værddadus loge nieida birra.

Tit. 2: 13. Ibmel arbmo oapat min vuorddet dam audogas doaivo ja dam stuora Ibmel ja min bæstamek Jesus Kristus almostusa. Gapp. 164.

45. Værddadus oskelduvvum ruđai birra.

1 Kor. 12: 4, 11. Erotus læ arbmo-addaldagain, mutto Vuoigŋa læ dat sæmma. Buok dām dugjo dat oktađ Vuoigŋa, juogadedin ješgæsage sierranessi, dađemielde go son datto. Gapp. 100.

46. Maŋemuš duobmo.

Luk. 23: 43. Jesus celki rievvari ruosa alde: Duodai cælkam mon dudnji: Odne galgak don læt muina paradisast. Gapp. 167.

Alm. 14: 11. Sin givse suovva bajas bagjan buok agalašvutti, ja i sist læk vuoinadus bæivveg ige ikko. Gapp. 171.

Rom. 8: 21. Mutto maidai sivdnadus galgga luovos čovdujuvvut nokkavašvuoda gærra balvvalust erit Ibmel mænai hærvasvuoda isedvutti. Gapp. 172.

47. Judas arvvala bættet Jesusa.

2 Tess. 2: 11, 12. Ibmel vuolgat sigjidi famolaš čagjadusaid, vai si oskuše giellasid; vai si buokak šaddaše dubmijuvvut, guđek æi læk duotta- vuoda oskom, mutto læk likom vanhurskesmættomvutti. Gapp. 135.

48. Jesus asat basse ækkeses mallasid.

Matt. 11: 29. Valddet mu gæssa bagjelasadek ja oppet must, dastgo mon læm logje ja vuollegaš vaimost; ja di gavdnabetet vuoiṇadusa din sieloidasadek. Gapp. 94.

1 Kor. 10: 16. Dat buristsivdnadusa gærta, maid mī buristsivdnedep, igo dat læk Kristus varai særvvevuotta? Dat laibbe, maid mī doagjalep, igo dat læk Kristus rubmaš særvvevuotta? Gapp. 125.

1 Kor. 11: 26. Nuft davja go di borraabetet dām laibest ja jukkabetet dām gærast, de berrebetet di muittalet Hærra jabmema, dassačigo son boatta. Gapp. 126.

50. Jesus Getsemanest.

2 Kor. 5: 21. Ibmel læ su, gutte i diettam maidege suddost, dakkam suddon min diti, vai mī šaddašeimek su siste Ibmel vanhurskesvuottan. Gapp. 86.

51. Jesus bajemuš papa Kaifasa ja alla digge oudast. Judas loappa.

Ebr. 2: 14, 15. Jesus galgai jabmemes bokte famotuttet dam, gæst læi jabmem valdde, dat læ bærgalaga, ja bæstet sin, guṇek jabmem balo diti legje gærta balvvalusa vuolde obba sin ællem-aigesek. Gapp. 84.

1 Kor. 10: 12. Gutte doaivvo ječas čuožžomen, varotekus, amas son jorralet!

52. Jesus Pilatus ja Herodes oudast.

Ebr. 7: 26. Daggar bajemuš pappa heivvi migjidi, gutte læ basse, alma vigetaga, duolvvadkættai, suddolažai særvest erit čuldujuvvum ja aleduvvum almi bagjel.

Ebr. 12: 3. Gæčadeket su, gutte læ gierddavažat gillam daggar vuostehago suddolažain ječas vuos-

tai, amadek di vaibbat ja hærdotuvvat din sieloidædek siste.

53. Jesus ruosa alde.

Gal. 3: 13. Kristus læ bæstam min luovos laga garrodusast, go son šaddai garrodussan min oudast — dastgo čallujuvvum læ: Garroduvvum læ juokkehaš, gutte murri hængastuvvu. Gapp. 84.

1 Piet. 1: 18, 19. Epet di nokkavaš omiguim, silbain daihe gollin, læk lonestuvvum din duššalaš, ællemgærdstædek, maid di lepet ožžom vanhemi asatusain, mutto Kristus mavsolaš varaiguim, nuftgo mainetes ja vigetes labba varaiguim. Gapp. 85.

54. Jesus havddadubme.

1 Kor. 15: 3, 4. Mon læm buok oudemusta digjidi dam addam, maid mon maidai læm vuostaivalddam, atte Kristus læ jabmam min suddoi diti čallagi mielde, ja atte son læi havddaduvvum, ja atte son goalmad bæive bajasčuožželi čallagi mielde. Gapp. 87.

55. Jesus bajasčuožželæbme.

Ap. dag. 2: 31. Su siello i guddujuvvum jabmi aibmoi, ige su oažže oaidnam guoccagæme. Gapp. 88.

Rom. 4: 25. Jesus læ addujuvvum jabmemi min suddoi diti ja bajasčuožaldattujuvvum min vanhurskesen dakkujume varas. Gapp. 90.

1 Kor. 15: 17, 18. Jos Kristus i læk bajasčuožželam, de din osko læ duššalaš, ja di lepet ain vela din suddoidædek siste; de læk maidai si lappum, gudek læk oaddam Kristus siste. Gapp. 90.

60. Jesus asat basse gasta.

Gal. 3: 26, 27. Di lepet buokak Ibmel mának osko bokte Jesus Kristusi; dastgo di, nuft ædna-

gak, guđek lepet gastašuvvum Kristusi, lepet Kristusa garvvodam. Gapp. 117.

Tit. 3: 5. I vanhurskesvuoda dagoi diti, maid mi læimek dakkam, mutto su vaibmolađesvuodas diti besti son min oddasistriegadæme lavgo ja Basse Vuoiņa odasmattujume bokte. Gapp. 118.

Rom. 6: 3, 4. Epetgo di diede, atte mi buokak, guđek læp gastašuvvum Kristus Jesusi, læp gastašuvvum su jabmemi? Mi læp nabbo dalle havddaduvvum suina gasta bokte jabmemi, vai, nuftgo Kristus læ bajasboktujúvvum jabmi lutte Açe gudne bokte, nuft galggap migis vagjolet odđa ællemest. Gapp. 118.

61. Jesus albmai mannam.

Ebr. 9: 24. Kristus i læk mannam dam giedaiguim dakkujúvvum basse saje sisa, mi læ dam duotta basse saje govva, mutto son manai alme ječas sisa, almostuvvam vāras dal Ibmel muodoi ouddi min oudest. Gapp. 91.

Matt. 28: 20. Gæča, mon læm dinguim juokke bæive gidda mailme loapa ragjai. Gapp. 92.

62. Basse Vuoiņa golgatubme.

Ap. dag. 2: 17. Maņemuš beivin galgga šad-dat, cælkka Hærra, de datom mon golgatet mu Vuoiņastam buok oaže bagjeli. Gapp. 100.

1 Kor. 2: 14. Lundolaš olmuš i arvved daid, mak gullek Ibmel Vuigņi; dastgo dak læk sudņi jallavuottan, ja i son mate daid dovdđat, dastgo dak dubmijuvvujek vuoiņalažat. Gapp. 101.

Joh. 16: 13. Go son, duottavuoda Vuoiņa, boatta, de son oapest din buok duottavutti. Gapp. 102.

63. Vuostas særvvegodde. Ananias ja Safira.

Ef. 2: 19—22. De epet di dalle læk šatan guosek ja amas olbmuk, mutto basse olmui særvveguoi-

mek ja Ibmel bæraš, bajasrakaduvvum apostali ja profetai vuodtodusa ala, go Jesus Kristus ješ læ oaiivve-čiekkagædge, gæn siste obba dat viesso okti-bigjujuvvu ja bajassadda basse tempelen Hærra siste, gæn siste digis bajasdakkujuvvetet Ibmel viesson Vuoinast. Gapp. 144.

Rom. 12: 5. Nuft læp mi ædnagak okta rumaš Kristus siste, mutto ješgutteg læp mi guim guimidæmek lattok. Gapp. 145.

Rom. 8: 9. Jos gæstege i læk Kristus Vuoigna, i son læk su oabme. Gapp. 147, 99.

64. Apostalak alla digge oudast.

1 Joh. 3: 1. I dovda mailbme min, dainago dat i dovda Ibmela. Gapp. 146.

65. Stefanus.

1 Tim. 6: 12. Soada osko buore soađe, doppe agalaš ællema, masa don læk goččujuvvum, ja don læk dakkam dam buore dovdastusa ollo duodaštegji oudast. Gapp. 146.

66. Saulus jorggalæbme.

Jer. 3: 22. Maccet ruoktot, di eritjorralam mānak! Mon dalkastam din eritjorralæme. Gapp. 123.

Es. 1: 18. Vaiko din suddok lifče nuftgo purpur, de dak galggek šaddat vielggaden nuftgo muotta; ja vaiko dak lifče ruoksadak nuftgo skarlagen, de dak galggek šaddat nuftgo ullok. Gapp. 163.

Jer. 23: 29. Igo mu sadne læk nuftgo dolla, cælkka Hærra, ja nuftgo væcer, mi cuvkke bavid. Gapp. 111.

67. Kornelius.

Rom. 1: 16. Kristus evangelium læ Ibmel fabmo bestujubmai juokkehažži, gutte osko. Gapp. 112.

Ap. dag. 11: 18. Ibmel læ addam maidai bake-
nidi jorggalusa ællemi. Gapp. 137.

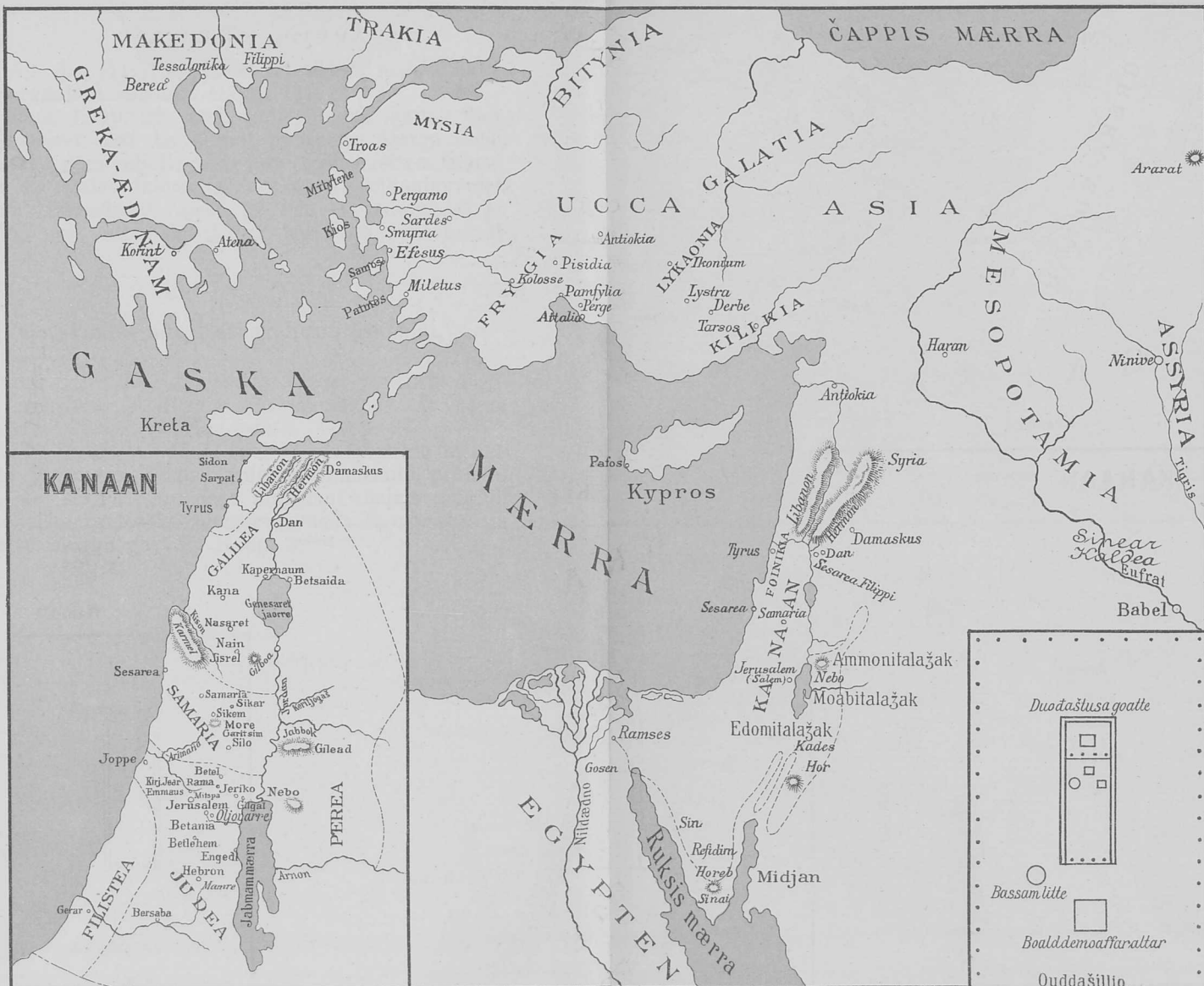
Rom. 1: 19, 20. Dat, maid olbmuk mattek diet-
tet Ibmelest, dat læ sigjidi diettevas, dastgo Ibmel
almostatti dam sidjidi; dastgo su oaidnemættom læbme,
sikke su agalaš fabmo ja ibmelvuotta, oidnujuvvujuk
mailme sivdnedume rajest, go dak arvveduvvujuk su
dagoin, nuft atte sist i læk mikkege bæloštušaid.
Gapp. 3.

69. Paulus almot evangeliuma bakenidi.

Mark. 16: 20. Apostalak vulgge ja sardnedegje
buok guovloin, ja Hærra bargai singuim ja nanni
sane mieldečuovvo mærkai bokte. Gapp. 94.

Ebr. 1: 1—3. Go Ibmel læi doluš aigin manga
gærde ja manga lakai sardnom vanhemidi profetai
siste, de sarnoi son dain maŋemuš beivin migjidi
Barne siste, gutte læ su hærvasvuoda čuovggadas ja
su læme čielgga govva. Gapp. 3.

Wælin & Geos Rivp. Hælsinglæsså

